UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav pro dějiny umění

DÍLO MATĚJE REJSKA - PRAŠNÁ BRÁNA

Část II. - obrazová a plánová příloha

THE WORK OF MATEJ REJSEK - THE POWDER TOWER

Part II. - Appendix

Diplomantka: Michaela Císlerová

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Jaromír Homolka, CSc.

Praha 2005

OBSAH:

obr.	1 - 27	Nejstarší vyobrazení Prašné brány
obr.	28 - 42	Staré fotografie Prašné brány
obr.	43 - 48	Plány okolí Prašné brány
obr.	49 - 69	Plánová a ostatní dokumentace Prašné brány
obr.	70 - 274	Fotografická dokumentace Prašné brány
obr.	275 - 306	Srovnávací materiál

POZNÁMKY:

Fotografie, pokud není uvedeno jinak, jsou dílem autorky.

Ve fotodokumentaci Prašné brány jsou jednotlivé fasády pro přehlednost rozlišovány nikoliv pouze světovými stranami, ale označením „Celetná“ a „Hybernská“.

Fotografická dokumentace neobsahuje pouze fotografie, ale pro názornost je doplněna kresbami z velkoformátové publikace J. Mockera a V. V. Tomka, *Prašná věž v Praze,* Praha 1889. Autoři kreseb jsou F. Sequens, F. Mikš, A. Cechner, A. Krysan a G. Miksch.

NEJSTARŠÍ VYOBRAZENÍ PRAŠNÉ BRÁNY:

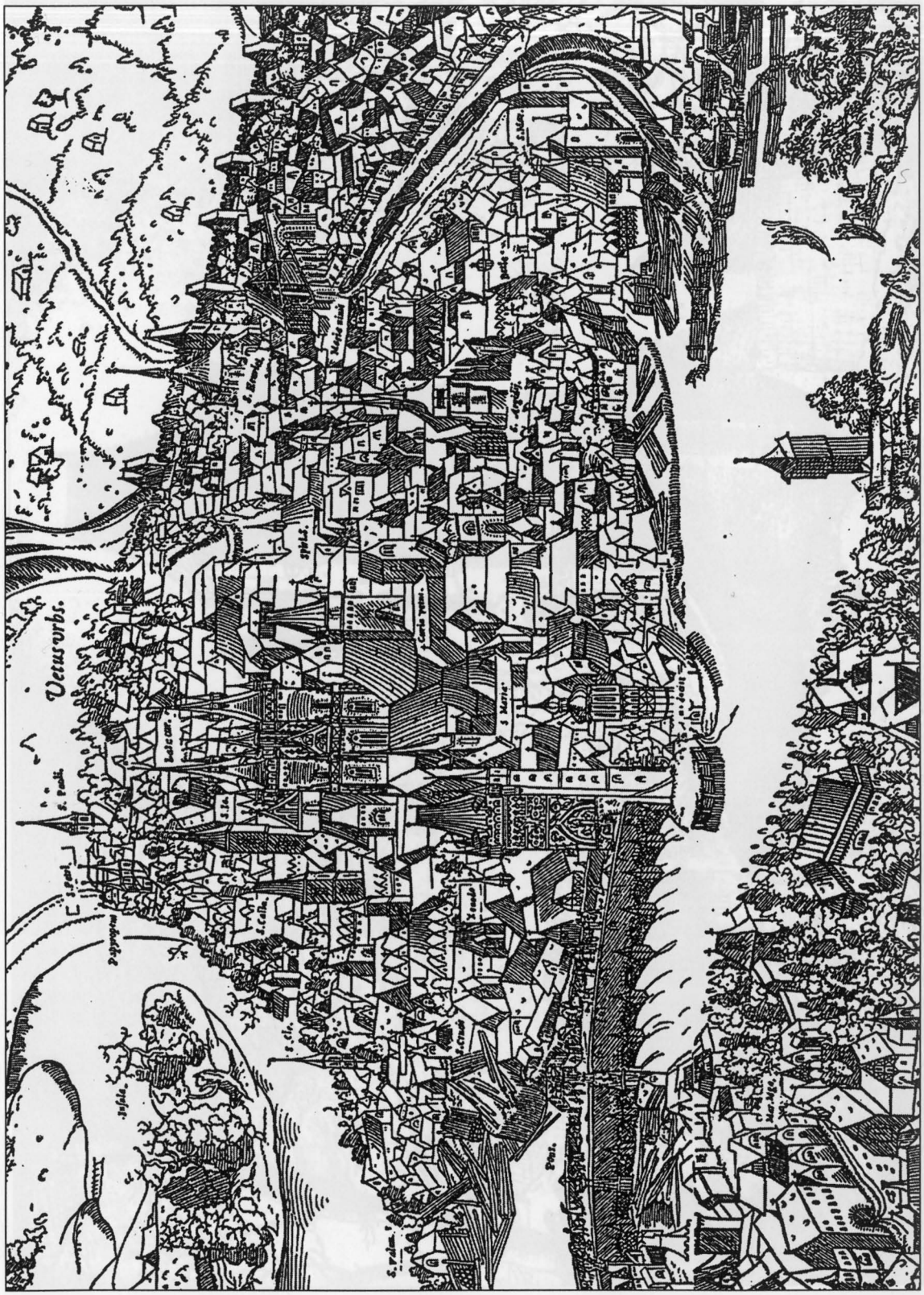

obr. 1: Michael Peterle z Annaberku, Jan Kozel, tzv. *Vratislavský dřevořez, detail* (Praha metropole Čech nejpečlivěji vyobrazená 1562 - Praga Bohemiae Metropolis Accuratissimæ Expressa 1.5.6.2.), Vratislav, Městská knihovna, in: Wirth (1932), obr. 3. Prašná brána není jednoznačně identifikovatelná, snad se jedná o vysokou stavbu pod nápisem *Vetus Urbs*.

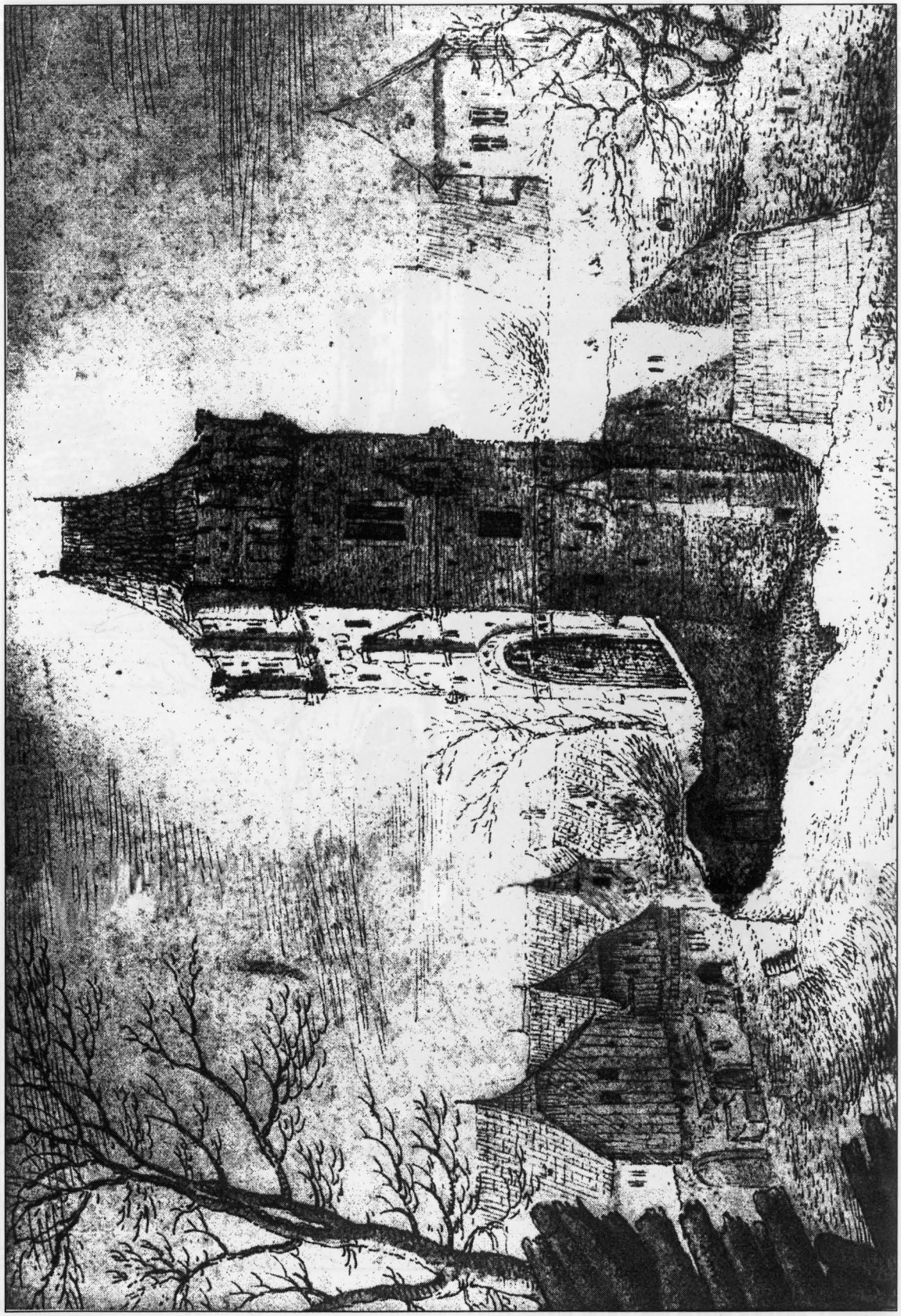

obr. 2: Roelant Savery, *Praag - Prašná brána kolem 1600*, lavírovaná kresba bistrem, Vlaamse Kunst, London, Royal Academy. Znázorněnou stavbu identifikoval jako Prašnou bránu V. Lorenc (1973), s. 143.

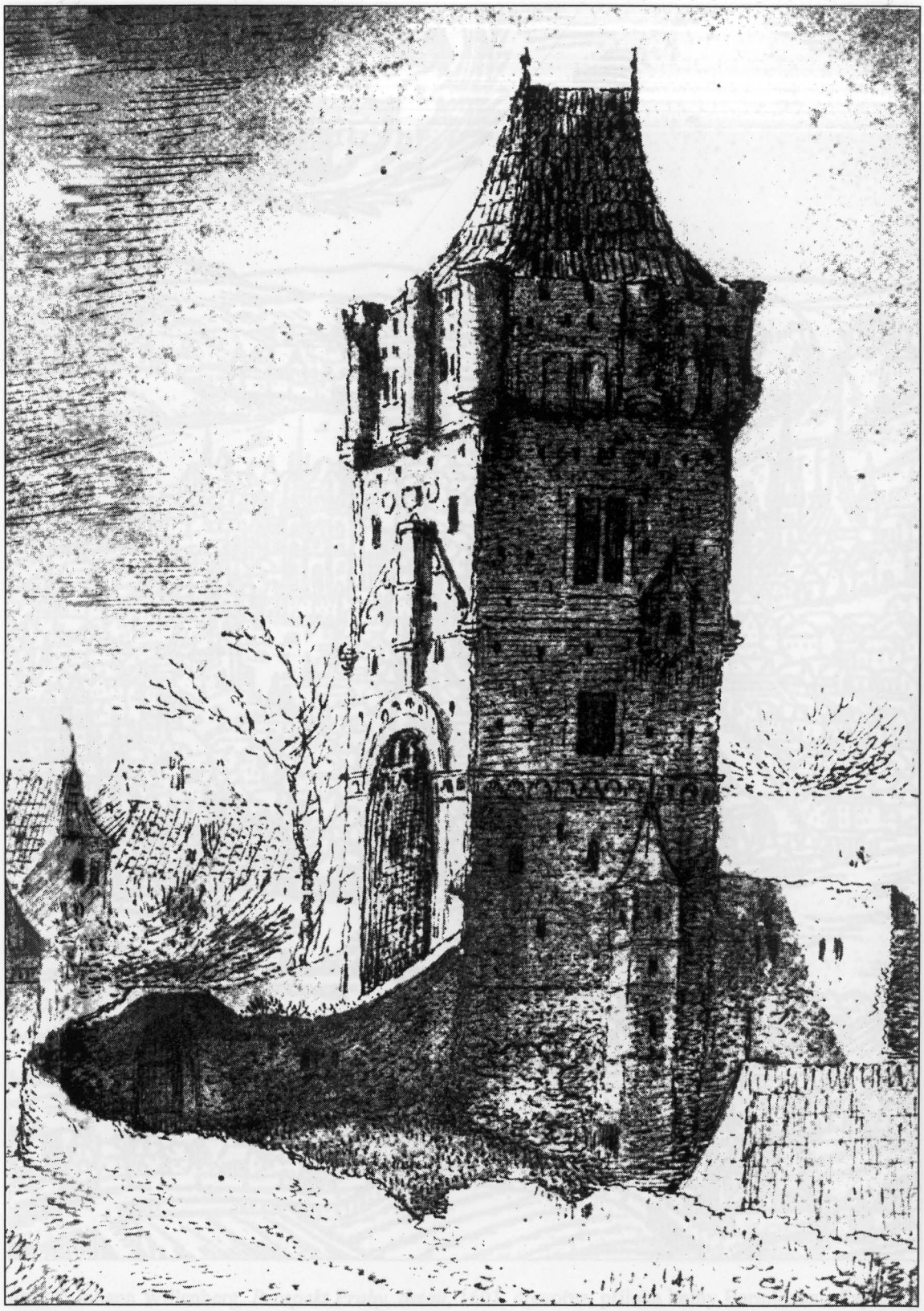

obr. 3: Roelant Savery, *Praag - Prašná brána kolem 1600, detail*, lavírovaná kresba bistrem, Vlaamse Kunst, London, Royal Academy, in: Lorenc (1973), s. 143.

obr. 4: Johann Willenberg, *Prospekt Prahy, detail*, 1601, dřevořez, příloha knihy Bartolomeus Paprocký *Diadochus, id est succesio...*, Praha 1602, AMP 2 F 104, in: Wirth (1932), s. III. I přes jistou schematičnost Willenbergovy veduty tvoří mohutná hmota Prašné brány nepřehlédnutelnou dominantu uprostřed příkopu mezi Starým a Novým Městem. Na obloze jsou jako dekorace umístěny kartuše se znaky příslušných měst - zde znak Starého Města pražského.

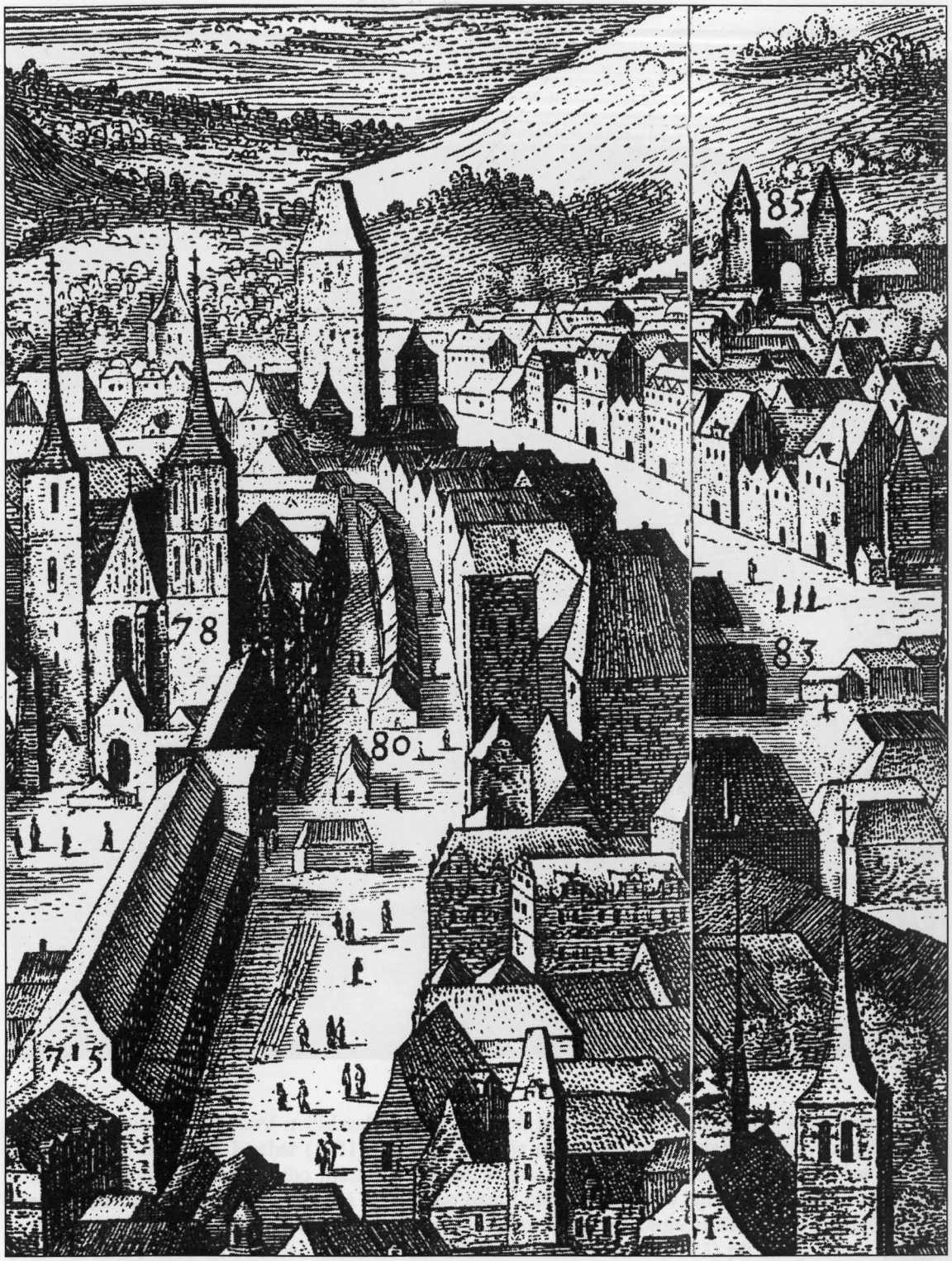

obr. 5: Philipp van der Boosche, *Prospekt Prahy, detail,* 1606, mědirytina o pěti listech, ryl Johannes Wechter, vydal Egidius Sadeler, NG, NM, AMP 13-16, in: Petráň a kol. (1985), s. 532-533. Na tzv. Sadelerově prospektu je kromě Nové brány zřetelně zaznamenána v její blízkosti menší věž, zbytek původního hradebního opevnění, které přetrvalo až do 17. století. Německá legenda, celkem ke 122 objektům, určuje mimo jiné kostel sv. Havla (č. 78), příkop dělící Staré a Nové Město (č. 83), Horskou bránu (č. 85) a staroměstské kotce (č. 75). Prašná brána očíslována není.

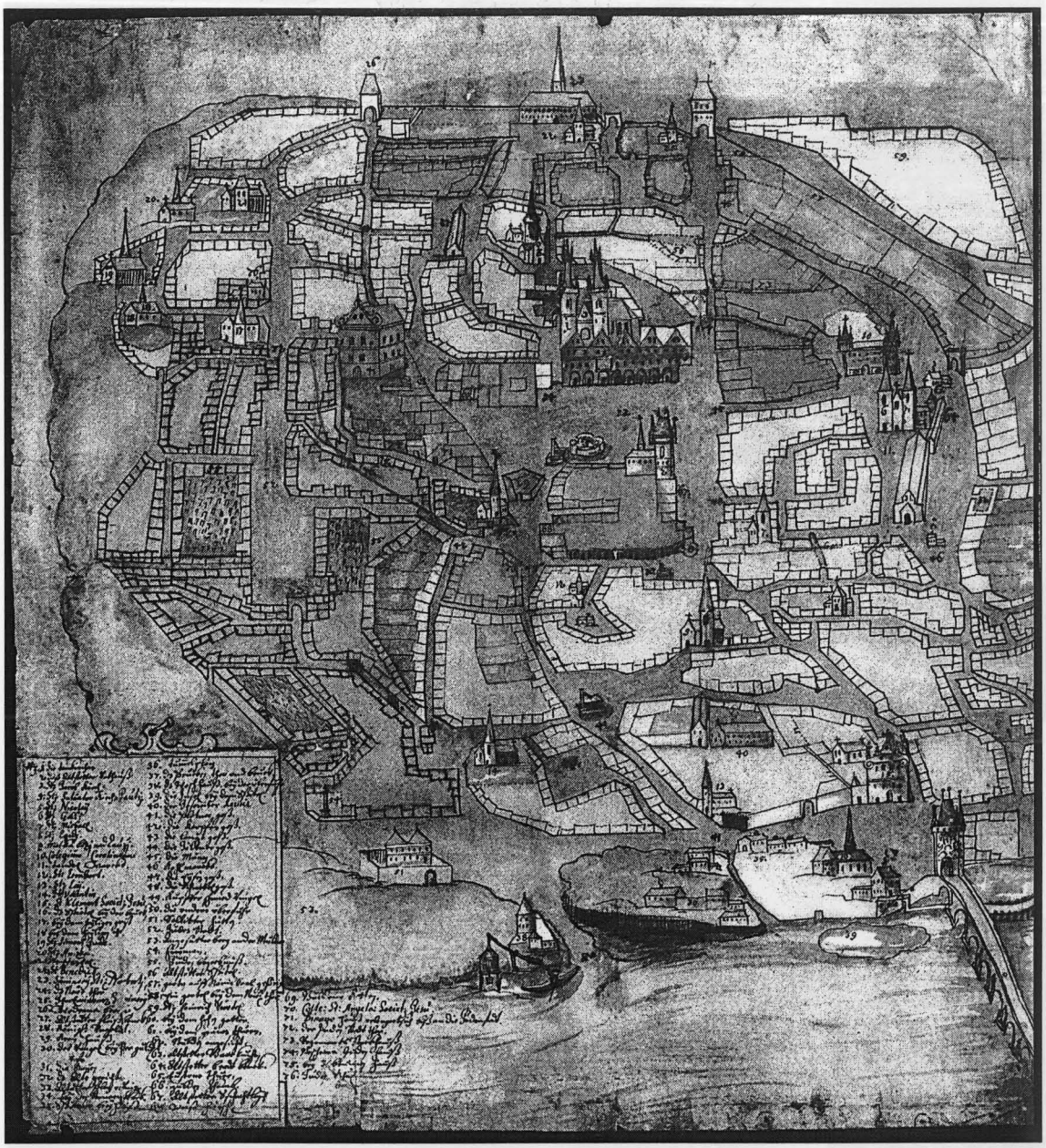

obr. 6: Matouš Unger, *Staré a Židovské Město pražské*, kol. 1640, in: Pacáková – Hošťáková a kol. (2000), s. 20; faksimile Kuchař (1971). Ungerův plán je považován za nejstarší dochované půdorysné zobrazení Starého a Židovského Města pražského. Prašná brána, tehdy zvaná *das Neue Thor* (č. 24), uzavírá Celetnou ulici na okraji města při horním okraji plánu. Objekty v její blízkosti jsou označené a vysvětlené v legendě. Malá stavba nalevo od brány znázorňuje *Ihro Eminenz Seminarii* (bývalý Králův dvůr - č. 25), o něco dále nalevo velká stavba *Seminarii Sti. Norberti* (č. 23) při okraji města, před ní *St. Benedict* (č. 22) a na konci Dlouhé ulice Černá brána, zv. též *Wodrana brana* (č. 26) (toto označení na ní přešlo po zbourání odrané brány, předchůdkyně Prašné). Napravo od Prašné brány se rozkládá *ein Garten bey dem Neuen Thor* (č. 58).

obr. 7: Karel Škréta, *Praha za švédského obléhání v roce 1648, detail,* 1648, mědirytina s leptem, z knihy J. G. Schlegera *Theatrum Europeum VI.,* Frankfurt n. M. 1663, MMP, in: Hlavsa (1962), obr. 12, též Bečková (1998), s. 16. Na výřezu je vidět pobořené dvojvěží Horské brány novoměstského opevnění s bastionem, barokní hradba v popředí je posílena ravelinem. Ve směru komunikace vedoucí do Starého Města je zakreslena Nová brána, podstatně převyšující okolní zástavbu.

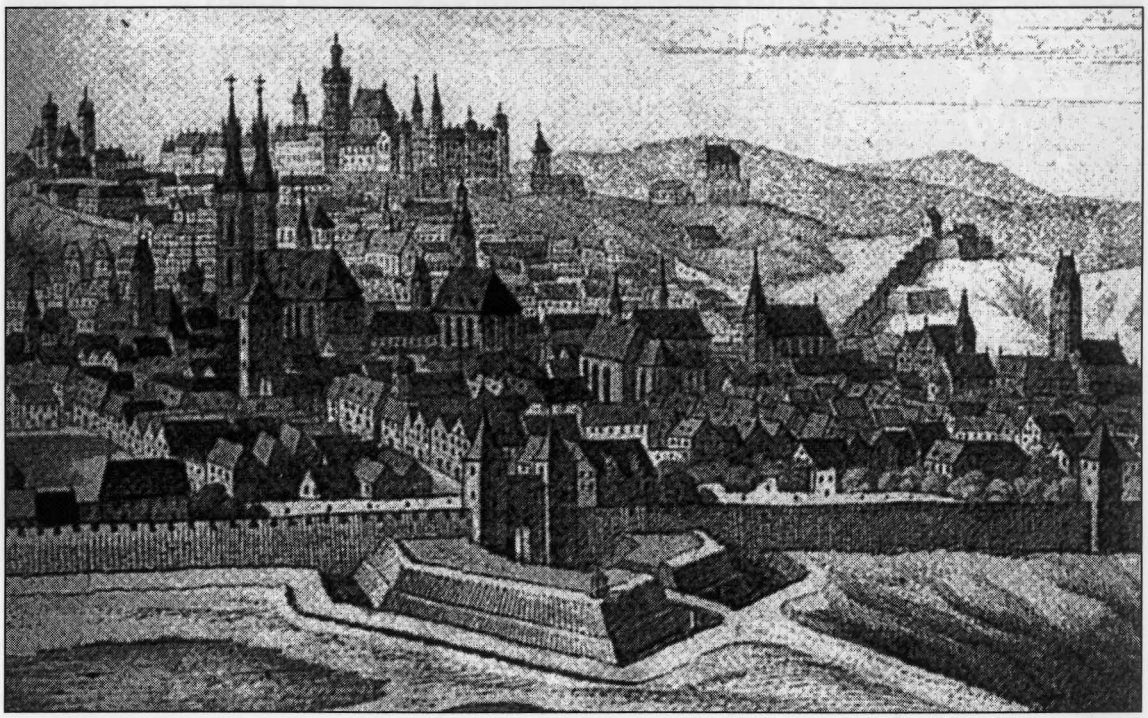

obr. 8: Neznámý autor, *Pohled na Prahu, detail,* 1680, mědirytina, MMP, in: Kropáček (1995), s. 37. Rytina navazuje na kompozici K. Škréty z roku 1648 *(viz předchozí obr.).*

obr. 9: Folpertus van Ouden-Allen, *Praha hlavní město Království Českého (Praga caput regni Bohemiae), detail*, 1685, mědirytina o 15 listech s textem, ryl Conrad Decker v Amsterodamu, vytiskl Jan van Ghellen ve Vídni, MMP inv. č. 194, AMP 37, L. Sachs v Praze, Albertina ve Vídni, in: Vlček a kol. (1996), s. 33. Ouden-Allenův prospekt představuje město viděné přibližně ze stejného stanoviště, jako prospekty Vratislavský, Willenbergův, Sadelerův i Wernerův. Přehledně zachycuje i situaci kolem Prašné brány (č. 103), proti které stojí kostel Neposkvrněného početí P. Marie s klášterem františkánů hybernů. Příkop na místě bývalých hradeb již zanikl, silueta Králova dvora se na pohledu nijak neuplatňuje. Při detailním pohledu lze na Prašné bráně zřetelně rozeznat schodištní věžičku.

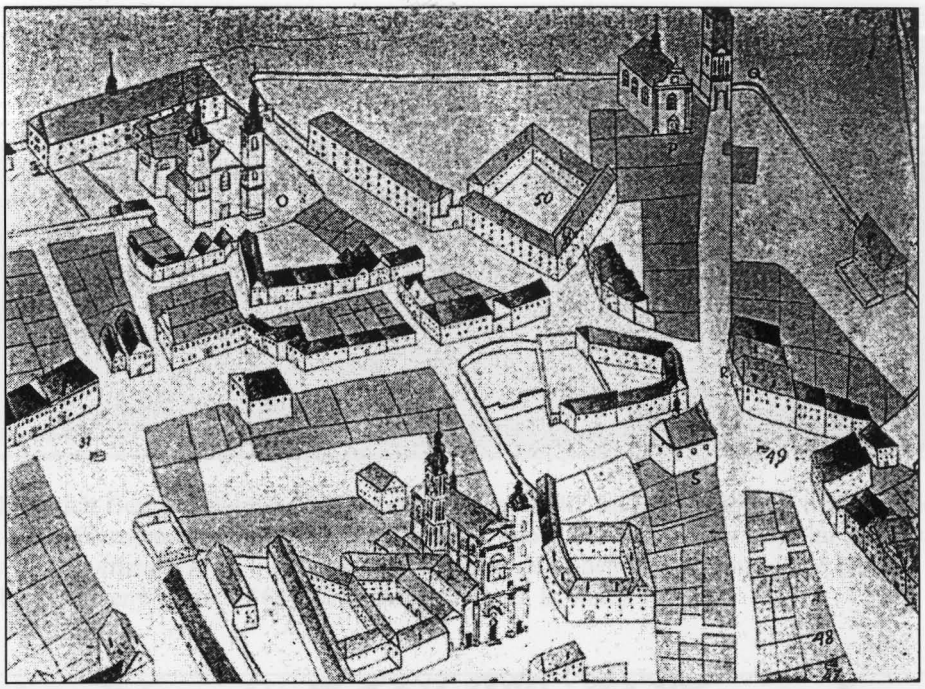

obr. 10: Václav Jiří Veselý, *Plán Starého Města pražského, detail*, 1728, in: Herain (1910), s. 45. Těsně vedle Prašné brány v pravém horním rohu výřezu (Q) je zakreslen barokní kostel sv. Vojtěcha (P), na čtvercovém půdorysu se rozkládající Králův dvůr (50), a v levém rohu kolej Norbertinum s kostelem sv. Norberta a Benedikta (O), poblíž kterého je Královdvorská ulice ukončena malou brankou.

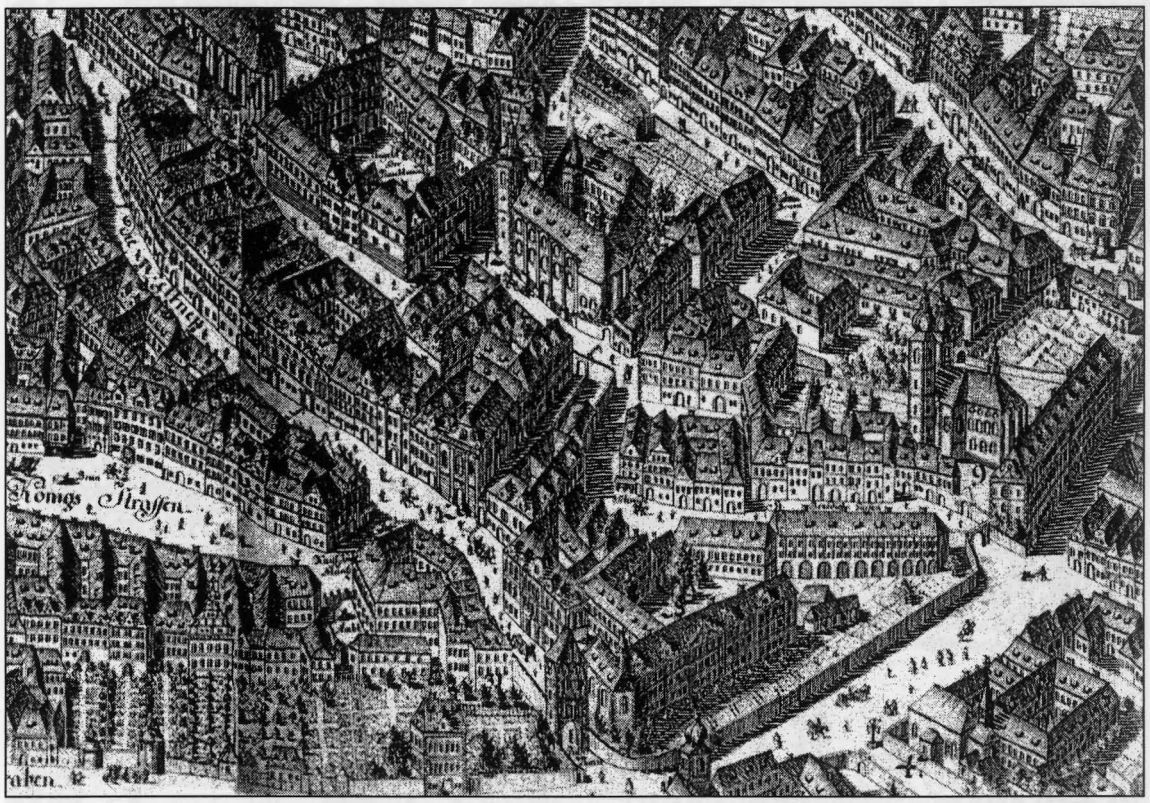

obr. 11: Josef Daniel Huber, *Ortografický plán Prahy s okolím, detail*, 1769, tušová kresba perem na 12 listech, Vídeň, Oesterreichische Nationalbibliothek, faksimile NPÚ a AMP. Nejpodrobnější a nejnázornější prospekt barokní Prahy. Město je znázorněno metodou vojenské perspektivy v úhlu 45°, na základě přesného plánu, který si nakreslil sám Huber. Díky věcnému a exaktnímu zpracování poskytuje neocenitelný obraz tehdejší Prahy a detailně vykresluje i situaci Prašné brány a jejího okolí: napravo areál Králova dvora s kostelem sv. Vojtěcha (č. 28) a zahradou rozšířenou do prostoru zasypaného příkopu, ústí Královdvorské ulice s brankou sv. Benedikta, za ní, při pravém okraji výřezu, mohutné křídlo premonstrátské koleje zvané Norbertinum s kostelem (č. 9), naproti na Novém Městě kostel sv. Josefa při klášteře kapucínů (č. 47), po levé straně brány zahrady a seminář sv. Bernarda (č. 31).

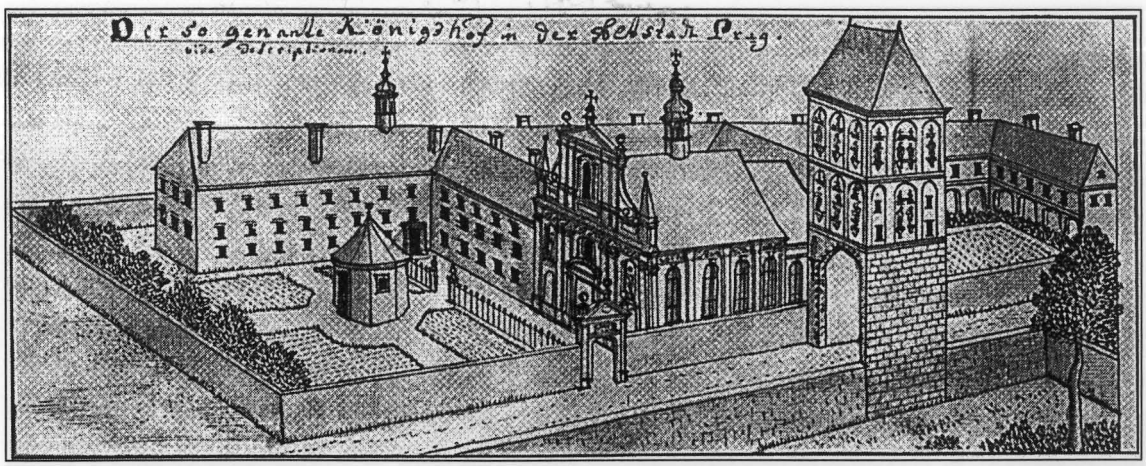

obr. 12: Friedrich Bernard Werner, *Králův dvůr*, kolem 1740, lavírovaná kresba tuší, in: Vlček a kol. (1996), s. 537. Wernerovy kresby již neomylně patří epoše barokní. Nebýt popisku *„Der so genante Königshof in der Altstadt Prag"*, byla by Prašná brána stěží identifikovatelná. Raně barokní kostel sv. Vojtěcha byl postavený v letech 1694-1697 podle návrhu J. B. Matheye.

obr. 13: Friedrich Bernhard Werner, *Město v hradbách, detail Starého Města*, 1740, AMP 27, in: Hlavsa (1962), obr. 21. Na velice schematickém pohledu je nicméně přehledně vidět rozložení Starého Města, ohraničeného příkopem podél celé trasy opevnění a obemknutého Novým Městem. Trasu „Královské cesty" - Karlův most, Staroměstské náměstí, Prašná brána - kreslíř zaznamenal zjednodušeně v přímé linii.

obr. 14: Leopold Peukert, *Prašná brána a Staré aleje (Na Příkopě),* 1790-1794, kolorovaný lept, ryl a vydal Jan Balzer, ze série 24 pohledů na Prahu, AMP 196, in: Blažíčková-Horová (1997), č. kat. 167. Hradební příkop byl již od roku 1760 zasypán a byly zde vysázeny lipové aleje. Ulice se oficiálně nazývala V alejích, ale častěji se jí říkalo Staré aleje, na rozdíl od Nových alejí na dnešní Národní třídě. Nalevo od brány, na nároží Celetné a dnešní ulice Na Příkopě, se rozkládala zahrada bohoslovecké koleje sv. Bernarda, obehnaná ohradní zdí.

obr. 15: Filip a František Hegerové, *Náměstí u Hybernů, pohled ke Starým alejím (Der Hübener Platz gegen den Alten Aleen)*, 1792, kolorovaný mědiryt, ryl Caspar Pluth, nečíslovaný, z cyklu pohledů na Prahu, MMP G 118, inv. č. 61895, in: Hlavsa (1962), obr. 72. Veduta bratří Hegerů nabízí pohled na městskou promenádu s lipami, oživený bohatou figurální stafáží.

obr. 16: Filip a František Hegerové, ryl Caspar Pluth, *Náměstí u Hybernů, pohled ke Starým alejím, detail Prašné brány,* 1792, in: Bečková (1998), s. 6-7, 104, obr. 94. Přes zkreslení, běžné na grafických listech bratří Hegerů (srov. grafiku Křížovnického nám. s Mosteckou věží - tam naprosto jiné tvary oblouků než jsou ve skutečnosti), zachycuje jejich mědirytina pozoruhodné podrobnosti - prostupující se usekávané oblouky na fasádě prvního i druhého patra. Hegerové zakreslili bránu těsně před tím, než byly snad roku 1799 nebo roku 1818 uvolňující se a chodce ohrožující kamenické články otlučeny. Takovéto řešení výzdoby je možné, uměleckou licenci grafiků však nelze vyloučit.

obr. 17: Jiří Döbler, *Prašná brána po roce 1810*, lept, in: Bass (1947), s. 136. Na jednom z prvních pohledů z Celetné ulice se zároveň poprvé v pozadí objevuje klasicistní Celnice přestavěná v letech 1808-1811 podle návrhu J. Fischera a J. Zobela. Grafiku je možno porovnat s časově téměř shodným Jüttnerovým plánem Prahy *(viz obr. 45)*. Východ z města je stále umožněn pouze bránou, po stranách je komunikace uzavřena ohradními zdmi. Napravo zahrada Bernardina a dvoupatrová budova čp. 586/I po klasicistní úpravě.

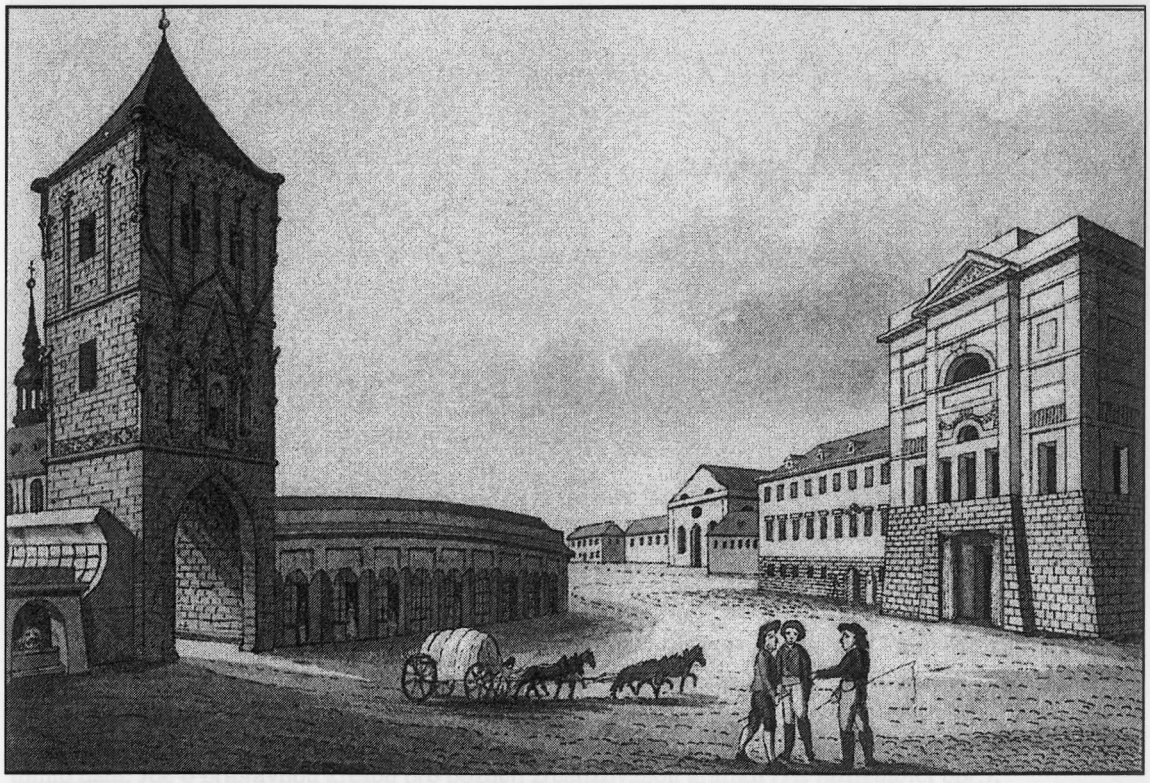

obr. 18: A. Gustav, *U Prašné brány*, 1815 (1816?), kolorovaný lept z knihy *Album von Prag*, AMP 5 G 10, in: Hlavsa (1962), obr. 84. Pohled na Prašnou bránu a celnici U Hybernů poprvé zachycuje nízké krámky při severovýchodním nároží brány, které dala v roce 1816 postavit obec. Na jižní fasádu brány navazuje ohradní zeď zrušené cisterciácké zahrady s kašnou v nice. V dálce se otevírá průhled na Josefské náměstí s prostou stavbou kapucínského kostela sv. Josefa.

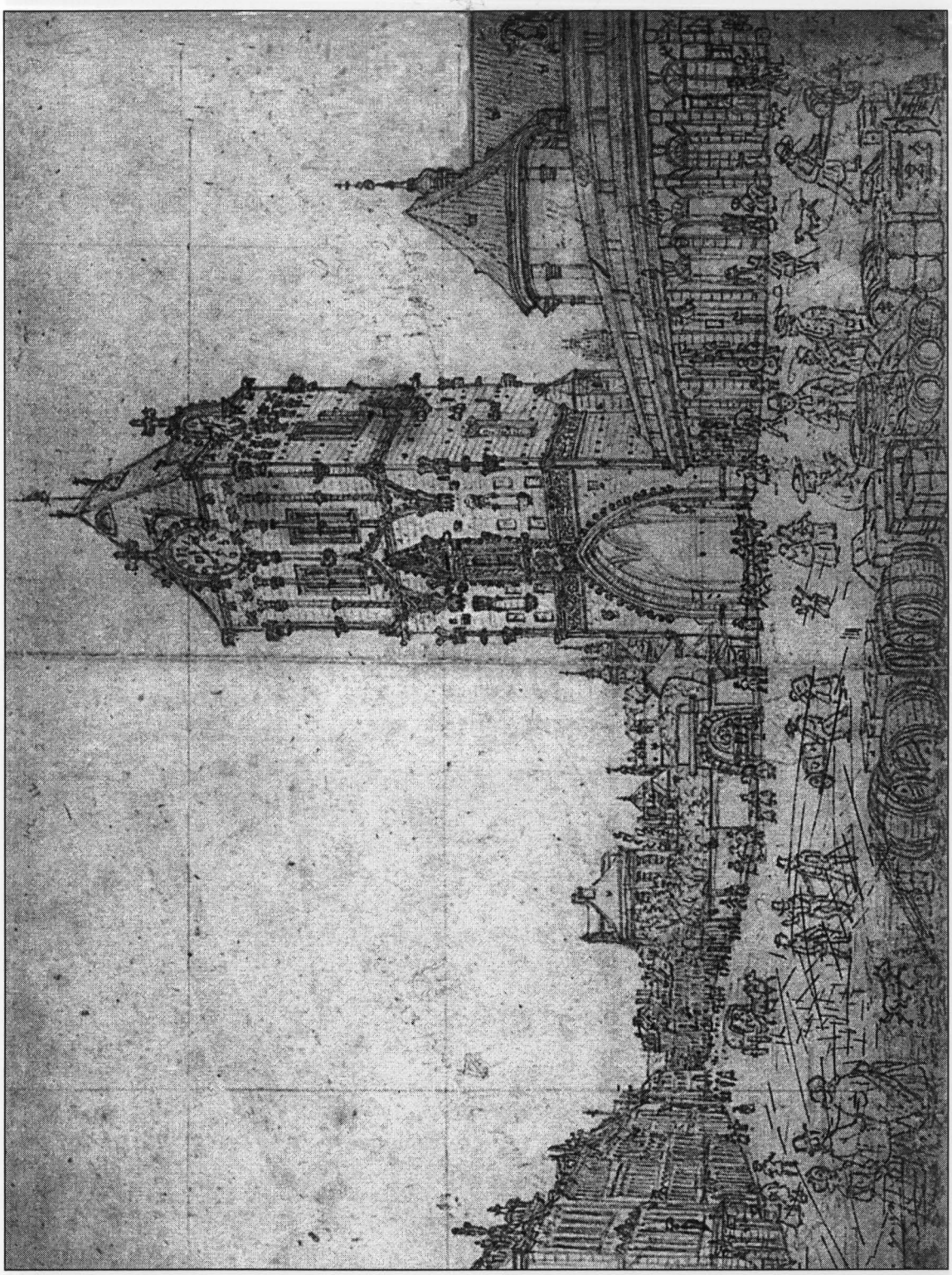

obr. 19: Vincenc Morstadt, *Prašná brána od Celnice a průhled ulicí Staré Aleje*, mezi 1822–1830, kresba tužkou, AMP 327, in: Hlavsa (1973), obr. 60. U Hlavsy je kresba nesprávně datována do roku 1818 a uvedena jako předloha pro *Ansichten von Prag*. Zakreslené hodiny se čtyřmi ciferníky, *„aby alespoň nějakému účelu brána sloužila"*, byly na věž osazeny až roku 1822, kresba tedy mohla vzniknout až po tomto datu. Jde o přípravnou kresbu pro později zrealizovanou grafiku *(viz následující obr.)*.

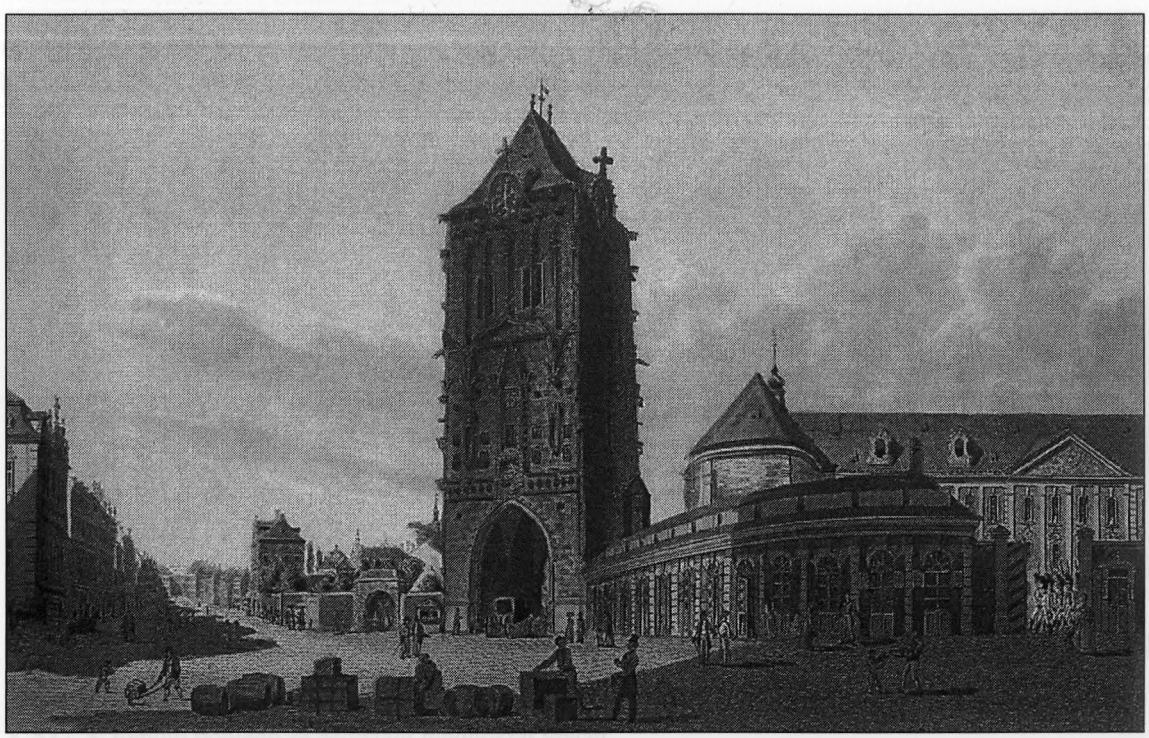

obr. 20: Vincenc Morstadt, *Okolí Prašné brány a průhled Příkopem k Václavskému náměstí (Prašná brána od východu),* 1825(?) (1860?), ryl Jiří Döbler, MMP, in: Kibic (2001), obr. 188. Wirth (1932), obr. 126, ji jako tušovou kresbu připisuje Josefu Šemberovi a datuje kol. 1825, v *Uměleckých památkách Prahy*, Vlček a kol. (1996), s. 133, je grafika datována nesprávně do roku 1860. Byla-li dělána podle skutečnosti, v té době již dávno stál (od roku 1841) na místě zahrady klasicistní dům čp. 969/I.

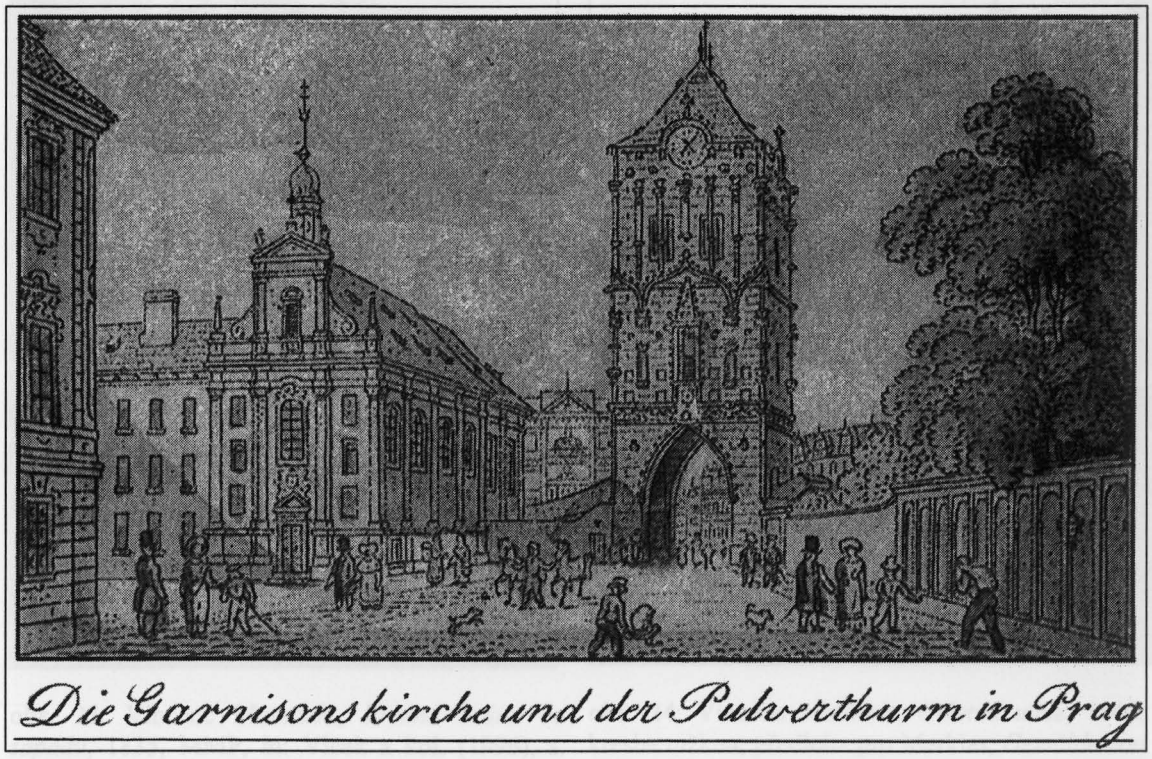

obr. 21: Vincenc Morstadt, *Prašná brána a posádkový kostel sv. Vojtěcha - Die Garnisenkirche und der Pulverturm in Prag*, 1830, kolorovaný lept z alba *Ansichten von Prag*, vydal W. A. Ryba, Praha 1830, AMP 403 - 9, in: Hlavsa (1962), obr. 107. Jako jeden z mála umělců kreslil Morstadt Prašnou bránu i z netradiční západní strany. Na tomto miniaturním pohledu je vidět po levé straně hlavní průčelí kostela sv. Vojtěcha, v dálce nová klasicistní celnice a po pravé straně zídka a zeleň zahrady zrušené cisterciácké koleje.

obr. 22: Vincenc Morstadt, *Prašná brána a Králův dvůr ze západní strany*, 1828, in: Vlček a kol. (1996), s. 537. K tomuto pohledu se Morstadt mnohokrát vracel.

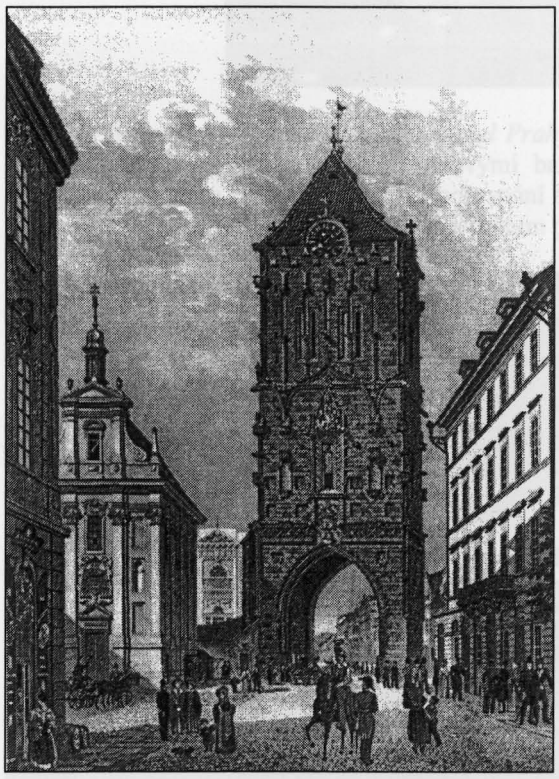

obr. 23: Vincenc Morstadt:, *Prašná brána od západu*, 1835, MMP, in: Vlček a kol. (1996), s. 133.

obr. 24: Vincenc Morstadt, *Celetná ulice*, 1840, kresba tužkou, předloha pro Merklas, *Gemälde von Prag* 1863, MMP 36744, in: Hlavsa (1973), obr. 51. Na pravé straně v popředí je zakreslena budova Mincovny čp 587, postavená roku 1759.

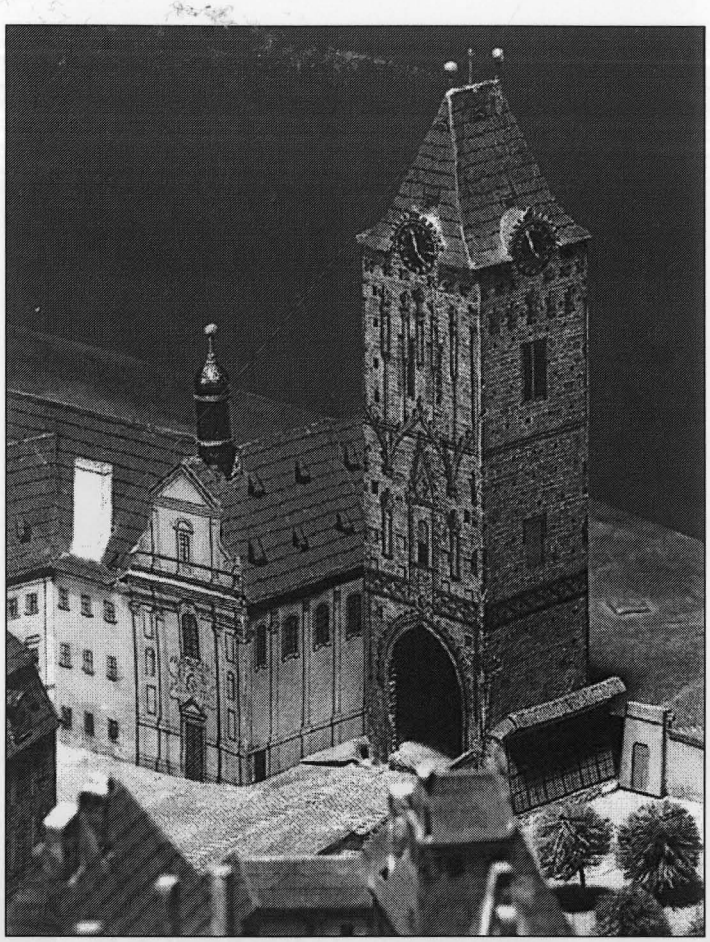

obr. 25: Antonín Langweil, *Plastický model Prahy, detail - kostel sv. Vojtěcha a Prašná brána,* 1826-1834, lepenka, kresba kolorovaná vodovými barvami, MMP, in: Bečková - Fokt (1996), s. 134. Impozantní měřítko brány vynikne při porovnání s kostelem sv. Vojtěcha, jehož koruna zdiva dosahuje stejné úrovně, jako římsa mezi přízemím a prvním patrem věže.

obr. 26: Antonín Langweil, *Plastický model Prahy, detail - budova bývalého Králova dvora a Prašná brána,* 1826-1834, lepenka, kresba kolorovaná vodovými barvami, MMP, in: Bečková - Fokt (1996), s. 135.

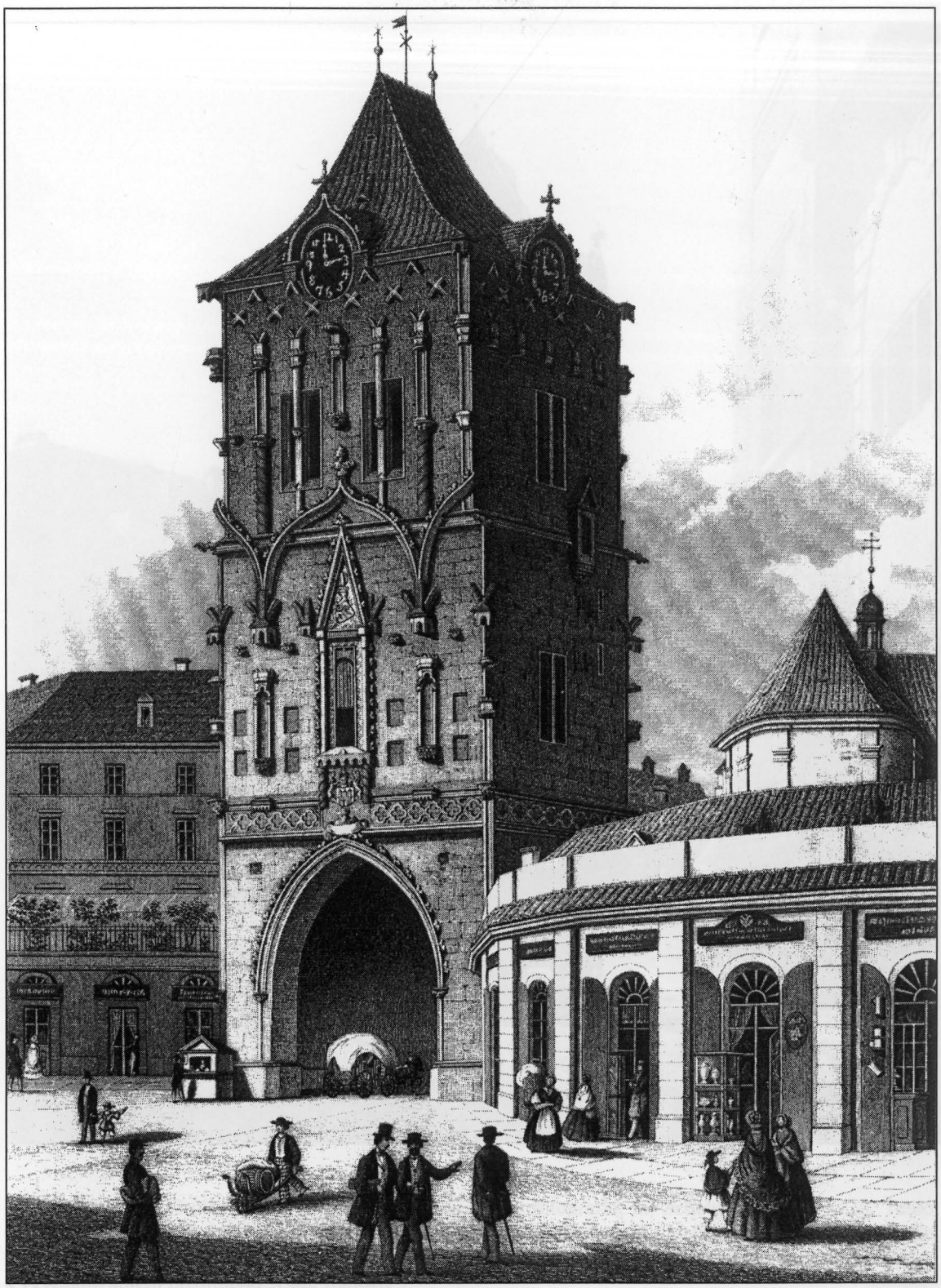

obr. 27: Vilém Kandler, *Prašná brána od východu*, 1865(?), rytina, in: Mikovec – Zap (1865), s. 129. Pěkná, ale příliš schematizovaná rytina nemůže sloužit k přesnějšímu rozlišení jednotlivých architektonických a kamenických detailů. Po levé straně brány stál od roku 1841 klasicistní dům. čp. 969/I, ve kterém se nacházela slavná pražská kavárna 19. století „Café français".

STARÉ FOTOGRAFIE PRAŠNÉ BRÁNY:

obr. 28: Andreas Groll, *Prašná brána od východu*, 1856, fotografie, in: Scheufler (1984), s. 20. Tento cenný snímek patří do prvního dochovaného cyklu fotografií Prahy od vídeňského fotografa Andrease Grolla z roku 1956. Je to první a nejstarší fotografie Prašné brány. Na levé straně je zachycen dům s vývěsním štítem proslulého „Café français".

obr. 29: František Fridrich, *Průhled Hybernskou ulicí s budovou celnice a nádražím k Prašné bráně*, kol. 1865, fotografie, in: Scheufler (1995), s. 103. Prašná brána jako dominanta na konci ulice, kdysi zvaná Na dlážděném, spojující obě brány – Prašnou a Horskou.

obr. 30: Karel Maloch, *Průhled Příkopy k Ovocné,* kol. 1870, fotografie, in: Wirth (1941), obr. 212.

obr. 31: František Friedrich, *Prašná brána*, kol. 1870, fotografie, MMP. Fotografováno z vyšších pater protilehlého domu čp. 864/I, který byl v letech 1898-1901 nahrazen novostavbou Živnostenské banky od O. Polívky. Na jejím místě dnes stojí funkcionalistická stavba Státní (Národní) banky od F. Roitha z roku 1938.

obr. 32: František Fridrich, *Prašná brána kolem roku 1872,* fotografie, in: Scheufler (1995), s. 101. Na prostranství před branou bylo krátce předtím umístěno nové veřejné osvětlení - osmiramenný kandelábr pražské plynárny z roku 1867, tzv. kandelábr pražského typu, jehož autorem je Alois Lindsbauer, in: Monzer (2003), s. 49-51.

obr. 33: František Fridrich, *Michaelsgasse*, konec 19. stol., fotografie, in: Scheufler (1995), s. 102. Módní záležitostí se od 60. let 19. století staly předchůdkyně pozdějších pohlednic, tzv. fotografické vizitky. Jedna z nich zachycuje i dnešní Hybernskou ulici s Prašnou bránou.

obr. 34: František Friedrich, *Prašná brána,* kol. 1870, fotografie, MMP, inv. č. 403. Jako cenný pramen poskytuje tato kvalitní fotografie při velkém zvětšení možnost studia nejmenších detailů kamenické výzdoby *(viz následující obr.)*.

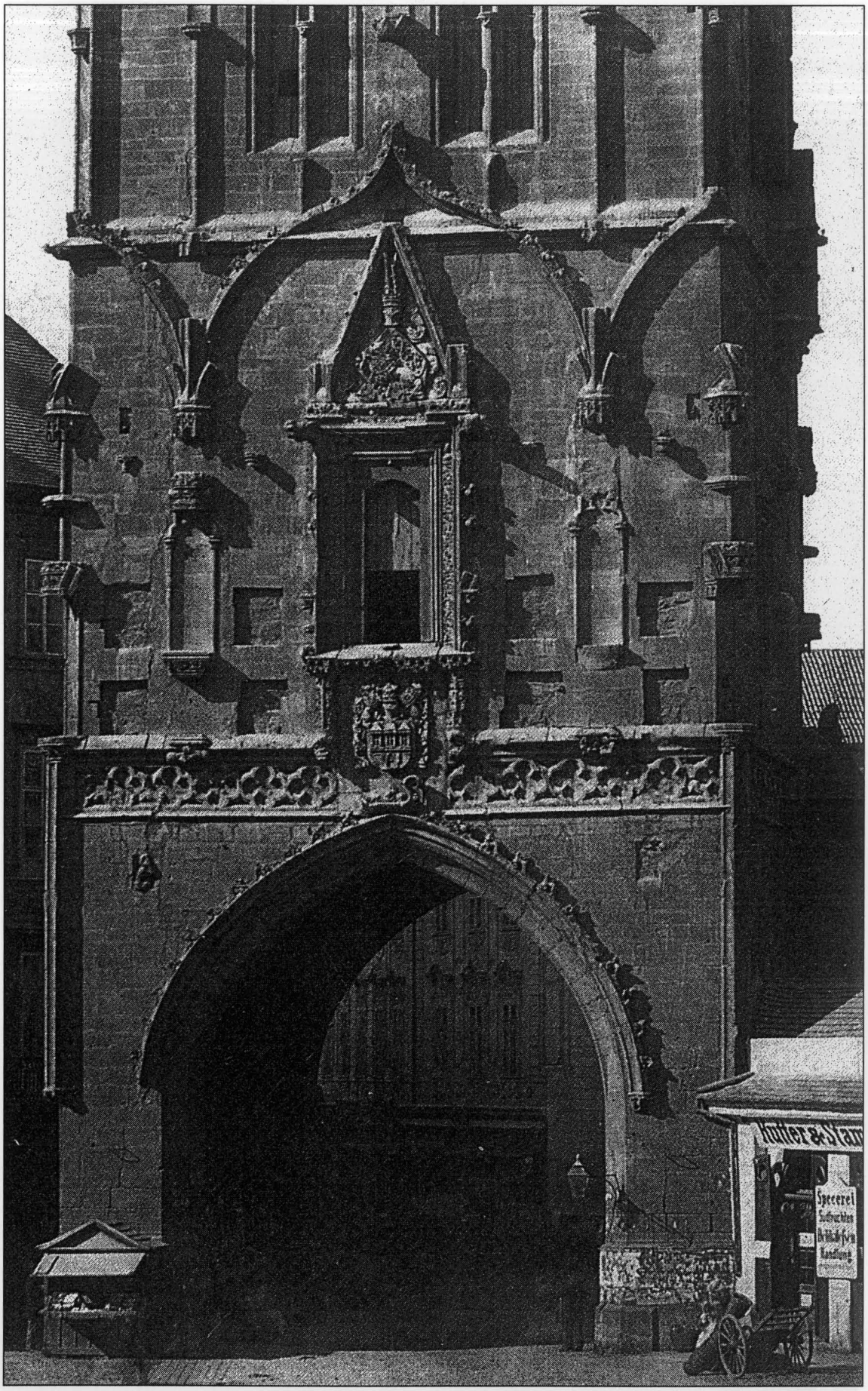

obr. 35a: František Fridrich, *Prašná brána, detail přízemí a prvního patra průčelí do Hybernské,* kol. 1870, fotografie, MMP, inv. č. 403.

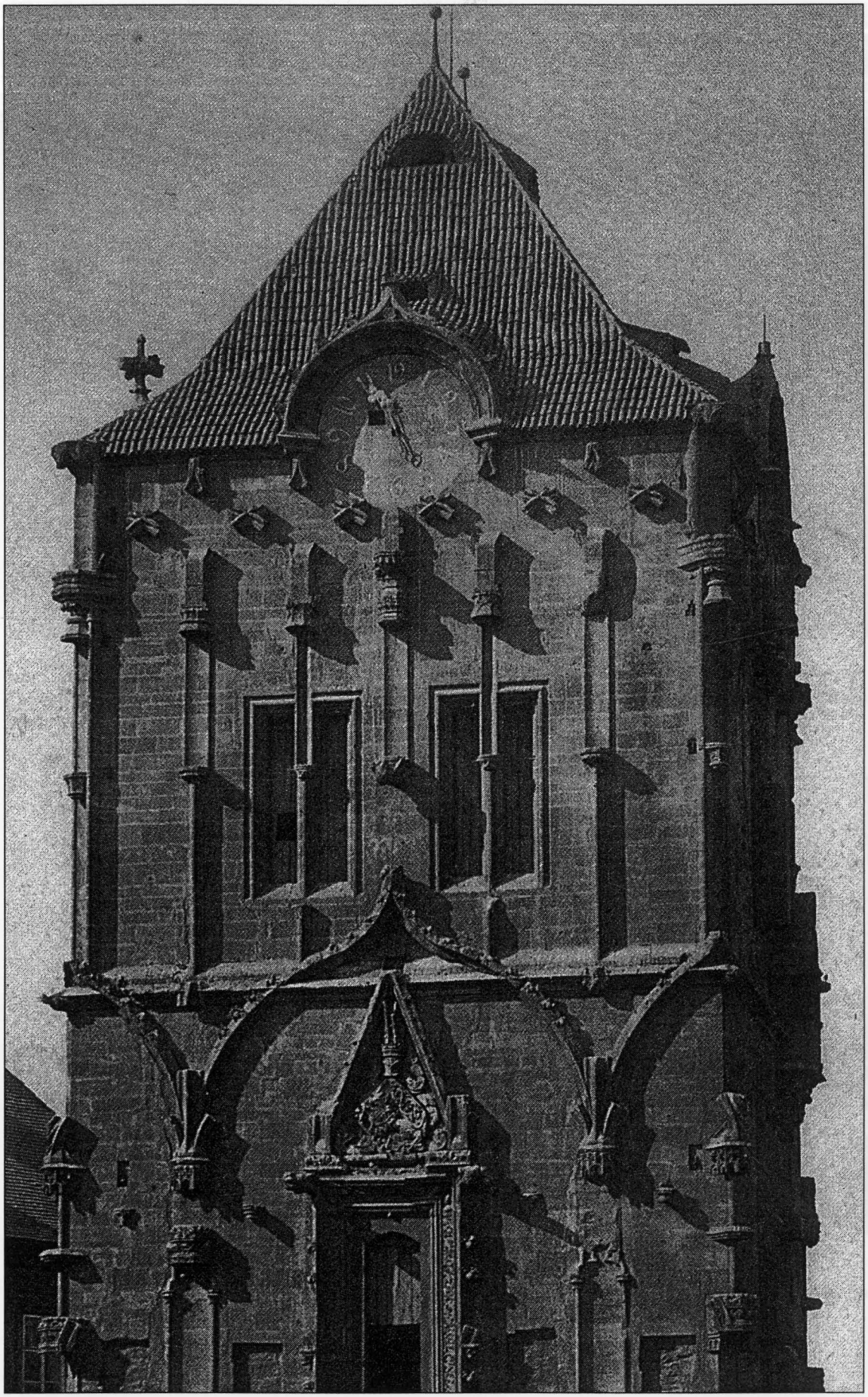

obr. 35b: František Fridrich, *Prašná brána, detail prvního a druhého patra a střechy, průčelí do Hybernské,* kol. 1870, fotografie, MMP, inv. č. 403.

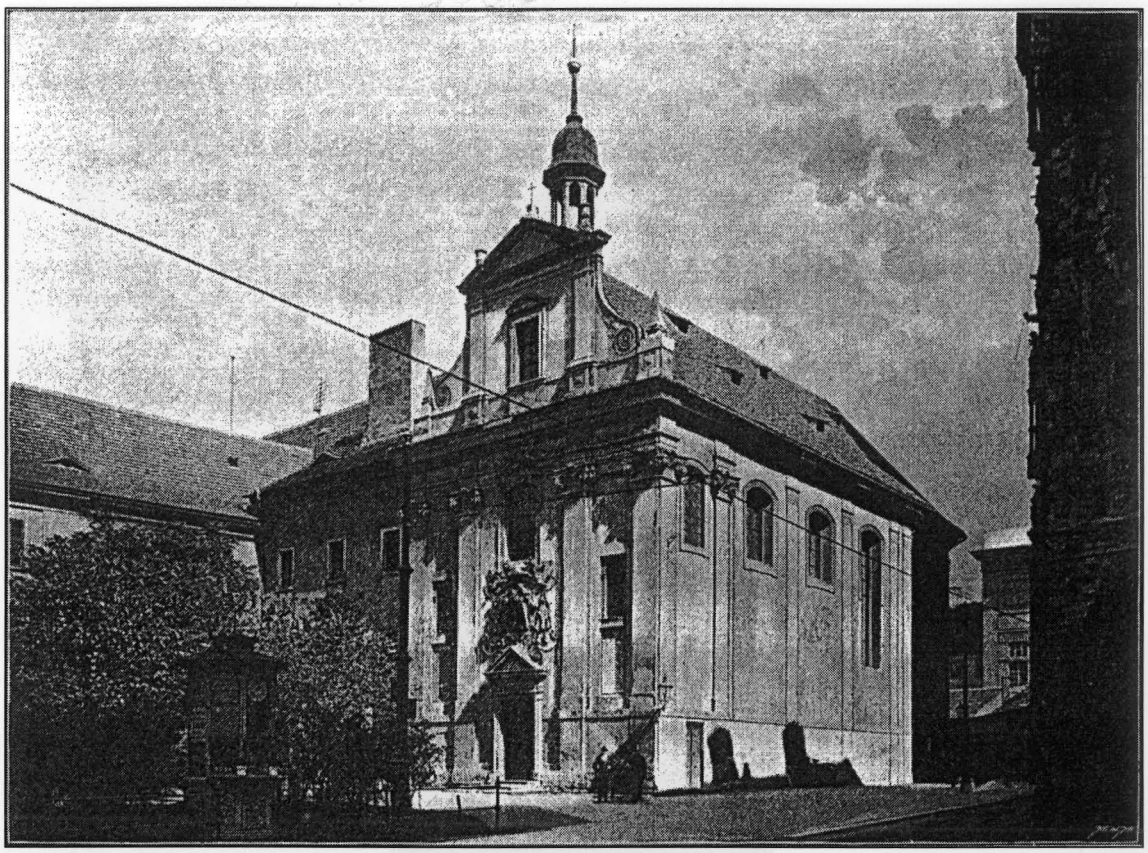

obr. 36: Neznámý autor, *Kostel sv. Vojtěcha při bývalé c. k. kadetní škole*, před 1900, fotografie, in: Herain (1910), s. 41. Kostel byl postaven podle plánů J. B. Matheye v letech 1694-1697, na průčelí zdoben štukovou dekorací od O. Mosta.

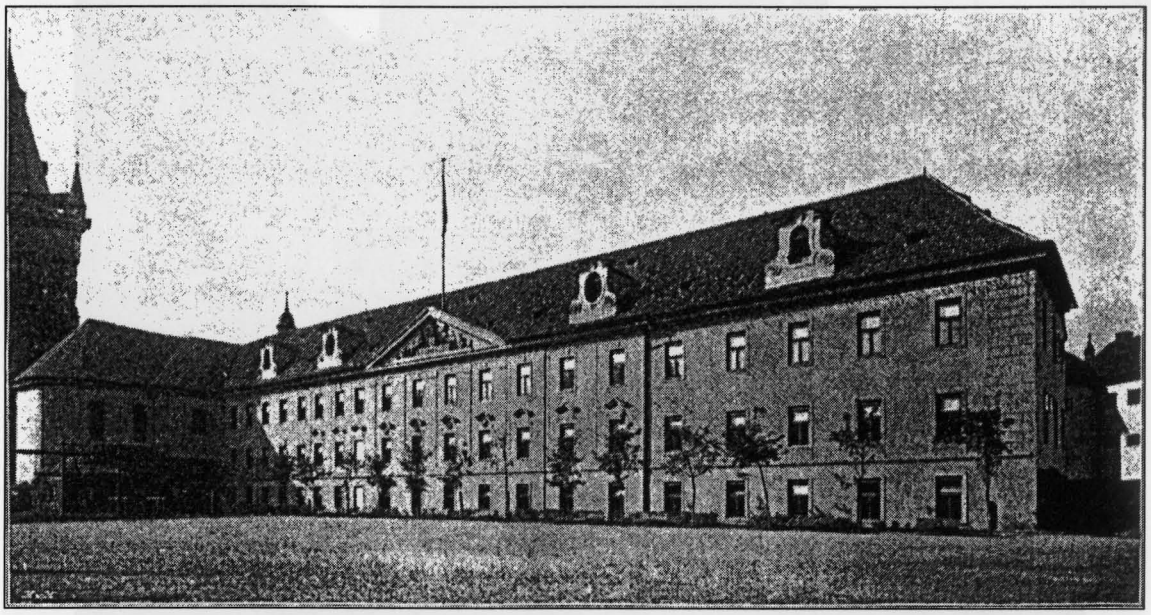

obr. 37: Neznámý autor, *Bývalá c. k. kadetní škola (Králův dvůr)*, před 1902, fotografie, in: Herain (1910), s. 39. Pohled z Josefského náměstí, vlevo závěr kostela sv. Vojtěcha.

obr. 38: Ateliér Langhans, *Prašná brána koncem 19. století,* fotografie, in: Scheufler (2000), s. 70. Mockerova rekonstrukce skončila definitivně roku 1892. Pod průjezdem je vidět kolej první pražské koňské dráhy (bez elektrického vedení). Ta byla elektrifikována až po roce 1898 a uvedena do provozu 26. 8. 1901.

obr. 39: Ateliér Langhans, *Prašná brána na počátku 20. století*, fotografie, in: Scheufler (2000), s. 71. Fotografie Prašné brány v době, kdy jejím průjezdem vedly tramvajové koleje. Kromě Prašné brány autor nepochybně fotografoval i reklamní „billboard" svého ateliéru na ohradě kolem zbouraných krámků, kde právě uvolněná parcela čekala na zahájení výstavby Obecního domu.

obr. 40: Jindřich Eckert, *Prašná brána kolem roku 1900*, fotografie, in: Scheufler (1996), s. 97. Kadetní škola čp. 654 s kostelem sv. Vojtěcha se začala bourat od července roku 1902 (tedy dva roky poté co Živnostenská banka zakoupila parcelu s bývalým Královým dvorem). Na snímku jsou již oba objekty srovnány se zemí, Scheuflerovu dataci je tudíž třeba posunout do let 1902-3. S výstavbou Obecního domu se začalo až roku 1905.

obr. 41: Rudolf Bruner-Dvořák, *Křižovatka u Prašné brány roku 1930*, fotografie, MMP, in: Fojtík a kol. (1995), s. 92, obr. 132. Tramvaje přestaly projíždět skrze Prašnou bránu směrem na Staroměstské náměstí až roku 1960, protože vážně ohrožovaly starobylé domy v Celetné ulici.

obr. 42: Autor neznámý, *Prašná brána od severozápadu*, 1929, in: Bass (1947), s. 216-217. Stav z prosince 1929. Na místě tří zbouraných domů s čp. 982, 969 (nárožní dům proti bráně) a 990, byla v letech 1930-1932 postavena velká nárožní úřední budova s čp. 969/I.

PLÁNY OKOLÍ PRAŠNÉ BRÁNY:

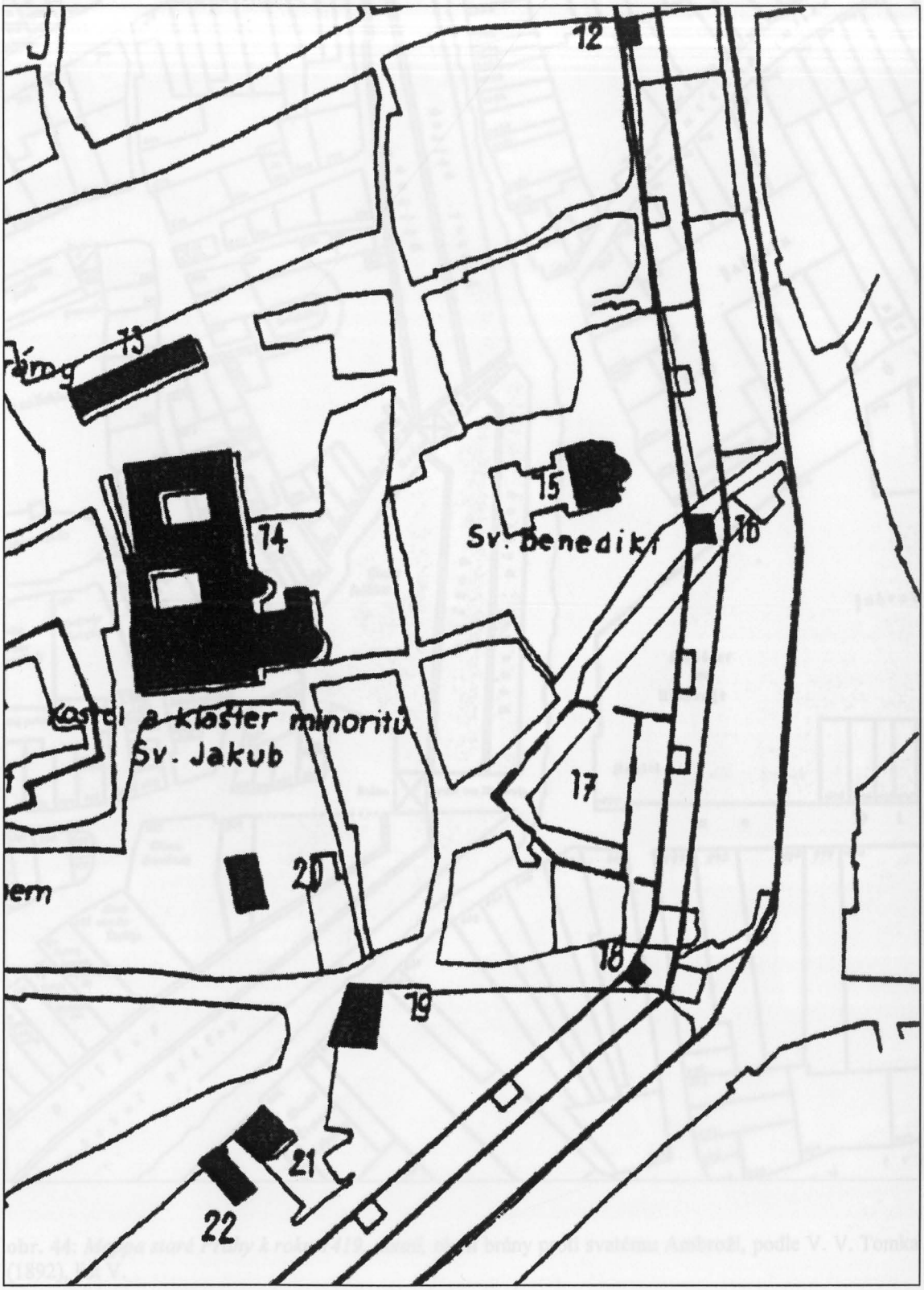

obr. 43: *Staré Město v předhusitské době. Situace významnějších objektů s opevněním*, podle D. Líbala a J. Muka (1996), s. 213. Legenda vyjmenovává tyto stavby: brána v Dlouhé třídě (č. 12), Masné krámy (č. 13), minoritský klášter s kostelem sv. Jakuba (č. 14), kostel sv. Benedikta s komendou německých rytířů (č. 15), brána sv. Benedikta (č. 16), Králův dvůr (č. 17), Odraná brána (č. 18), kolej Národa českého (č. 19), právnická universita (č. 20), kolej královny Hedviky (č. 21), kolej krále Václava (č. 22). Plánek zachycuje vzájemnou polohu staré i nové brány.

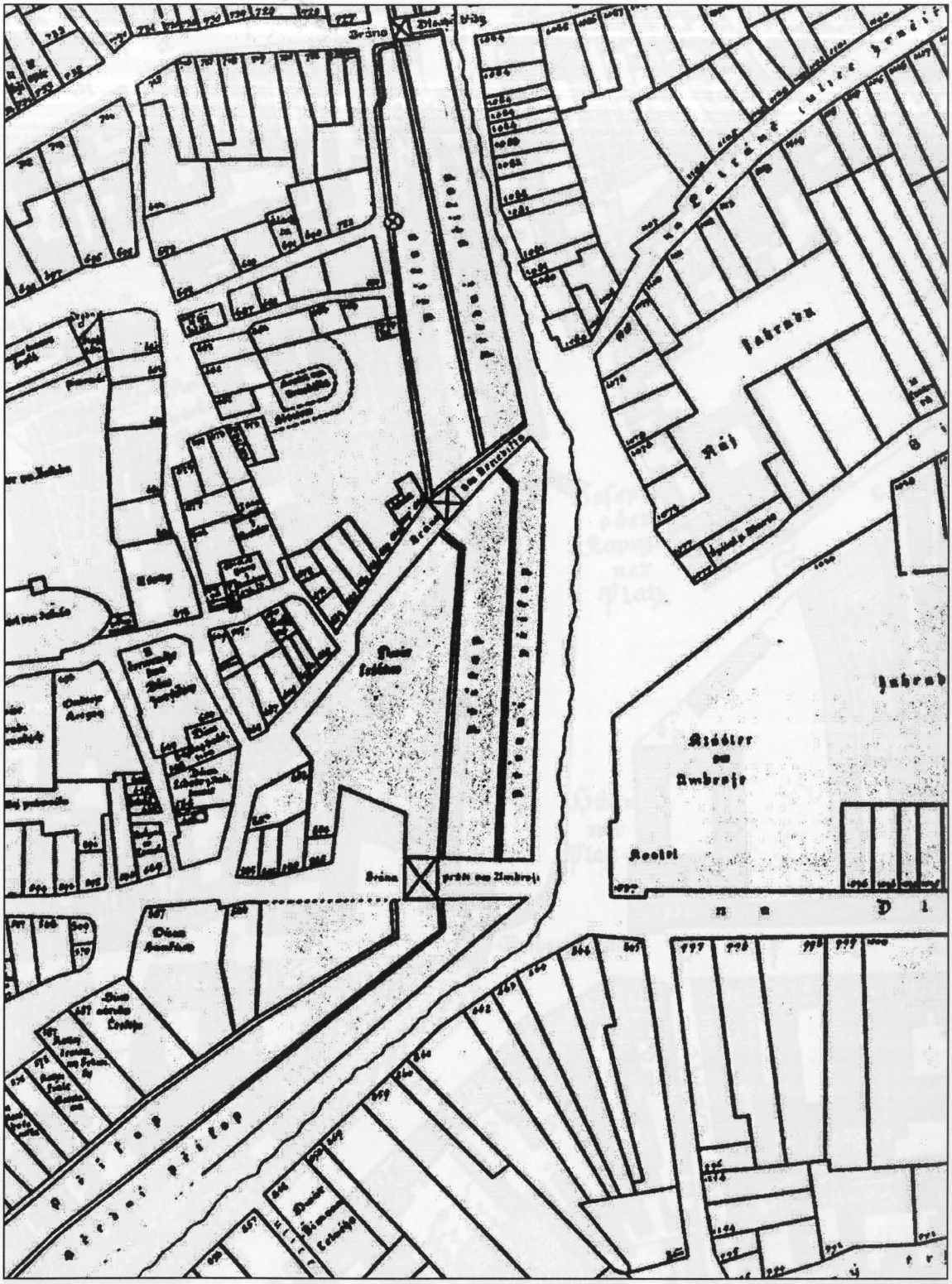

obr. 44: *Mappa staré Prahy k roku 1419, detail,* okolí brány proti svatému Ambroži, podle V. V. Tomka (1892), list V.

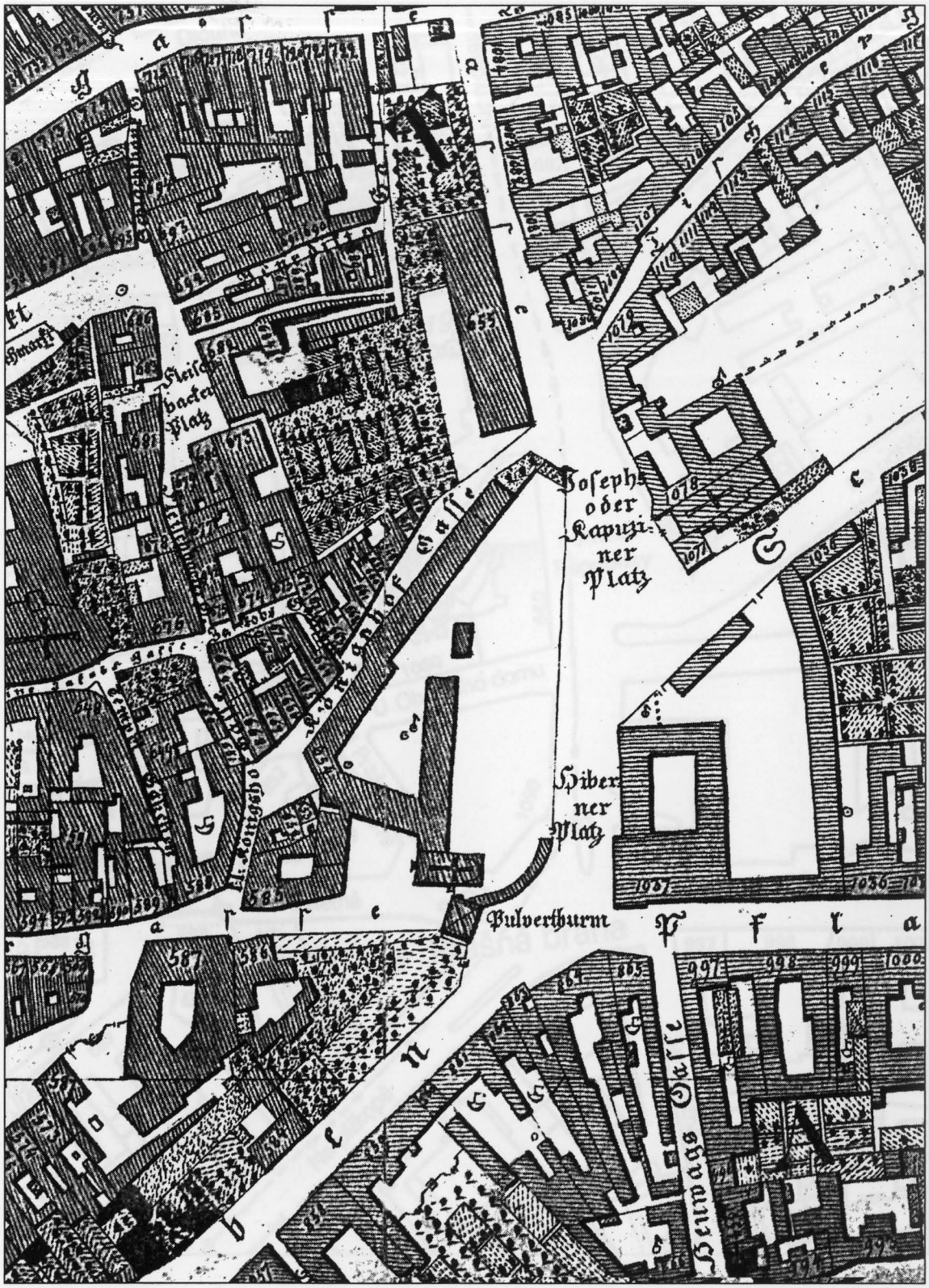

obr. 45: Joseph Jüttner, *Plán královského hlavního města Prahy - Grundriss der königlichen Hauptstadt Prag, detail*, 1811, rytina, Městská knihovna H 135.

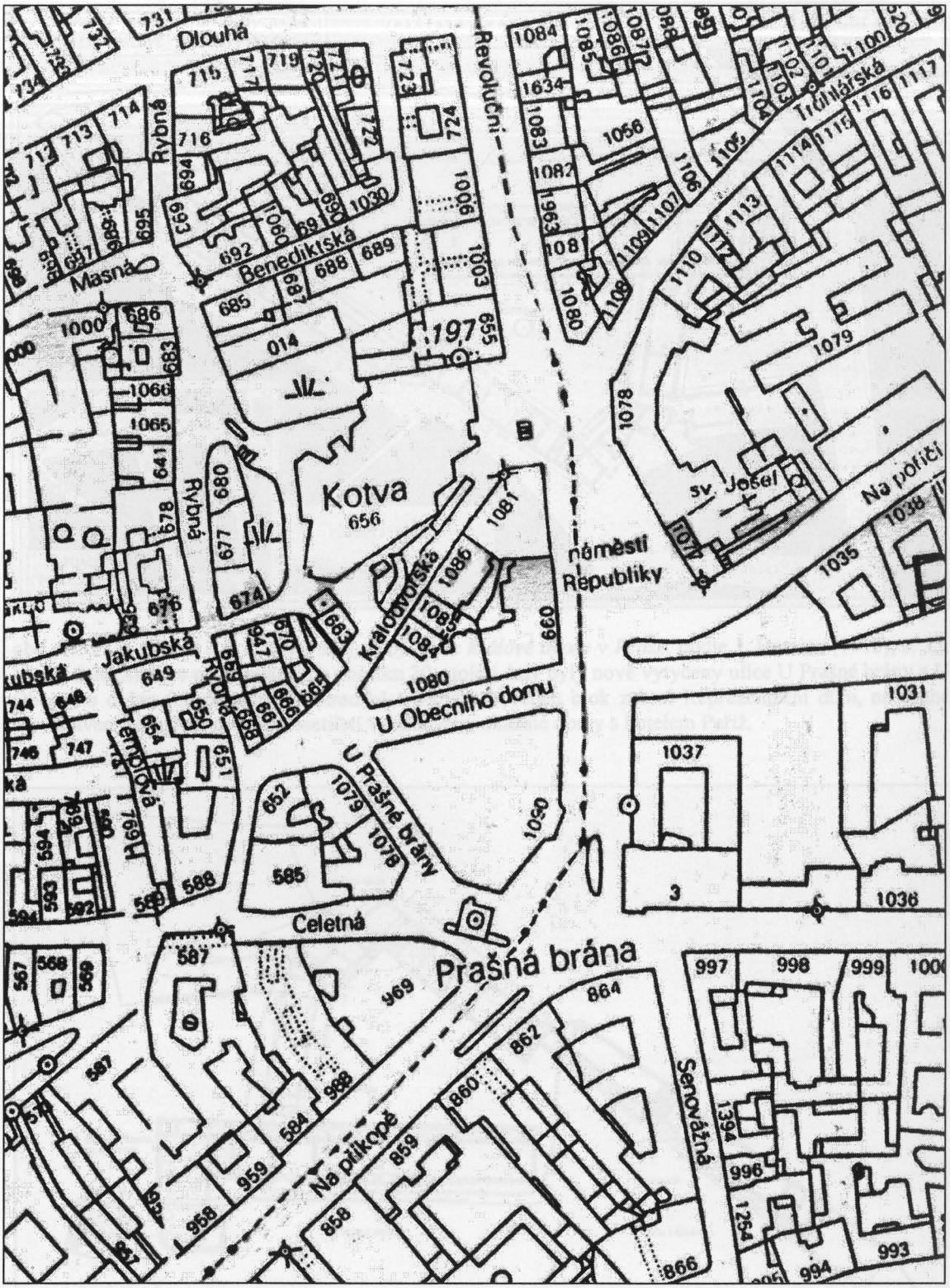

obr. 46: *Okolí Prašné brány v současnosti*, in: Vlček a kol (1996), předsádka.

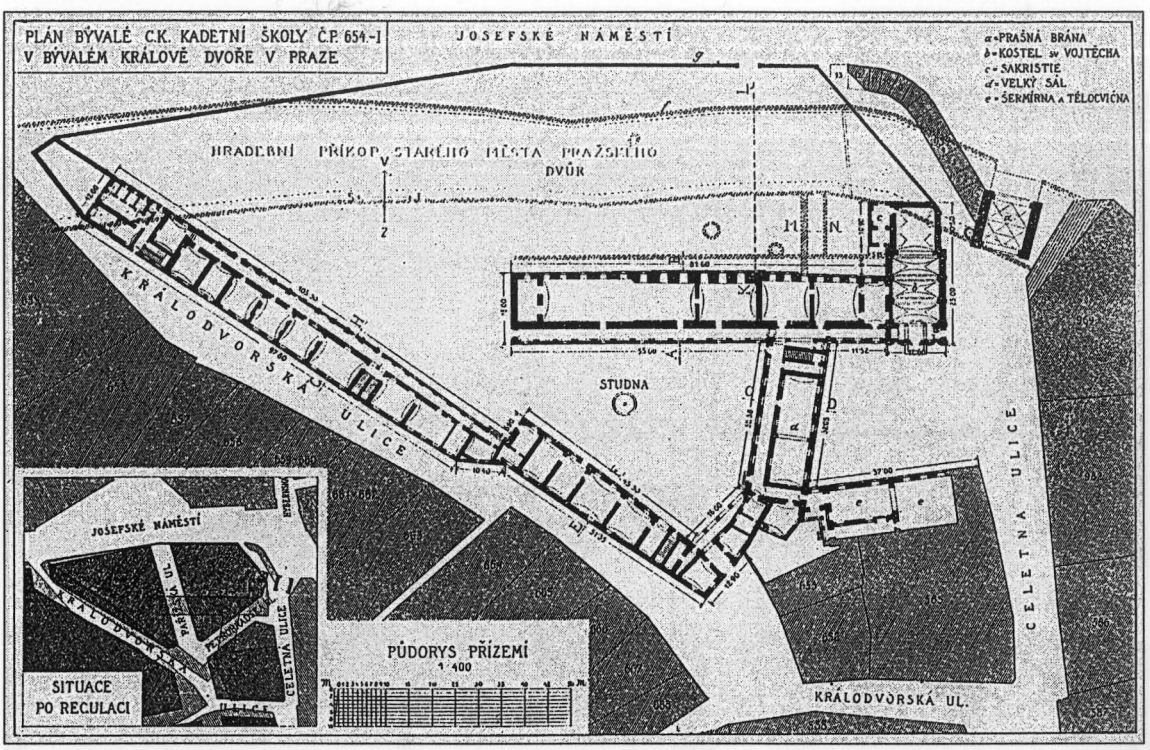

obr. 47: *Plán bývalé c.k. Kadetní školy v bývalém králově dvoře v Praze*, podle J. Heraina (1910), s. 35. Vlevo dole „situace po regulaci" na počátku 20. století, kdy byly nově vytyčeny ulice U Prašné brány a U Obecního domu (na plánku Petrohradská a Pařížská). Jeden blok zabral Reprezentační dům, na druhé části staveniště byly v prvním desetiletí vybudovány okázalé domy s hotelem Paříž.

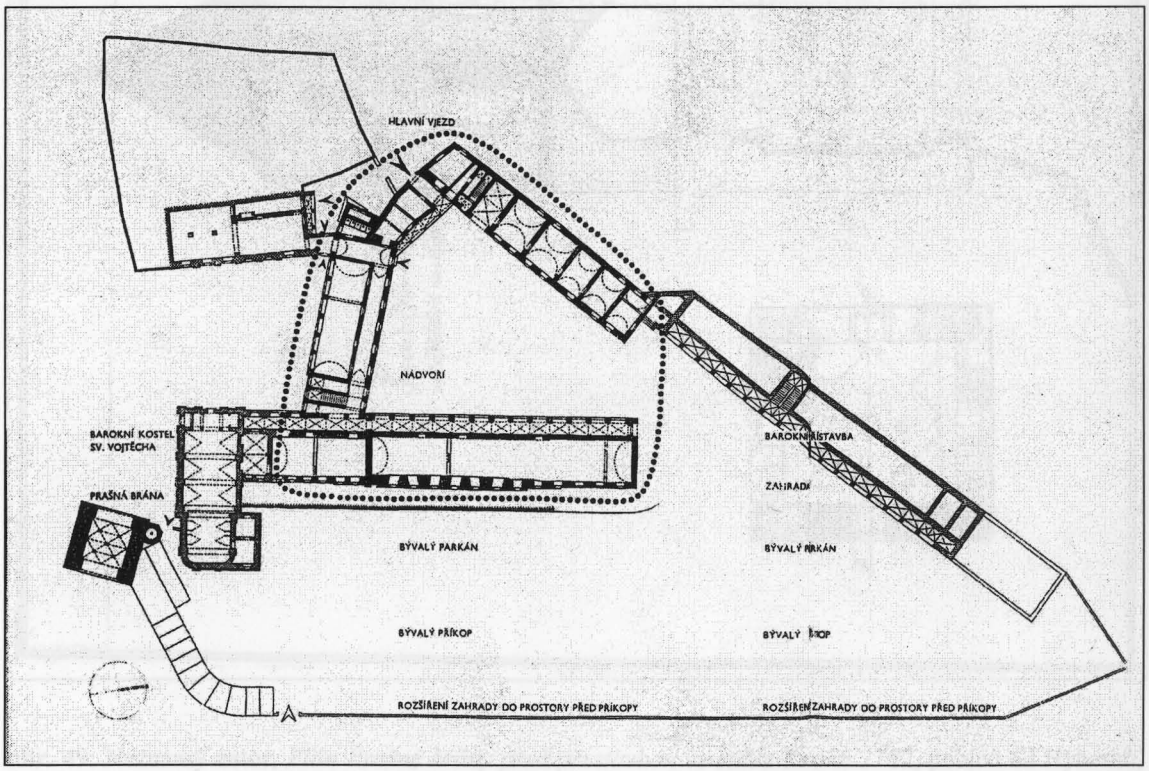

obr. 48: *Plán Králova dvora a okolí*, podle V. Lorence (1973), obr. 55. Plán s vyznačeným příkopem, parkánem a pravděpodobným rozsahem středověkého paláce (tečkovaně).

PLÁNOVÁ A OSTATNÍ DOKUMENTACE PRAŠNÉ BRÁNY:

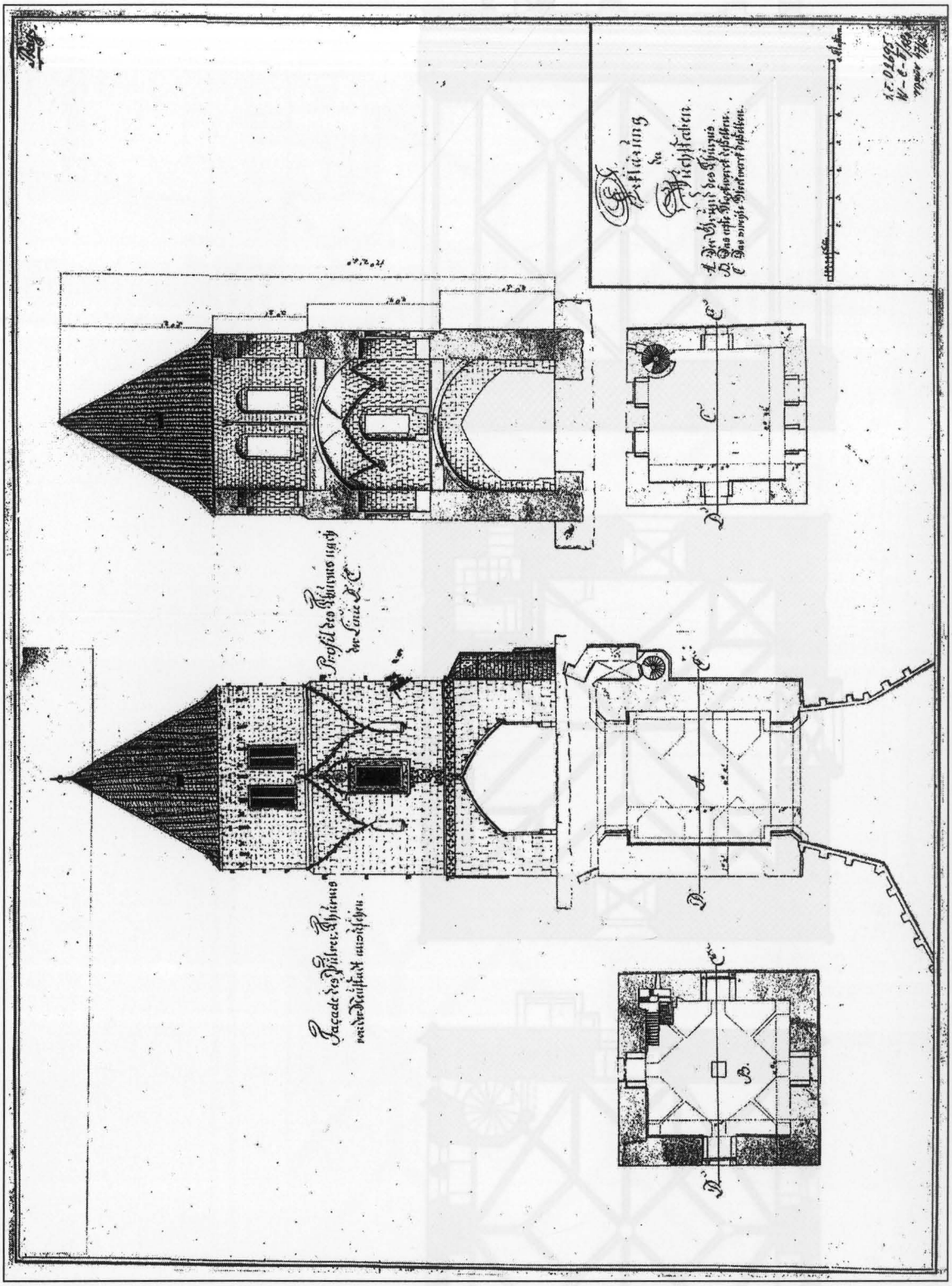

obr. 49: Neznámý autor, *Plán Prašné brány před přestavbou ve stavu k roku 1787*, pohled od Hybernů, půdorysy přízemí, 1. a 2. patra, řez, originální kolorovaný vojenský plán, archiv ÚDU, sign. SPD W-C-II/180, také in: Vlček a kol (1996) s. 132.

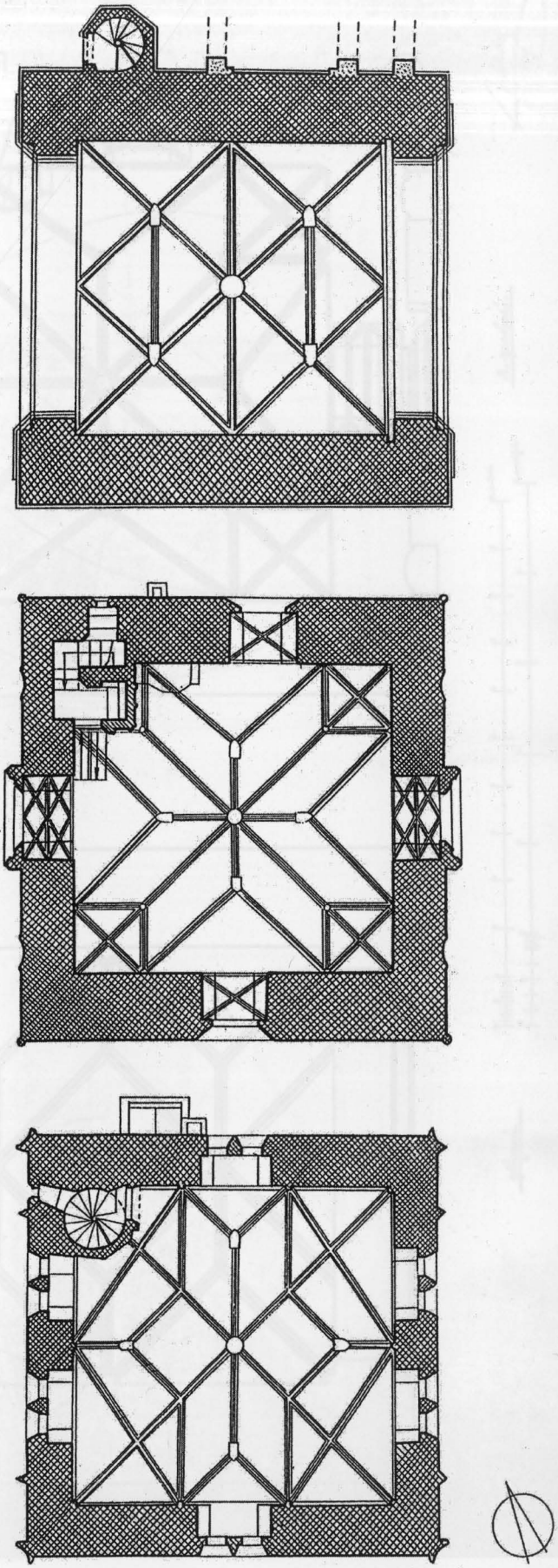

obr. 50: *Prašná brána, půdorysy přízemí, 1. a 2. patra,* in: Pasport SÚRPMO (1981). Přestože Prašná brána není orientována přesně podle hlavních světových stran, jednotlivé fasády jsou jimi pro zjednodušení označovány.

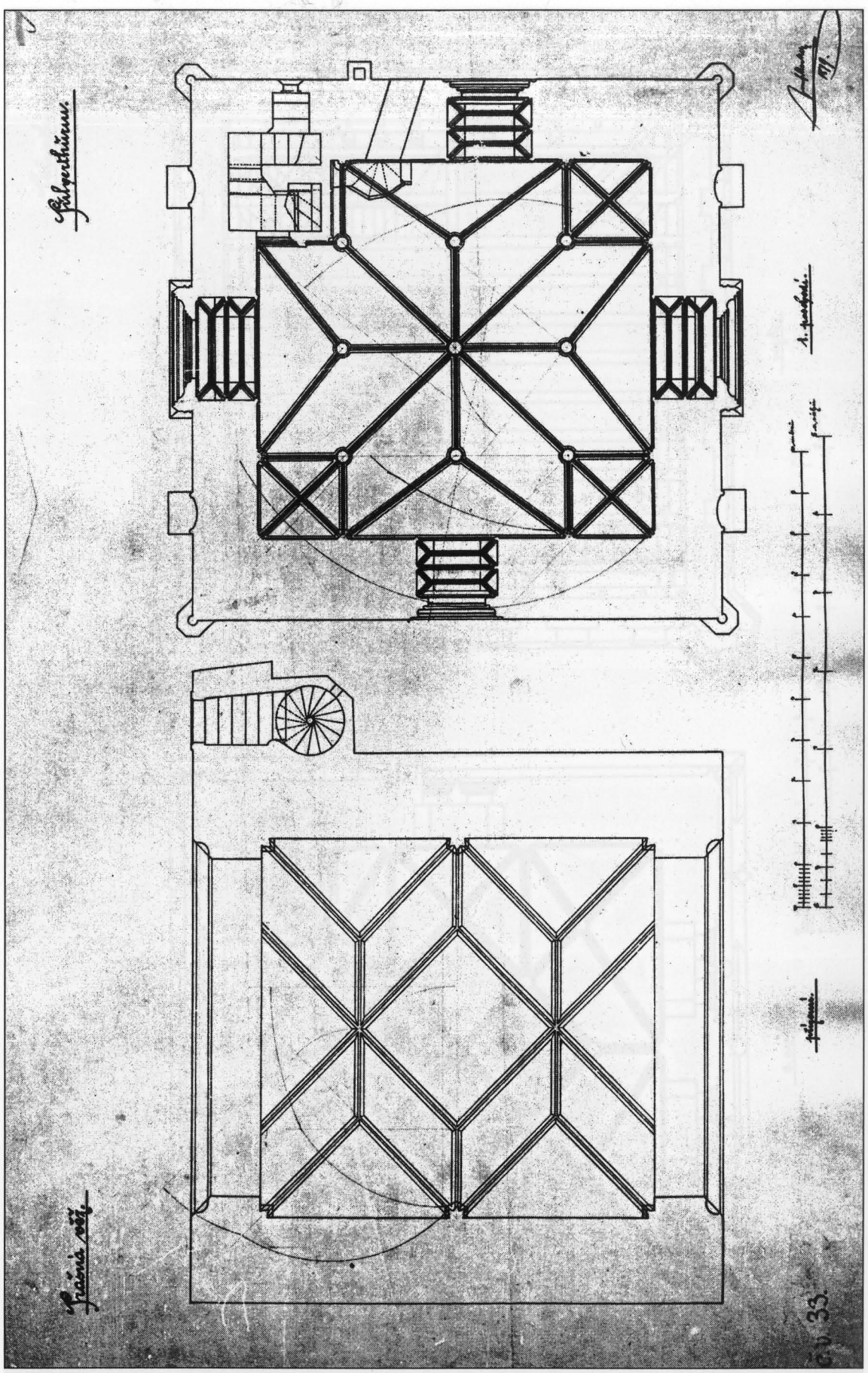

obr. 51: Josef Mocker, *Prašná věž, půdorys přízemí a 1. patra,* 1879, sign., archiv ÚRMP. Nerealizovaná klenba přízemí je přesnou kopií Parléřovy síťové klenby Mostecké věže z roku 1473.

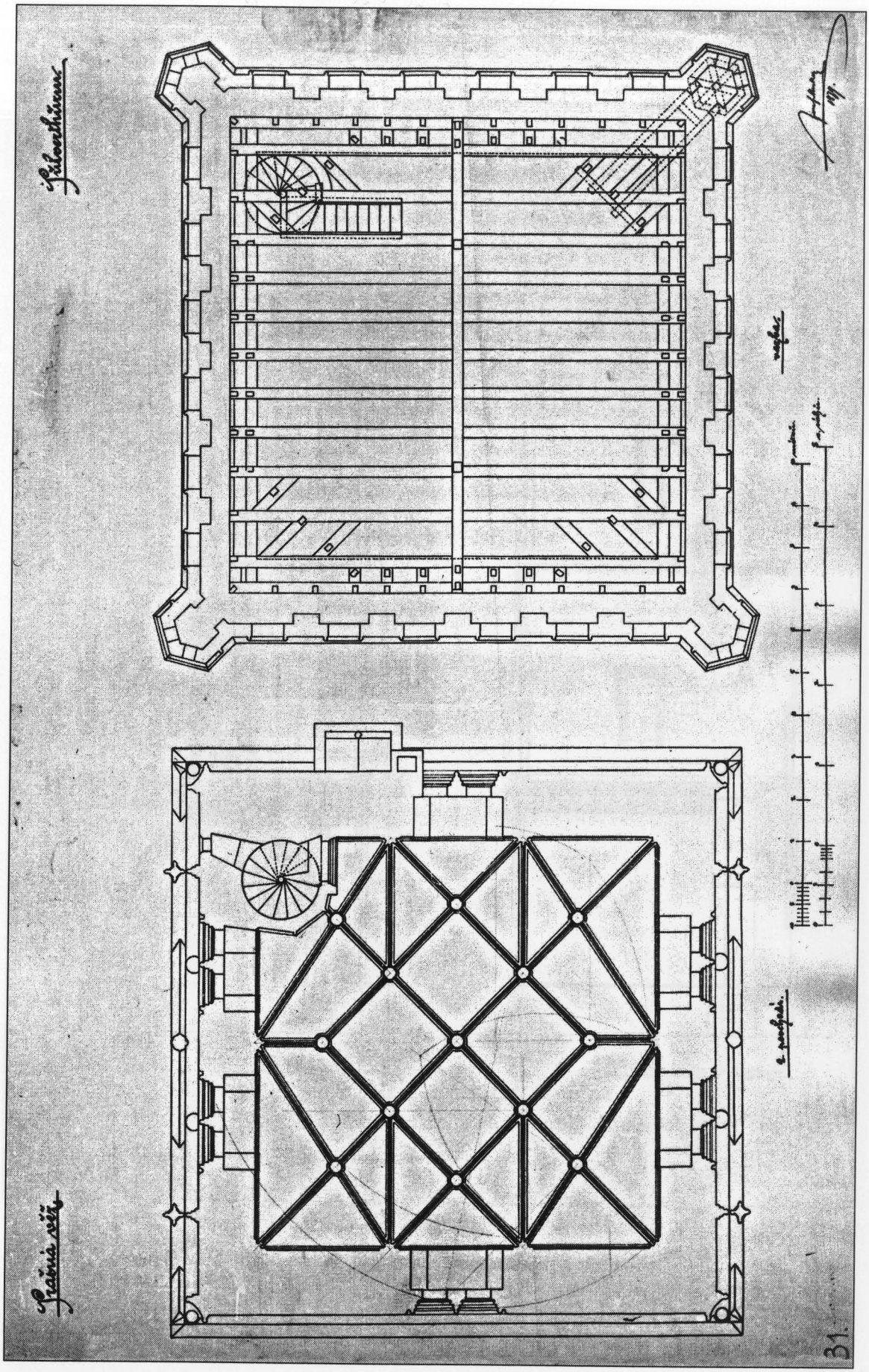

obr. 52: Josef Mocker, *Prašná věž, půdorys 2. patra a vazba krovu*, 1879, sign., archiv ÚRMP. Klenba sálu 2. patra v této podobě nebyla realizována.

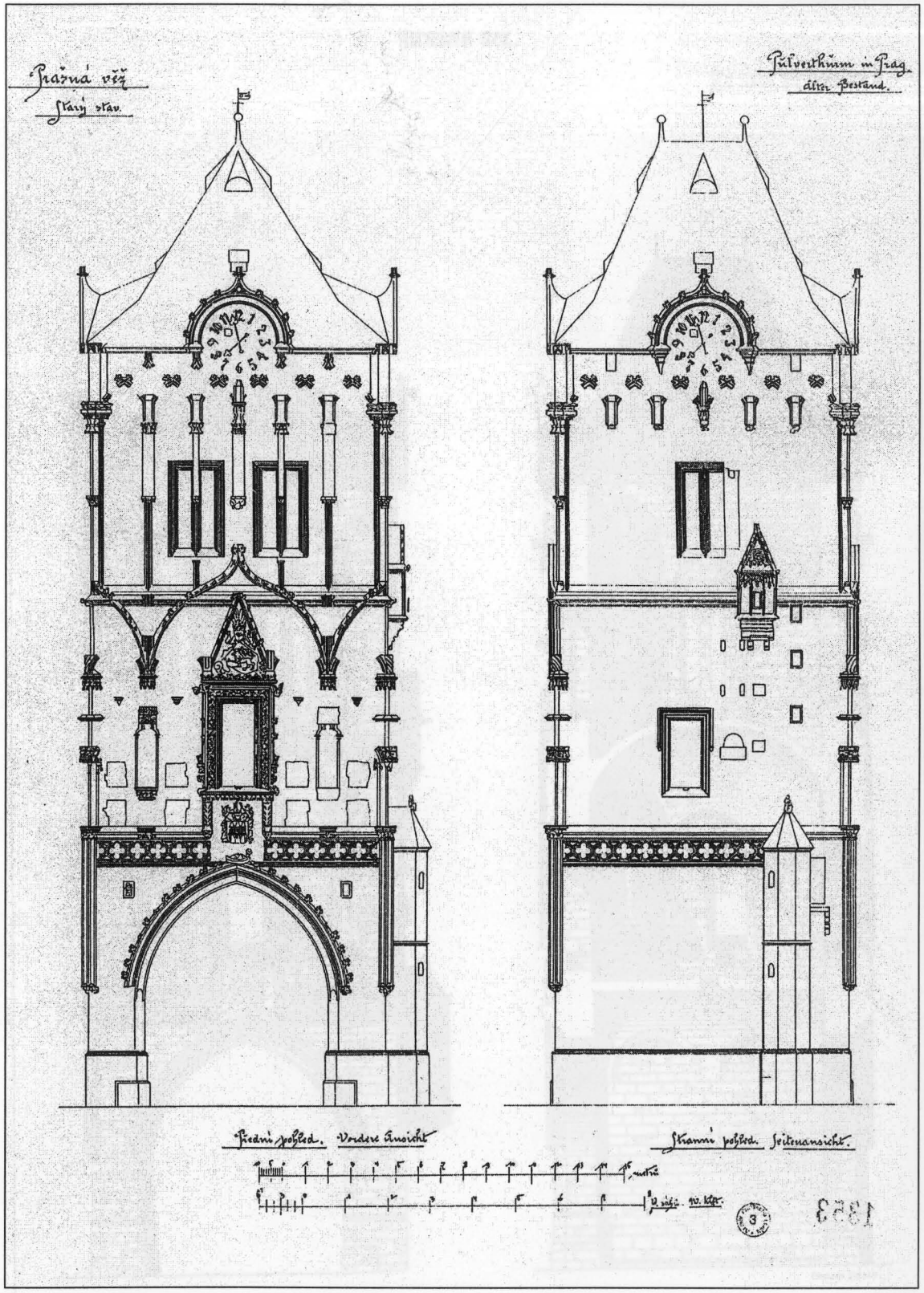

obr. 53: J. Mocker, *Prašná věž, starý stav, pohled přední a stranní*, tušová kresba, nesign., nedat., APH - Mockerova pozůstalost TÉKA 1351. Jediná Mockerova kresba původního stavu průčelí do Hybernské a bočního průčelí dnes k Obecnímu domu. Původní vzhled ostatních fasád před rekonstrukcí bohužel nebyl zaznamenán (žádné kresby alespoň nejsou známy).

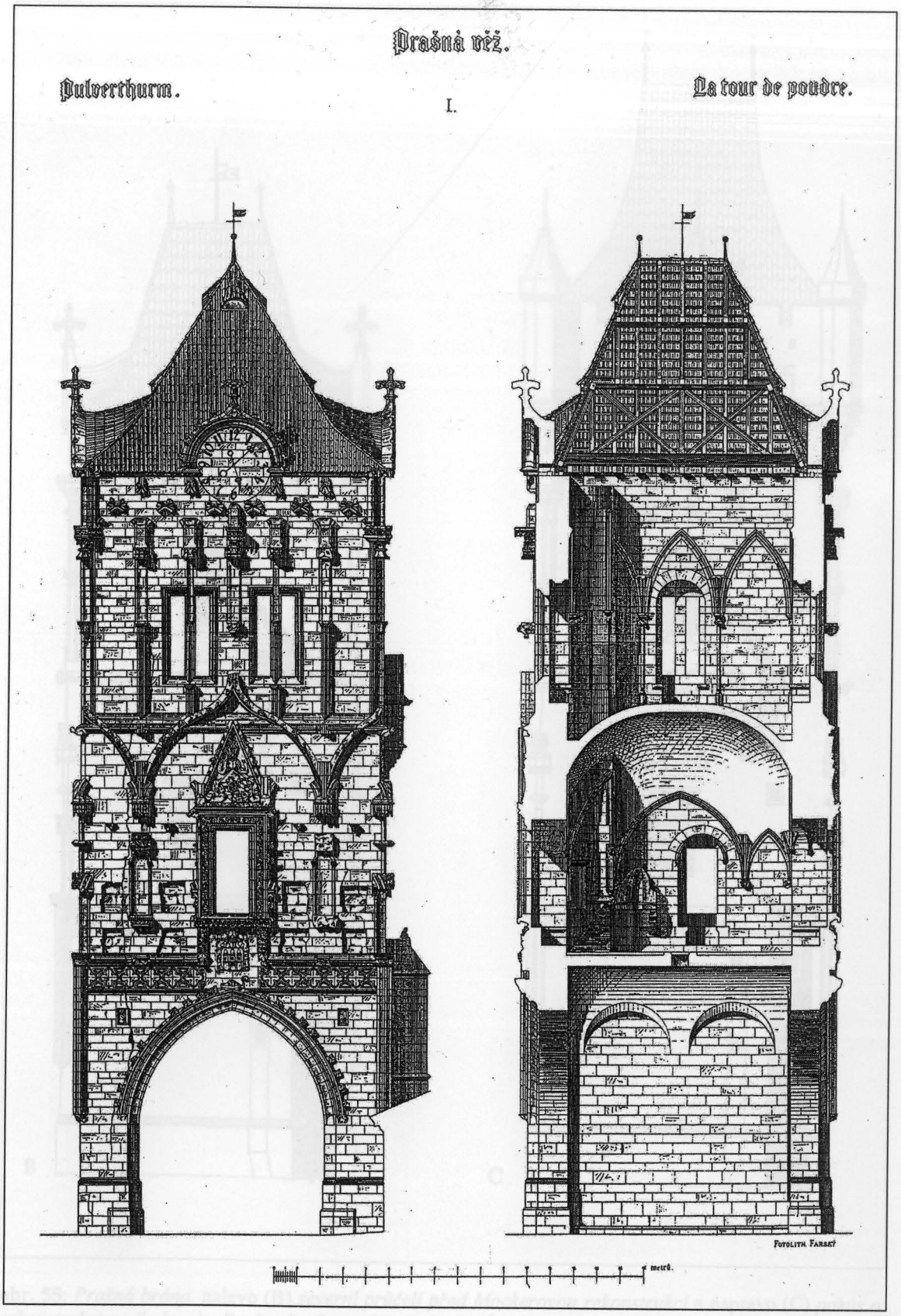

obr. 54: J. Mocker, *Prašná brána, původní stav, průčelí do Hybernské a příčný řez*, in: Mocker (1889), list I.

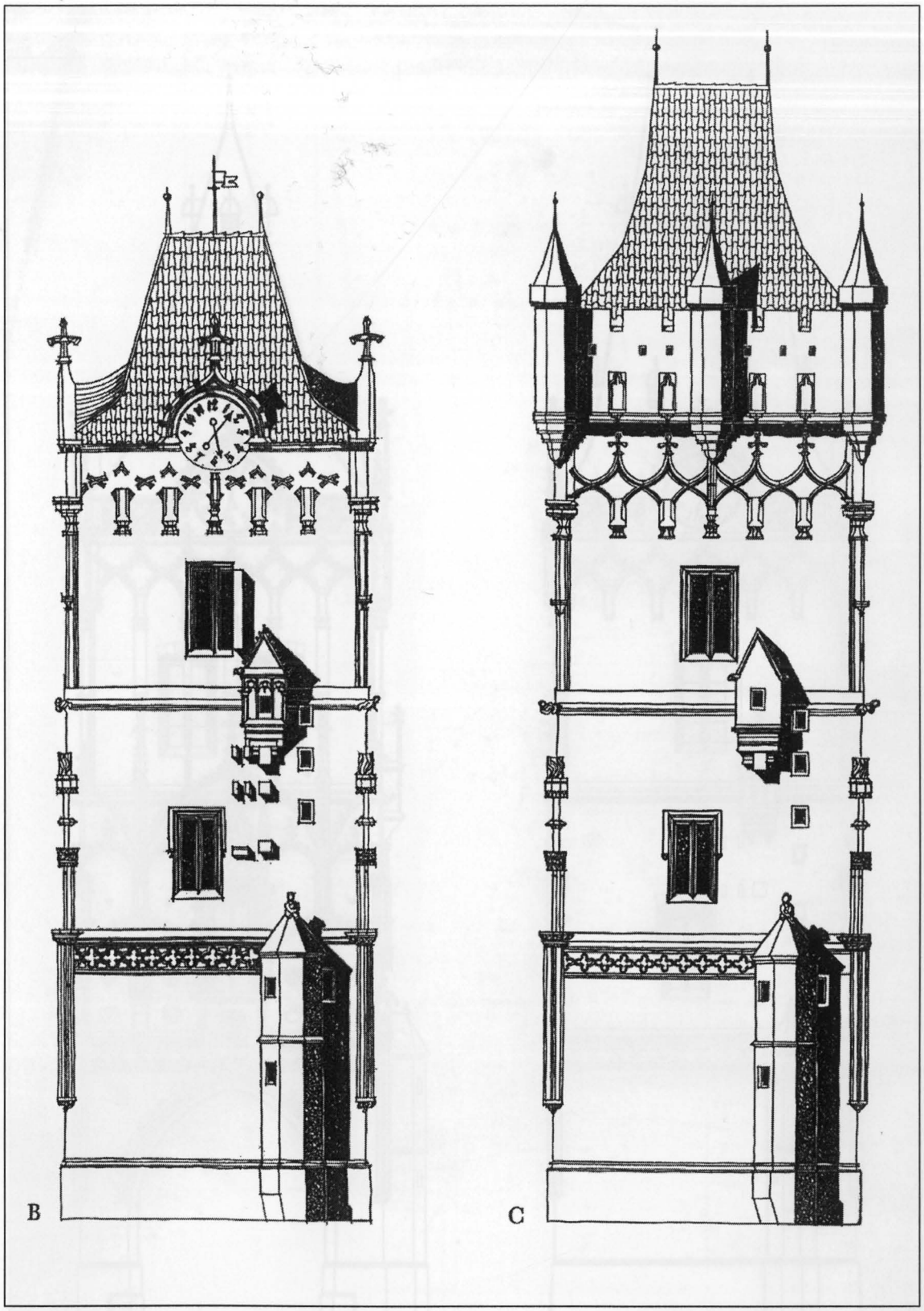

obr. 55: *Prašná brána,* nalevo (B) *severní průčelí před Mockerovou rekonstrukcí* a napravo (C) *pokus o rekonstrukci podle kresby Roelandta Saveryho z roku 1607* podle V. Lorence (1973), obr. 53, s. 144-145. V. Lorenc upozorňuje, že ukončení věže vypadalo jinak, než si ho představoval J. Mocker. Domnívá se, že ze Saveryho kresby zřejmé *(viz obr. 2, 3)*, že brána měla ještě jedno horní podlaží, které na vedutách z 18. století již chybí. Nad velkou hlavní římsou bylo místo dnešních čtyř osm věžic, arkýřově vyložených před mohutnou zdí ukončenou cimbuřím. Hřeben prozatímního krovu byl rovnoběžný s průjezdem brány a věžičky neměly střechy. Říká, že *„pokusíme-li se rekonstruovat původní návrh Matěje Rejska z Prostějova, zjistíme, že velice bohaté a působivé ukončení bylo nepochybně inspirováno tehdy ještě existujícími, typicky pražskými branami na Vyšehradě a Ječné ulici. Výška se má k šířce jako 1:3.“*

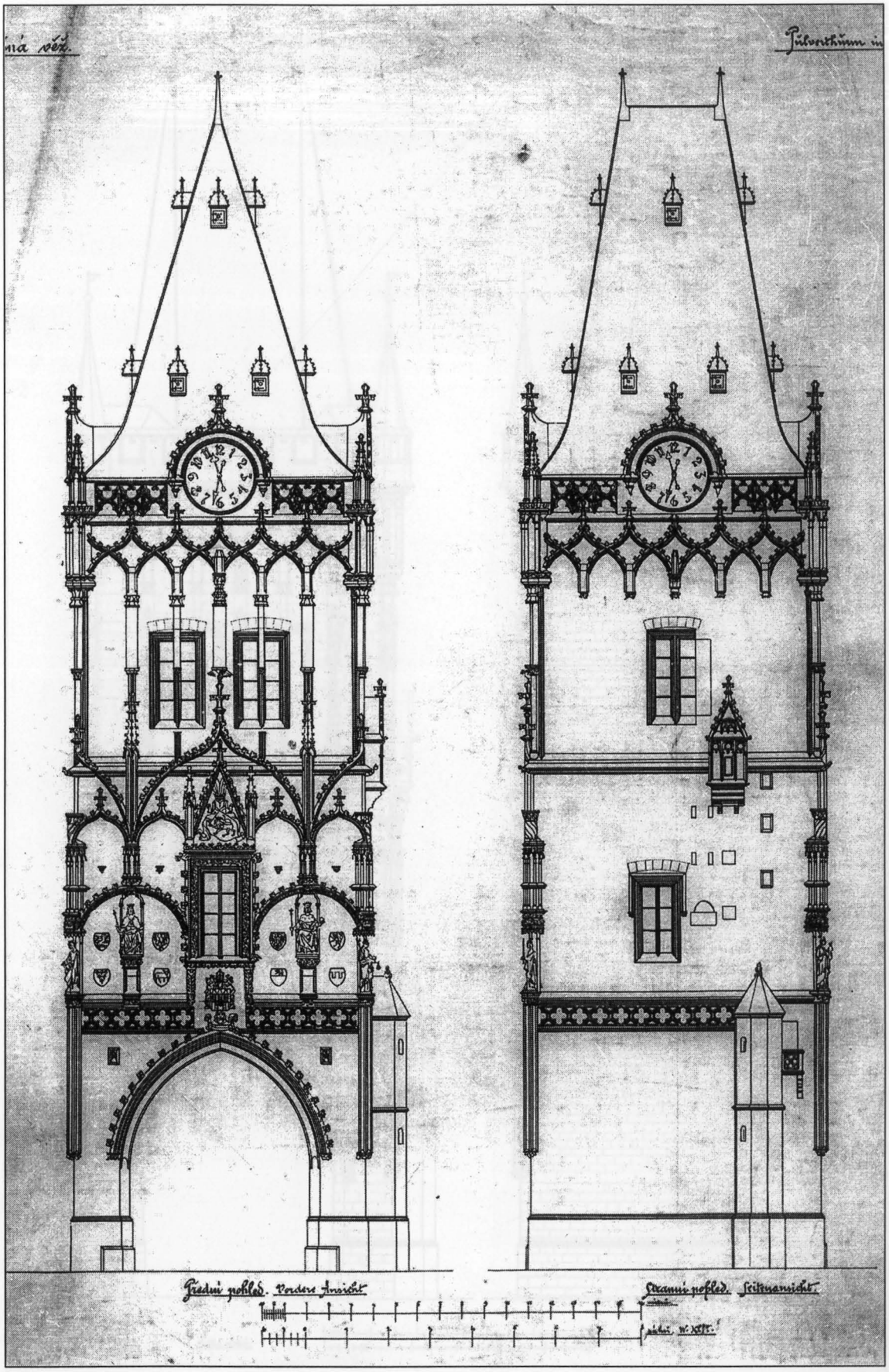

obr. 56: Josef Mocker, *Prašná věž, přední pohled, stranní pohled*, nesign., nedat., archiv ÚRMP. První neprovedená varianta návrhu rekonstrukce s jiným tvarem střechy (hřeben rovnoběžný s osou průjezdu), bez cimbuří, a počítající s ponecháním hodin.

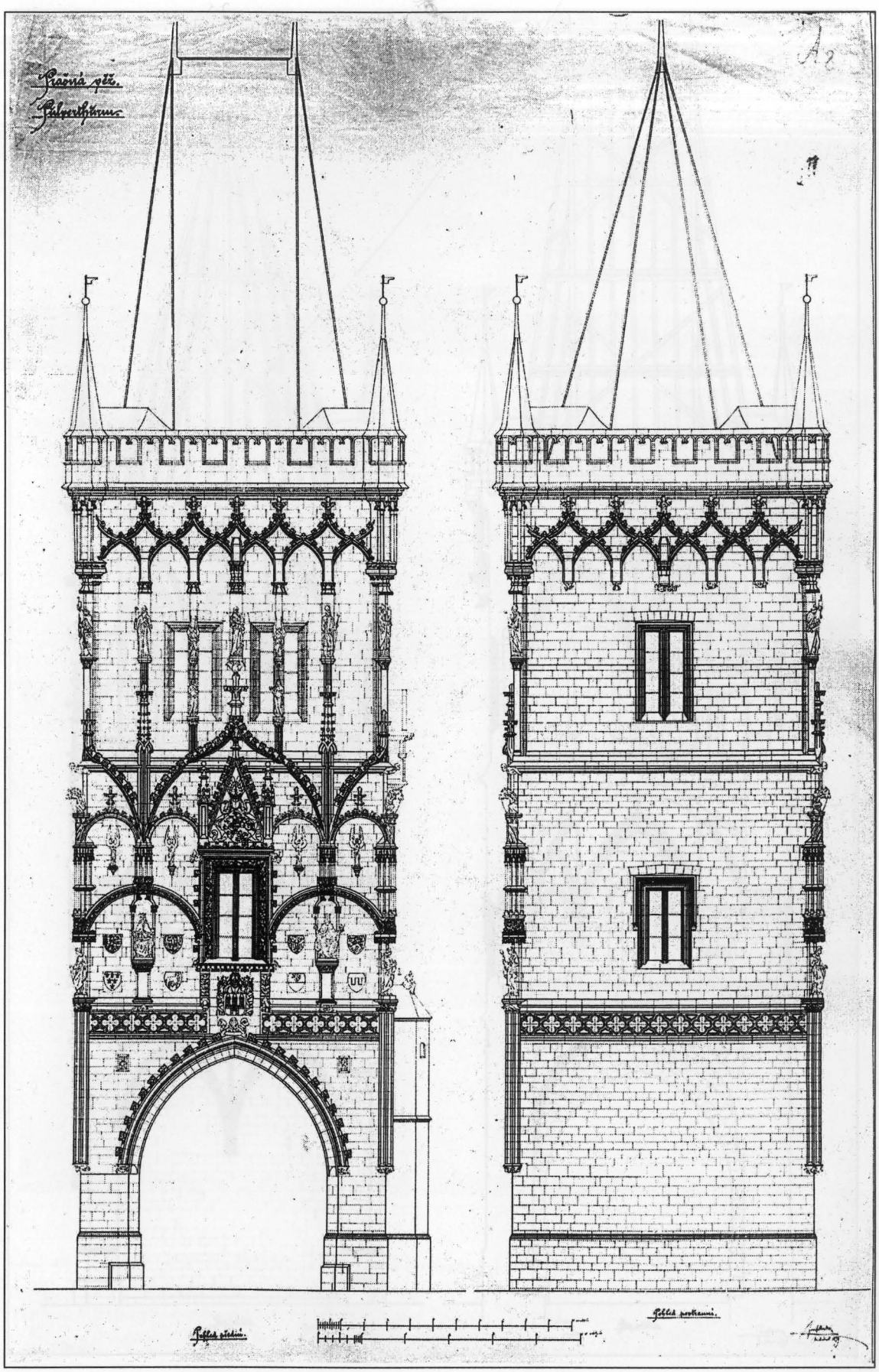

obr. 57: Josef Mocker, *Prašná věž, pohled přední, pohled postranní,* datováno 1879, sign., archiv ÚRMP. Další, téměř definitivní návrh rekonstrukce, který se však od realizovaného liší ve tvaru malých arkád prvního patra. Zakresleny jsou jako půlkruhové, provedeny byly nakonec oslí hřbety.

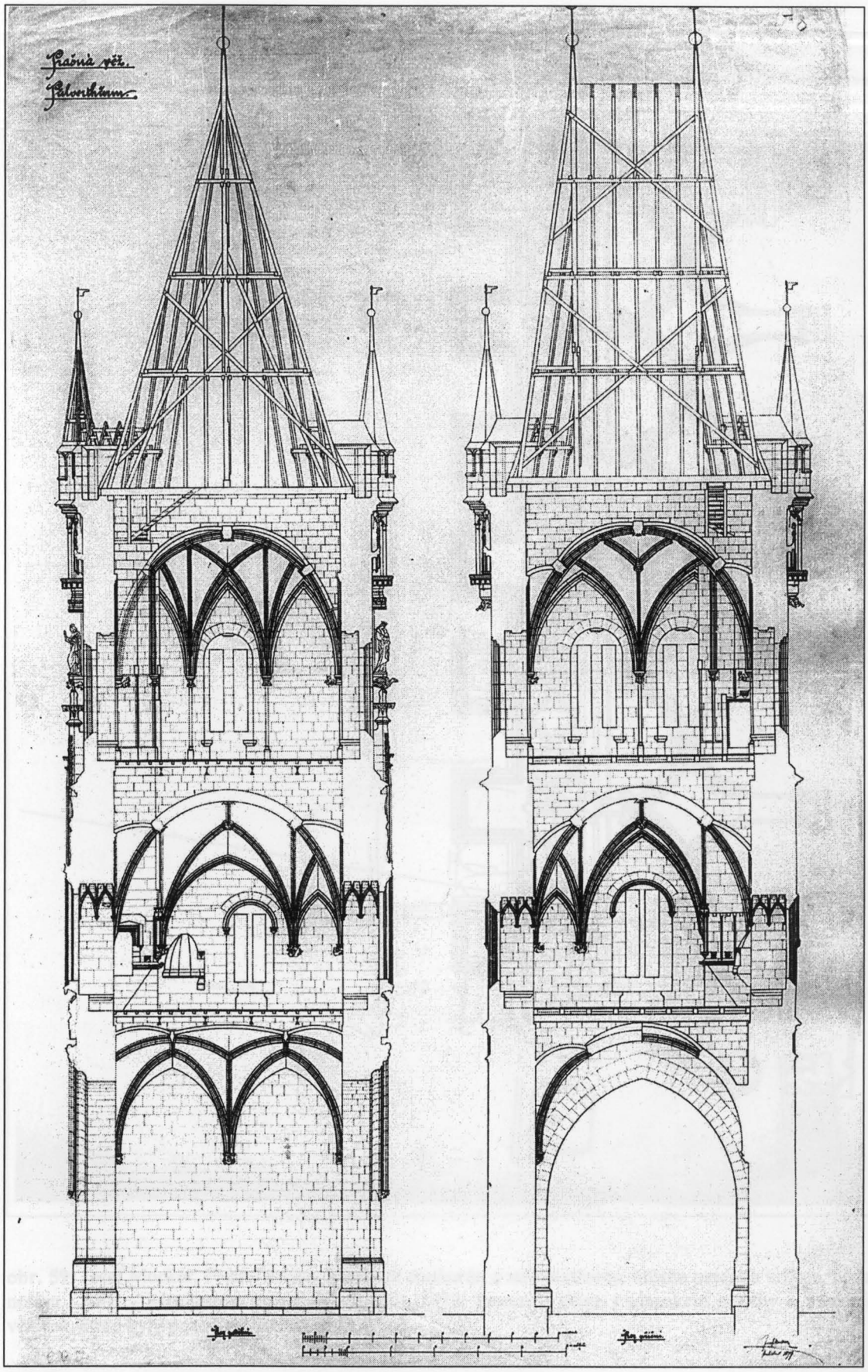

obr. 58: Josef Mocker, *Prašná věž, řez podélný, řez příčný,* dat. 1879, sign., archiv ÚRMP. Všechny klenby byly nově navrženy J. Mockerem, který v 1. a 2. patře vycházel ze zachovaných výběhů žeber a konzol, na které klenba dosedá.

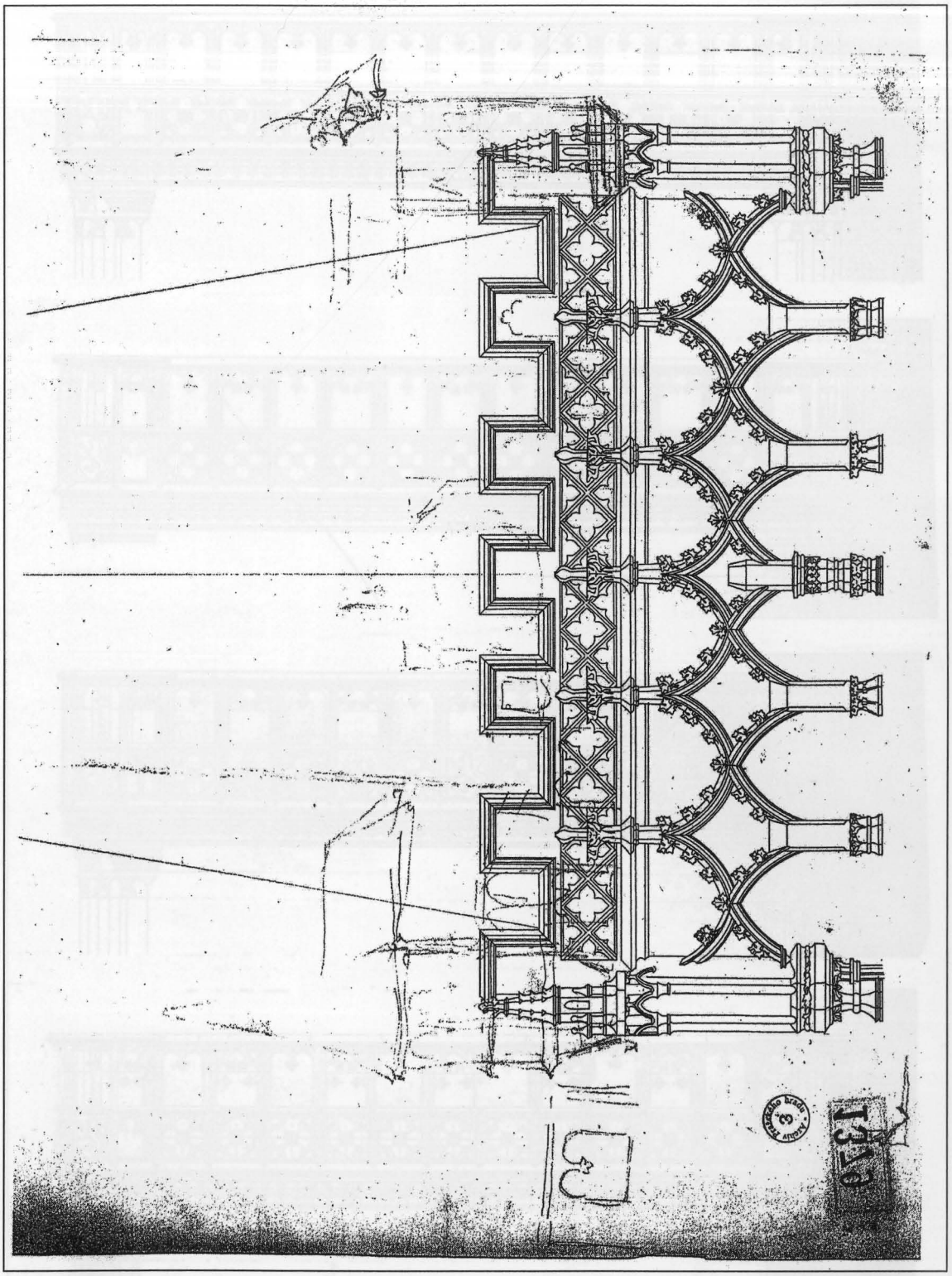

obr. 59: Josef Mocker, *Prašní brána, ukončení cimbuřím a návrh střechy,* kresba perem a tužkou, nedat., nesign., APH - Mockerova pozůstalost TÉKA 1379. Pracovní skica s náznakem střechy a nárožních věžiček, které byly později skutečně realizované.

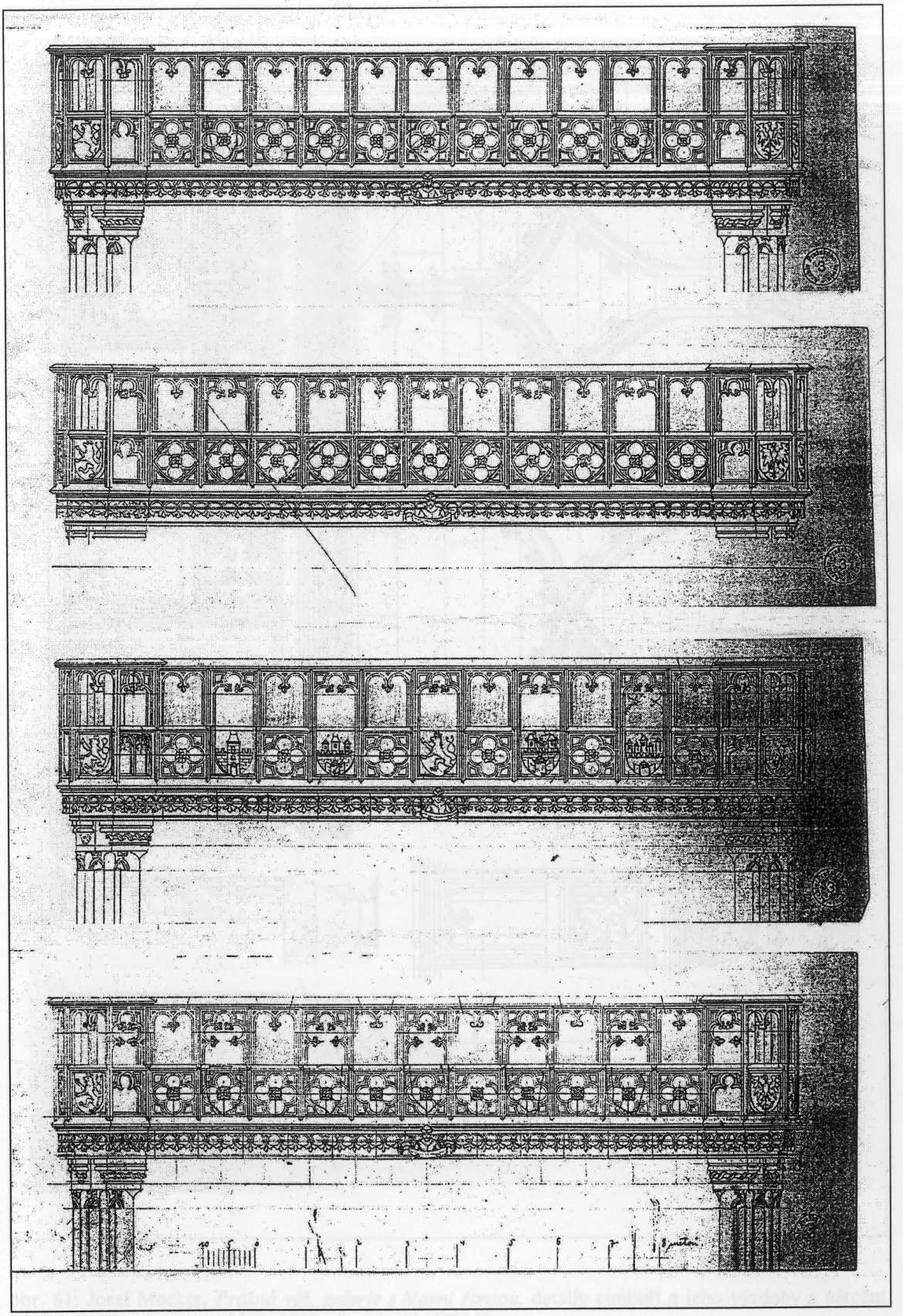

obr. 60: Josef Mocker, *Prašná brána, čtyři návrhy na ukončení ochozu,* kresba tužkou, nesign., nedat., APH - Mockerova pozůstalost TÉKA, sign. T 60/1382 b), d), a), c). Pečlivé kresby v několika variantách dokazují, jak Mocker svědomitě zkoumal každý nápad a možnost. Pro jakou možnost se nakonec rozhodl *(viz následující obr.).*

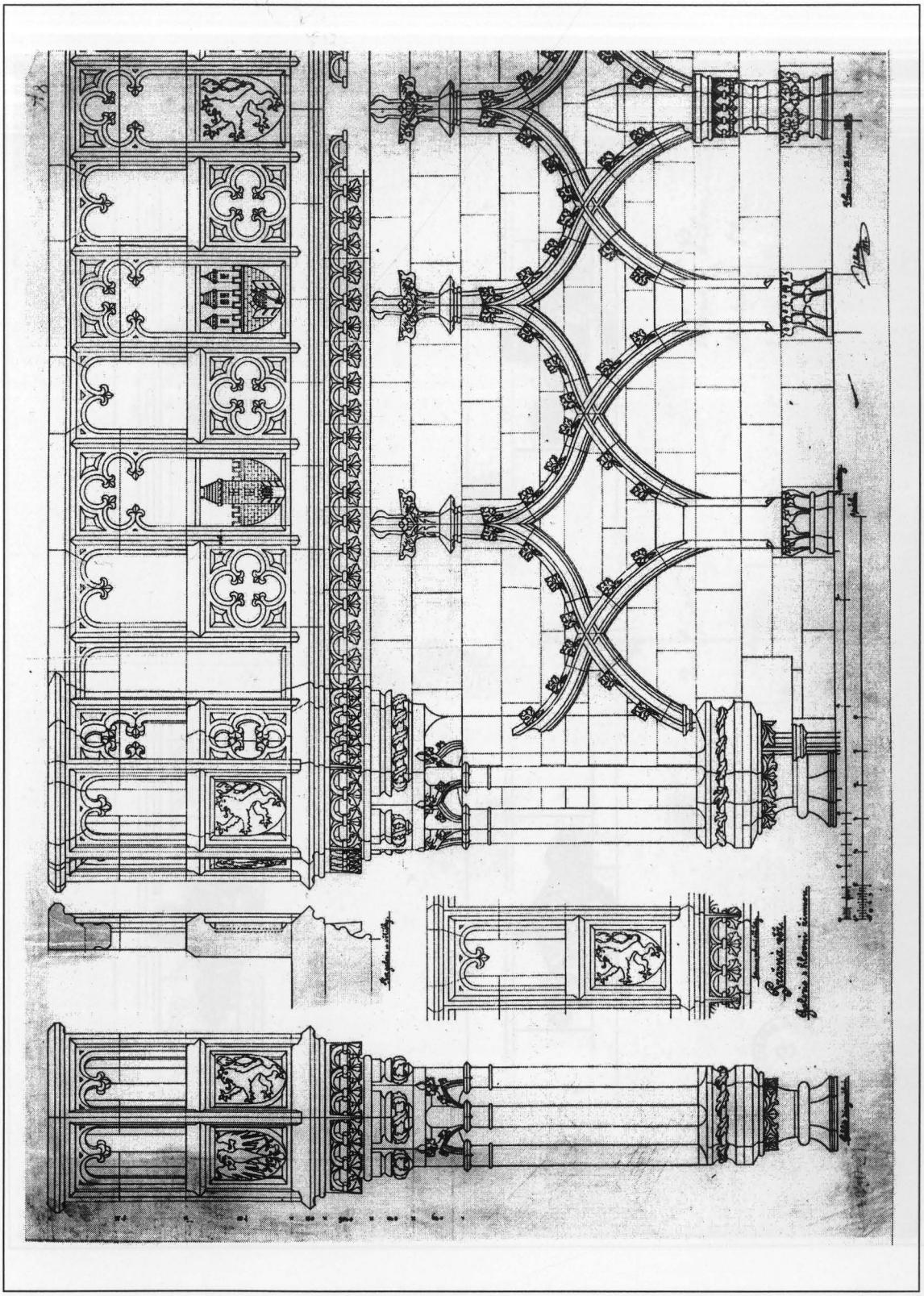

obr. 61: Josef Mocker, *Prašná věž, galerie s hlavní římsou*, detaily cimbuří a jeho výzdoby a nárožní arkýřové vížky, datováno 20. 7. 1883, sign., archiv ÚRMP.

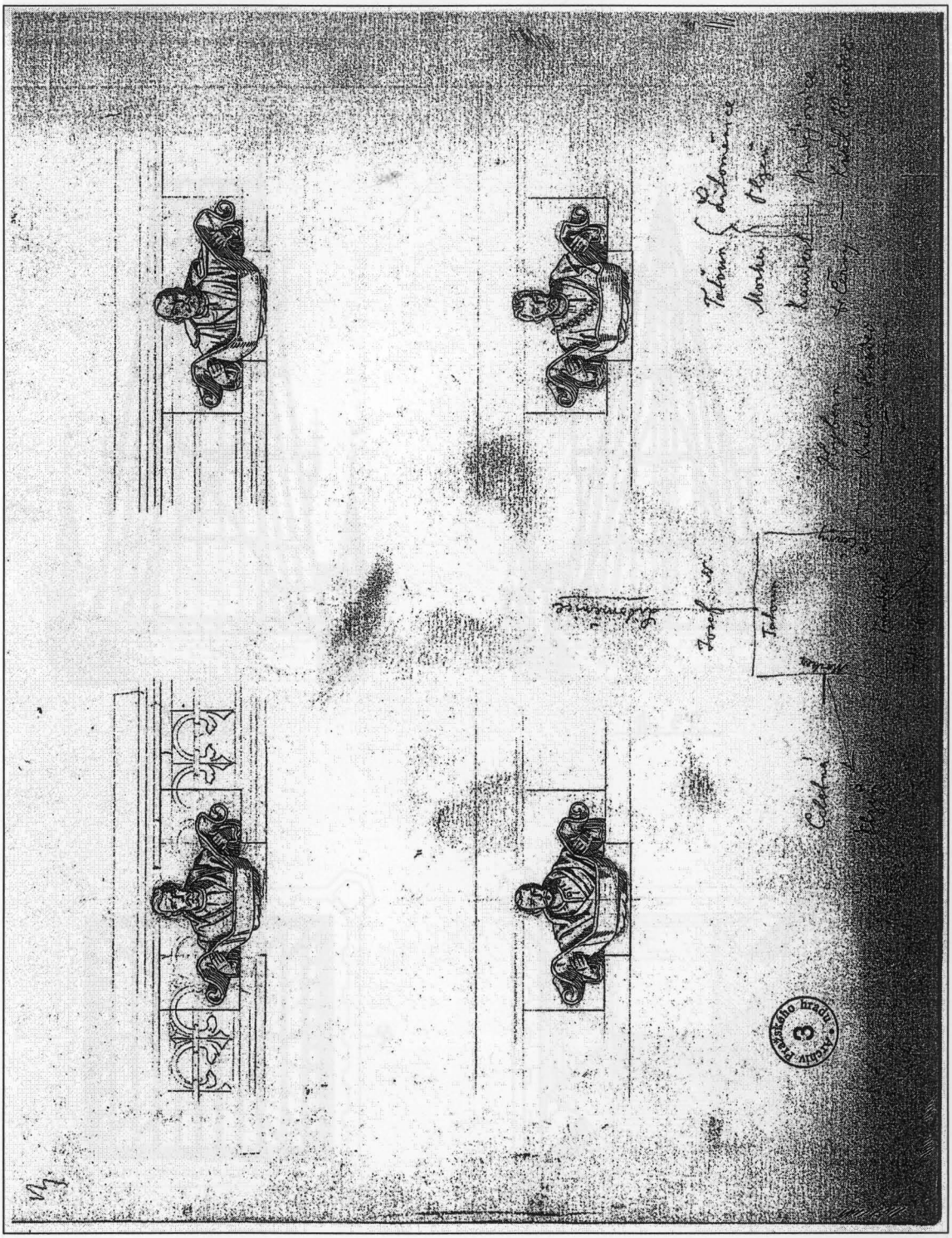

obr. 62: Josef Mocker, *Prašná brána, nákres bust umístěných na korunní římse* - Josefa Mockera (Z), dr. T. Černého (V), ing. Taťouna (S) a staroměstského rady Kanderta (J), nedatováno, nesign., APH - Mockerova pozůstalost TÉKA, 1402.

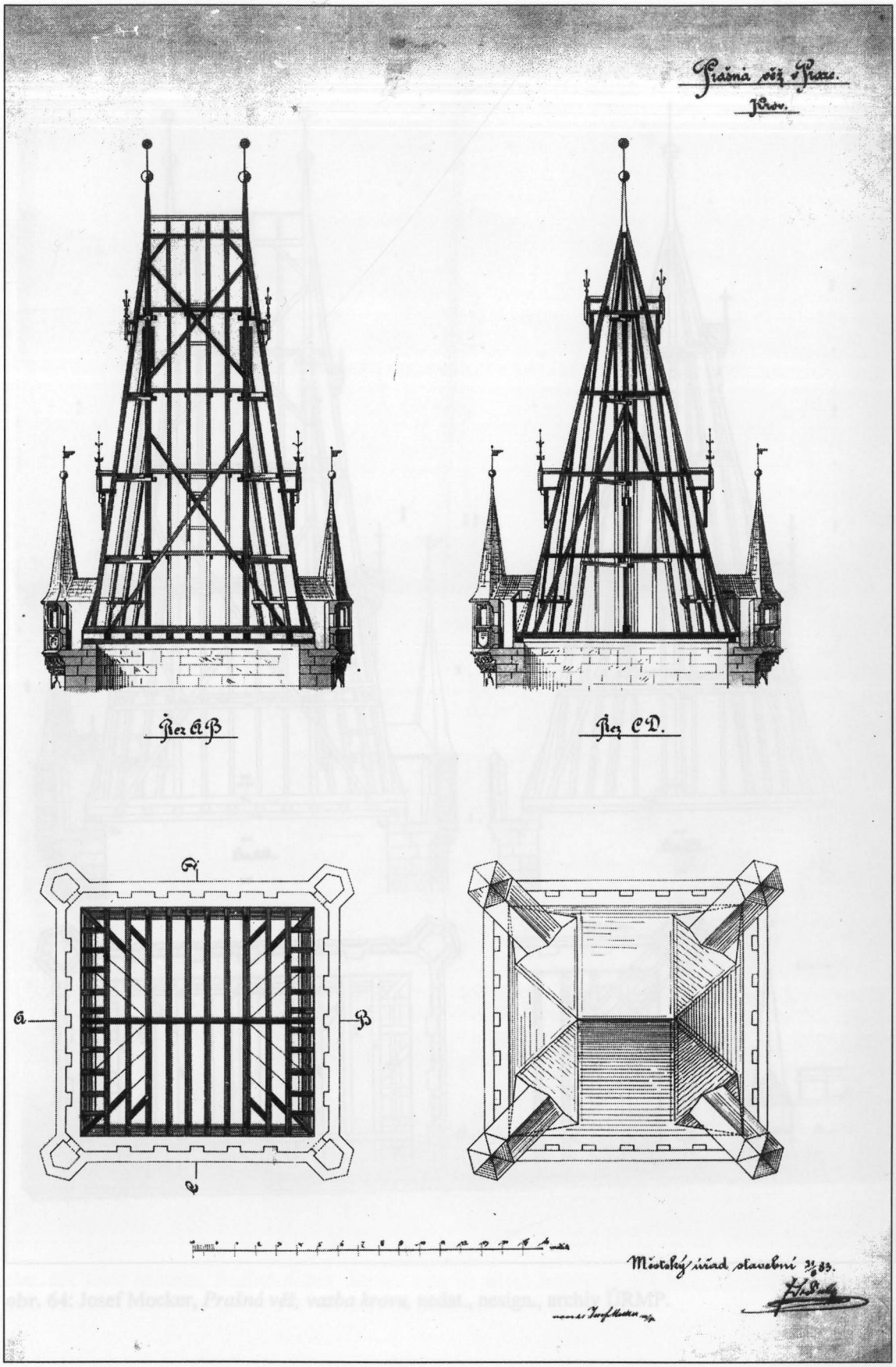

obr. 63: Josef Mocker, *Prašná věž, krov, řezy a půdorysy*, datováno 31. 8. 1983, sign., archiv ÚRMP.

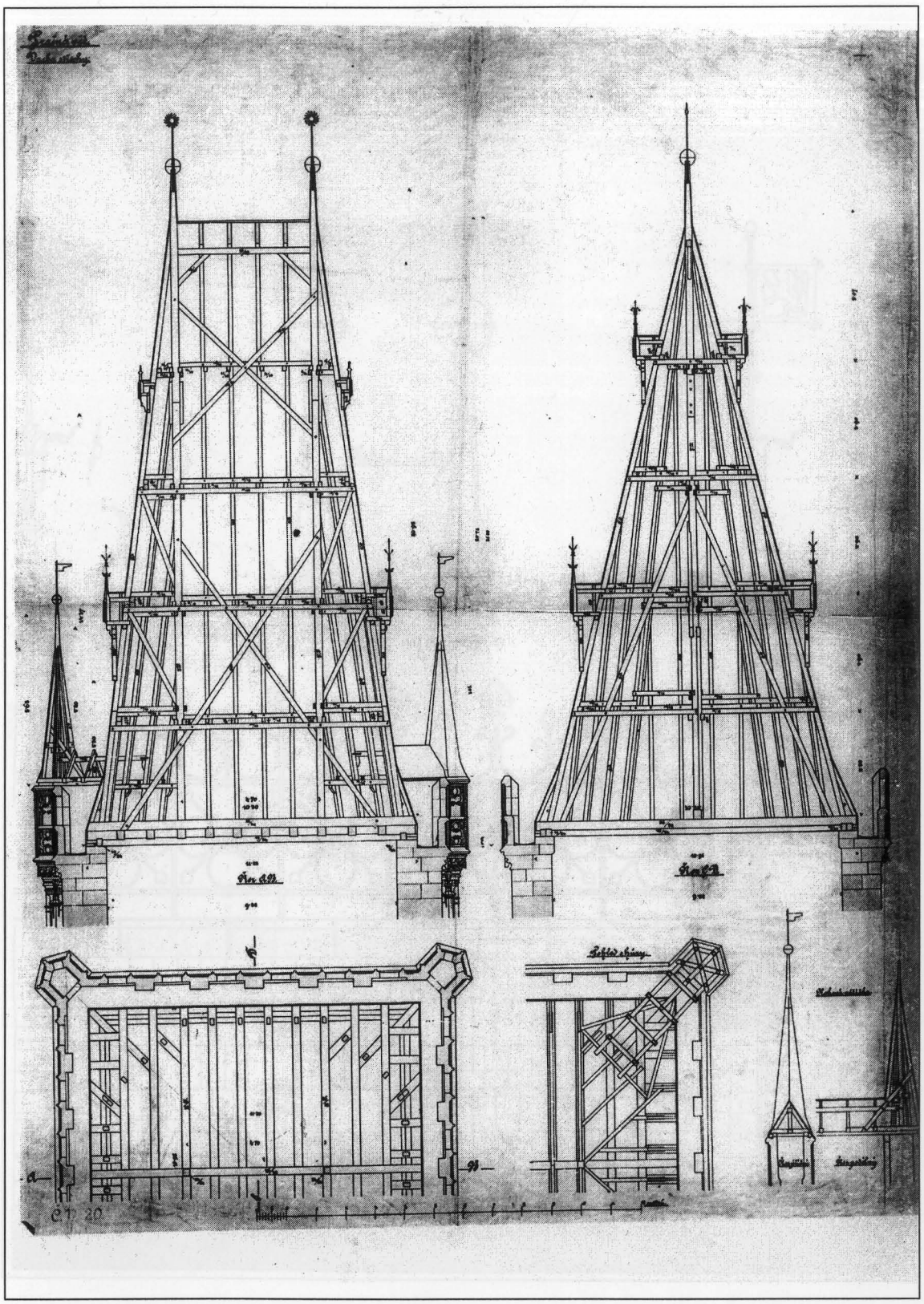

obr. 64: Josef Mocker, *Prašná věž, vazba krovu,* nedat., nesign., archiv ÚRMP.

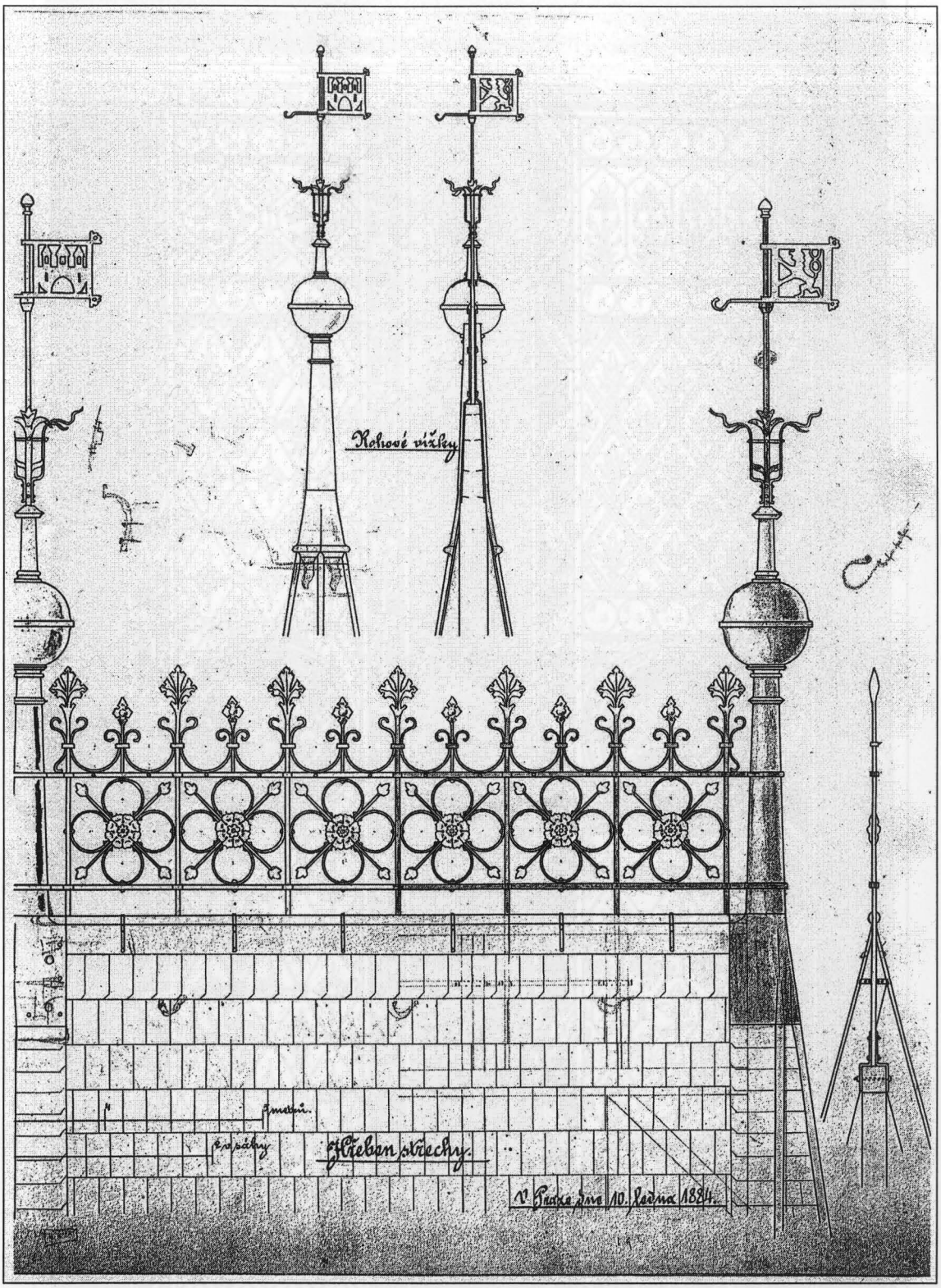

obr. 65: Josef Mocker, *Prašná brána, hřeben střechy,* návrh kovových doplňků, makovic a korouhví, datováno 10. 1. 1884, nesign., APH - Mockerova pozůstalost TÉKA 1397.

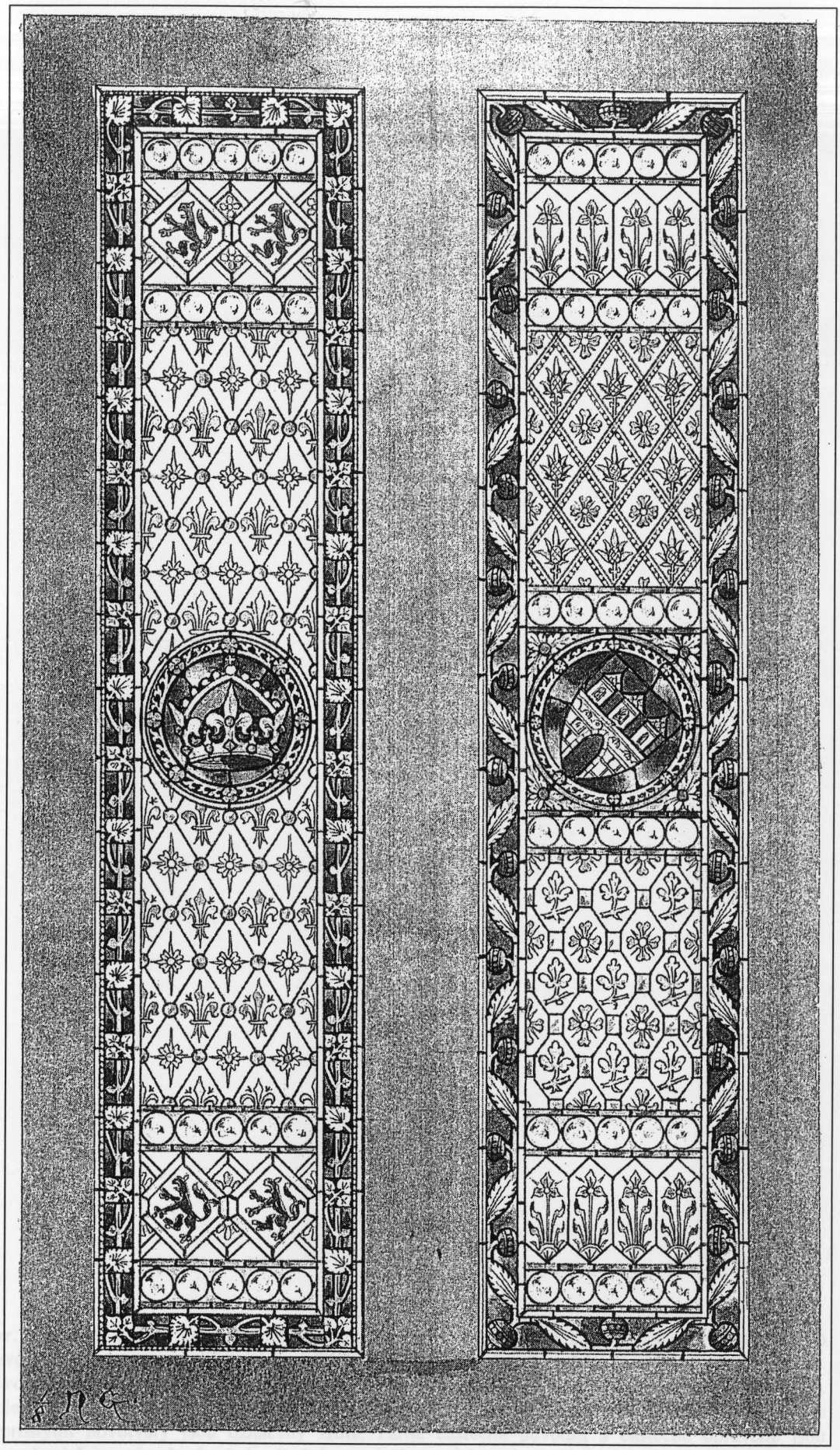

obr. 66: Josef Mocker, *Prašná brána, návrh vitrailí*, nesign., nedat., APH - Mockerova pozůstalost TÉKA 1398.

obr. 67: Prašná brána, průčelí prvního a druhého patra do Hybernské, barevné zachycení současného stavu původních a novodobých kamenických článků. Použita kresba J. Mockera (1889), list VII. Původní gotické články zachycuje **červená**, články novodobé, které jsou kopiemi (z 19. i z 20. století) poškozených, ale dochovaných originálů, označuje barva **okrová**, a články které jsou naprostými novotvary jsou označeny **žlutě**. Partie částečně původní a částečně opravené jsou vyznačené **červeným šrafováním** (jedná se zejména o dekorativní články jako kraby, liliové vlysy, baldachýny apod.). **Okrovým šrafováním** jsou naznačeny prvky, které jsou zřejmě kopiemi podle původních, nicméně nedochovaných originálů.

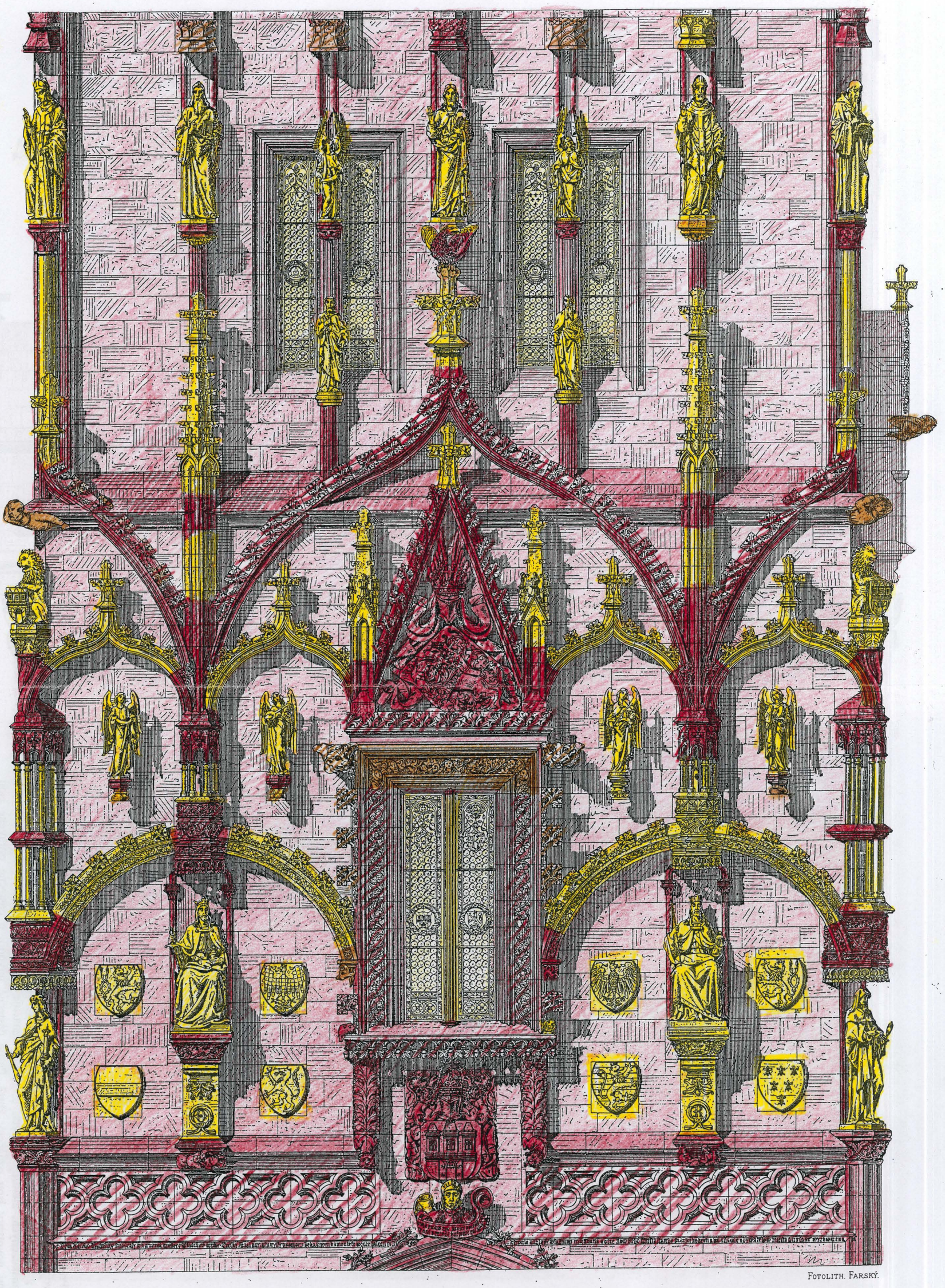

FOTOLITH. FARSKÝ.

5 metrů.

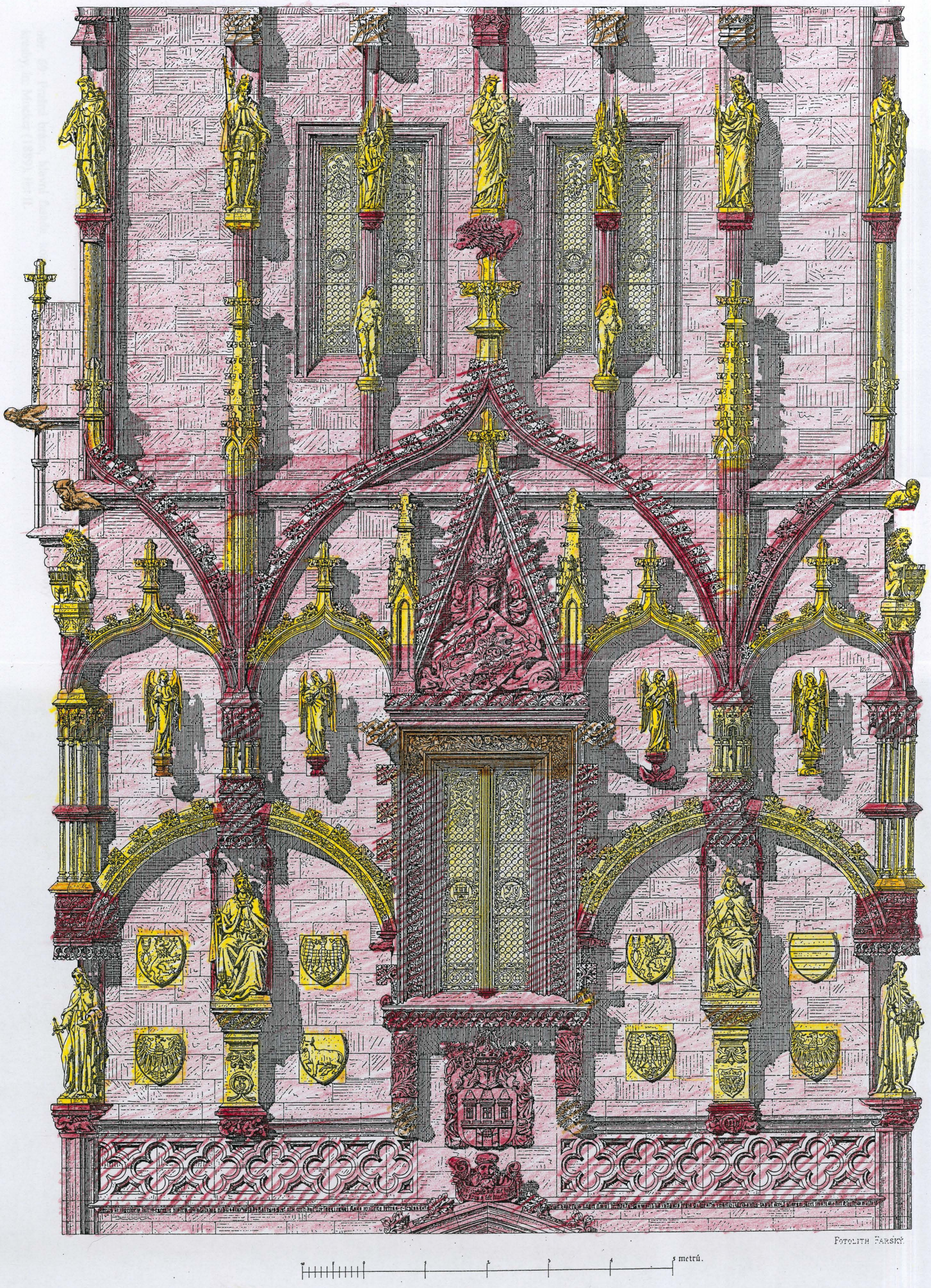

FOTOLITH FARSKÝ.

5 metrů.

obr. 68: Prašná brána, průčelí prvního a druhého patra do Celetné, barevné zachycení současného stavu původních a novodobých kamenických článků. Použita kresba J. Mockera (1889), list VIII. Barevná legenda viz předchozí *obr. 67*.

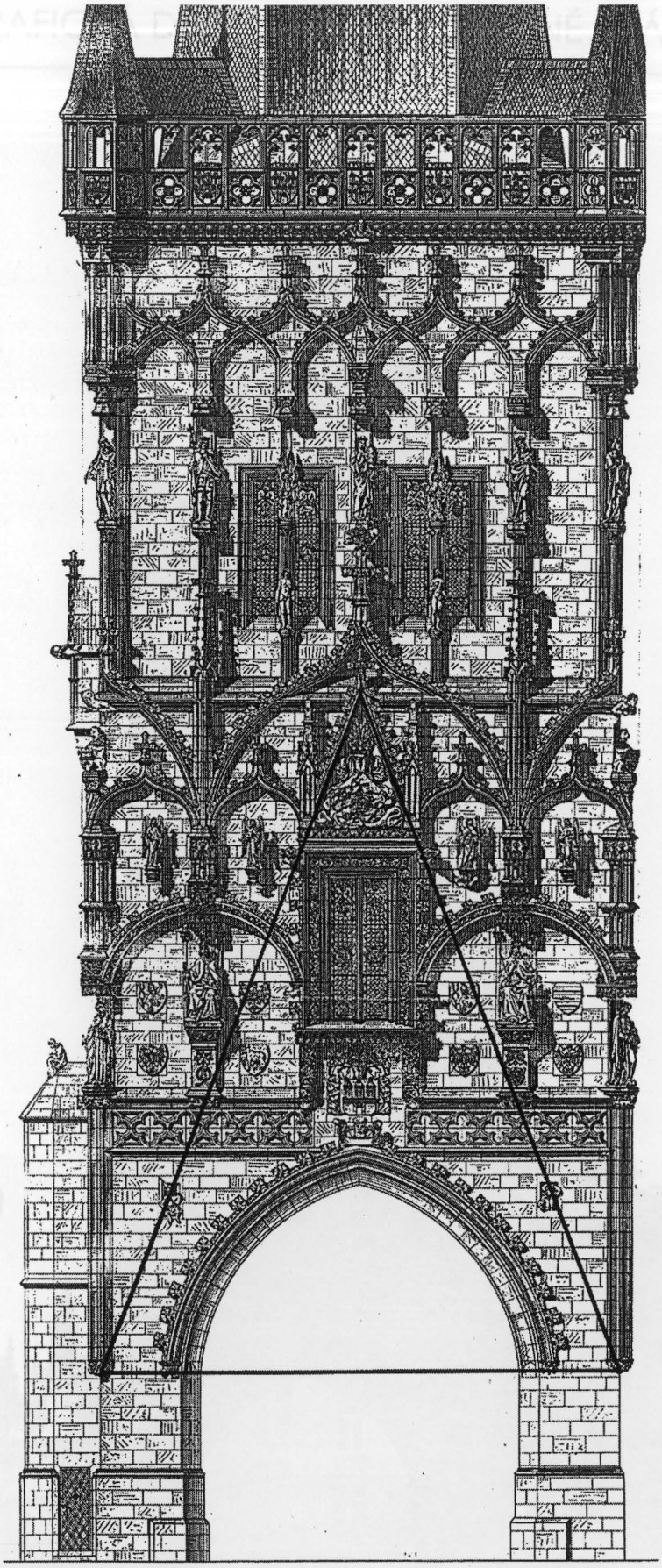

obr. 69: Prašná brána, hlavní fasáda, kompoziční vztahy ve výzdobě fasády, na podkladě Mockerovy kresby, in: Mocker (1889), list II.

FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTACE PRAŠNÉ BRÁNY:

obr. 70: Prašná brána, celkový pohled na východní průčelí směrem do Hybernské.

obr. 71: Prašná brána, celkový pohled na západní průčelí uzavírající Celetnou ulici.

obr. 72: Prašná brána, celkový pohled na jižní boční průčelí směrem k bankovní budově a na východní průčelí do Hybernské.

obr. 73: Prašná brána, celkový pohled na severní boční průčelí směrem k Obecnímu domu a na západní průčelí do Celetné.

obr. 74: Prašná brána, první a druhé patro východního průčelí (Hybernská).

obr. 75: Prašná brána, první a druhé patro západního průčelí (Celetná).

obr. 76: Prašná brána, matka a mládě (tvor se lvím tělem a křídly), novodobá konzola nesoucí archivoltu průjezdu, průčelí do Hybernské vlevo.

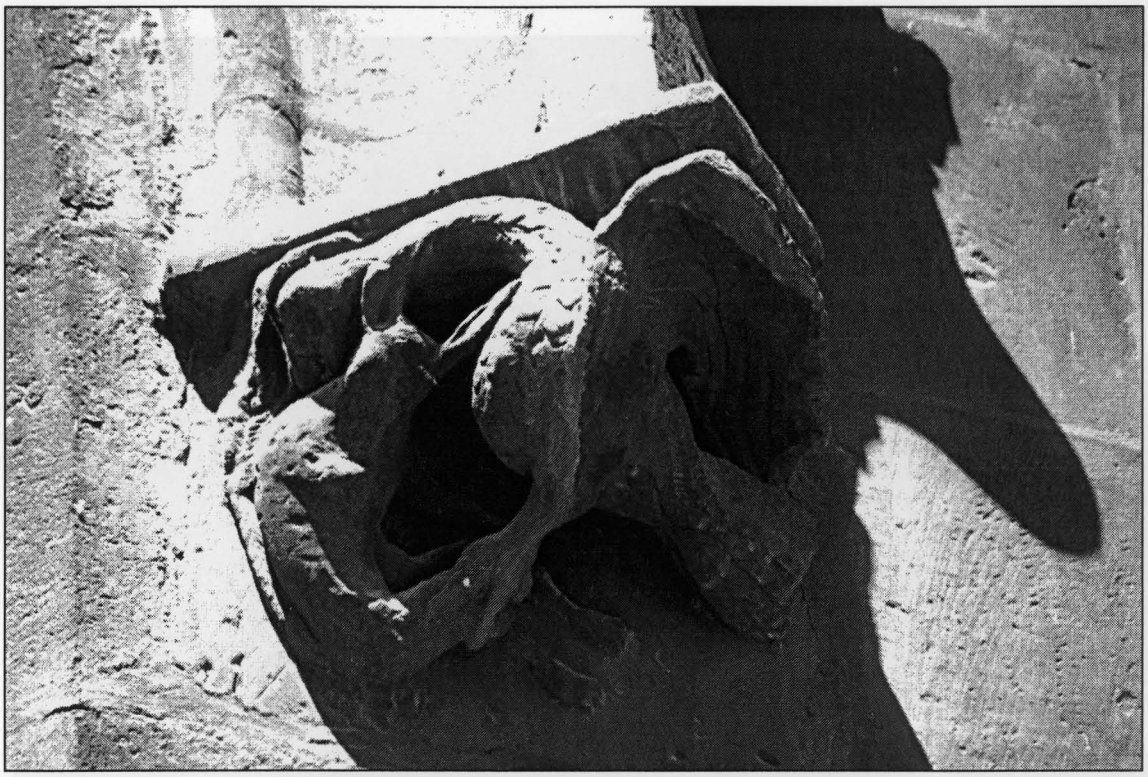

obr. 77: Prašná brána, orel a zajíc, původní konzola nesoucí archivoltu průjezdu, průčelí do Hybernské vpravo.

obr. 78: Prašná brána, lev s kýtou, novodobá konzola nesoucí archivoltu průjezdu, průčelí do Celetné vlevo.

obr. 79: Prašná brána, lvice zápasící s ptákem, původní konzola nesoucí archivoltu průjezdu, průčelí do Celetné vpravo.

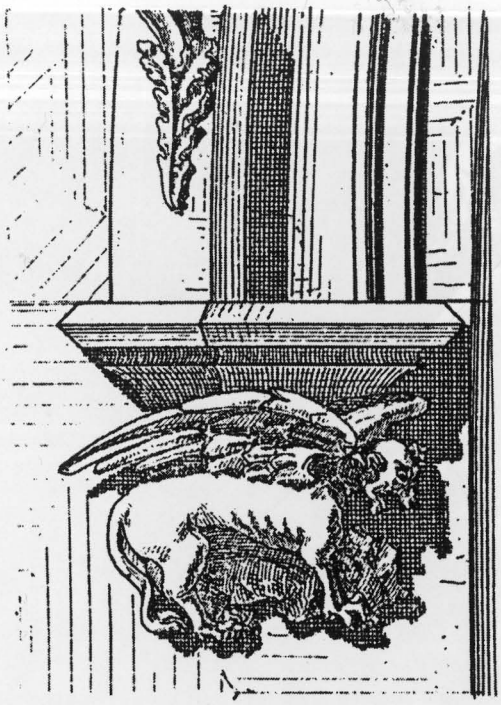

obr. 80: Josef Mocker, *Zevnější konsola průjezdu,* kresba in: Mocker (1889), list XXIV. Konzola s matkou a mládětem (Hybernská vlevo).

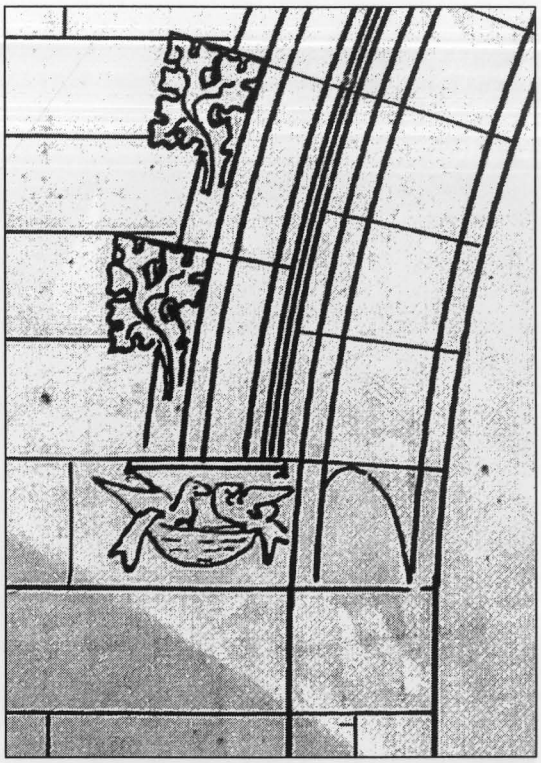

obr. 81: Josef Mocker, *Prašná věž, pohled přední, pohled postranní, detail (viz obr. 57)*, perokresba na pauzovacím papíře, archiv ÚRMP. Neprovedená varianta, na které Mocker navrhl na místo chybějící levé konzoly archivolty průjezdu na průčelí do Hybernské ptačí hnízdo.

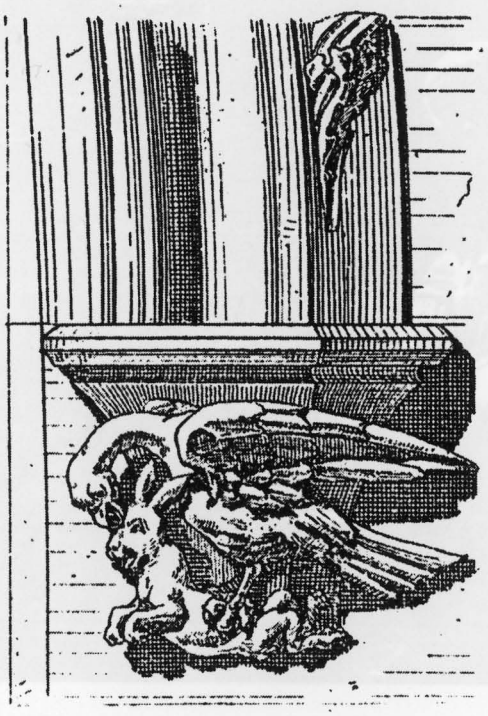

obr. 82: Josef Mocker, *Zevnější konsola průjezdu,* kresba in: Mocker (1889), list XXIV. Konzola s orlem a zajícem (Hybernská vpravo).

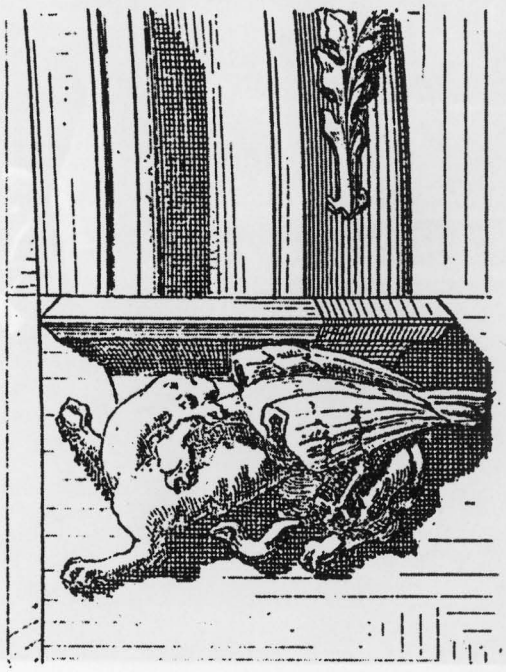

obr. 83: Josef Mocker, *Zevnější konsola průjezdu,* kresba in: Mocker (1889), list XXIV. Konzola se lvicí zápasící s ptákem (Hybernská vpravo).

obr. 84: Prašná brána, mladík s měšcem, iluzivní reliéf postavy vyhlížející z okna, původní, průčelí do Hybernské vlevo, přízemí.

obr. 85: Prašná brána, kameník s kladivem, úhelníkem a dlátkem, iluzivní reliéf postavy vyhlížející z okna, novodobý, průčelí do Hybernské vpravo, přízemí.

obr. 86: Prašná brána, muž s praporkem, iluzivní reliéf postavy vyhlížející z okna, novodobý, průčelí do Celetné vlevo, přízemí.

obr. 87: Prašná brána, mladík s kloboukem, iluzivní reliéf postavy vyhlížející z okna, původní, doplněná hlava s kloboukem a levá ruka, průčelí do Celetné vpravo, přízemí.

obr. 88: Prašná brána, kameník s kladivem, úhelníkem a dlátkem, iluzivní reliéf postavy vyhlížející z okna, novodobý, průčelí do Hybernské vpravo, přízemí. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 89: Prašná brána, mladík s kloboukem, iluzivní reliéf postavy vyhlížející z okna, původní, doplněná hlava s kloboukem a levá ruka, průčelí do Celetné vpravo, přízemí. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 90: Sádrový odlitek novodobého modelu muže s praporkem, reliéf postavy vyhlížející z okna, depozitář MMP.

obr. 91: Sádrový odlitek novodobého modelu konzolky matky s mládětem nesoucí archivoltu průjezdu na průčelí do Hybernské vlevo, depozitář MMP.

obr. 92: Prašná brána, manželský pár, žánrový výjev muže a ženy, původní nárožní konzola v přízemí, Hybernská vlevo.

obr. 93: Prašná brána, nahý muž s mečem sedící v akantu, původní, snad částečně doplněná nárožní konzola v přízemí, Hybernská vpravo.

obr. 94: Prašná brána, divý muž s listy palmovitého tvaru, původní konzola nesoucí nárožní příporu v přízemí, Celetná vlevo.

obr. 95: Prašná brána, divý muž s bobulovitě zduřelými listy, původní konzola nesoucí nárožní příporu v přízemí, Celetná vpravo.

obr. 96: Prašná brána, muž v brnění, původní busta ve vrcholu průjezdu, částečně doplněná (hlava a levá voluta pásky), průčelí do Celetné.

obr. 97: Prašná brána, muž s baretem, tradičně považovaný za Rejskův autoportrét, původní busta ve vrcholu průjezdu, průčelí do Celetné.

obr. 98: Prašná brána, muž v baretu, Rejskův autoportrét, busta nad vrcholem průjezdu, průčelí do Celetné. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 99: Josef Mocker, *Písmo nad závěrkem podjezdu pod poprsím na východní straně; písmo pod poprsím Rejska z Prostějova na straně západní,* kresba in: Mocker (1889), list XXVIII. Rytíř na straně východní drží pásku s textem: *„En Praga! Probis ego mater, nouerca dolosis; hii fugiant, beniant hii, Sponte qui bona volunt.“* (Hle Praha! Poctivým jsem matka, podvodným macecha; ti nechť se varují a přicházejí ti, kteří sami od sebe mají dobré úmysly.). Muž v baretu nese text: *„O ciues, vas nobile non me inficere vi prmittite prauos, qui sunt sine lege viuentes.“* (Ó měšťané, nedopusťte zlým lidem, kteří žijí bez zákona, působiti násilí mě, nádobě ušlechtilé!).

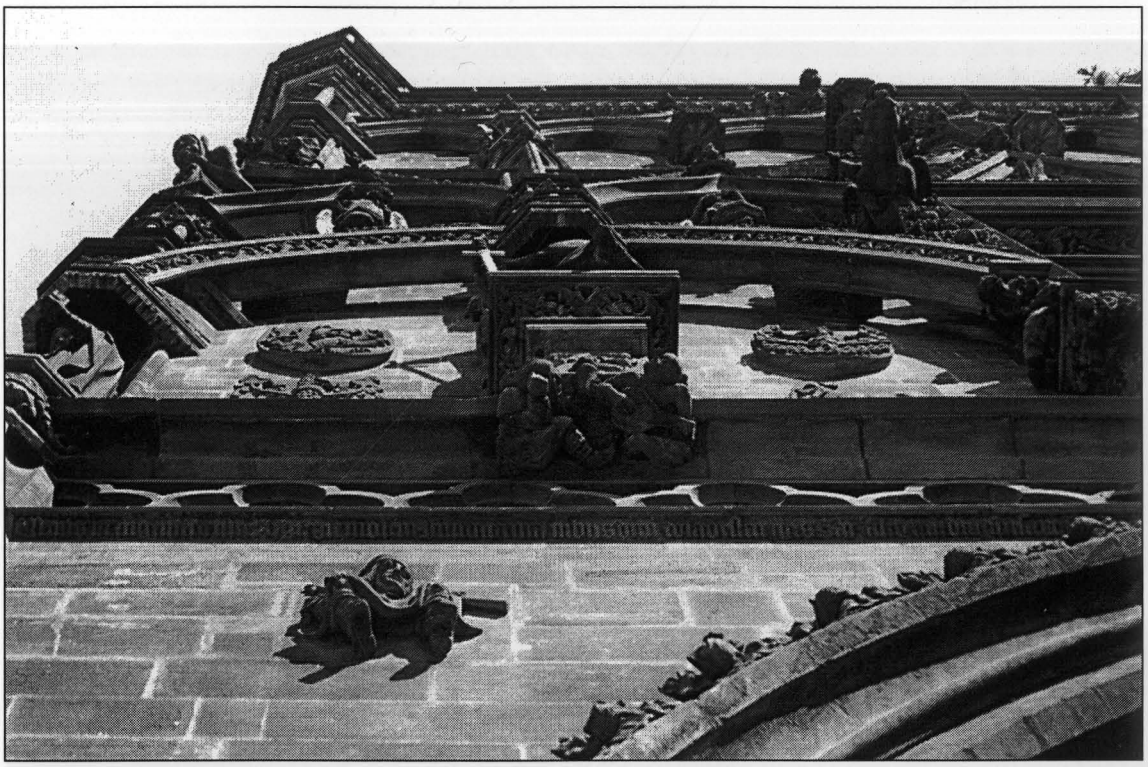

obr. 100: Prašná brána, západní průčelí (Celetná) z podhledu.

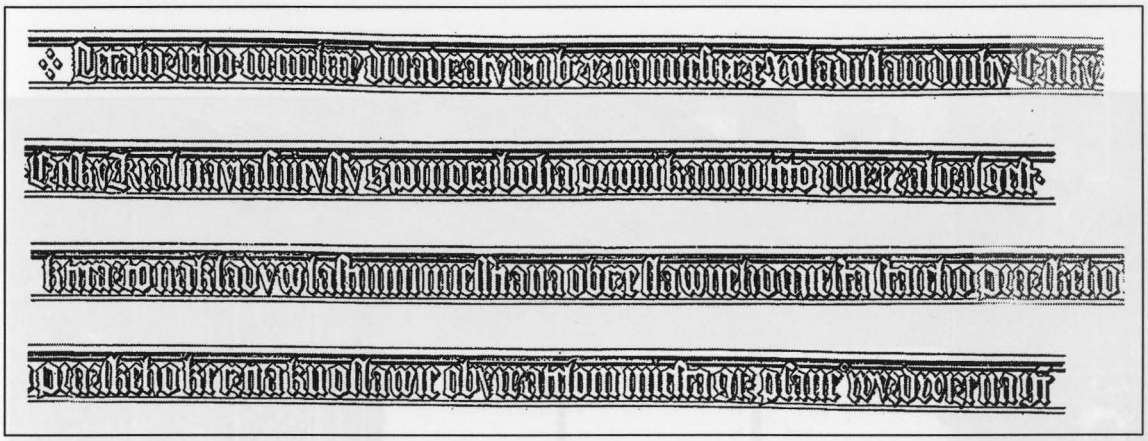

obr. 101: Josef Mocker, *Český nápis v římse páskové pod kružbou v prvním patře na východní straně,* kresba in: Mocker (1889), list XXVIII.

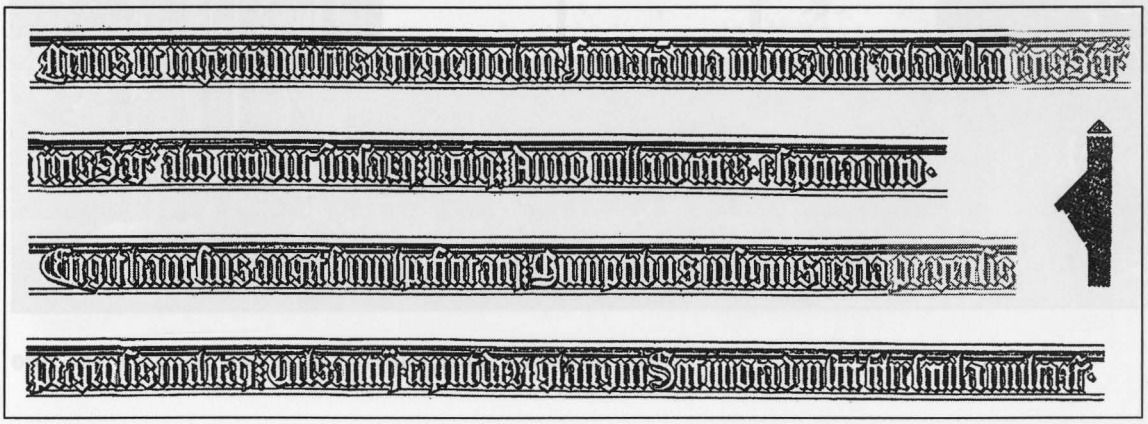

obr. 102: Josef Mocker, *Latinský nápis tamtéž na straně západní,* kresba in: Mocker (1889), list XXVIII.

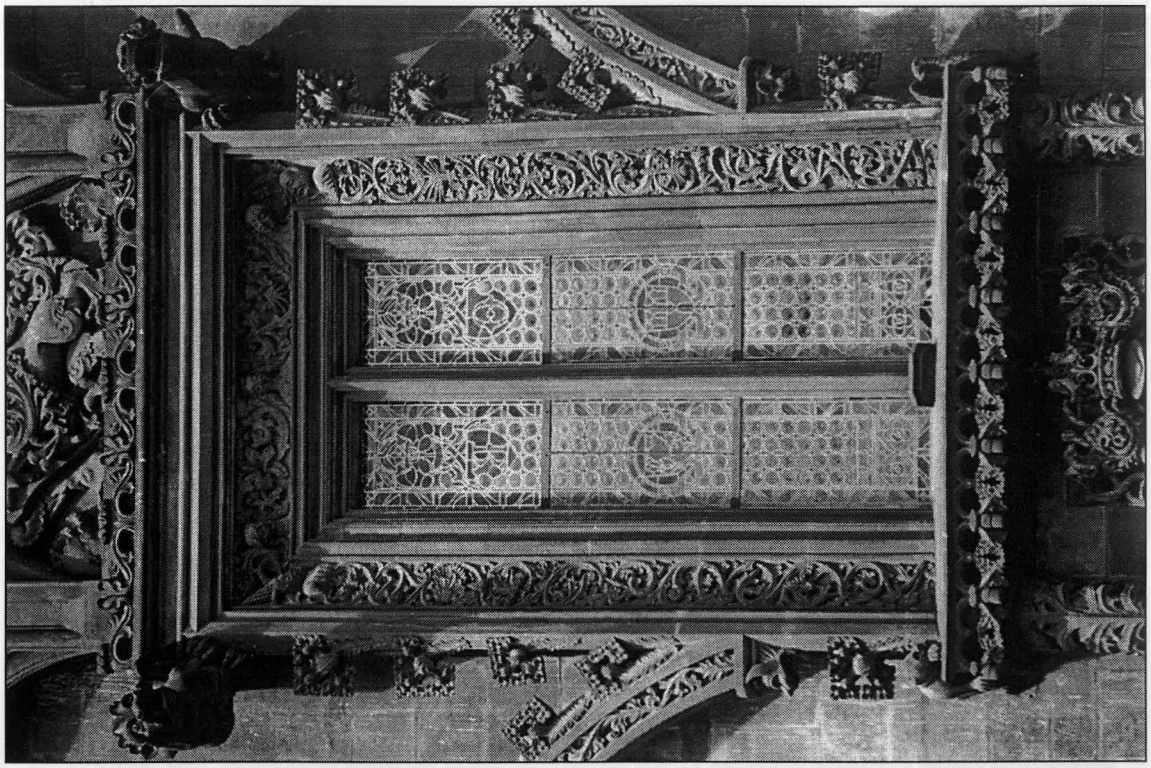

obr. 103: Prašná brána, okno v prvním patře, průčelí do Hybernské.

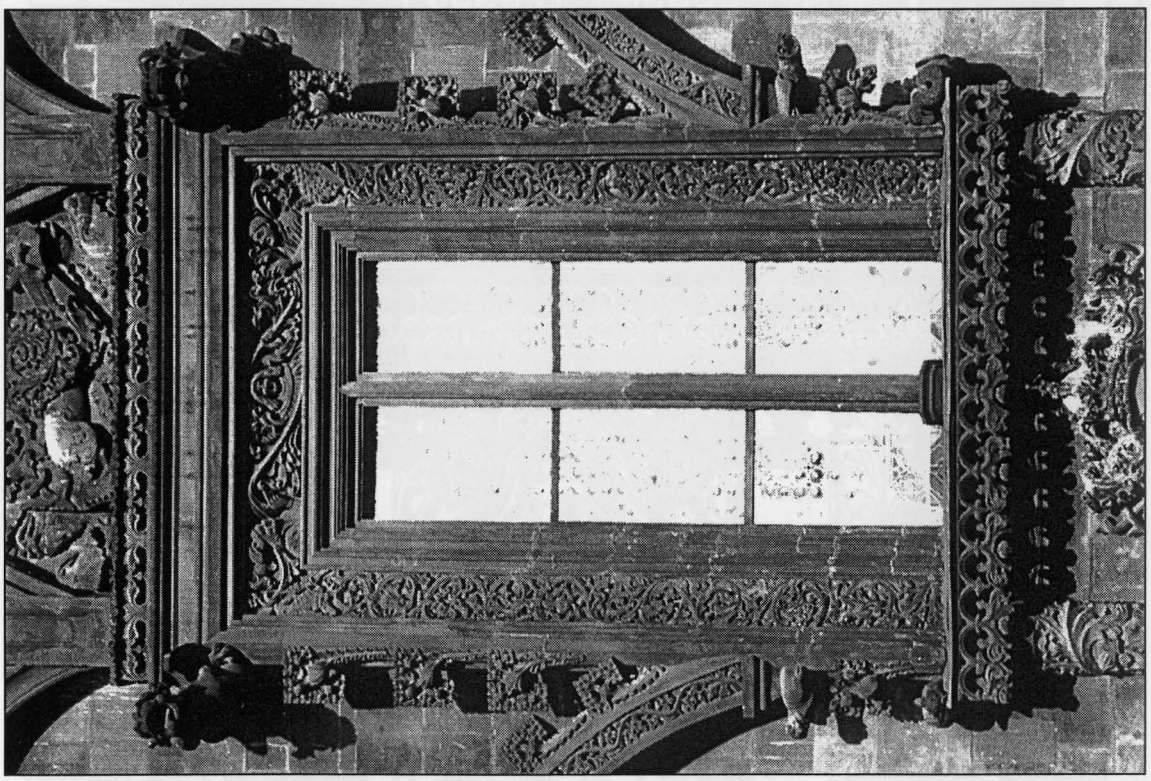

obr. 104: Prašná brána, okno v prvním patře, průčelí do Celetné.

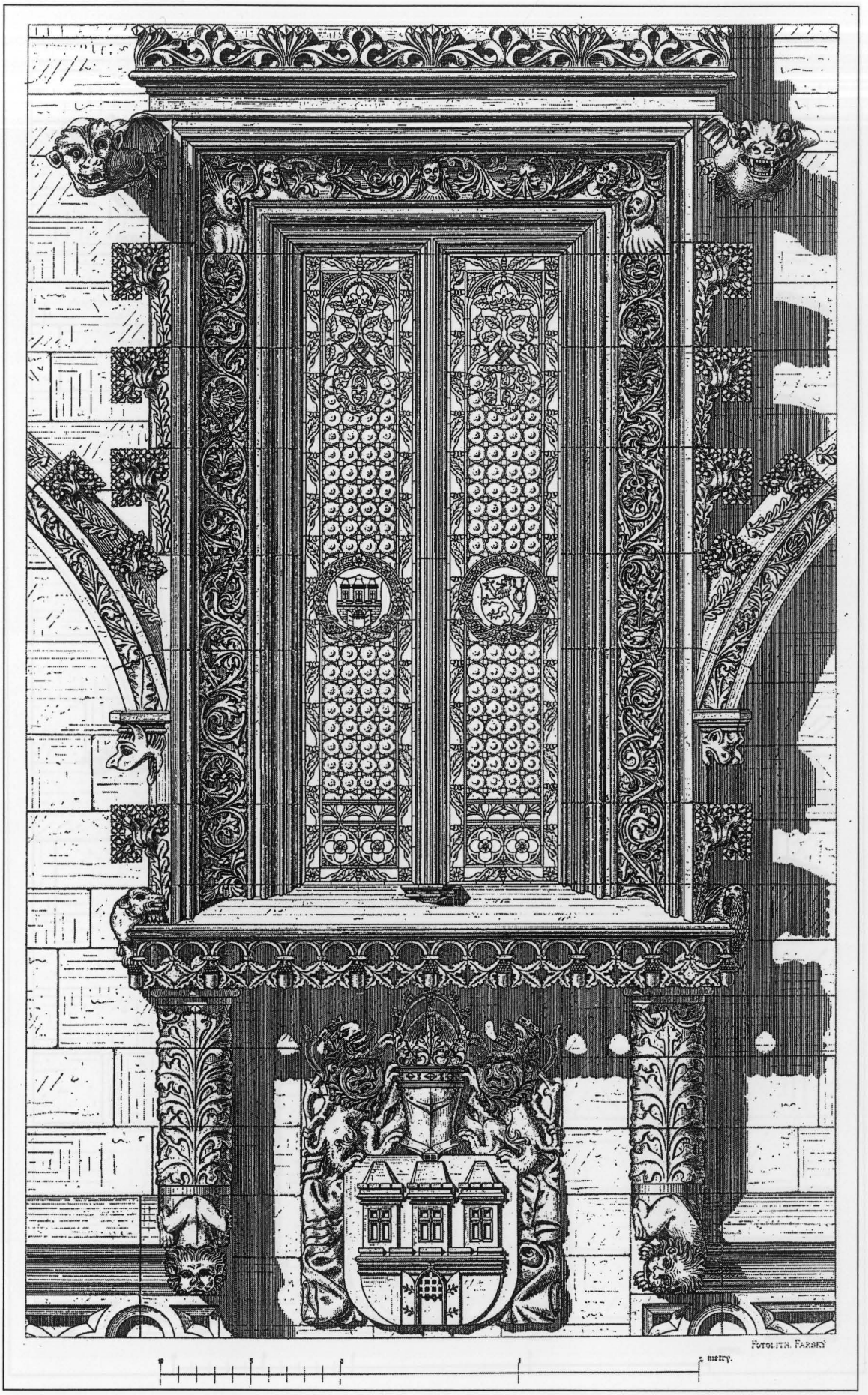

obr. 105: Josef Mocker, *Okno prvního patra na straně východní* (Hybernská), in: Mocker (1889), list XII.

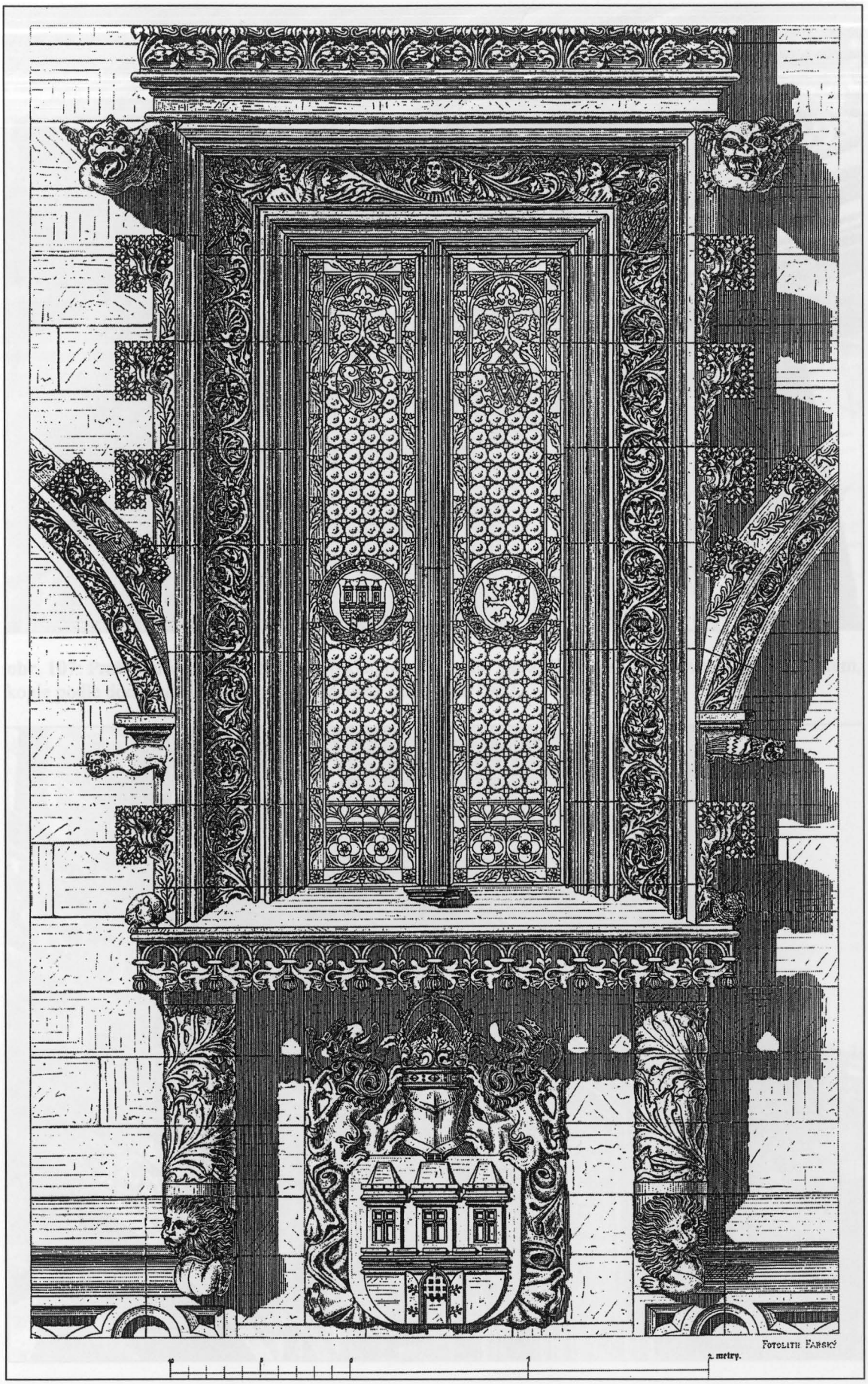

obr. 106: Josef Mocker, *Okno prvního patra na straně západní* (Celetná), in: Mocker (1889), list XI.

obr. 107: Prašná brána, ostění a horní překlad okna prvního patra, Hybernská, královna a dáma s šaškem, kopie podle dochovaného originálu. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 108: Prašná brána, chrliče a další výzdoba prvního patra, Hybernská. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 109: Fragment z Prašné brány, levá část okenního překladu s královnou, dámou a šaškem, původně východní průčelí Prašné brány (Hybernská), MMP tzv. Mučírna, foto MMP, 2005.

obr. 110: Fragment z Prašné brány, pravá část okenního překladu s dívkou a mužskou bustou, původně východní průčelí Prašné brány (Hybernská), MMP tzv. Mučírna. Foto MMP, 2005.

obr. 111: Fragment z Prašné brány, levá část okenního překladu s mužskou postavou v čepici a ptákem s šošolkou, původně západní průčelí Prašné brány (Celetná), MMP tzv. Mučírna. Foto MMP, 2005.

obr. 112: Fragment z Prašné brány, střed a pravá část okenního překladu se dvěma mužskými postavami v rozvilinách, původně západní průčelí Prašné brány (Celetná), MMP tzv. Mučírna. Foto MMP, 2005.

obr. 113: Prašná brána, medvěd s obojkem na parapetu okna prvního patra vlevo, průčelí do Hybernské, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 114: Prašná brána, orel na parapetu okna prvního patra vpravo, průčelí do Hybernské, novodobý.

obr. 115: Prašná brána, kůzle ležící na parapetu okna prvního patra vlevo, průčelí do Celetné, původní, s doplněným čumákem. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 116: Prašná brána, pták s dlouhým krkem a zahnutým zobákem (plameňák) na parapetu okna v prvním patře vpravo, průčelí do Celetné, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

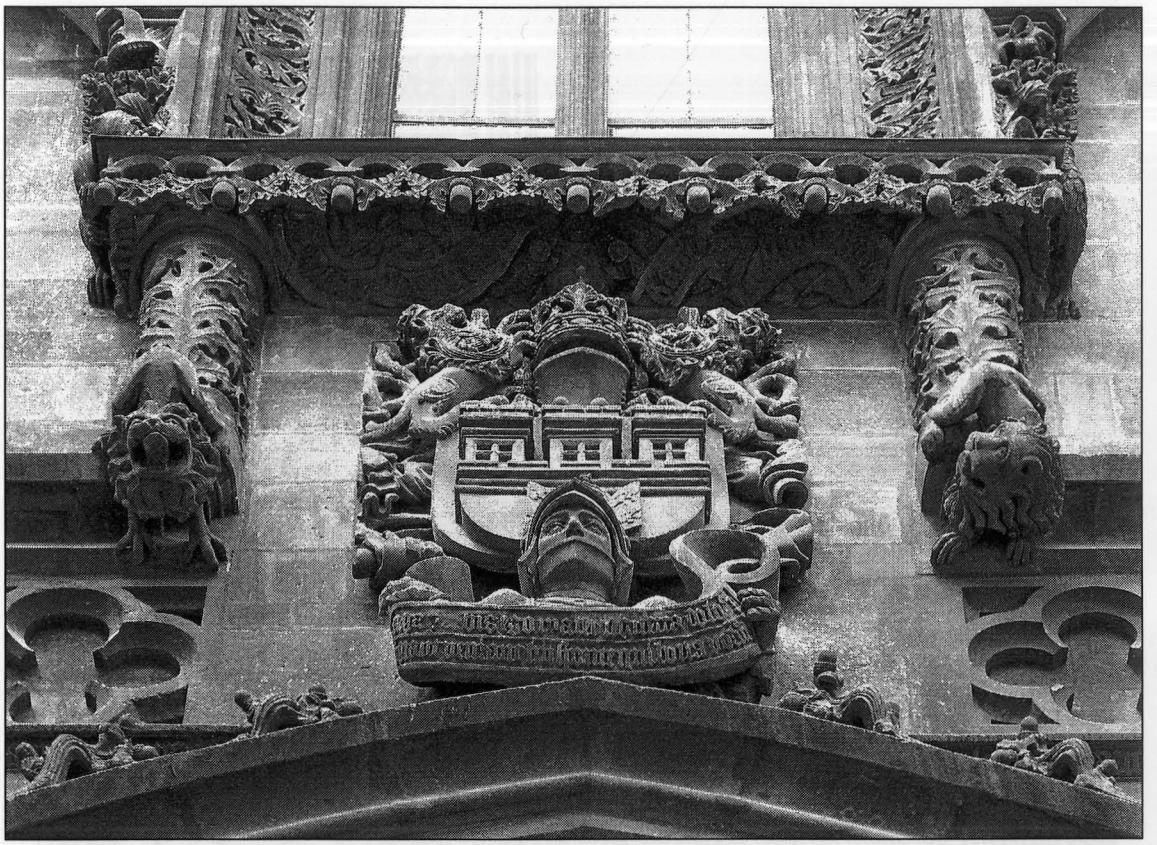

obr. 117: Prašná brána, parapetní výplň pod velkým oknem (Hybernská). Pod podokenní římsou, zdobenou dubovými listy s žaludy, je skrytý reliéf s rytířem a páskou s Rejskovým jménem a letopočtem 1477 *(viz obr. 119),* viditelný pouze z podhledu.

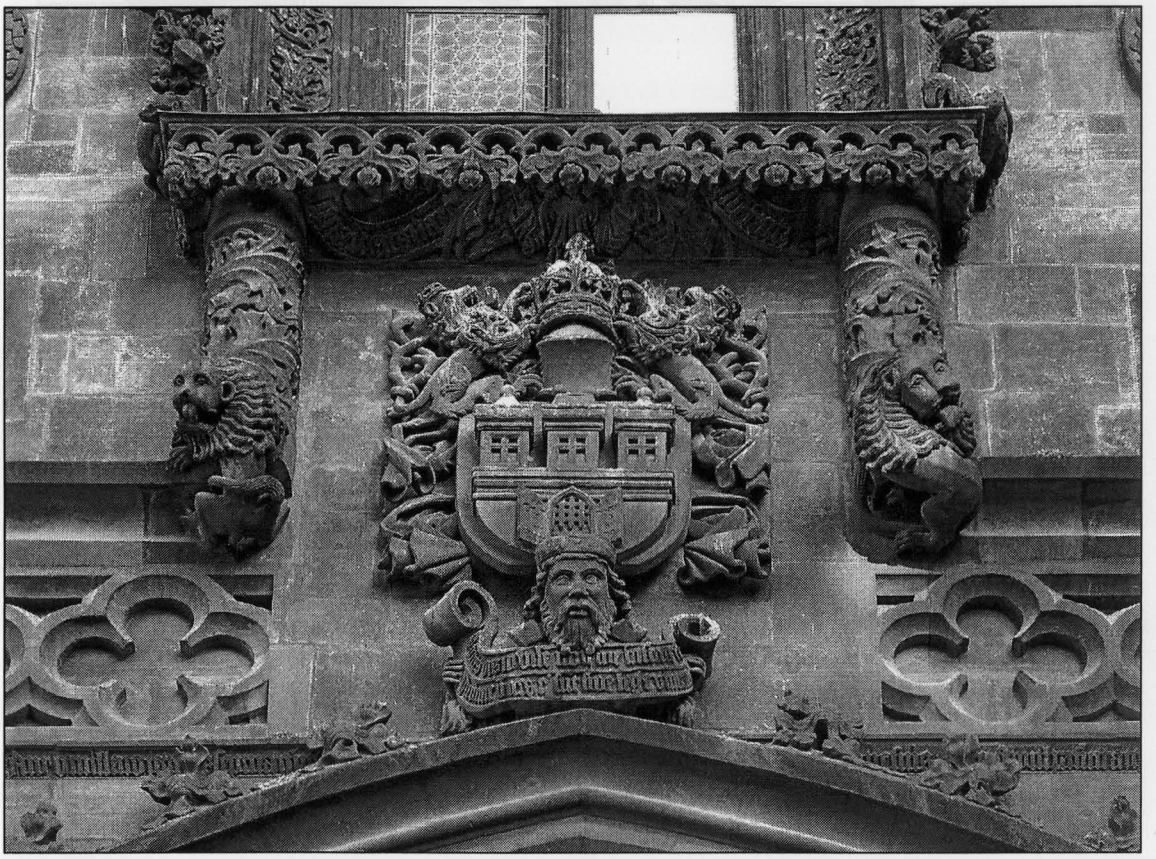

obr. 118: Prašná brána, parapetní výplň pod velkým oknem (Celetná). Pod podokenní římsou, tvořenou listy s plody, je skrytý reliéf s andělem a páskou s Rejskovou signaturou *(viz obr. 119).*

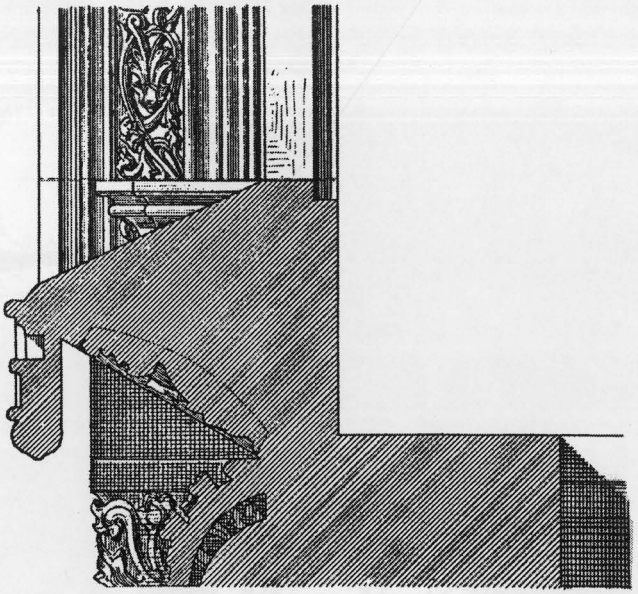

7.

6.

8.

obr. 119: Josef Mocker, *Prašná brána, reliéfy pod okenní římsou,* kresba in: Mocker (1889), list XX, obr. 7. - řez, obr. 6. - rytíř s napřaženým mečem nese pásku s textem: *Raysek de Prostieow Bacc (alareus) Pragn(ensis). 1477.* Na obr. 8. anděl s páskou s Rejskovou signaturou: *Matheus Raysek me fecit.*

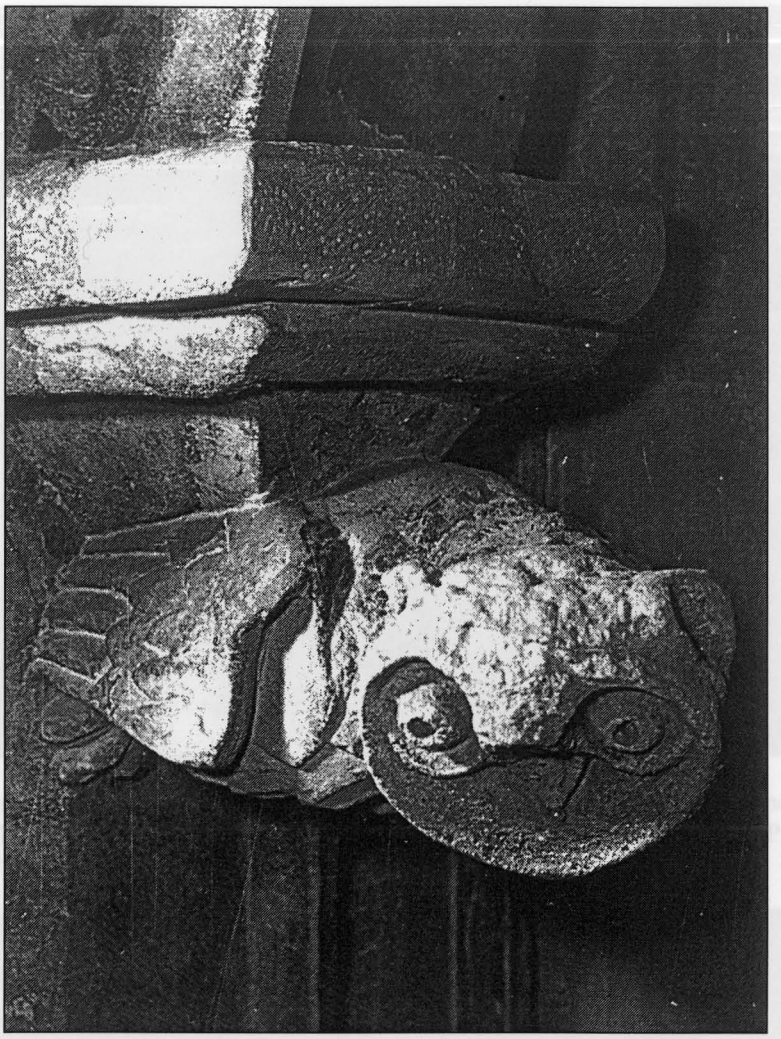

obr. 120: Prašná brána, sova, konzolka pod půlkruhovým obloukem na boční straně velkého okna, průčelí do Celetné, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

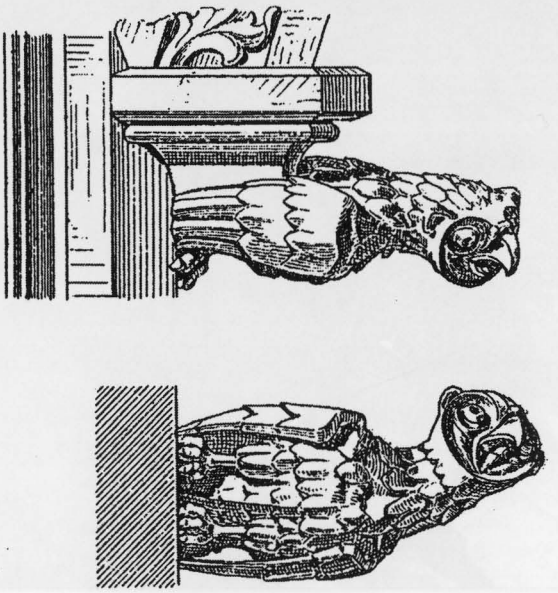

obr. 121: Josef Mocker, *Konsola u okna prvního patra,* kresba in: Mocker (1889), list XXIV, obr. 3.

obr. 122: Fragmenty z Prašné brány, zvířecí hlava s vyplazeným jazykem (jazyk ulomený), konzola po straně velkého okna 1. patra (Hybernská), původní fragment. V pozadí sádrové modely P. Marie s dítětem a světci. Depozitář PIS Ctěnice, 2004, před restaurováním.

obr. 123: Fragmenty z Prašné brány, horní část konzoly se zvířecí hlavou (dole), ulomená hlava nárožní plastiky muže s rukama na hlavě (Hybernská vpravo) (uprostřed), fragment polygonální konzoly (napravo), sádrou domodelované původní torzo konzoly dudáka (při horním okraji obrázku vlevo). Depozitář PIS Ctěnice, 2004, před restaurováním.

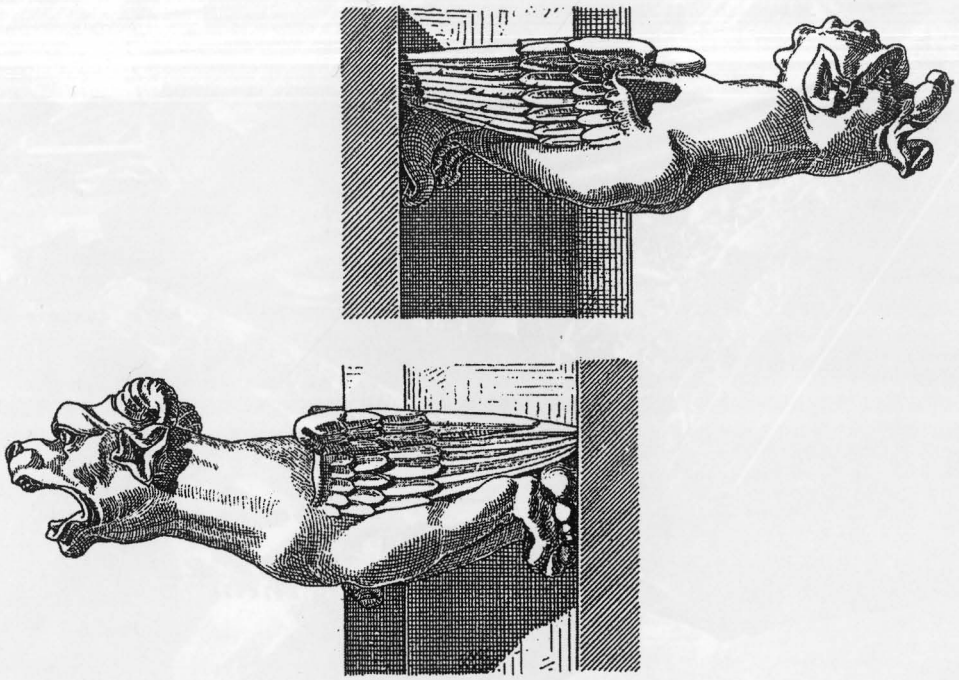

obr. 124: Josef Mocker, *Chrliči u oken prvního patra,* kresba in: Mocker J. (1889), list XXIV. Chrliče v podobě okřídlených nestvůr, po levé a pravé straně velkého okna v prvním patře, průčelí do Hybernské, podle Cechnera původní, podle rest. zprávy novodobé. Originály se nedochovaly.

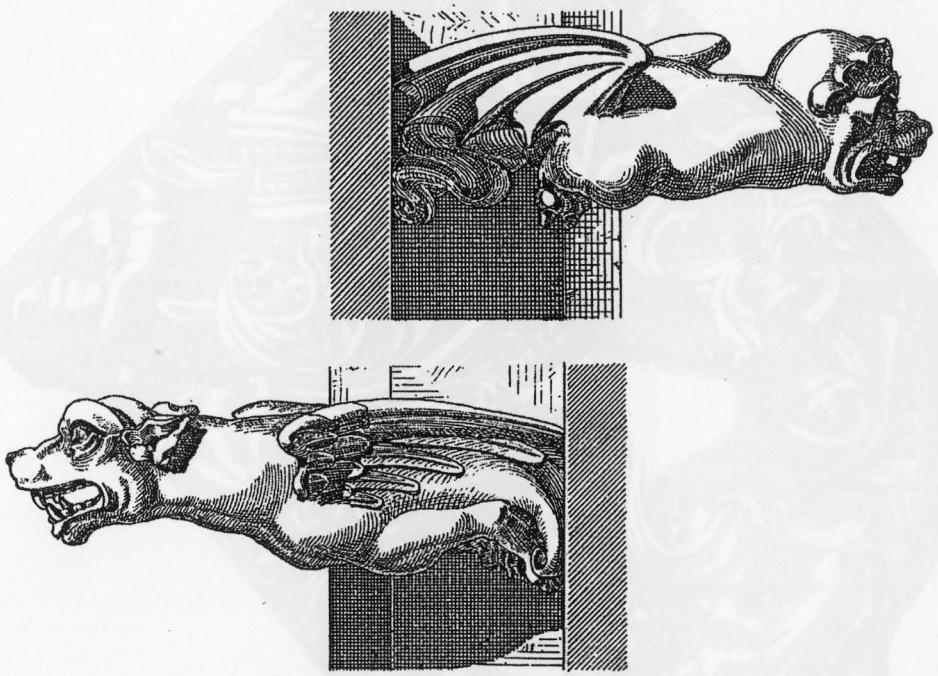

obr. 125: Josef Mocker, *Chrliči u oken prvního patra,* kresba in: Mocker J. (1889), list XXIV. Chrliče v podobě okřídlených nestvůr s velkými tesáky, po levé a pravé straně velkého okna v prvním patře, průčelí do Celetné, za Mockera vytesány nové podle zbytků starých poškozených.

obr. 126: Prašná brána, vimperk se znakem českého království nad oknem prvního patra, detail průniku římsy, průčelí do Hybernské.

obr. 127: Josef Mocker, *Znak království Českého ve štítu nad oknem v prvním patře,* kresba in: Mocker (1889), list XXI.

obr. 128: Prašná brána, lev vlevo od znaku Starého Města, průčelí do Hybernské, původní.

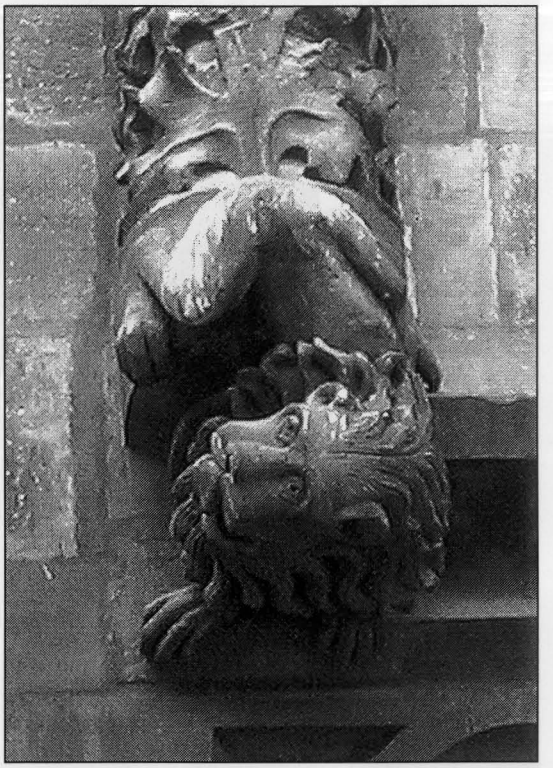

obr. 129: Prašná brána, lev napravo od znaku Starého Města, průčelí do Hybernské, původní.

obr. 130: Prašná brána, lev vlevo od znaku Starého Města, průčelí do Celetné, snad původní.

obr. 131: Prašná brána, lev vpravo od znaku Starého Města, průčelí do Celetné, snad původní.

obr. 132: Prašná brána, lev po levé straně staroměstského znaku, průčelí do Hybernské, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 133: Prašná brána, lev po pravé straně staroměstského znaku, průčelí do Hybernské, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

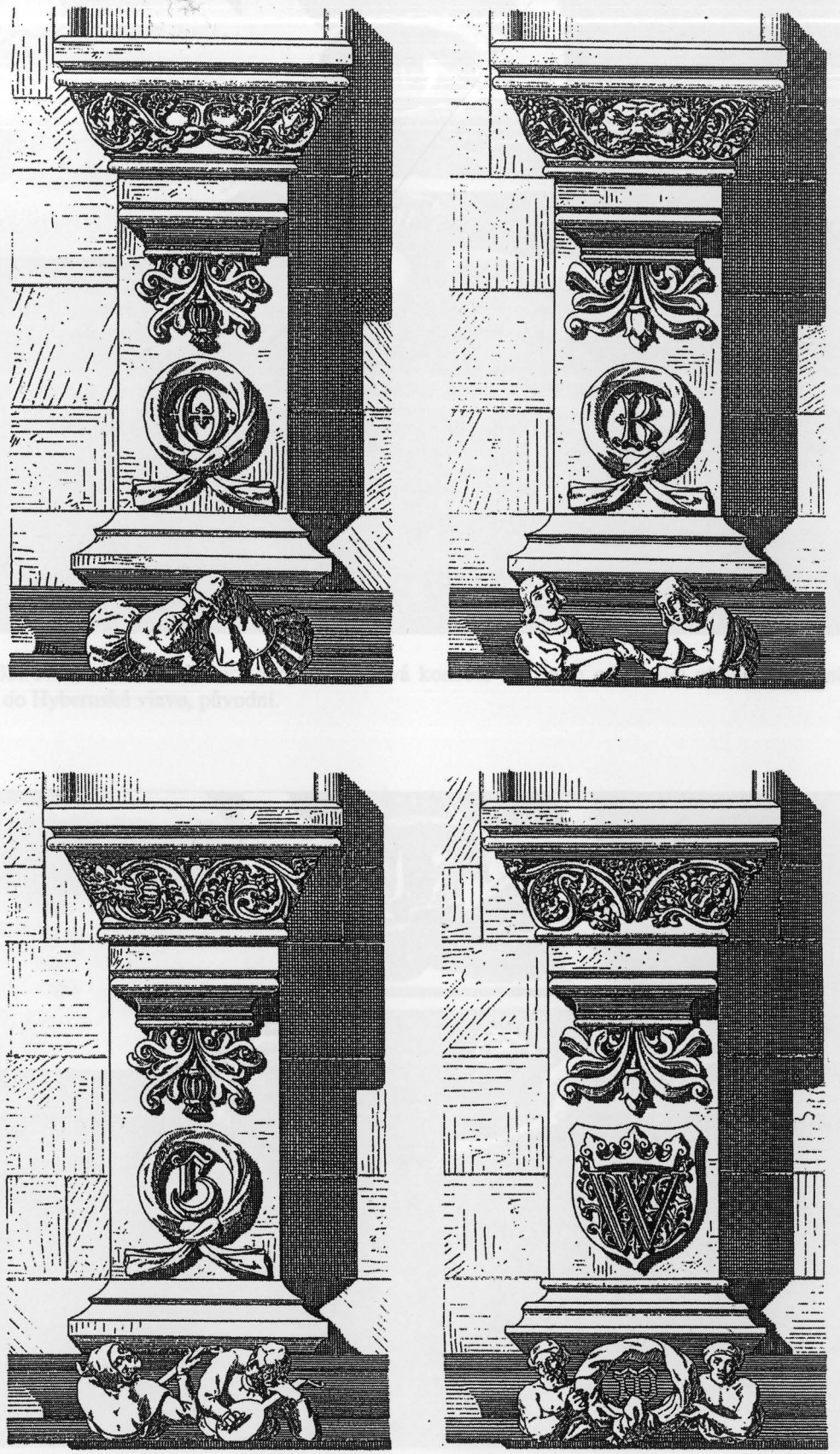

obr. 134: Josef Mocker, *Podstavce pod sochami králů,* kresba in: Mocker (1889), list XX. Novodobé pilířové sokly, vložené Mockerem jako spojnice mezi původní žánrové reliéfy s dvojicemi postav na spodní římse a konzoly, na něž umístil sochy panovníků. (Horní řada - pod Přemyslem Otakarem II. a Karlem IV. (průčelí do Hybernské), dole pod Jiřím z Poděbrad a Vladislavem II. (průčelí do Celetné)). Jediná původní konzola se dochovala pod Přemyslem Otakarem II.

obr. 135: Prašná brána, zápasící dvojice, žánrová konzola na římse oddělující přízemí a první patro, průčelí do Hybernské vlevo, původní.

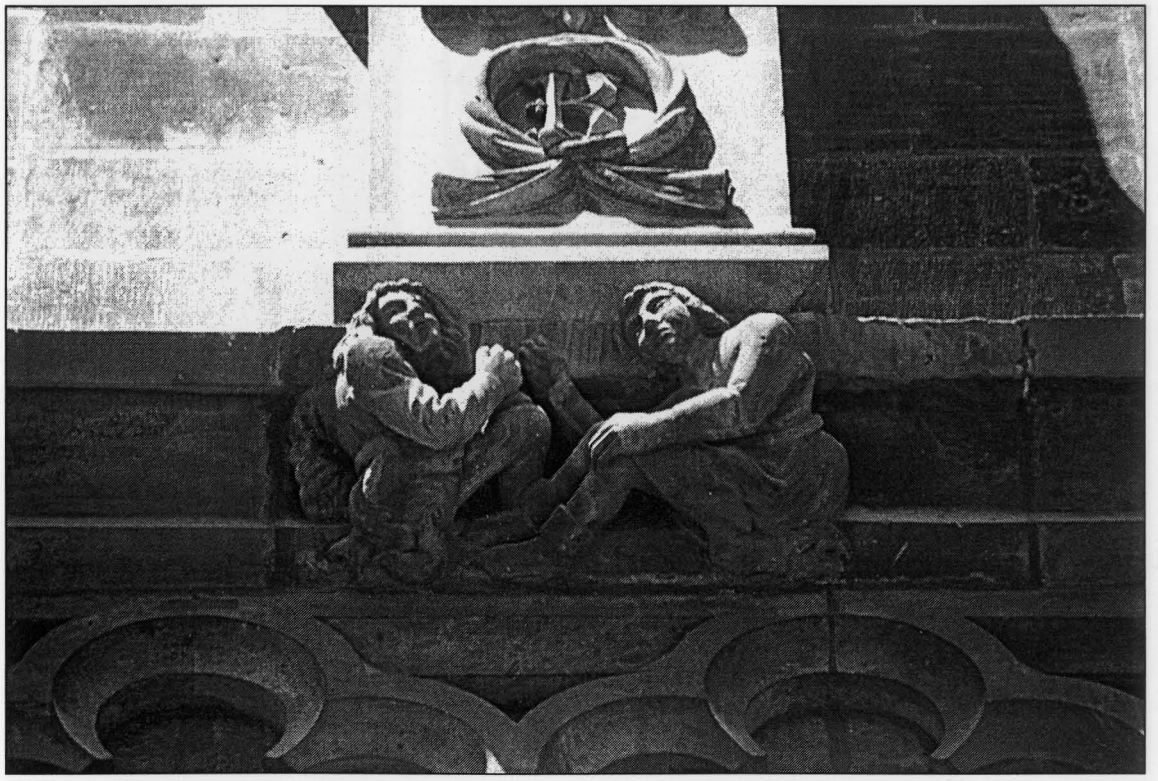

obr. 136: Prašná brána, dvojice hráčů (?), žánrová konzola na římse oddělující přízemí a první patro, průčelí do Hybernské vpravo, původní.

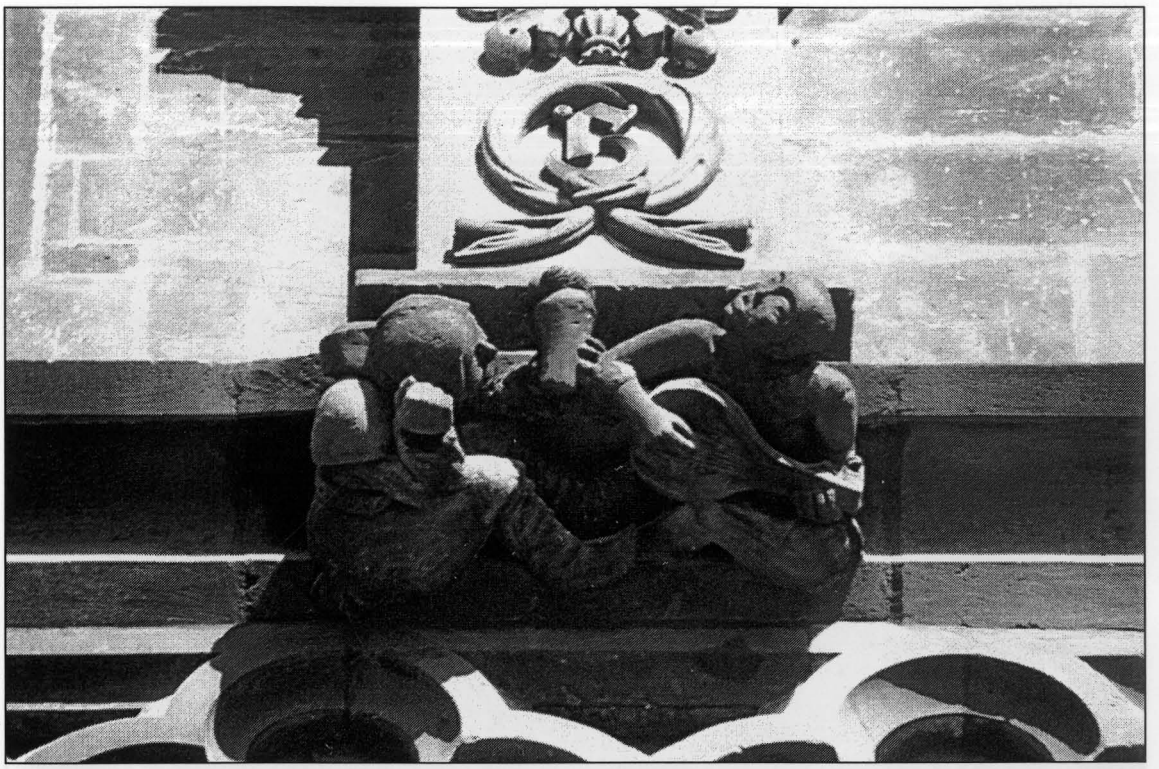

obr. 137: Prašná brána, hodující dvojice, žánrová konzola na římse oddělující přízemí a první patro, průčelí do Celetné vlevo, původní.

obr. 138: Prašná brána, dvojice s točenicí, žánrová konzola na římse oddělující přízemí a první patro, průčelí do Celetné vpravo, původní.

obr. 139: Prašná brána, konzola s dvěma hrajícími či losujícími mladíky, průčelí do Hybernské vpravo, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 140: Prašná brána, detail původní konzoly s hodujícím párem, průčelí do Celetné vlevo. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 141: Prašná brána, dvojice s točenicí, detail reliéfu na římse oddělující přízemí a první patro, průčelí do Celetné vpravo, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 142: Prašná brána, dvojice s točenicí, detail reliéfní konzoly na římse oddělující přízemí a první patro, průčelí do Celetné vpravo, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

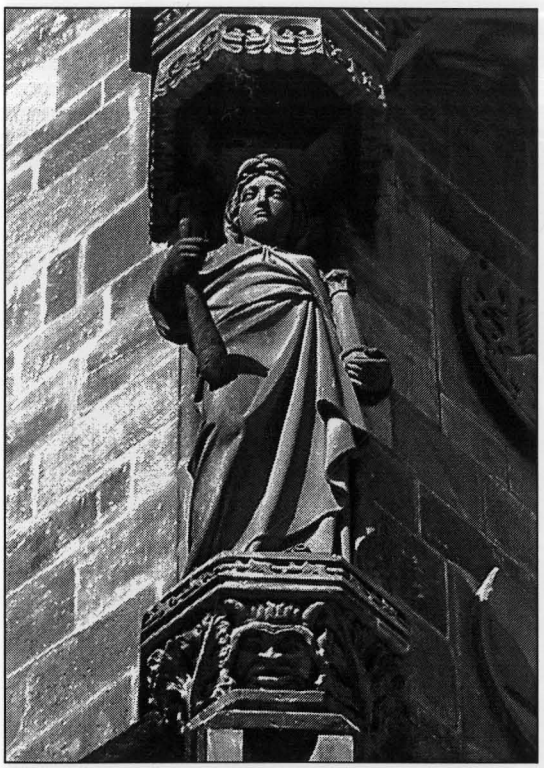

obr. 143: Prašná brána, alegorie Statečnosti vedle Přemysla Otakara II., Hybernská vlevo. Původní konzola s divým mužem s rohy.

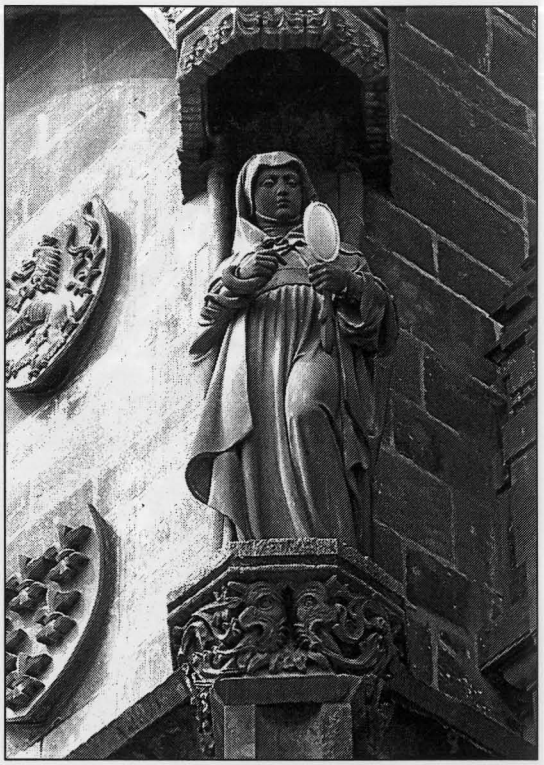

obr. 144: Prašná brána, alegorie Moudrosti vedle Karla IV., Hybernská vpravo. Původní konzola se dvěma fantastickými zvířaty.

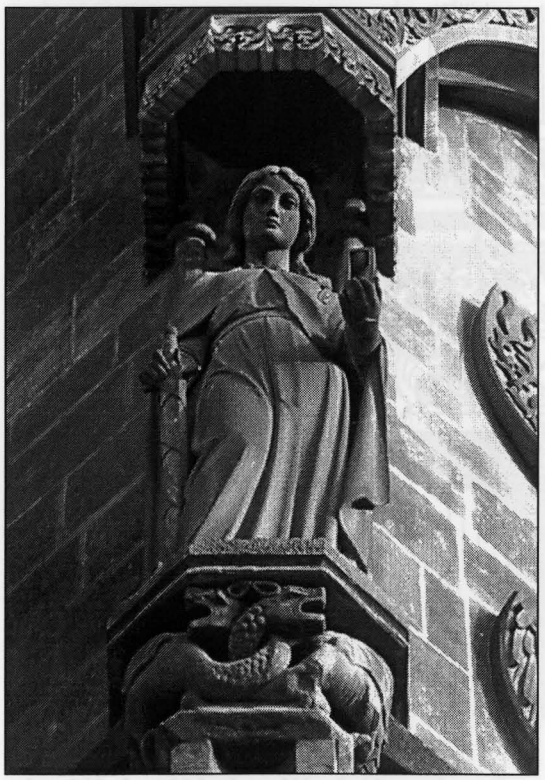

obr. 145: Prašná brána, alegorie Trpělivosti vedle Jiřího z Poděbrad, Celetná vlevo. Původní konzola s propletenými draky.

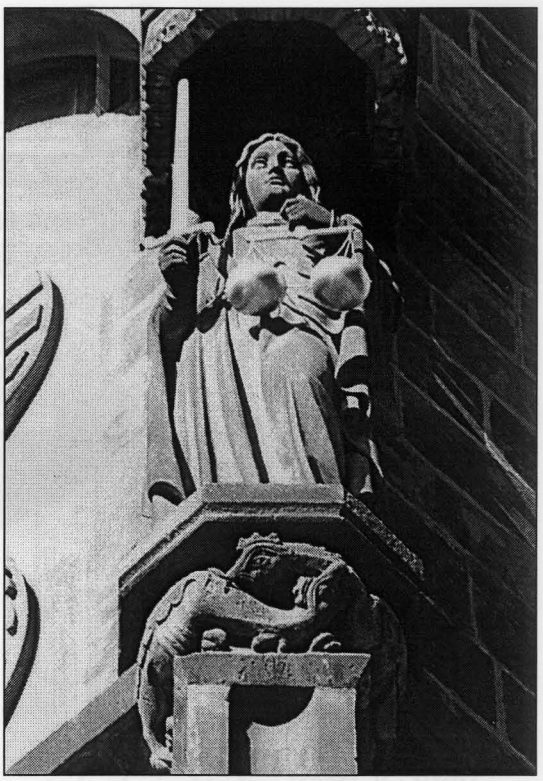

obr. 146: Prašná brána, alegorie Spravedlnosti vedle Vladislava Jagellonského, Celetná vpravo. Původní konzola s draky zakusujícími se do krku.

obr. 147: Prašná brána, nárožní konzola pod sochou ctnosti s hlavou divého muže s rohy v listoví, původní, Hybernská vlevo. Foto Jitka Janatková, 1962.

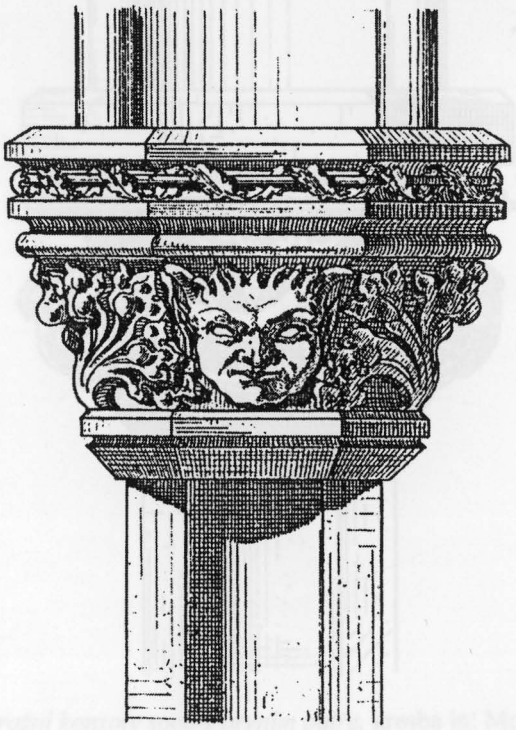

obr. 148: Josef Mocker, *Nárožní konsoly soch v prvním patře,* kresba in: Mocker (1889), list XXIV.

obr. 149: Prašná brána, nárožní konzola s draky s propletenými krky pod sochou Trpělivosti, Celetná vlevo, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

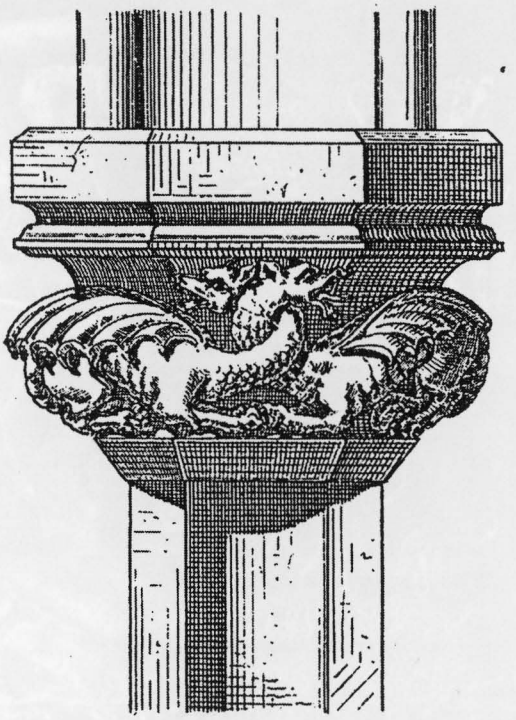

obr. 150: Josef Mocker, *Nárožní konsoly soch v prvním patře,* kresba in: Mocker (1889), list XXIV.

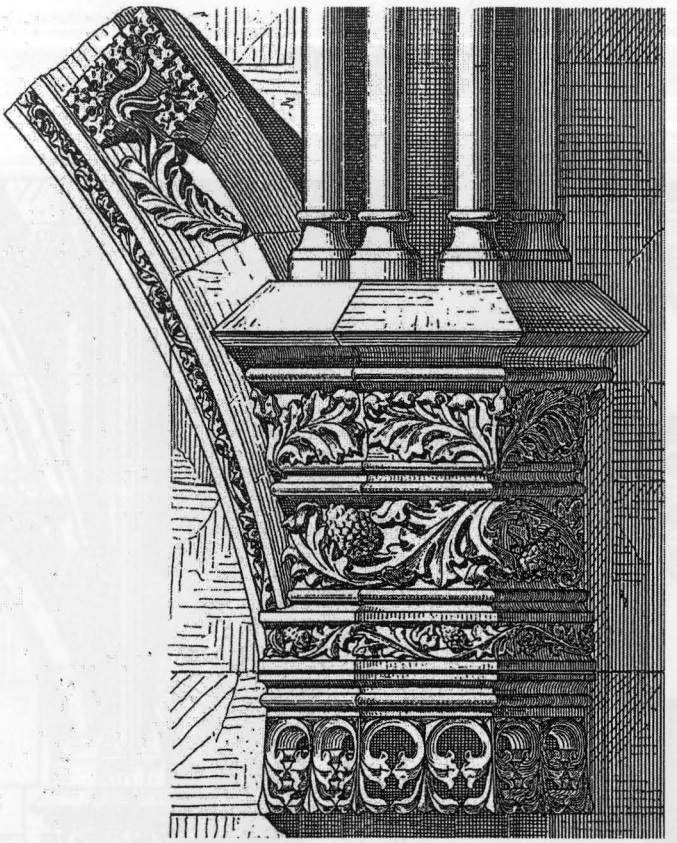

obr. 151: Josef Mocker, *Baldachyny rohové na straně východní*, kresba in: Mocker (1889), list XVII.

obr. 152: Prašná brána, nárožní baldachýn s akantem a motivem hroznů, průčelí do Hybernské vpravo, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

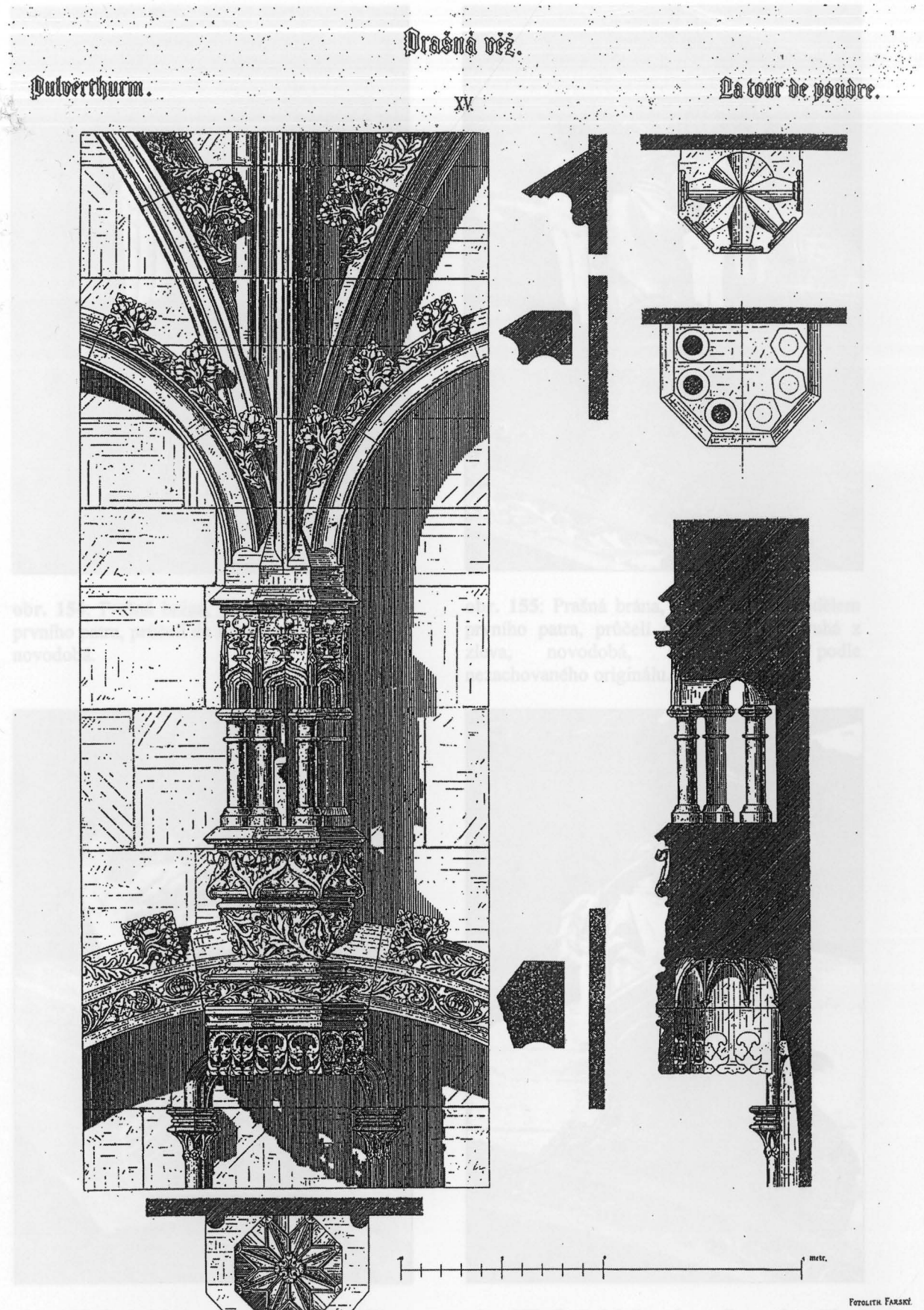

obr. 153: Josef Mocker, *Detaily baldachynu nad sochou krále Jiřího,* kresba in: Mocker (1889), list XV. Baldachýny nad panovníky vertikálně vyznívají v arkýřových věžičkách, z jejichž stříškovitého útvaru vybíhá trs profilů jednotlivých oblouků.

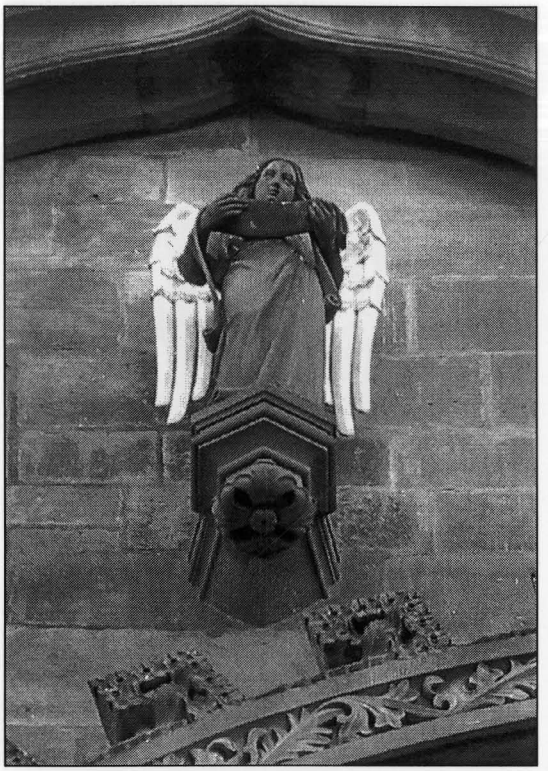

obr. 154: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Hybernské, první zleva, novodobá.

obr. 155: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Hybernské, druhá z zleva, novodobá, snad kopie podle nezachovaného originálu.

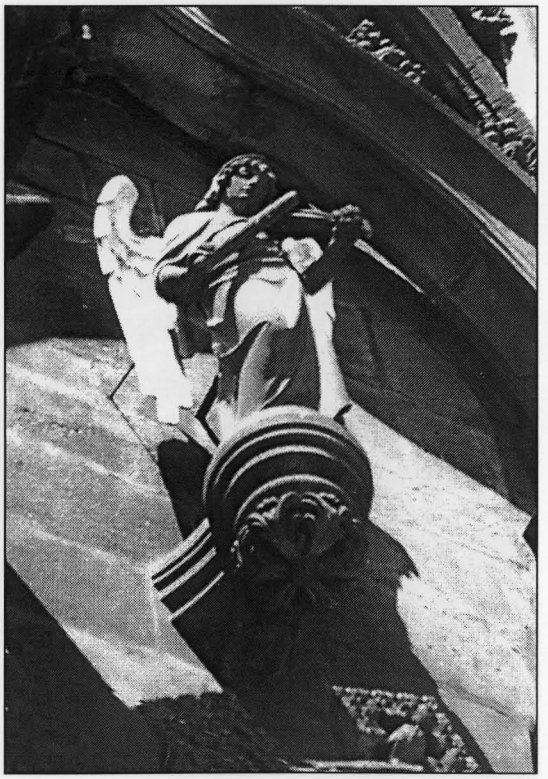

obr. 156: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Hybernské, třetí zleva, novodobá.

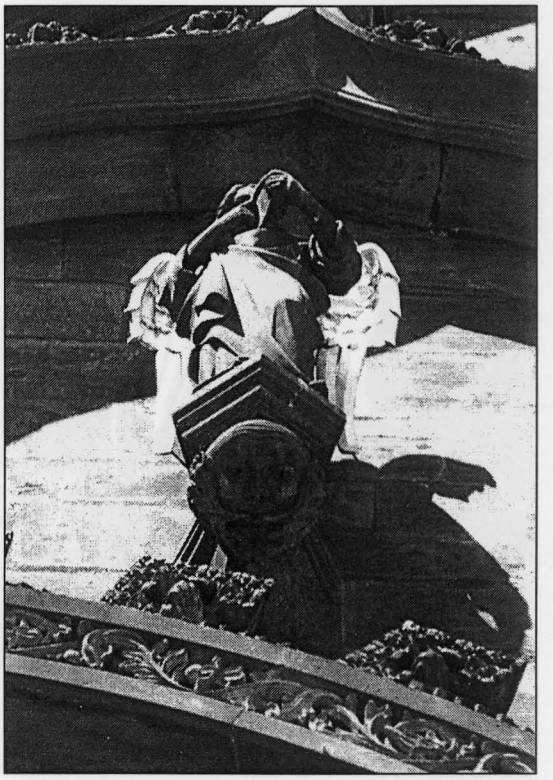

obr. 157: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Hybernské, čtvrtá zleva, novodobá kopie podle originálu uloženého v Lapidáriu NM.

obr. 158: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Celetné, první zleva, novodobá, snad kopie podle originálu.

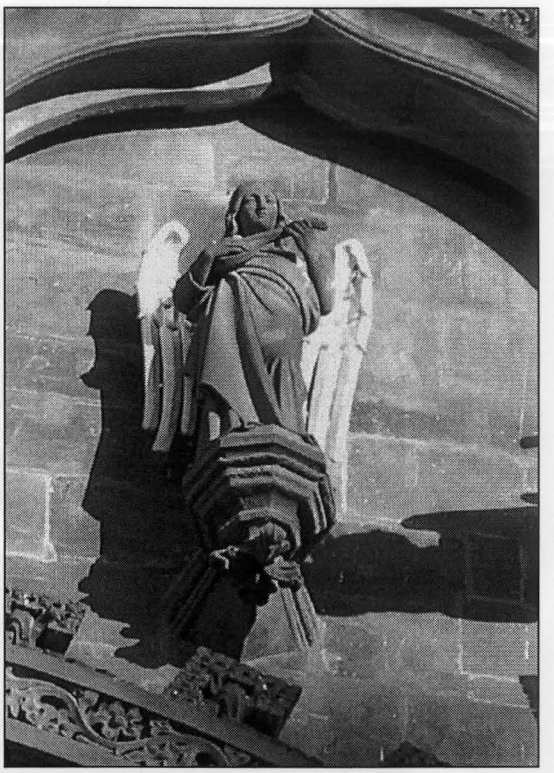

obr. 159: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Celetné, druhá zleva, původní

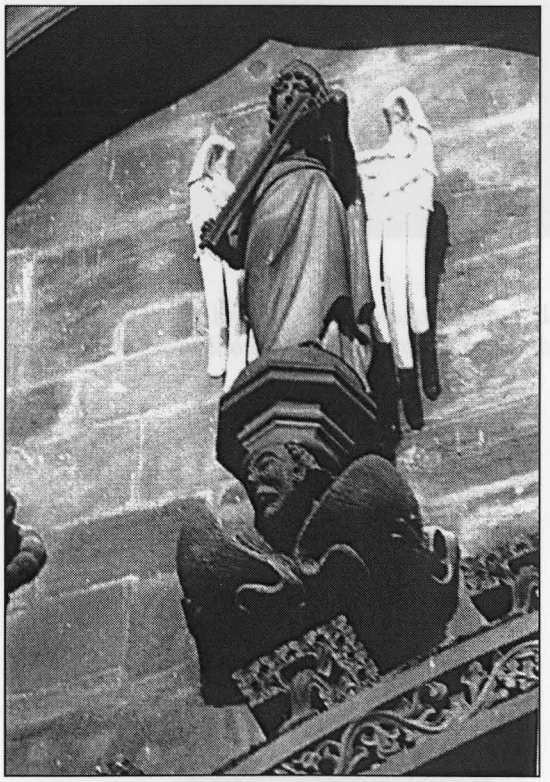

obr. 160: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Celetné, třetí zleva, původní.

obr. 161: Prašná brána, konzolka pod andělem prvního patra, průčelí do Celetné, čtvrtá zleva, novodobá (nahradila konzolku s dráčkem).

obr. 162: Prašná brána, druhá konzola pod andělem prvního patra, Hybernská, snad novodobá kopie podle nezachovaného originálu, na rozdíl od kresby je maska nasazena na polygonální konzolu.

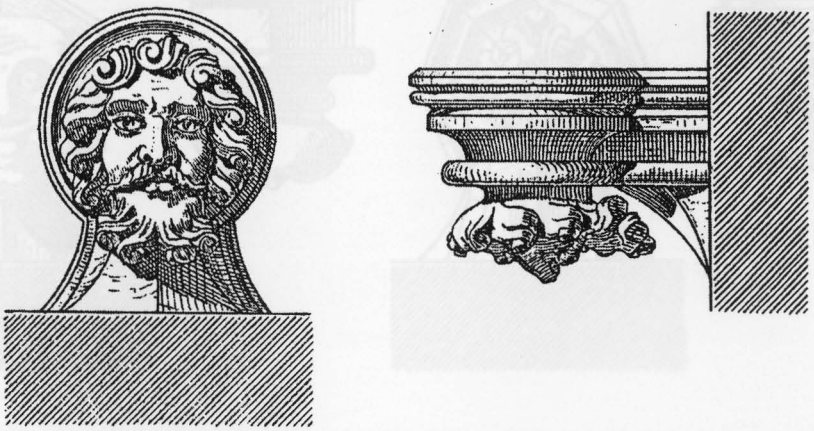

obr. 163: Josef Mocker, *Konsoly pod anděly v prvním patře,* kresba in: Mocker (1889), list XIX.

obr. 164: Prašná brána, busta s nápisovou páskou, třetí konzola pod andělem prvního patra, průčelí do Celetné, původní. Foto Jitka Janatková, 1962.

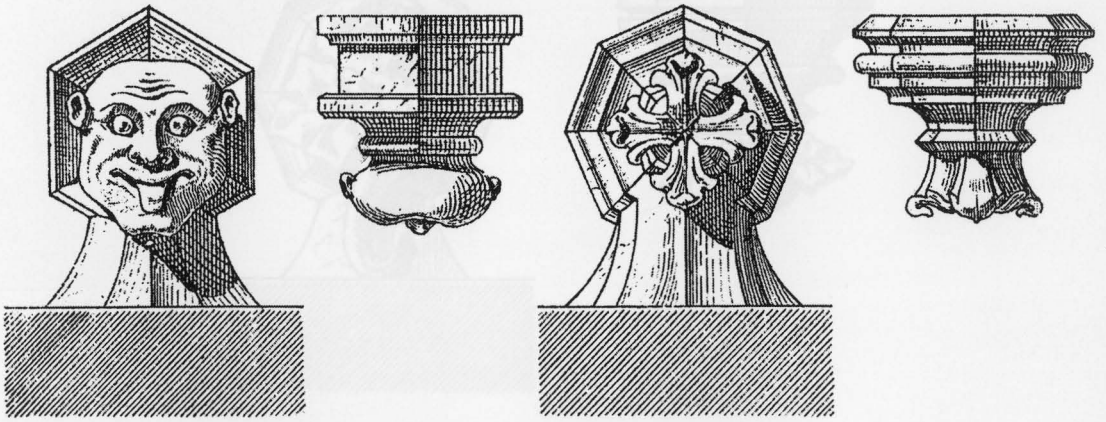

obr. 165: Josef Mocker, *Konsoly pod anděly v prvním patře,* kresba in: Mocker (1889), list XIX. V pořadí první a druhá konzolka pod anděly prvního patra na průčelí do Celetné.

obr. 166: Prašná brána, původní konzolka s dráčkem, původně pod čtvrtým andělem prvního patra na průčelí do Celetné, nahrazena maskou - kulatým obličejem. Foto (ještě *in situ*) Jitka Janatková, 1962.

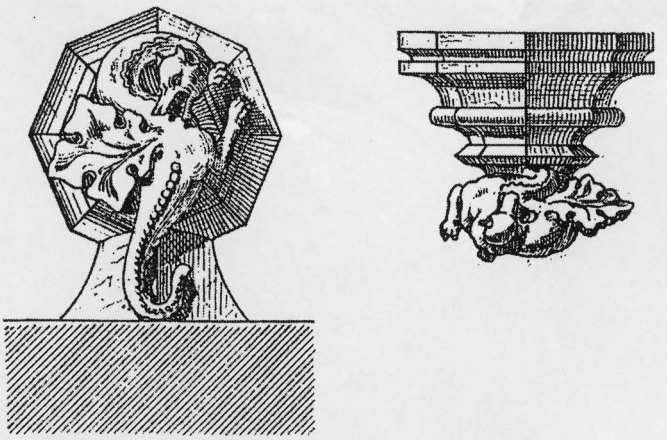

obr. 167: Josef Mocker, *Konsoly pod anděly v prvním patře,* kresba in: Mocker (1889), list XIX.

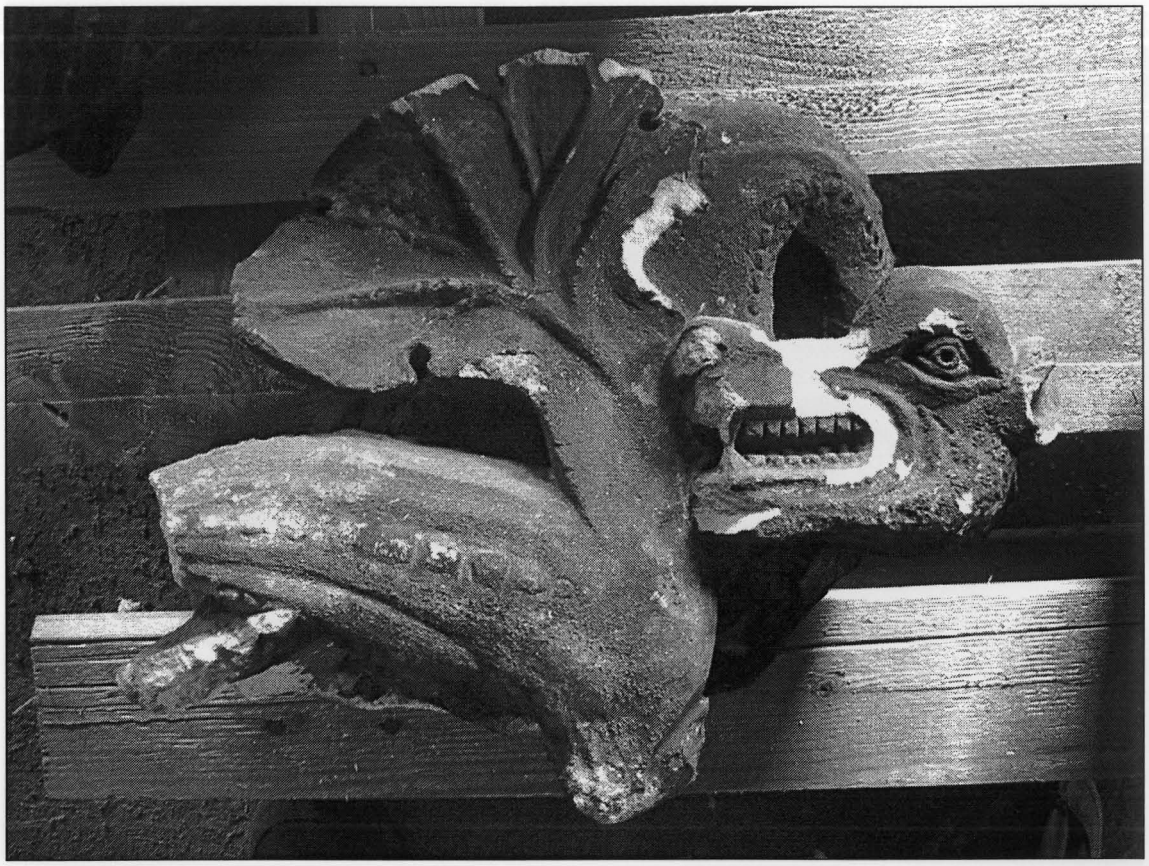

obr. 168: Fragment z Prašné brány, dráček, původní plastika sňatá v roce 1962 a uložená v depozitáři MMP. Foto v průběhu restaurace, 2005.

obr. 169: Fragment z Prašné brány, dráček, původní plastika sňatá v roce 1962, depozitář MMP. Foto před restaurováním, depozitář PIS Ctěnice,2004.

obr. 170: Fragment z Prašné brány, obličej divého muže s akantovými úponky, původní konzolka pod čtvrtým andělem na průčelí do Hybernské, Lapidárium NM, inv. č. 3342.

obr. 171: Fragment z Prašné brány, torzo obličeje (?) s rostlinným úponkem vyrůstajícím z úst, původně snad konzola pod andělem prvního patra, depozitář MMP.

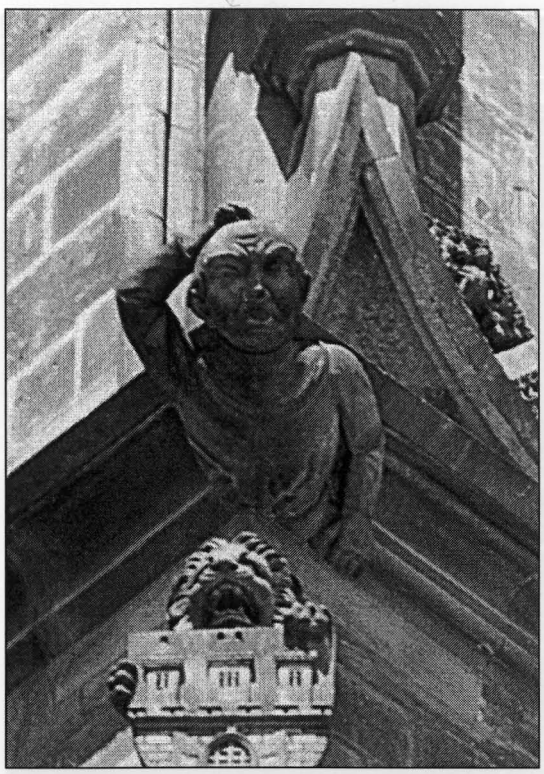

obr. 172: Prašná brána, nárožní „chrlič“, muž s rukou na hlavě, průčelí do Hybernské vlevo, kopie z roku 1962, za Mockera zachovaná spodní část byla nově doplněna (hlava?).

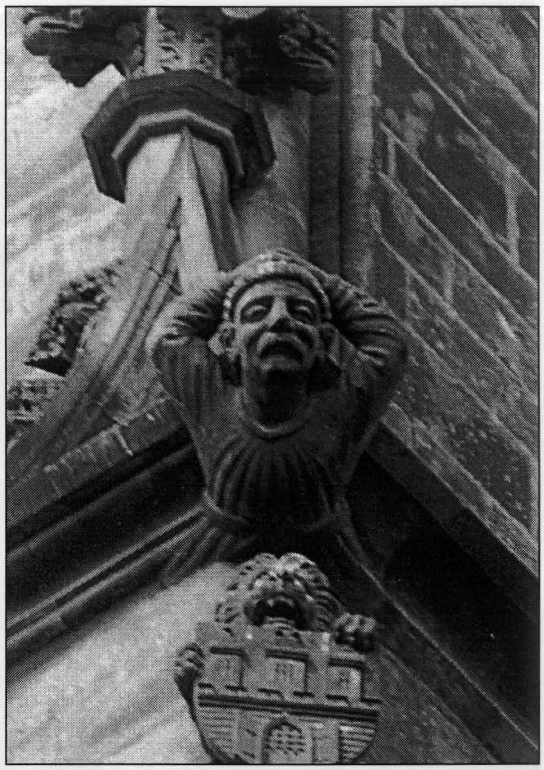

obr. 173: Prašná brána, nárožní „chrlič“, muž s oběma rukama na hlavě, průčelí do Hybernské vpravo *(viz obr. 122),* v 19. stol. opravena horní část, dnes kopie z roku 1962 podle zachovaného originálu.

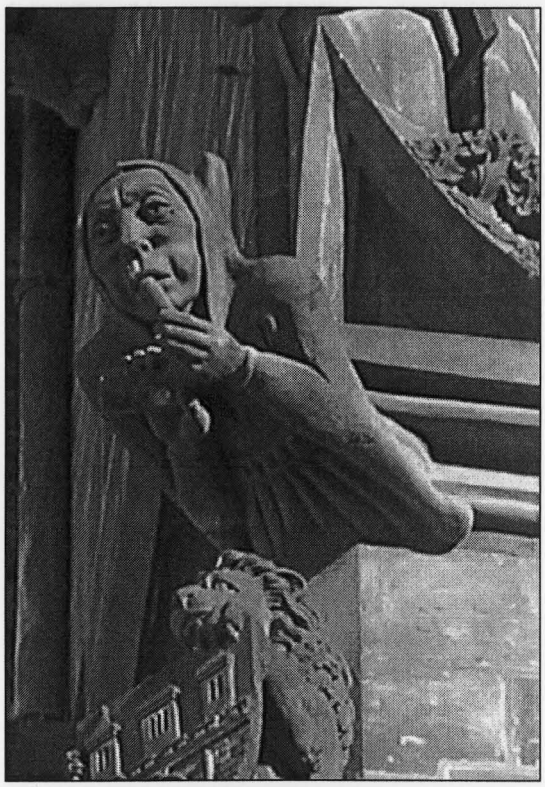

obr. 174: Prašná brána, nárožní „chrlič“, šašek s trubkou u úst, průčelí do Celetné vlevo, novodobá kopie z 60. let podle gotického nedochovaného originálu.

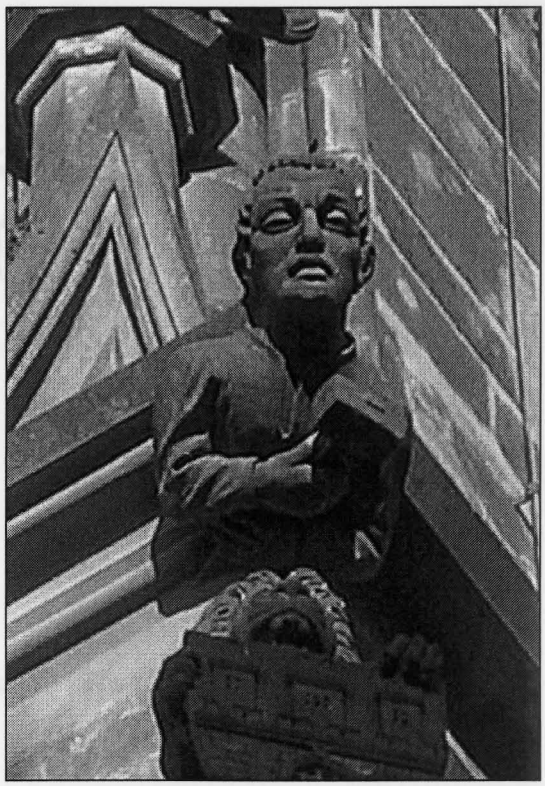

obr. 175: Prašná brána, nárožní „chrlič“, kameník s kladivem, průčelí do Celetné vpravo, původní pouze část levé ruky, jinak celá postava nová podle návrhu z 19. století.

obr. 176: Prašná brána, střed fasády druhého patra průčelí do Hybernské, původní konzola s orlem nesoucí sochu žehnajícího Krista. Orel má doplněnou hlavu, drápy a horní část pravého křídla, křížová kytka, na které stojí, také nově doplněná. Na kamenných prutech dělících obě okna jsou původní konzolky vždy s maskou divého muže s knírem.

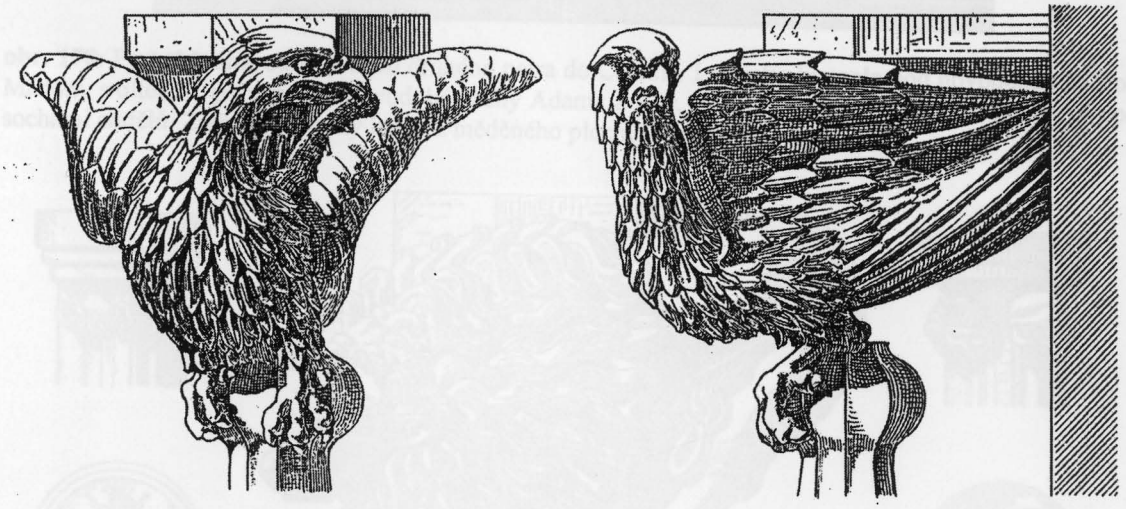

obr. 177: Josef Mocker, *Konsoly v druhém patře,* kresba in: Mocker (1889), list XXIV.

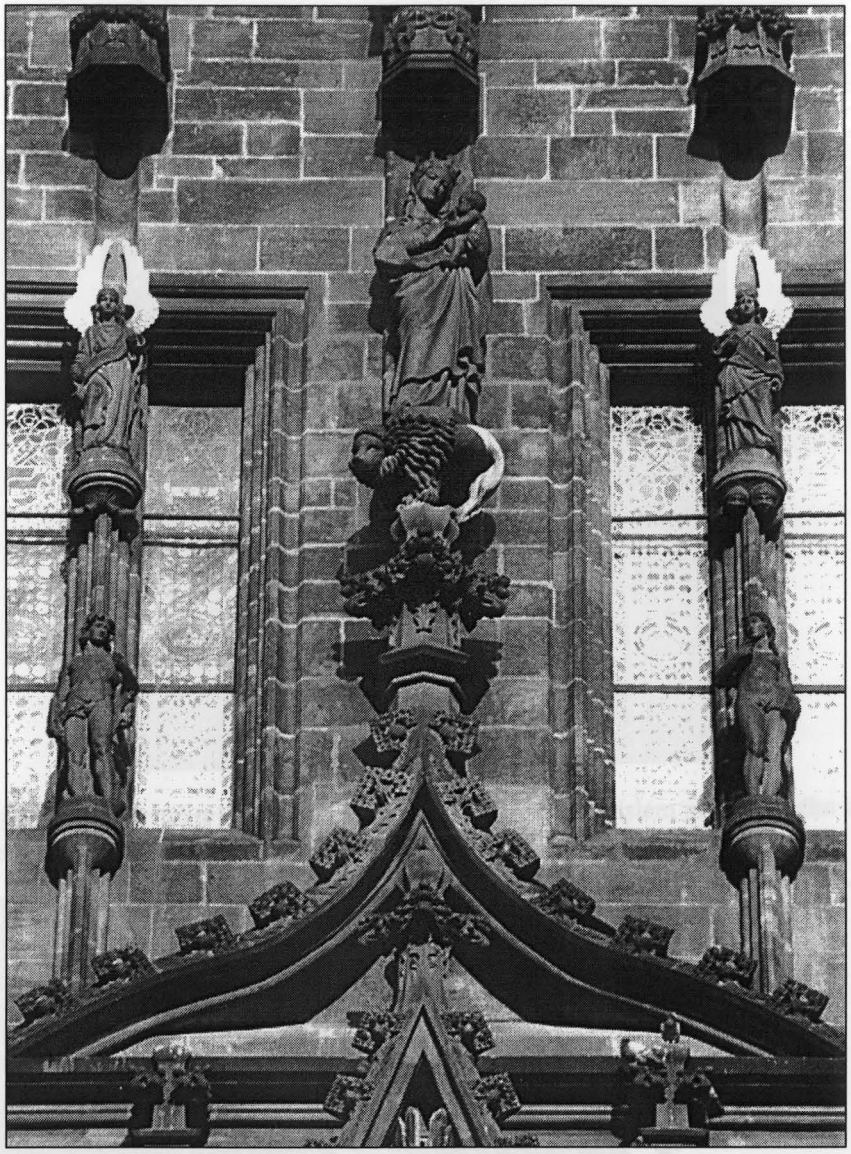

obr. 178: Prašná brána, střed průčelí druhého patra do Celetné. Lev jako konzola pod novodobou sochou Madony s dítětem, po stranách novodobé sochy Adama a Evy, nad nimi na prutu původní konzolky pod sochami andělů. Zadní část sochy lva je z měděného plechu.

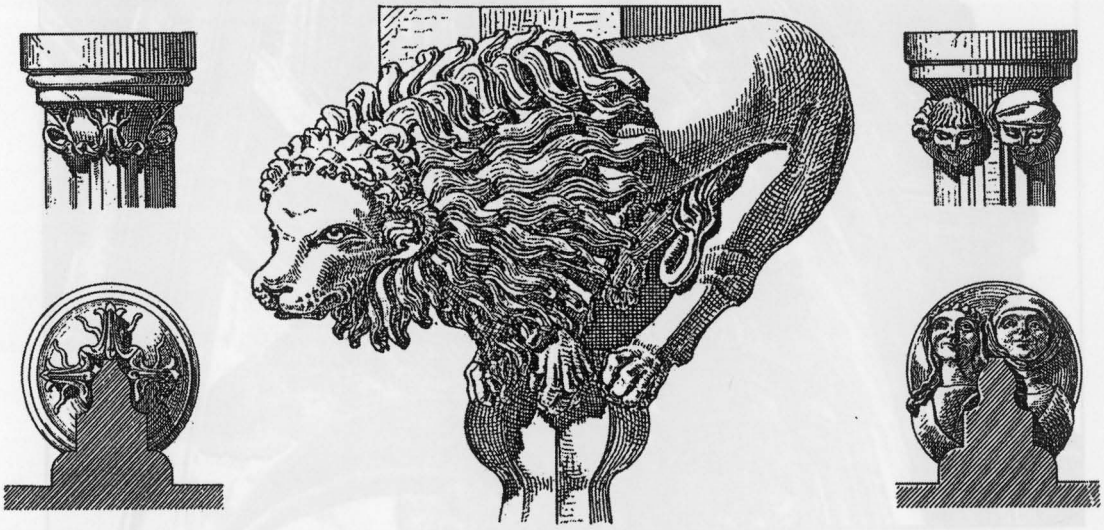

obr. 179: Josef Mocker, *Konsoly v druhém patře,* kresba in: Mocker (1889), list XIX a XXIV. Konzola se lvem a malé konzolky na prutech oken druhého patra, nesoucí sochy andělů, průčelí do Celetné.

obr. 180: Prašná brána, původní konzolka s manželským párem na svislém prutu pravého okna druhého patra na průčelí do Celetné. Foto Jitka Janatková, 1962.

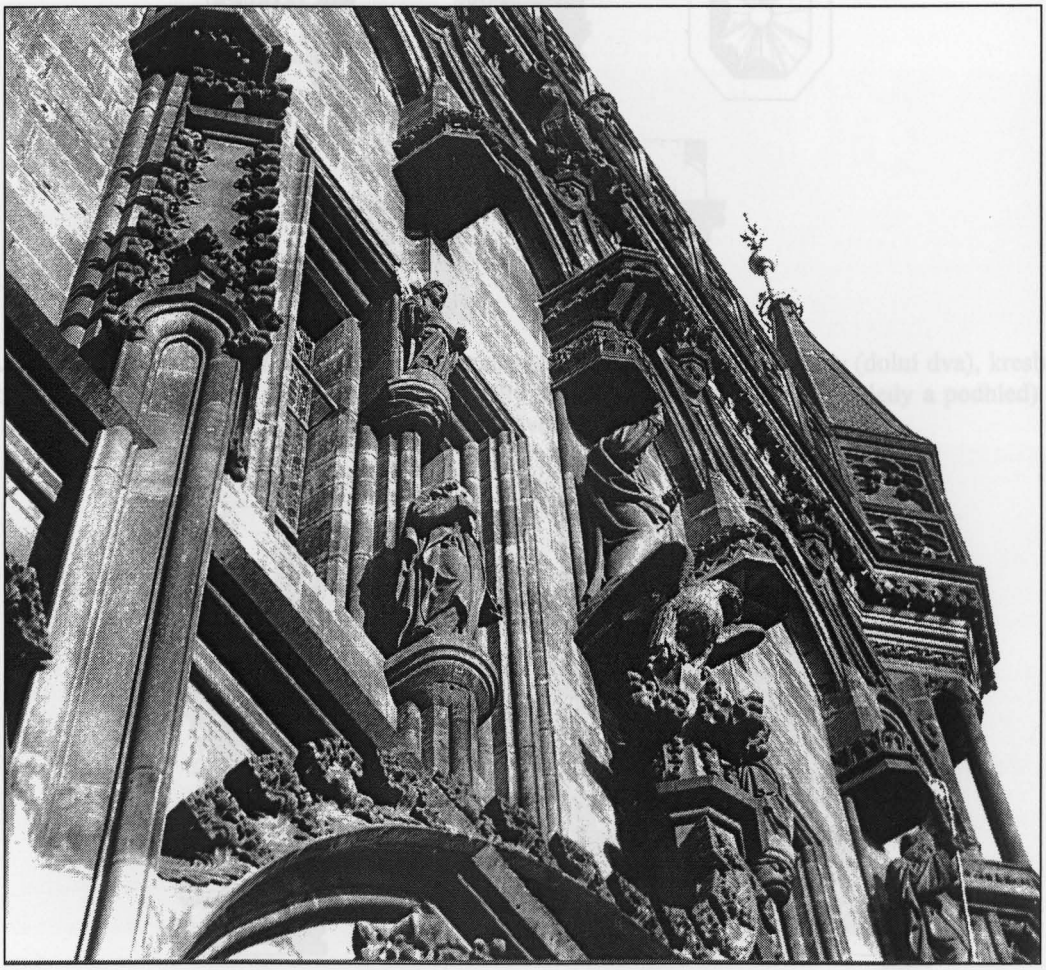

obr. 181: Prašná brána, pohled na fasádu druhého patra. průčelí do Hybernské, detail prostupu fiály a velkého oblouku skrz vodorovnou římsu. Foto Jitka Janatková, 1962.

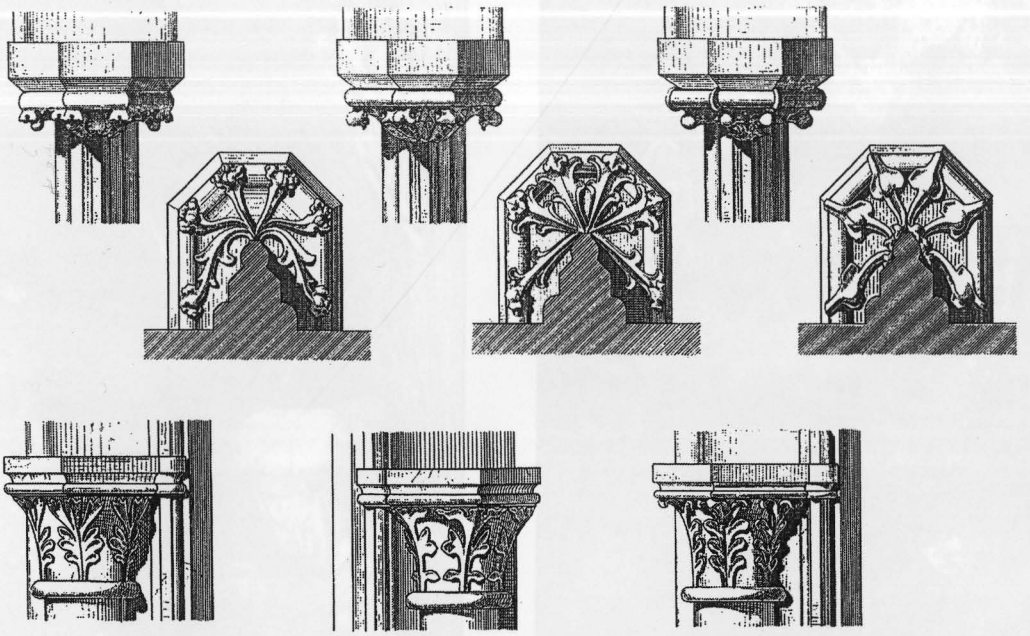

obr. 182: Josef Mocker, *Konsoly pod sochami svatých,* kresba in: Mocker (1889), list XVIII, obr. 3, 4, 5, 10, 11, 12. Dochované jsou většinou původní (podle restaurátorské zprávy jsou tři z dvanácti novodobé).

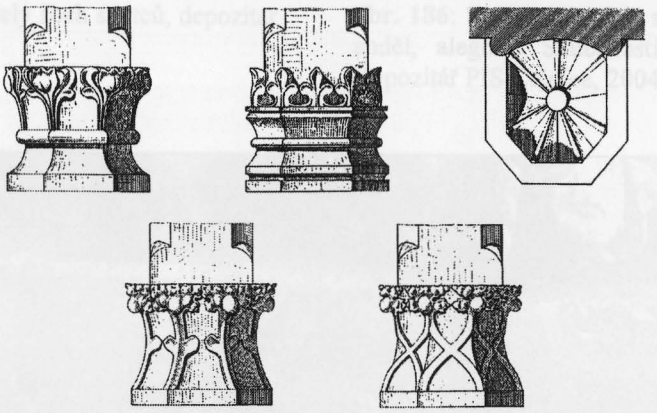

obr. 183: Josef Mocker, *Baldachyny nad sochami světců* (horní tři) *a nad anděly* (dolní dva), kresba in: Mocker (1889), list XVIII, obr. 1, 2, 6. Baldachýny druhého patra (zakreslené pohledy a podhled) byly většinou nahrazeny ze statických důvodů kopiemi původních poškozených.

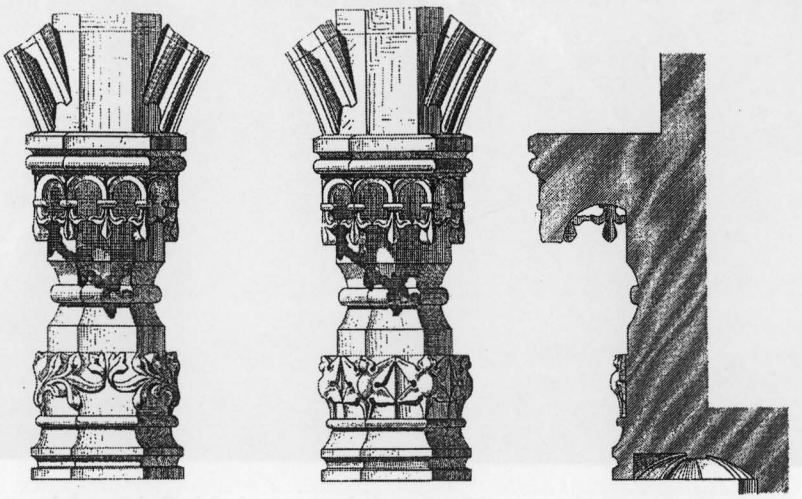

obr. 184: Josef Mocker, *Baldachyn nad sochou Panny Marie, nad Kristem a průřez jeho,* kresba in: Mocker (1889), list XVIII, obr. 7, 8, 9. Tyto velké baldachýny jsou zachované původní, v horní části doplněné (lilie).

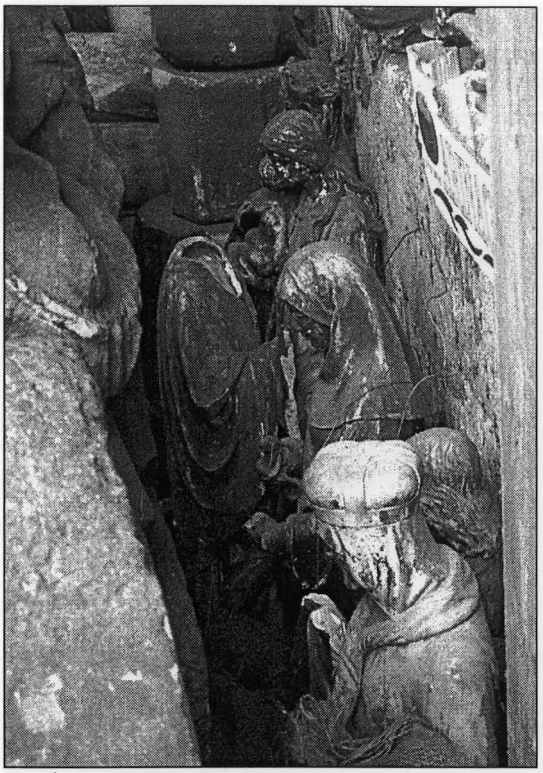

obr. 185: Sádrové modely soch světců, depozitář PIS Ctěnice, 2004.

obr. 186: Sádrové modely soch, zprava sv. Petr, anděl, alegorie Statečnosti (se sloupem) atd. Depozitář PIS Ctěnice, 2004.

obr. 187: Sádrové modely soch P. Marie a světců, kus profilace archivolty s krabem rámující průjezd brány (na obr. vlevo), kus římsy s nápisem (na obr. dole), ležící sádrová hlava nárožní postavy s kladivem (na obr. nahoře uprostřed). Depozitář PIS Ctěnice, 2004.

obr. 188: Prašná brána, okno v úrovni druhého patra na jižní boční fasádě (směrem k bance). Rámující římsa dosedá na dvě původní konzolky se zvířecími hlavami.

obr. 189: Prašná brána, původní konzolka vpravo pod rámující římsou okna jižního průčelí. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 190: Prašná brána, konzoly druhého patra jižní fasády, zleva bubeník (hráč na kotle), číšnice a muž s hadem a holbou. Novodobé kopie podle zachovaných poškozených originálů. První dvě z roku 1962 (MMP), třetí z 19. století (PIS). Nad prostřední konzolou muže s hadem je busta městského radního a referenta o Prašné bráně Josefa Kanderta.

obr. 191: Prašná brána, konzoly druhého patra jižní fasády, zleva muž s hadem, kuchařka s pánví a hráč na dudy. Kuchařka a hráč na dudy jsou novodobé kopie z roku 1962 podle zachovaných poškozených originálů (depozitář MMP).

obr. 192: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na jižním průčelí, hráč na bubny, původní z 15. stol., ze zdiva byla vysekána a nahrazena kopií v roce 1962, depozitář MMP.

obr. 193: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na jižním průčelí, číšnice, poškozený původní fragment z 15. stol., nahrazen kopií v roce 1962, depozitář MMP.

obr. 194: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na jižním průčelí, muž s hadem a holbou na pivo, původní fragment z 15. stol. se sádrovými doplňky, sejmut a nahrazen kopií v 19. století. PIS, vystaveno v interiéru Prašné brány.

obr. 195: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na jižním průčelí - kuchařka s pánví, původní fragment z 15. stol., kopií nahrazený v roce 1962. Na fotce vystavený v interiéru Prašné brány. Napravo je částečně vidět původní fragment konzoly psa (vlka) ze severního průčelí, dnes obě depozitář MMP. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 196: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na jižním průčelí, dudák, z větší části nově domodelovaná postava, skrývající kamenné jádro původního torza. Konzola sejmuta a nahrazena kopií v 19. století, depozitář MMP.

obr. 197: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na jižním průčelí, dudák, původní torzo konzoly a chodidel, stav před restaurací 2005, depozitář MMP.

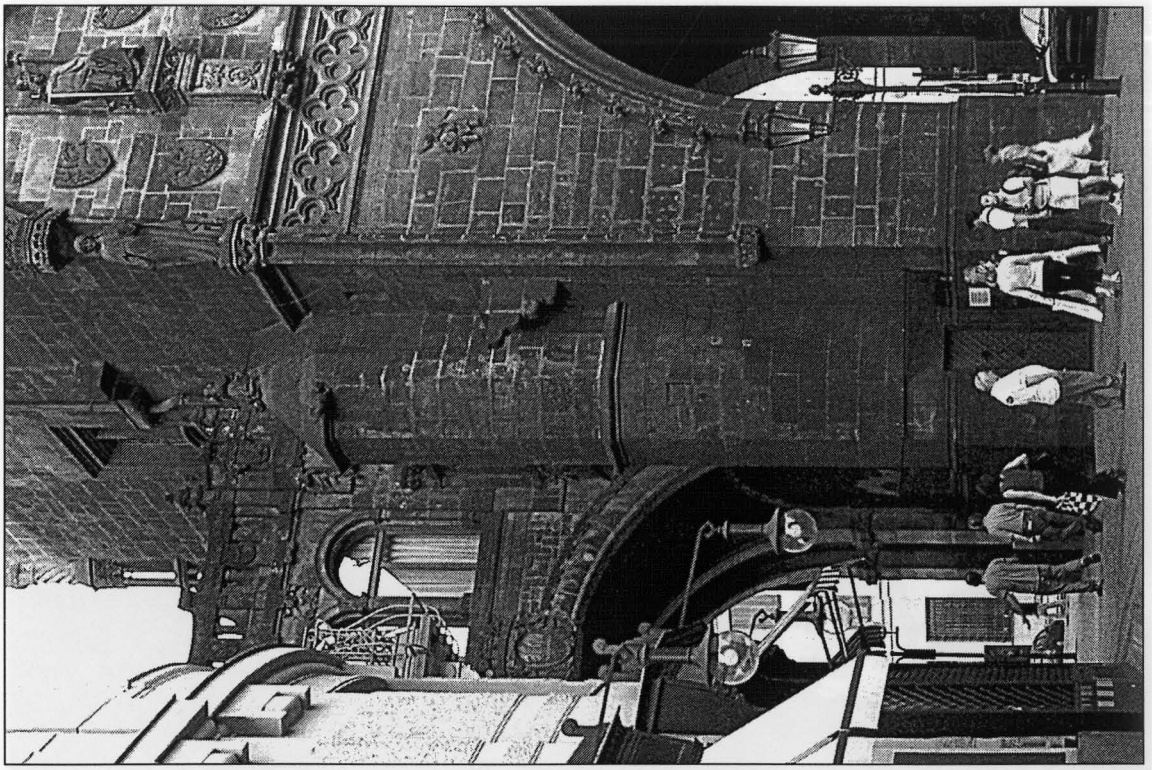

obr. 198: Prašná brána, schodišťová vížka při severní boční fasádě, za ní spojovací můstek k Obecnímu domu.

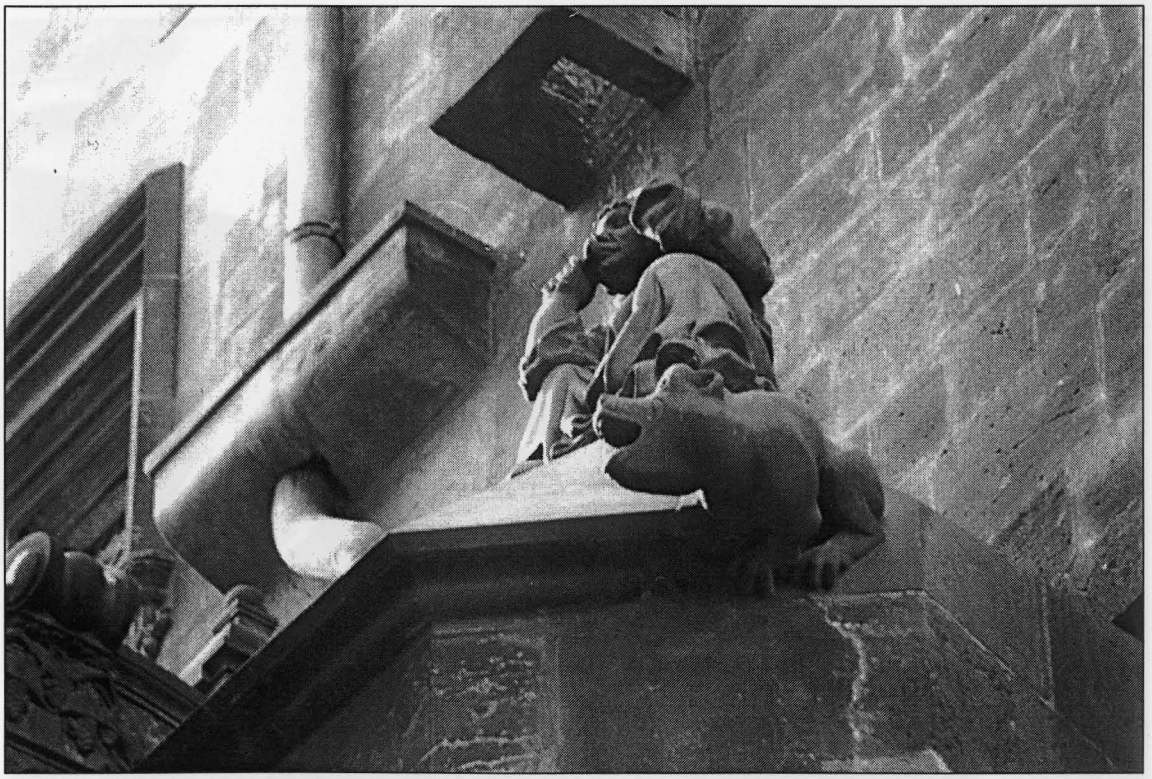

obr. 199: Prašná brána, sedící postava a chrlič na vrcholu schodišťové vížky, severní průčelí (k Obecnímu domu), obě jsou kopie podle dochovaných originálů.

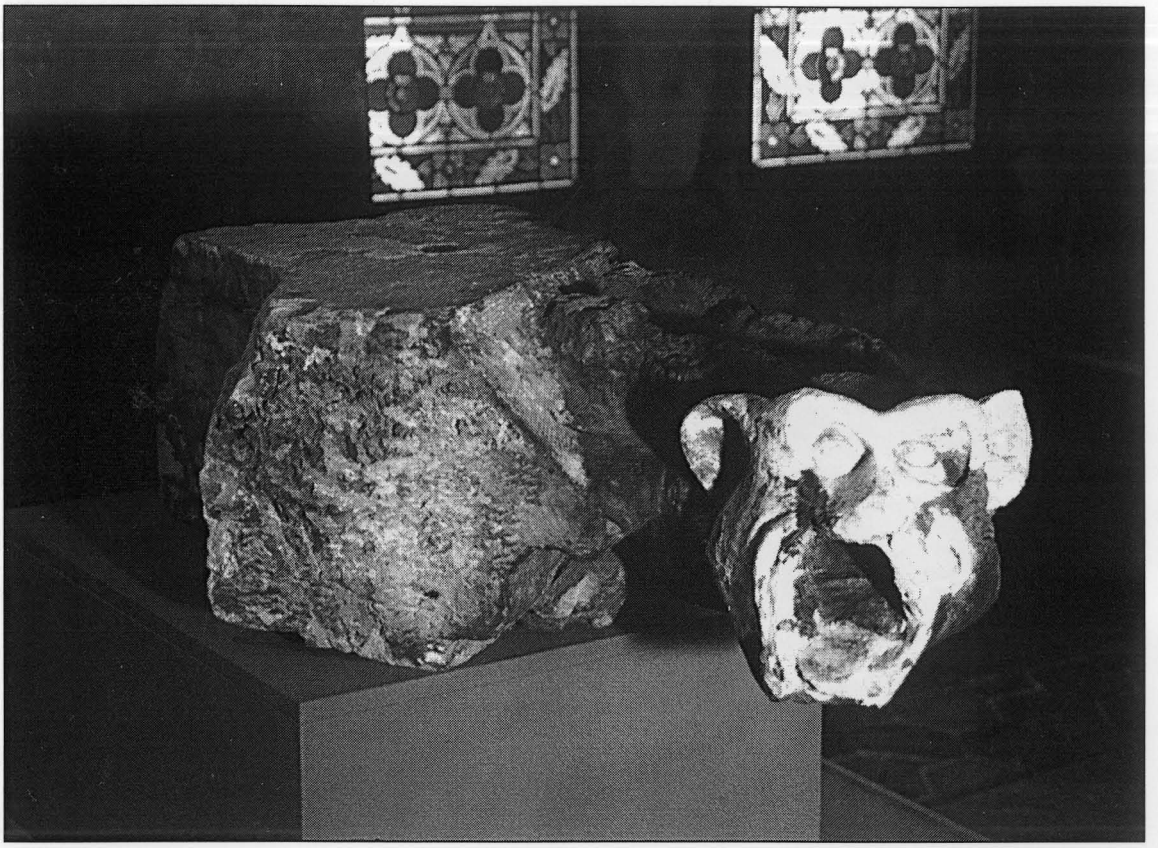

obr. 200: Fragment z Prašné brány, chrlič ze schodiště, původní se sádrovými doplňky, PIS, vystaveno v interiéru Prašné brány.

obr. 201: Fragment z Prašné brány, plastika „věžníka“ z vrcholu šnekového schodiště, sejmutá v roce 1962 a nahrazená kopií, depozitář MMP.

obr. 202: Fragment z Prašné brány, plastika věžníka z vrcholu schodišťové věžičky, čelní pohled, depozitář MMP.

obr. 203: Fragment z Prašné brány, plastika věžníka z vrcholu schodišťové věžičky, boční pohled, depozitář MMP.

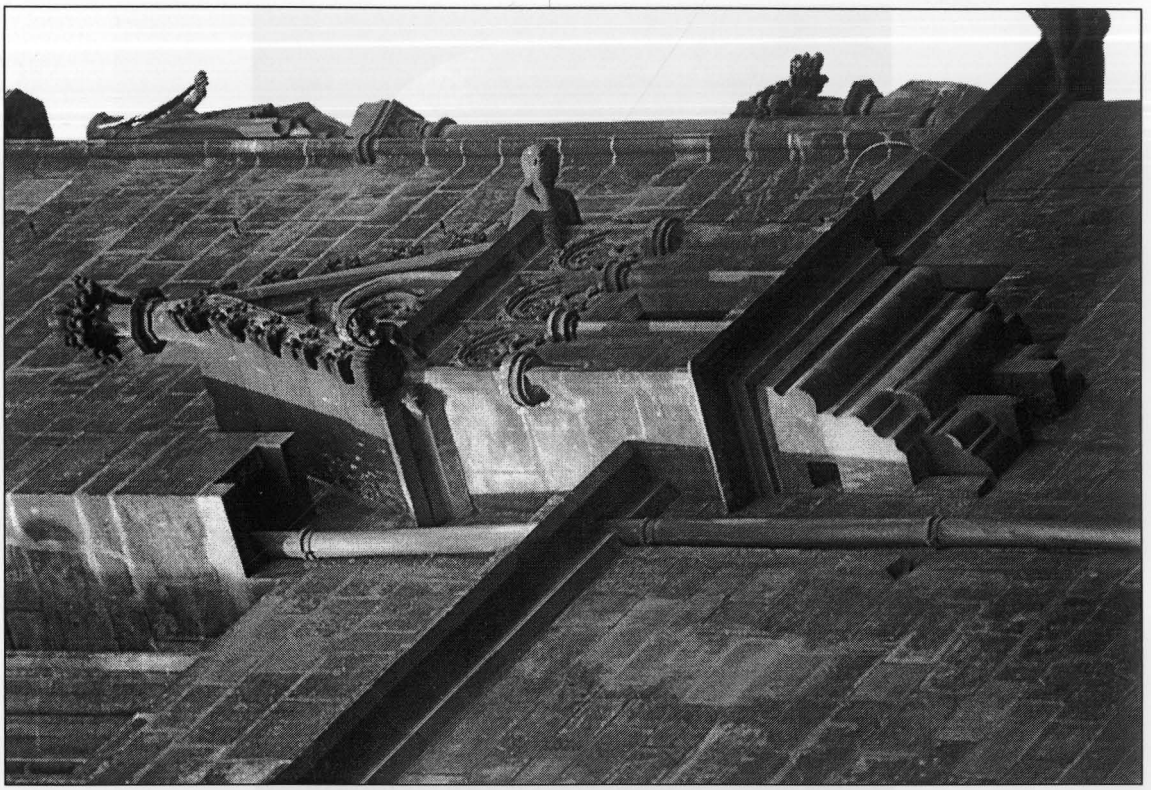

obr. 204: Prašná brána, arkýř na severním průčelí, zdobený dvěma nárožními plastikami, nahrazenými kopiemi, a slepými kružbami *(viz obr. 53)*.

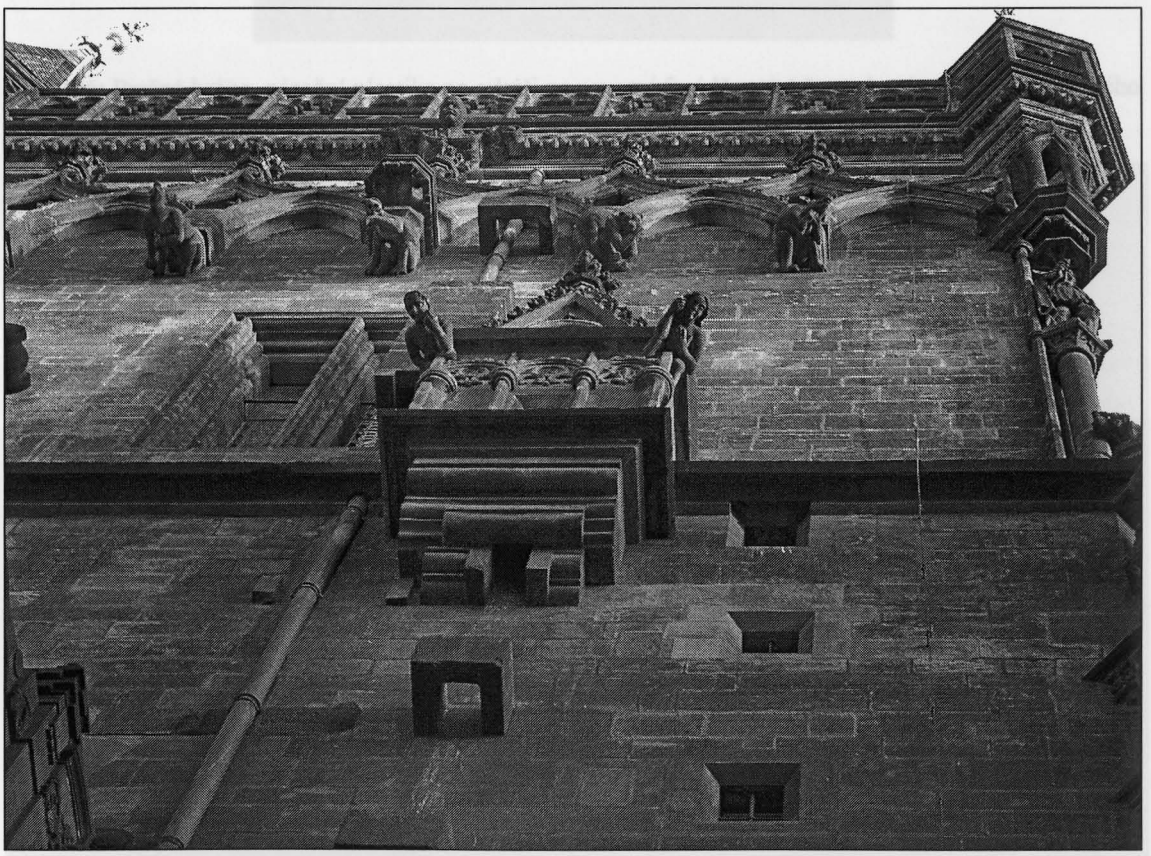

obr. 205: Prašná brána, arkýř na severním průčelí. Pravoúhlé prstence pod arkýřem přidržovaly zřejmě odpadní rouru, vlevo nad arkýřem při okně druhého patra prstence určené pro vývod komína z krbu (dnes zde okapová roura), napravo dole okénka osvětlující schodiště, vedené interiérem stavby. Pod korunou zdiva protínající se arkatury, vynášené konzolami s figurami zvířat.

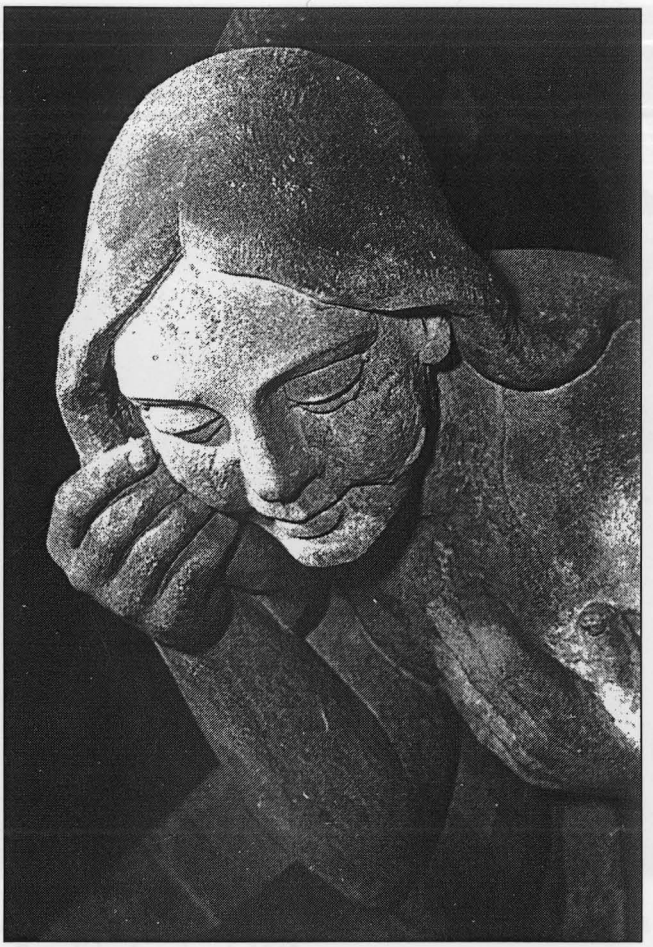

obr. 206: Prašná brána, nárožní plastika na arkýři na severní fasádě, nahá žena, kopie podle dochovaného originálu. Foto Jitka Janatková, 1962.

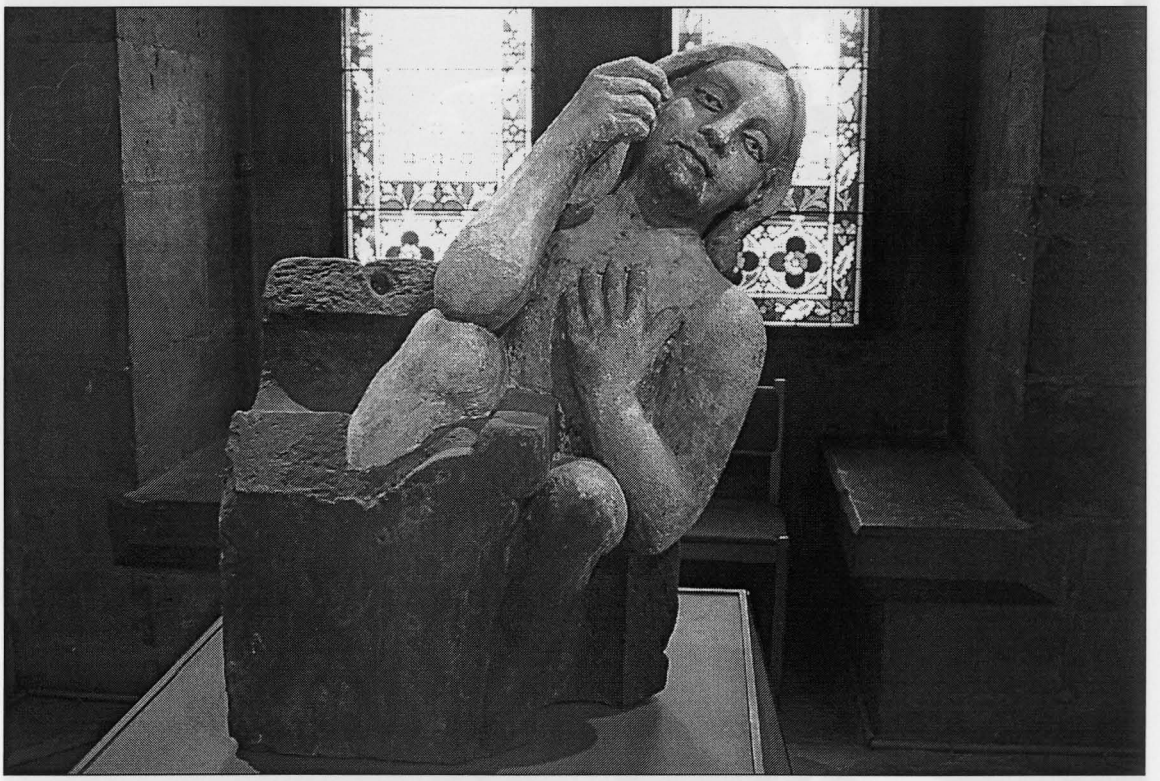

obr. 207: Fragment z Prašné brány, nárožní plastika z arkýře, nahá žena, sádrou domodelované původní torzo. PIS, vystaveno v interiéru Prašné brány.

obr. 208: Prašná brána, nárožní plastika na arkýři na severní fasádě, muž s kapucí, kopie podle dochovaného originálu. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 209: Fragment z Prašné brány, nárožní plastika z arkýře, muž s kapucí, originál se sádrovými doplňky, depozitář MMP.

obr. 210: Prašná brána, konzoly druhého patra severní fasády, zleva pták, pes (vlk), drak (vydra). Novodobé kopie z roku 1962 podle zachovaných poškozených originálů, první konzola s ptákem vyměněna již za Mockera, originál se nedochoval. Nad nimi busta městského dozorce nad obnovou Ing. Václava Taťouna.

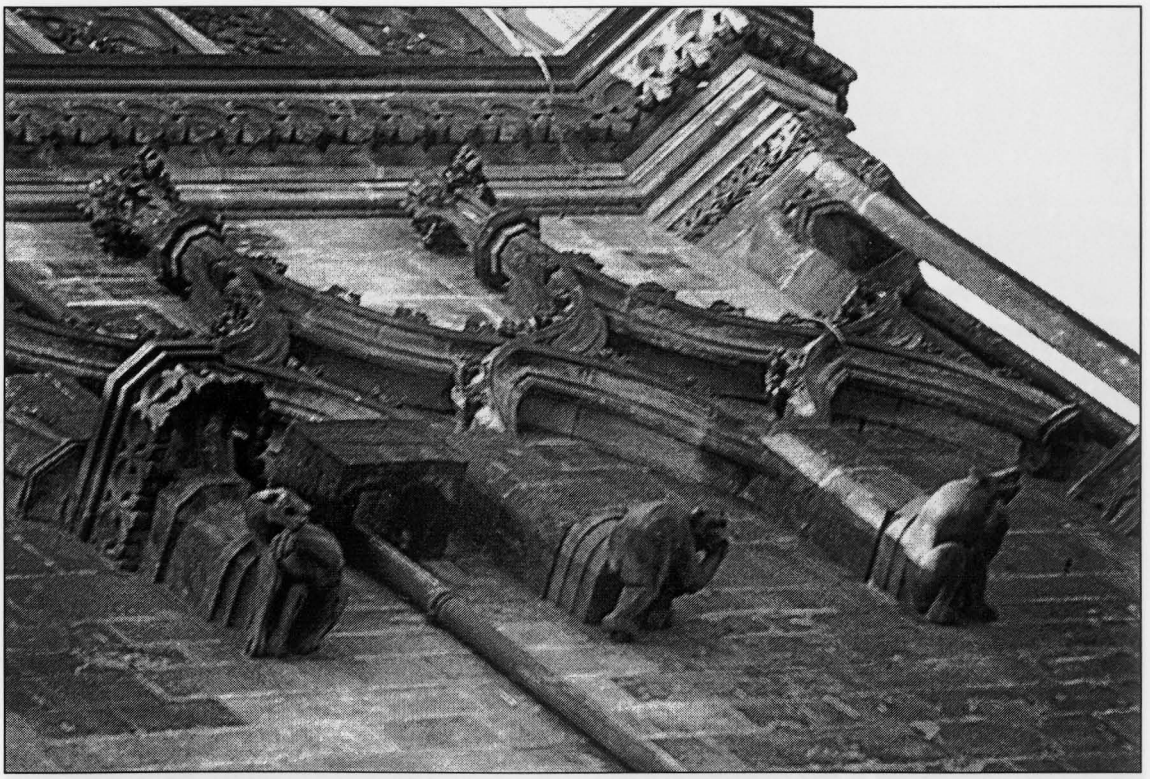

obr. 211: Prašná brána, konzoly druhého patra severní fasády, zleva drak (vydra), opice a prase. Novodobé kopie z roku 1962 podle dochovaných poškozených originálů.

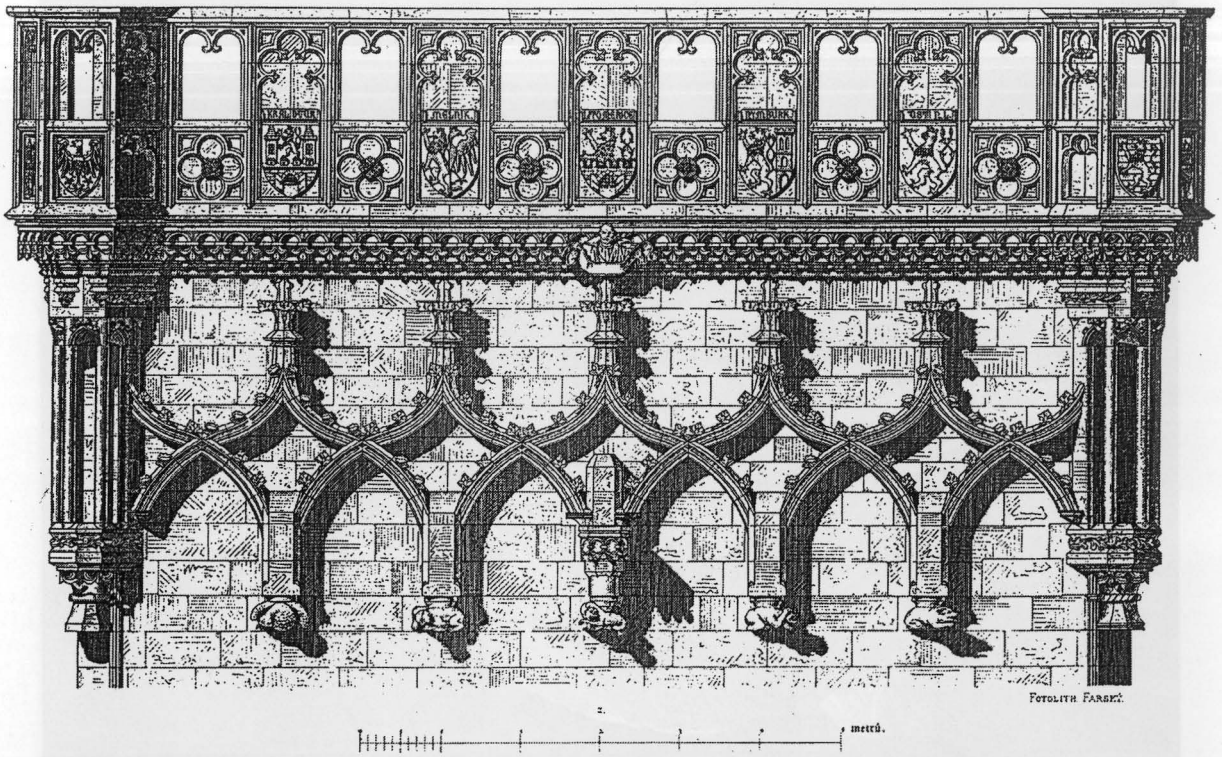

obr. 212: Josef Mocker, *Pohled na galerii se strany severní,* kresba in Mocker (1889), list X.

obr. 213: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na severním průčelí, pes (vlk), poškozená původní plastika z 15. stol. bez hlavy, depozitář MMP, foto během restaurování 2005.

obr. 214: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na severním průčelí, pes (vlk), poškozená původní plastika z 15. stol. bez hlavy, depozitář MMP, foto během restaurování 2005.

obr. 215: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na severním průčelí, drak (vydra), poškozená původní plastika z 15. stol., depozitář MMP, foto během restaurování 2005.

obr. 216: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na severním průčelí, opice, poškozený původní fragment z 15. stol., depozitář MMP, foto během restaurování 2005.

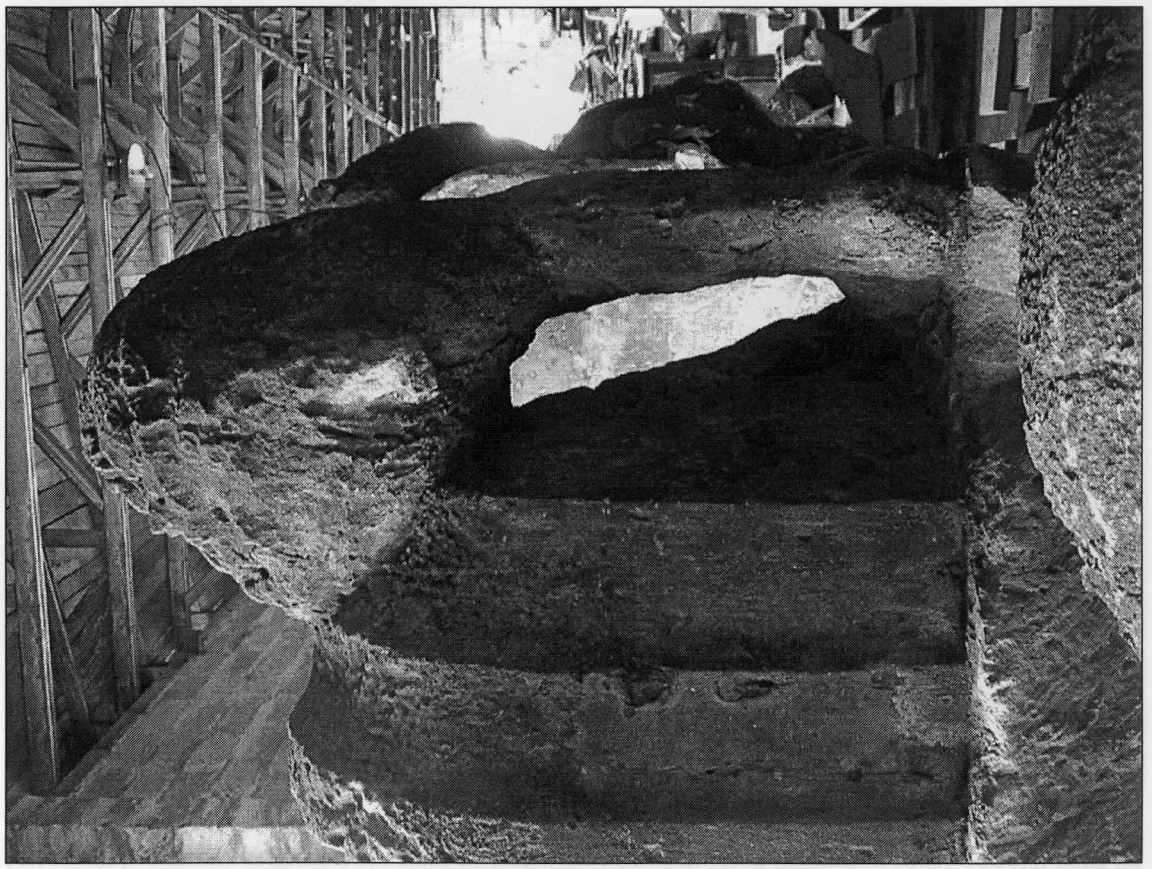

obr. 217: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na severním průčelí, opice, pohled zezadu, původní fragment z 15. stol., depozitář MMP, foto během restaurování 2005.

obr. 218: Fragment z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na severním průčelí, prase (divočák), poškozený originál z 15. stol. a sádrový odlitek, vystavený v interiéru Prašné brány, dnes depozitář MMP. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 219: Fragmenty z Prašné brány, konzola nesoucí archivolty druhého patra na severním průčelí, prase (divočák), poškozený originál z 15. stol.; fragment palmetového vlysu nadokenní římsy velkého okna na průčelí do Celetné (při levém okraji obr.), foto před restaurováním, depozitář PIS Ctěnice 2004, dnes depozitář MMP.

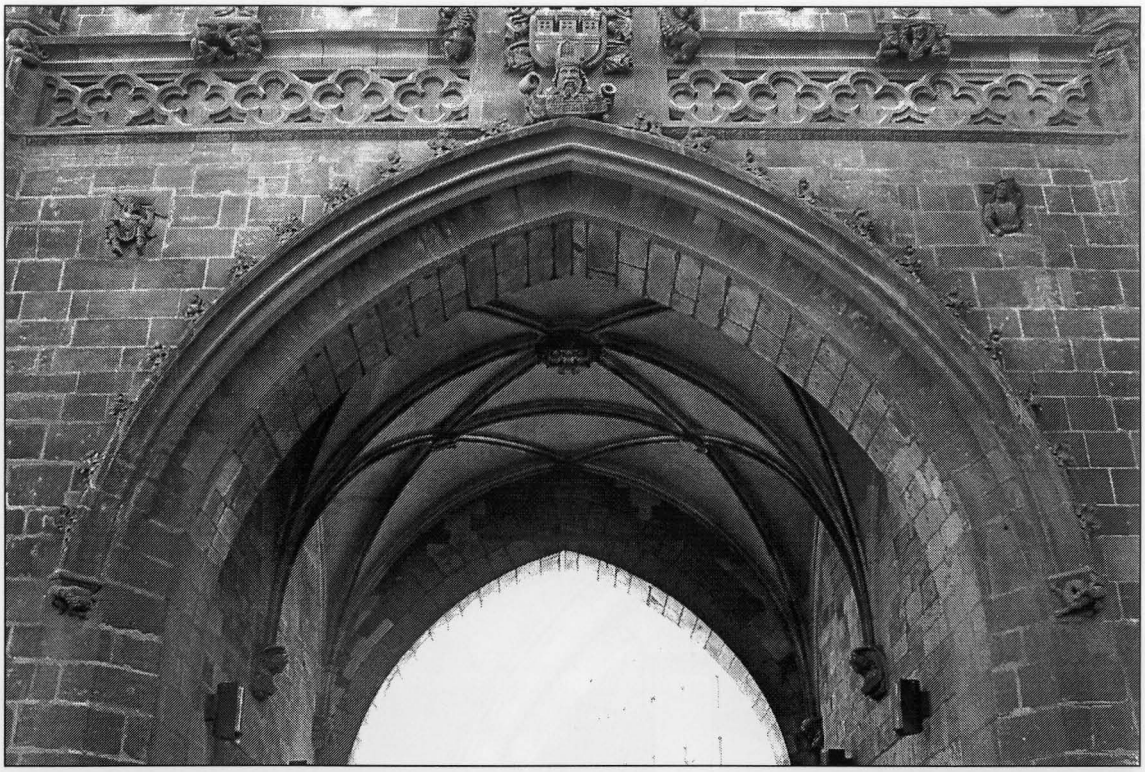

obr. 220: Prašná brána, přízemí, pohled na fasádu a klenbu průjezdu, průčelí do Celetné.

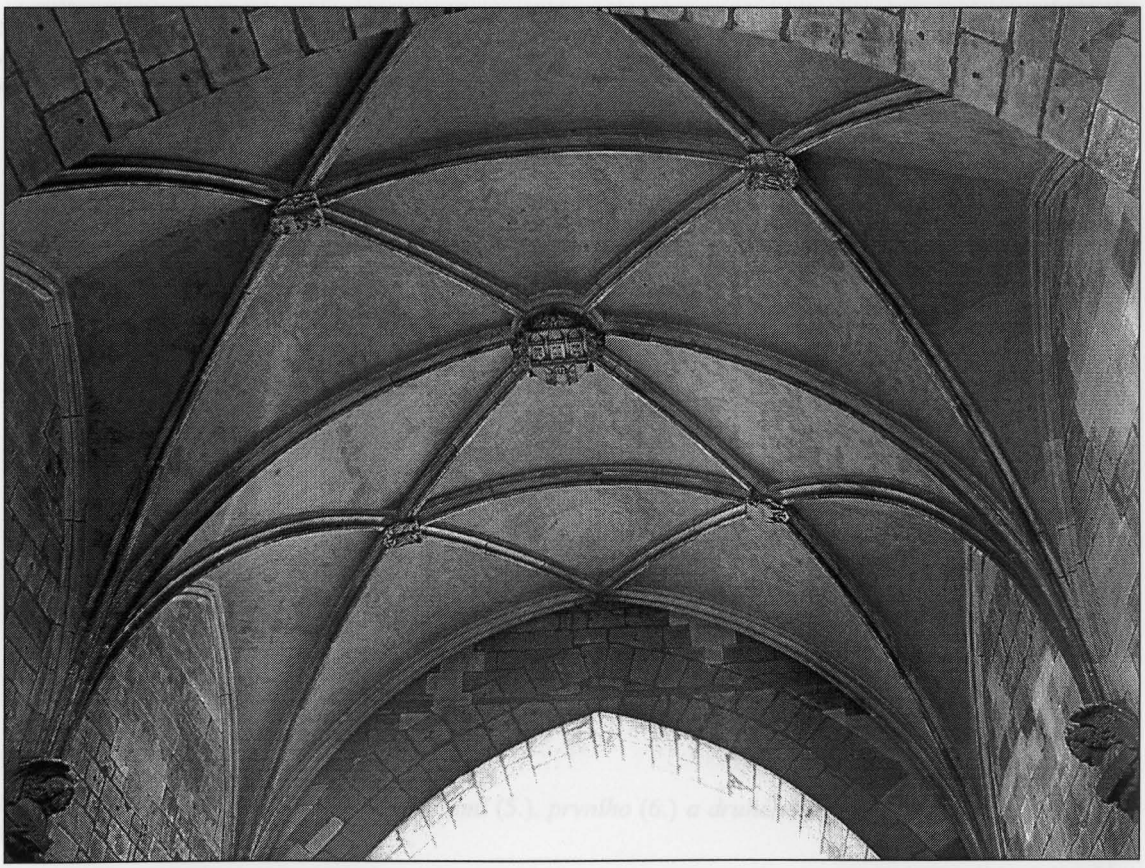

obr. 221: Prašná brána, žebrová síťová klenba průjezdu navržená J. Mockerem, pohled z Celetné. Ve svornících uprostřed znak Starého Města pražského, blíže vlevo znak český, vpravo moravský, dále vlevo znak Slezska a vpravo Dolní Lužice.

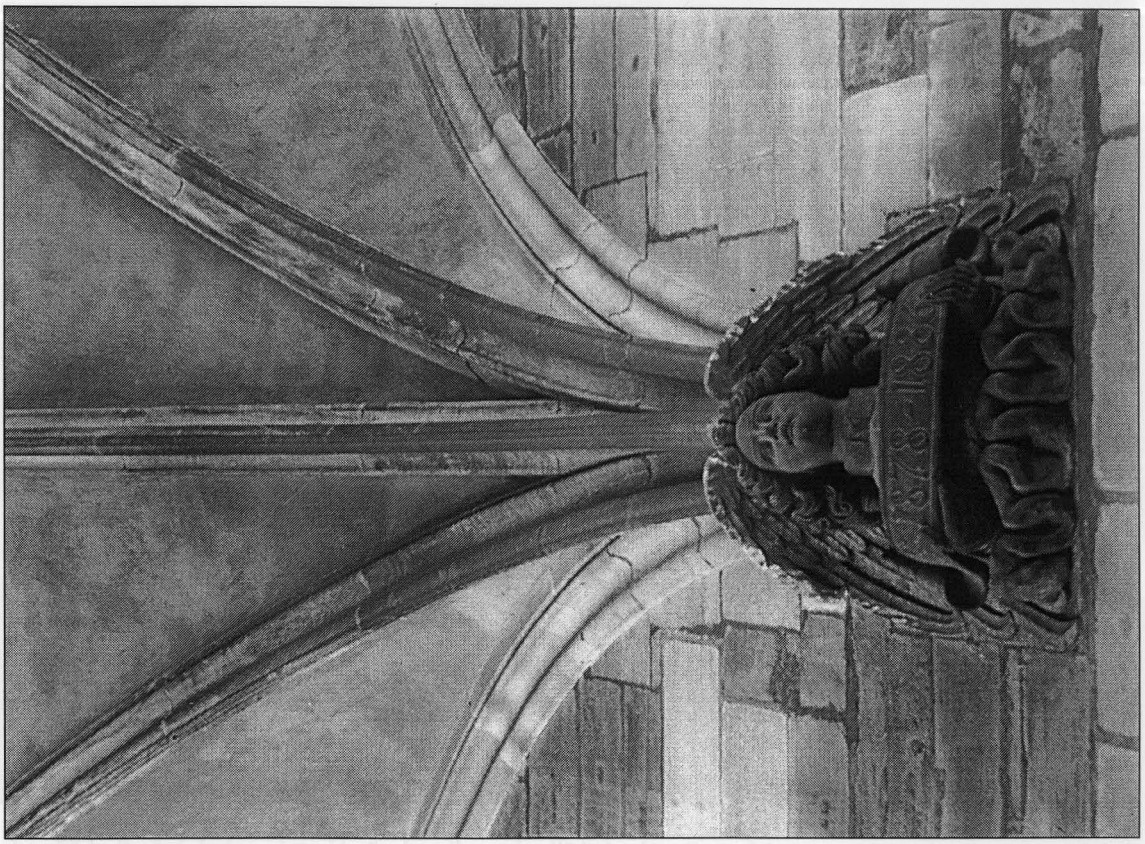

obr. 222: Prašná brána, novodobá konzola průjezdu - anděl nesoucí pásku s letopočty 1878-1886, vymezujícími dobu rekonstrukce v 19. století. Anděl uprostřed protější stěny nese letopočty 1475-1508. Koutové konzoly představují kameníky či stavitele s jejich atributy.

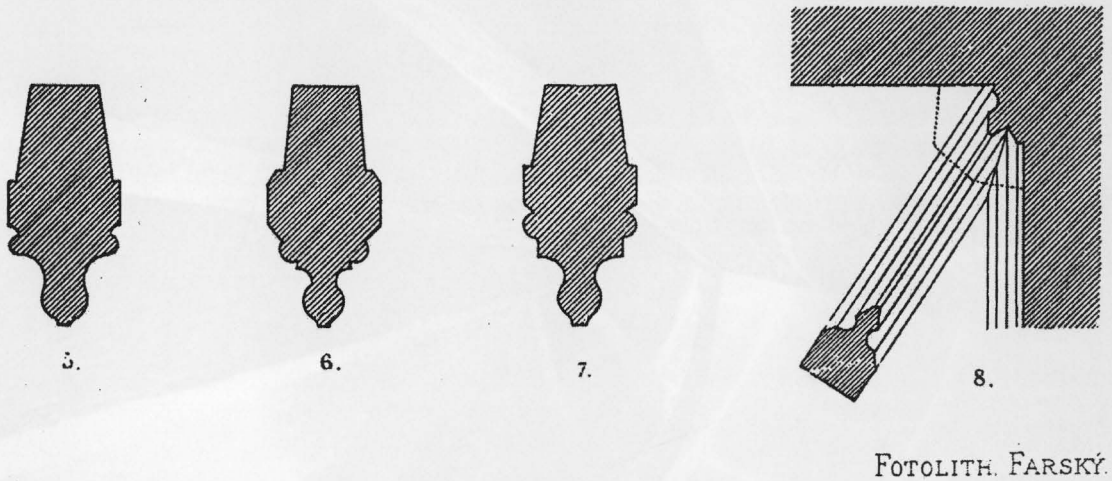

obr. 223: Josef Mocker, *Profily žeber přízemí* (5.), *prvního* (6.) *a druhého patra* (7.), kresba in: Mocker (1889), list XXVII.

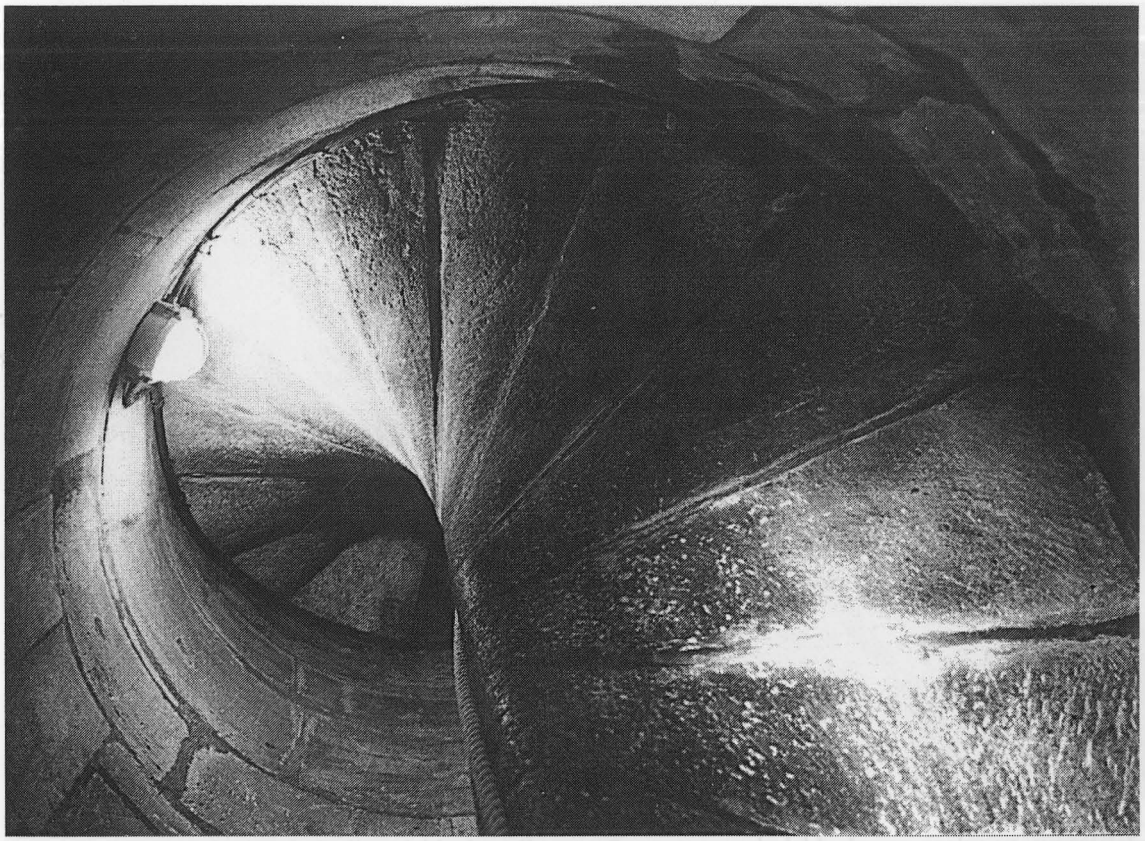

obr. 224: Prašná brána, interiér šnekového schodiště kruhového půdorysu v úrovni přízemí, podhled zkosených stupňů.

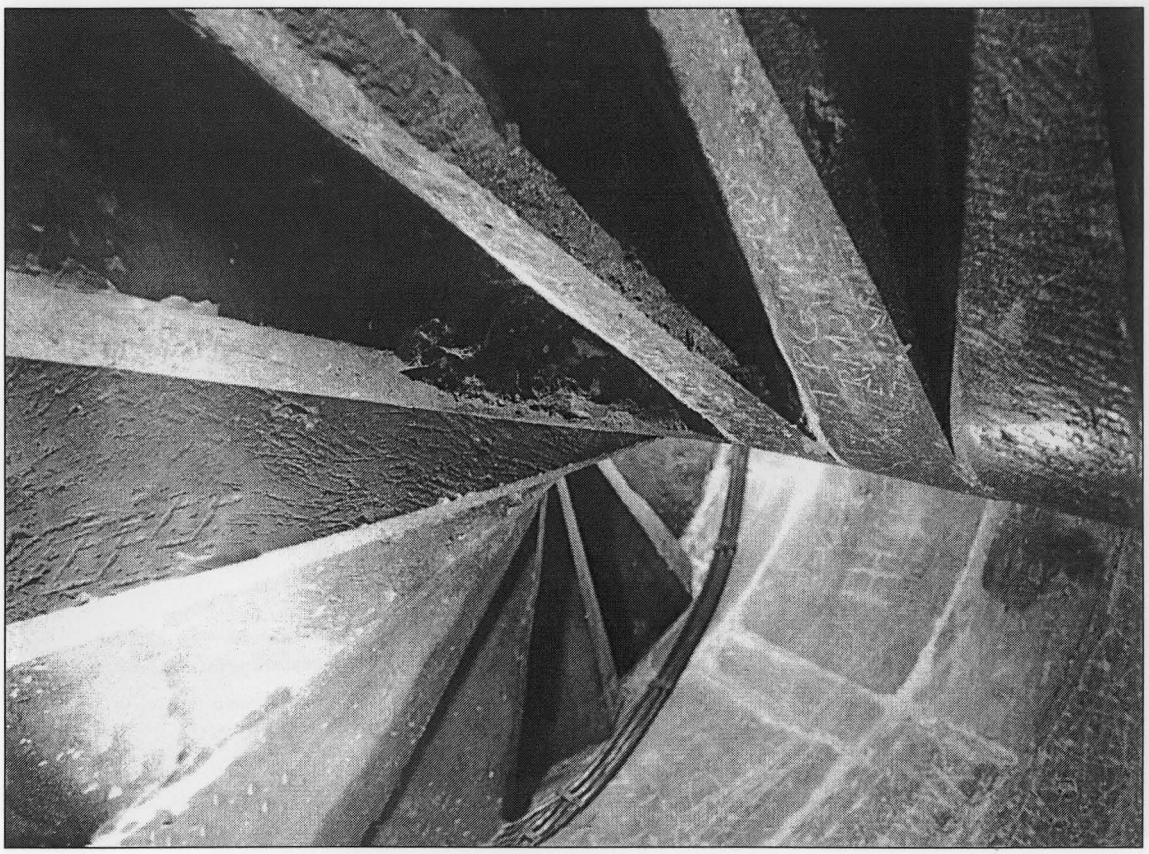

obr. 225: Prašná brána, interiér šnekového schodiště v úrovni druhého patra, podhled stupňů.

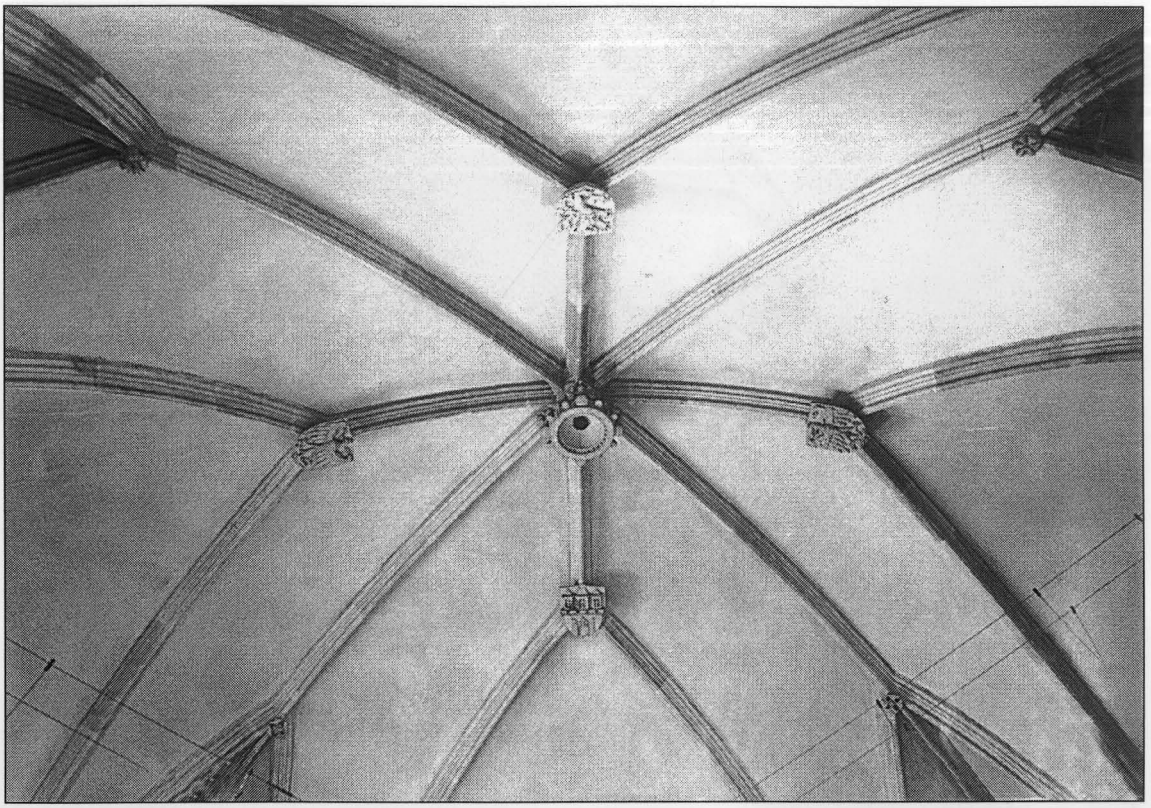

obr. 226: Prašná brána, hvězdicová klenba sálu prvního patra, vrchol klenby se znaky ve svornících: Čech (S - na snímku nahoře), Prahy (J - na snímku dole), Slezska (V - na snímku vlevo) a Moravy (Z - vpravo). Střední svorník je ozdoben korunou.

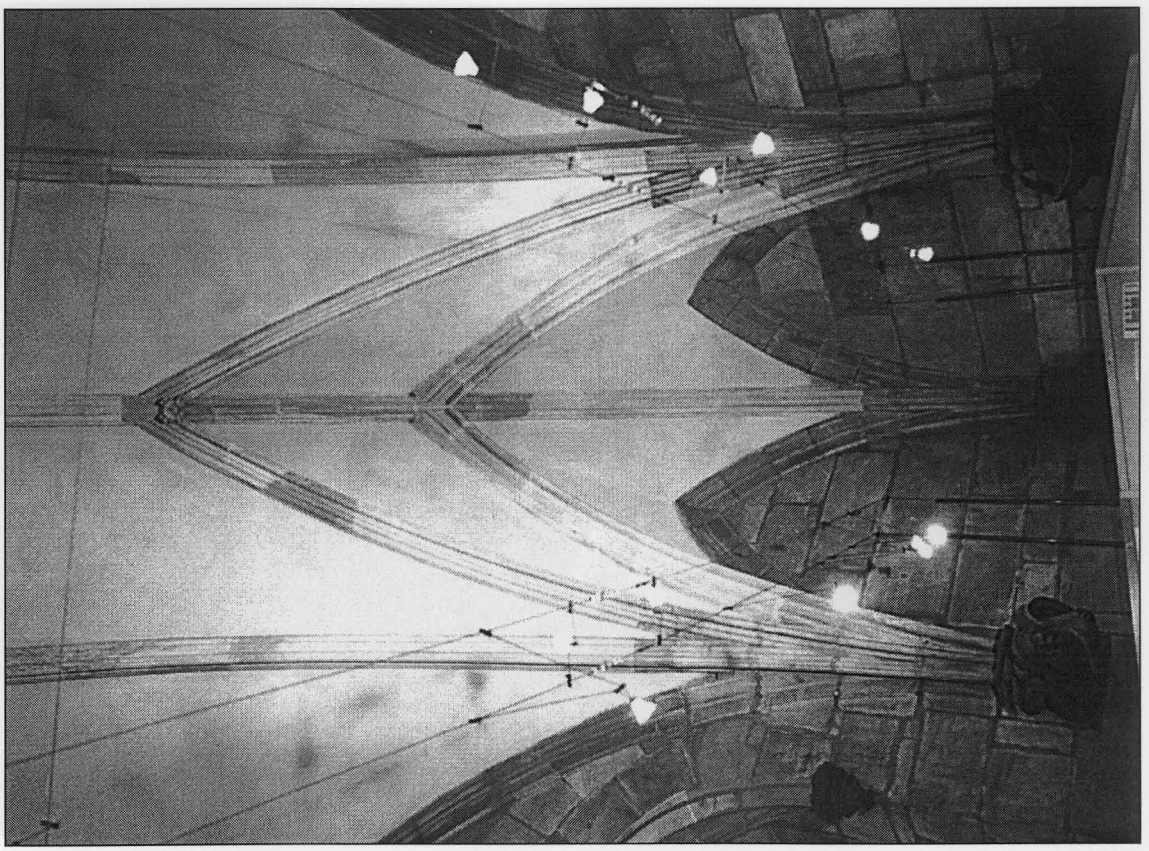

obr. 227: Prašná brána, klenba sálu prvního patra, trojpaprsek klenby v koutech místnosti.

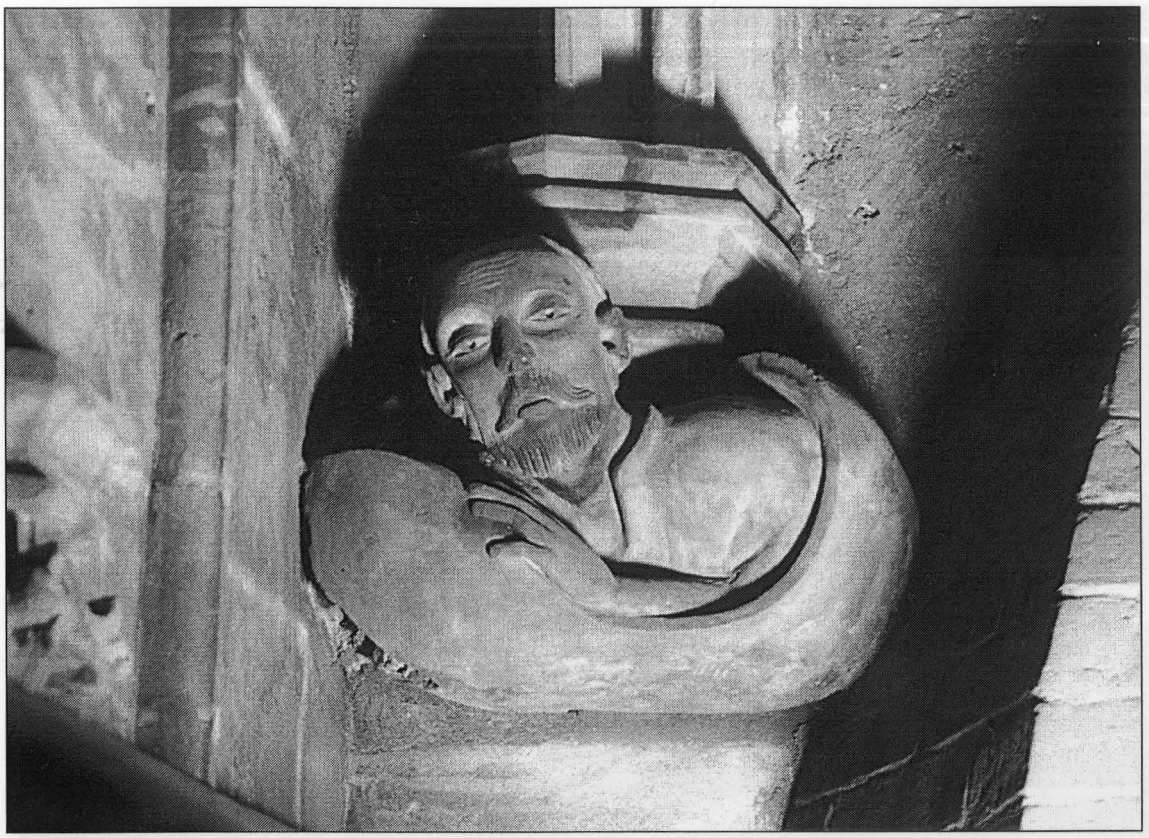

obr. 228: Prašná brána, sál prvního patra, první konzola od schodiště zleva (SZ kout místnosti) s mužskou bustou s páskou (prorok).

obr. 229: Prašná brána, sál prvního patra, druhá konzola od schodiště zleva (S stěna) s mužskou bustou s páskou (prorok).

obr. 230: Prašná brána, sál prvního patra, třetí konzola (SV kout) s mužskou bustou s páskou (prorok). Levá voluta s rukou je viditelně doplněná.

obr. 231: Prašná brána, sál prvního patra, čtvrtá konzola (na V stěně) s mužskou bustou s páskou (prorok).

obr. 232: Prašná brána, sál prvního patra, pátá konzola (V stěna) s mužskou bustou s páskou (prorok).

obr. 233: Prašná brána, sál prvního patra, šestá konzola (JV kout) s mužskou bustou s páskou (prorok). Konec levé voluty je nově doplněný.

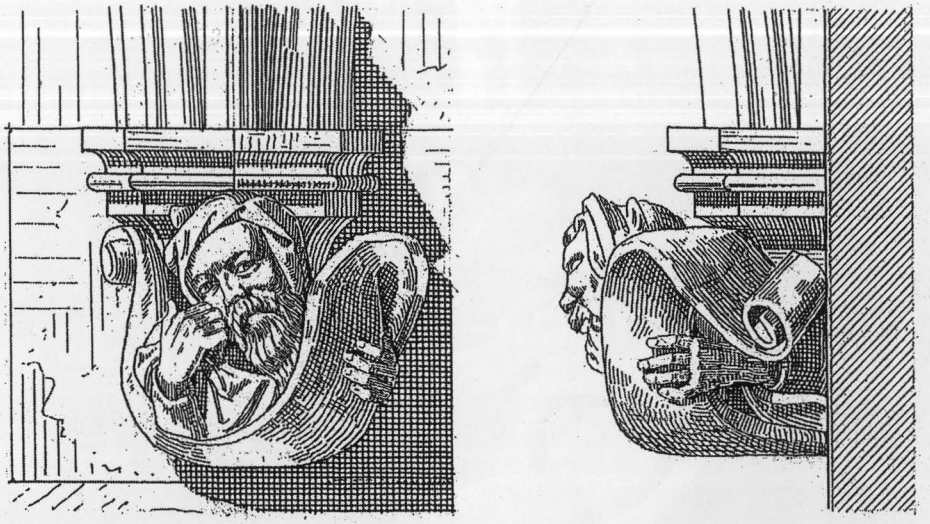

obr. 234: Josef Mocker, *Konsoly klenby prvního patra* (druhá), kresba in: Mocker (1889), list XXV.

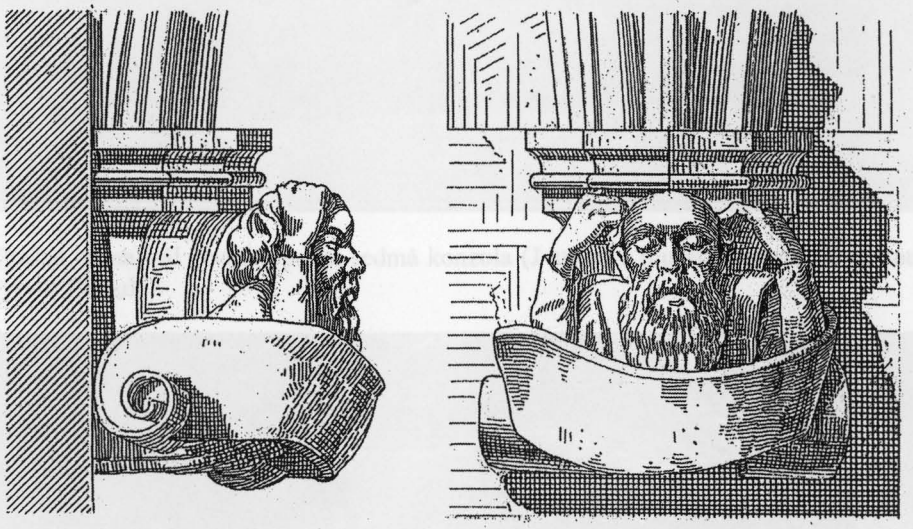

obr. 235: Josef Mocker, *Konsoly klenby prvního patra* (čtvrtá), kresba in: Mocker (1889), list XXV.

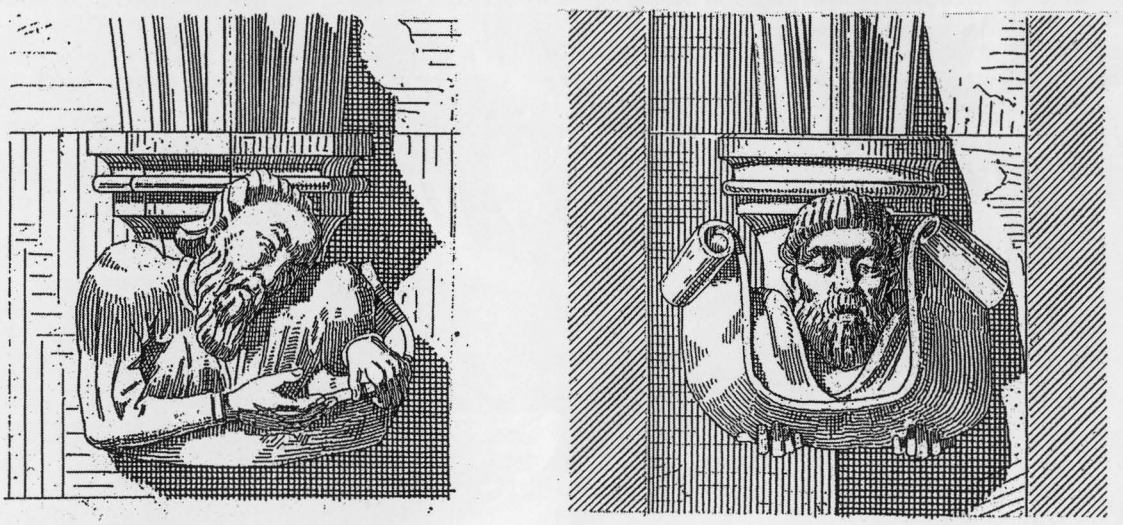

obr. 236: Josef Mocker, *Konsoly klenby prvního patra* (pátá a šestá), kresba in: Mocker (1889), list XXV.

obr. 237: Prašná brána, sál prvního patra, sedmá konzola (J stěna) s mužskou bustou s páskou (prorok) (na pásce vyryto J.Koula).

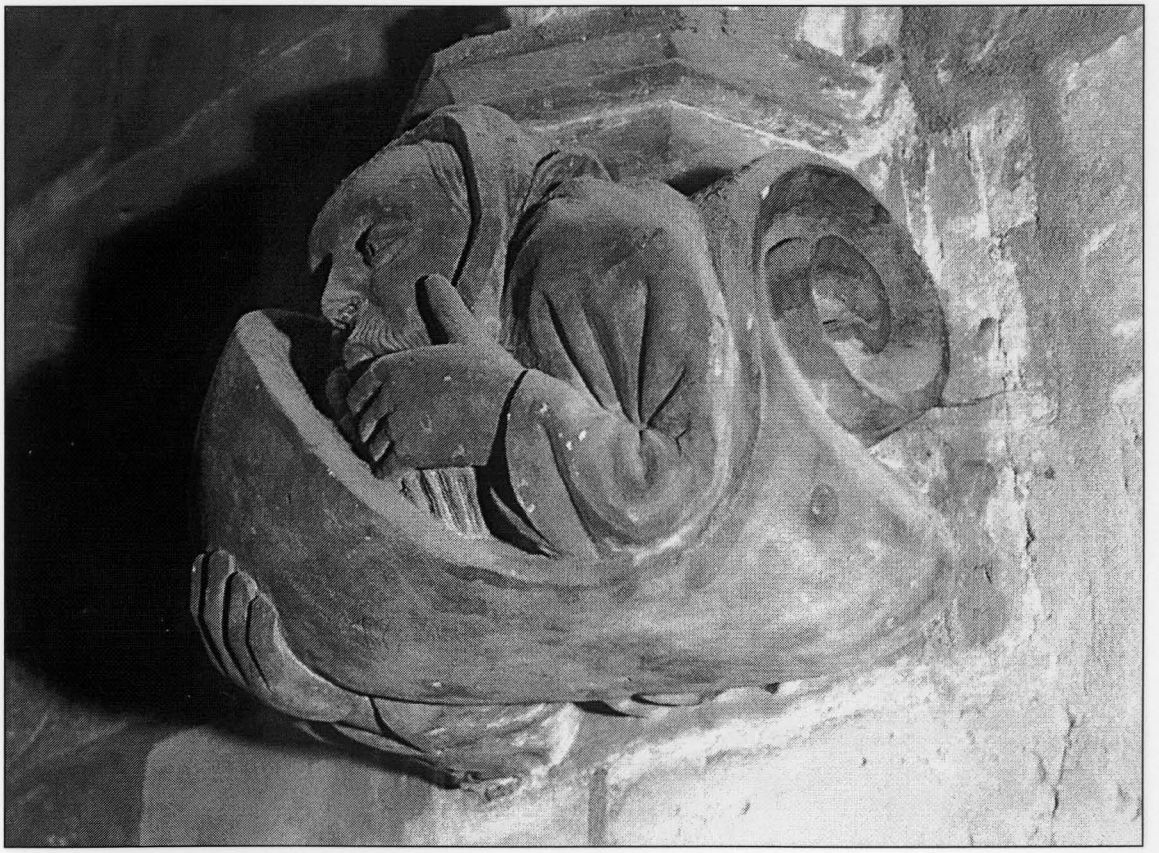

obr. 238: Prašná brána, sál prvního patra, osmá konzola (J stěna) s mužskou bustou s páskou (prorok) s gestem zamyšlení.

obr. 239: Prašná brána, sál prvního patra, devátá konzola (JZ kout) s bustou muže s vráskami s páskou (prorok).

obr. 240: Prašná brána, sál prvního patra, desátá konzola (Z stěna) s bustou muže s překříženýma rukama (prorok).

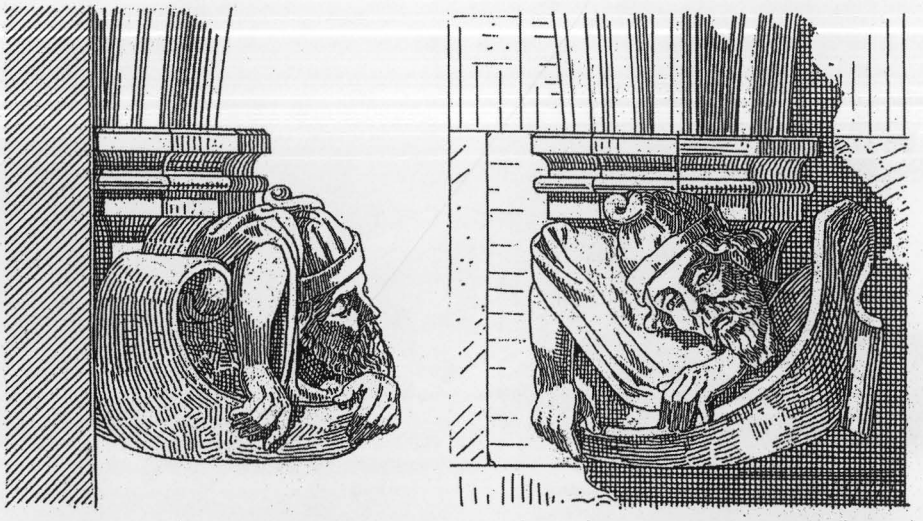

obr. 241: Josef Mocker, *Konsoly klenby prvního patra* (sedmá), kresba in: Mocker (1889), list XXV.

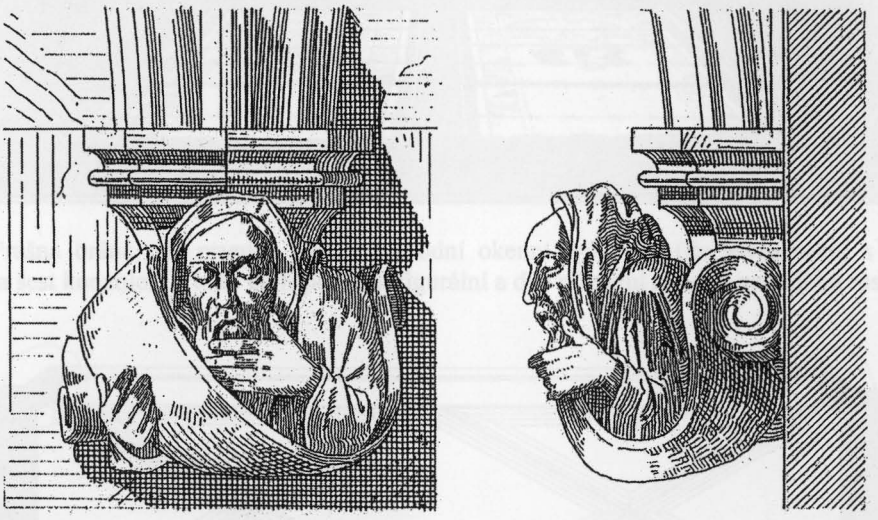

obr. 242: Josef Mocker, *Konsoly klenby prvního patra* (osmá), kresba in: Mocker (1889), list XXV.

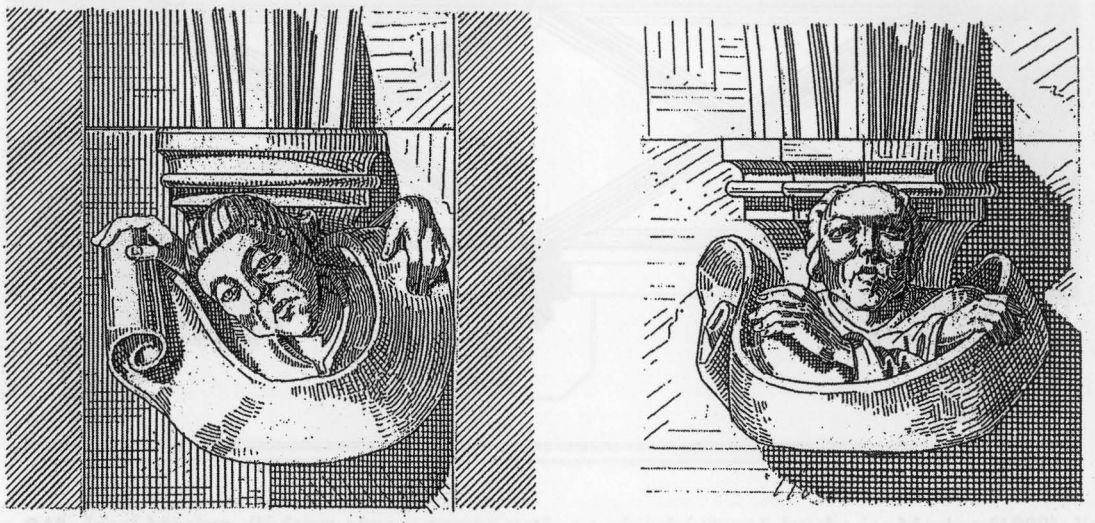

obr. 243: Josef Mocker, *Konsoly klenby prvního patra* (devátá a desátá), kresba in: Mocker (1889), list XXV.

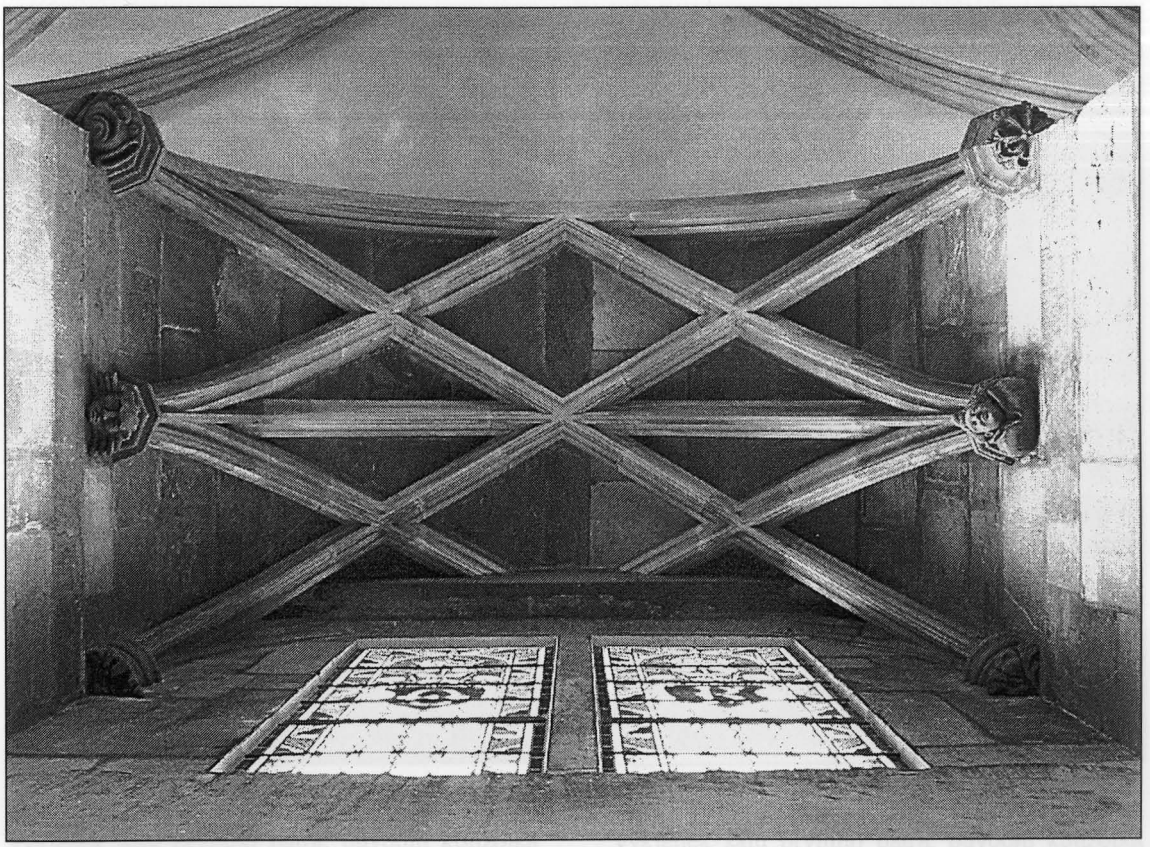

obr. 244: Prašná brána, sál prvního patra, východní okenní výklenek (do Hybernské) s klenbičkou, dosedající na šest konzolek, z toho čtyři původní figurální a dvě původní a jedna novodobá rostlinná.

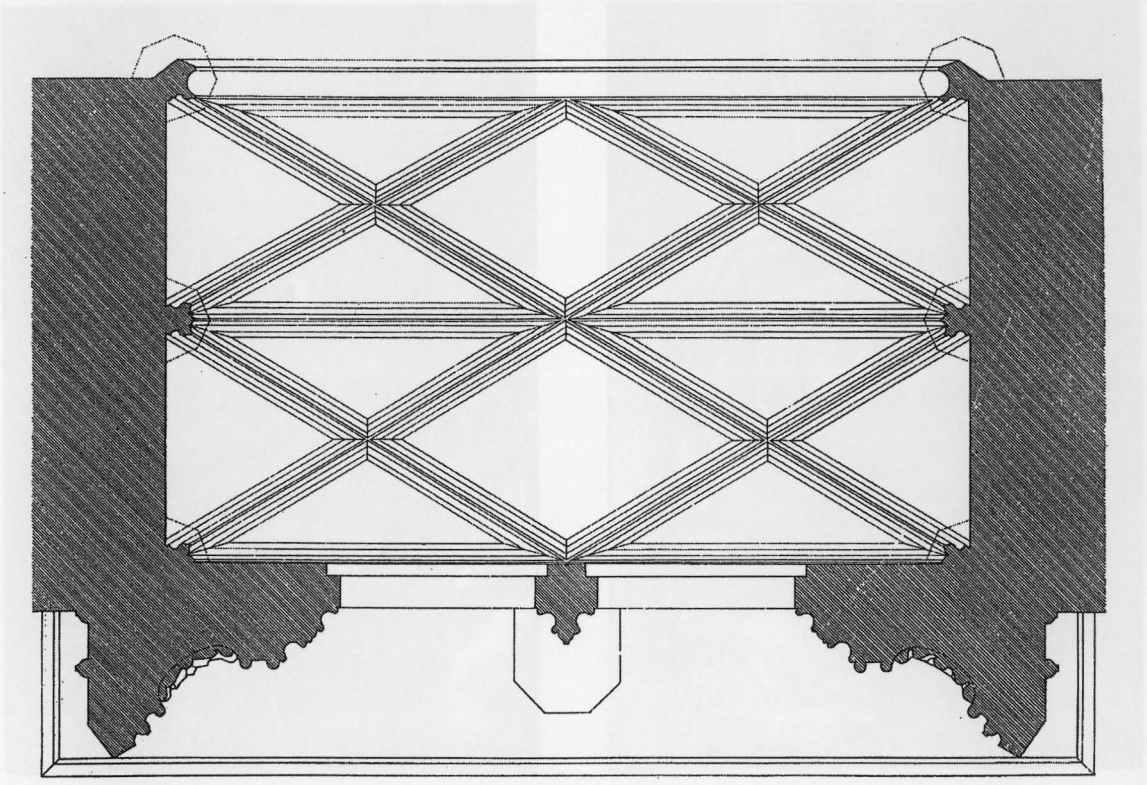

obr. 245: Josef Mocker, *Půdorys okna v prvním patře na západní straně,* kresba in: Mocker (1889), list XXVII.

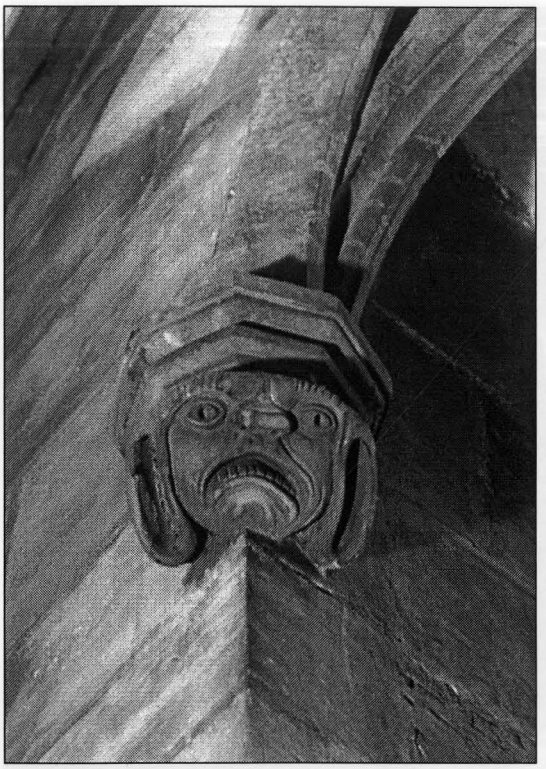

obr. 246: Prašná brána, východní okenní výklenek sálu prvního patra, původní konzolka s maskaronem, nárožní vlevo.

obr. 247: Prašná brána, východní okenní výklenek sálu prvního patra, původní konzolka s maskaronem, vlevo uprostřed.

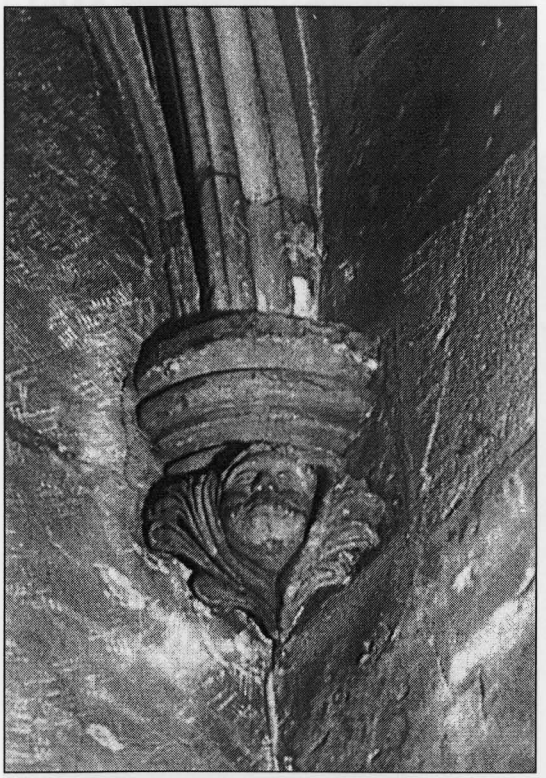

obr. 248: Prašná brána, východní okenní výklenek sálu prvního patra, původní konzolka s hlavou muže v listech, koutová vpravo.

obr. 249: Prašná brána, východní okenní výklenek sálu prvního patra, původní konzolka s hlavou muže s drdoly na hlavě, vpravo uprostřed.

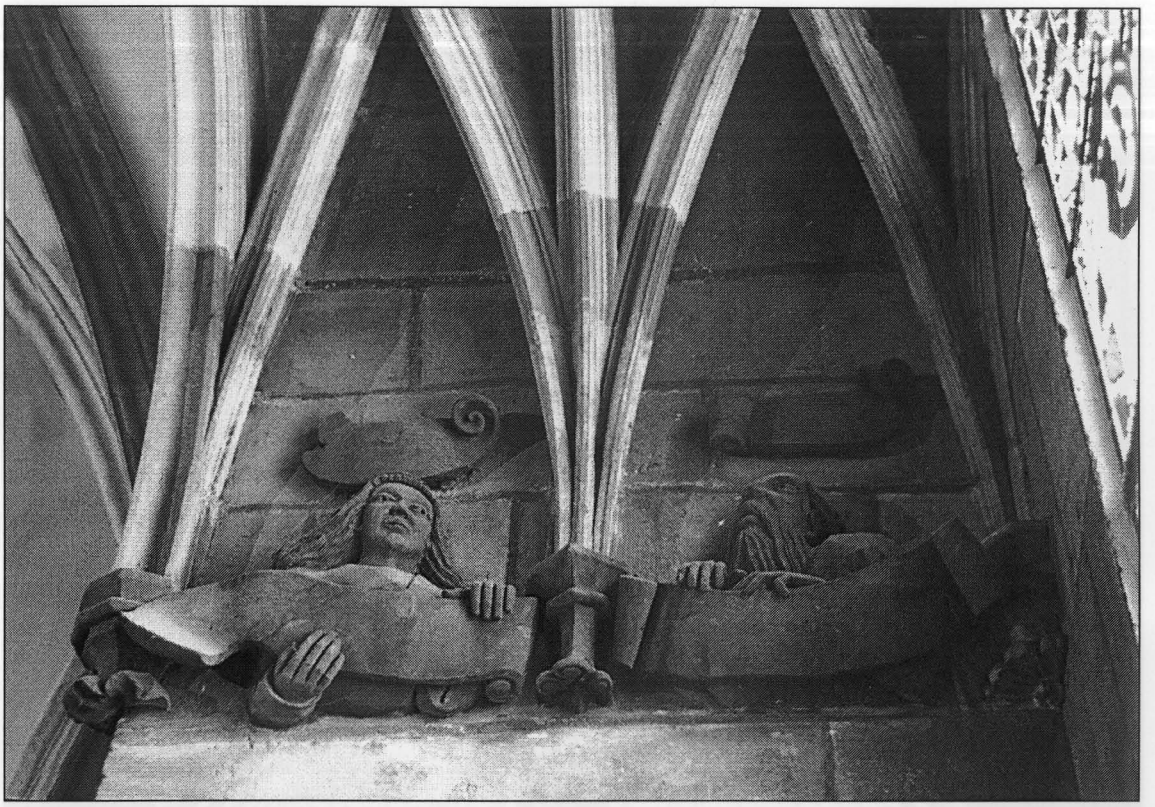

obr. 250: Prašná brána, západní okenní nika v sále prvního patra, reliéfní postavy s páskami na levé stěně, původní, doplněné (levá ruka s páskou postavy vlevo, *viz obr. 90*).

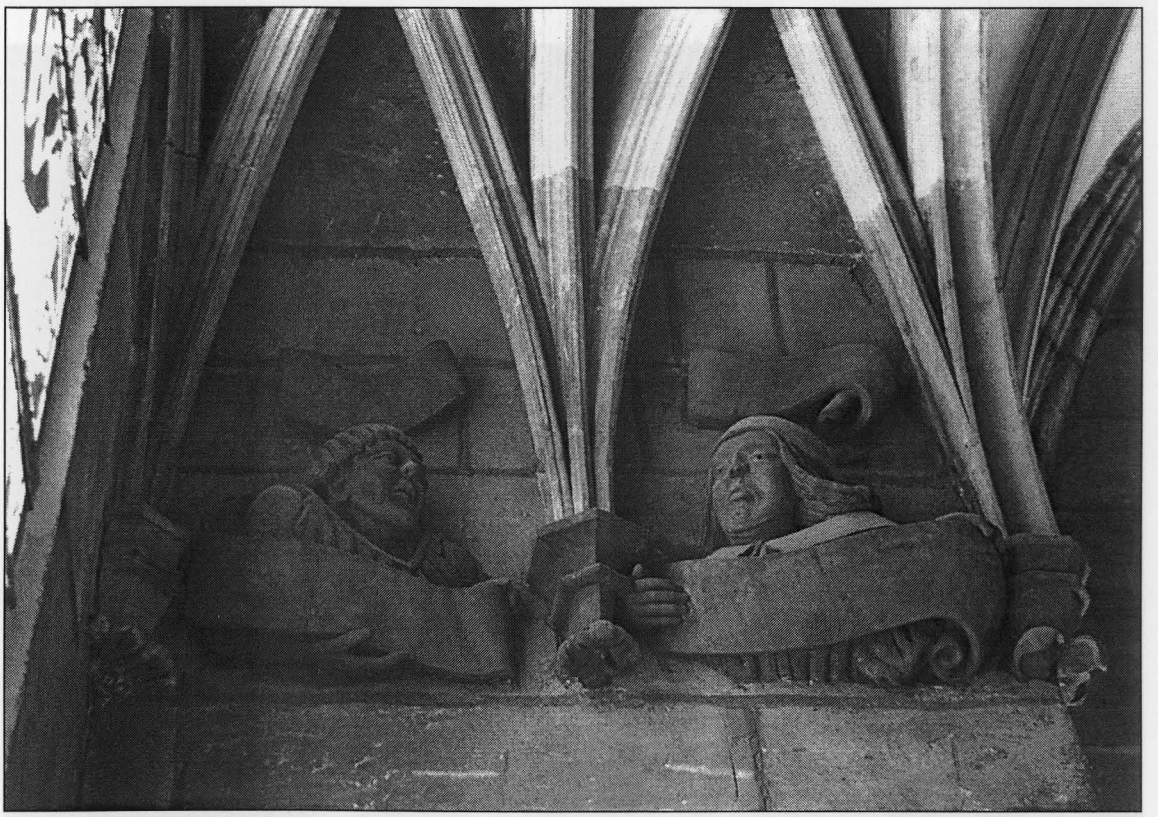

obr. 251: Prašná brána, západní okenní nika v sále prvního patra, reliéfní postavy s páskami na pravé stěně, snad původní.

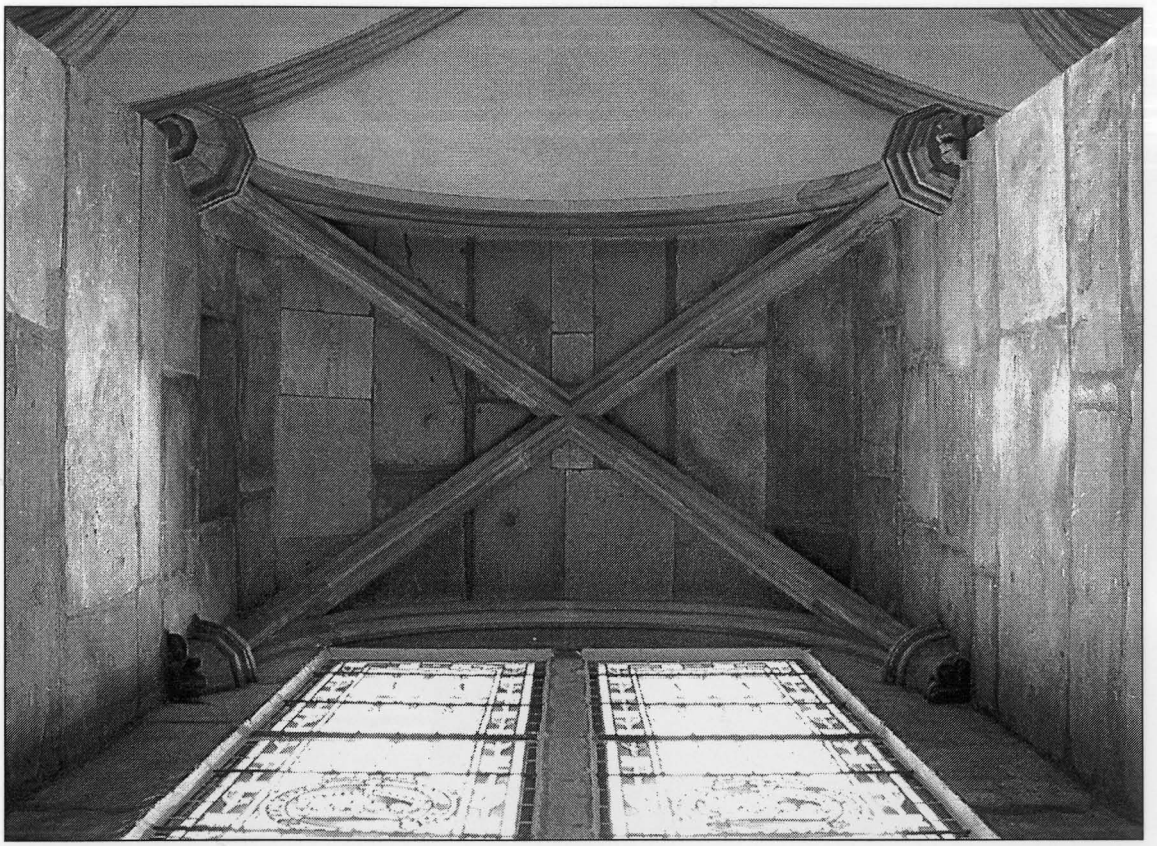

obr. 252: Prašná brána, jižní okenní výklenek sálu prvního patra.

obr. 253: Prašná brána, severní okenní výklenek sálu prvního patra.

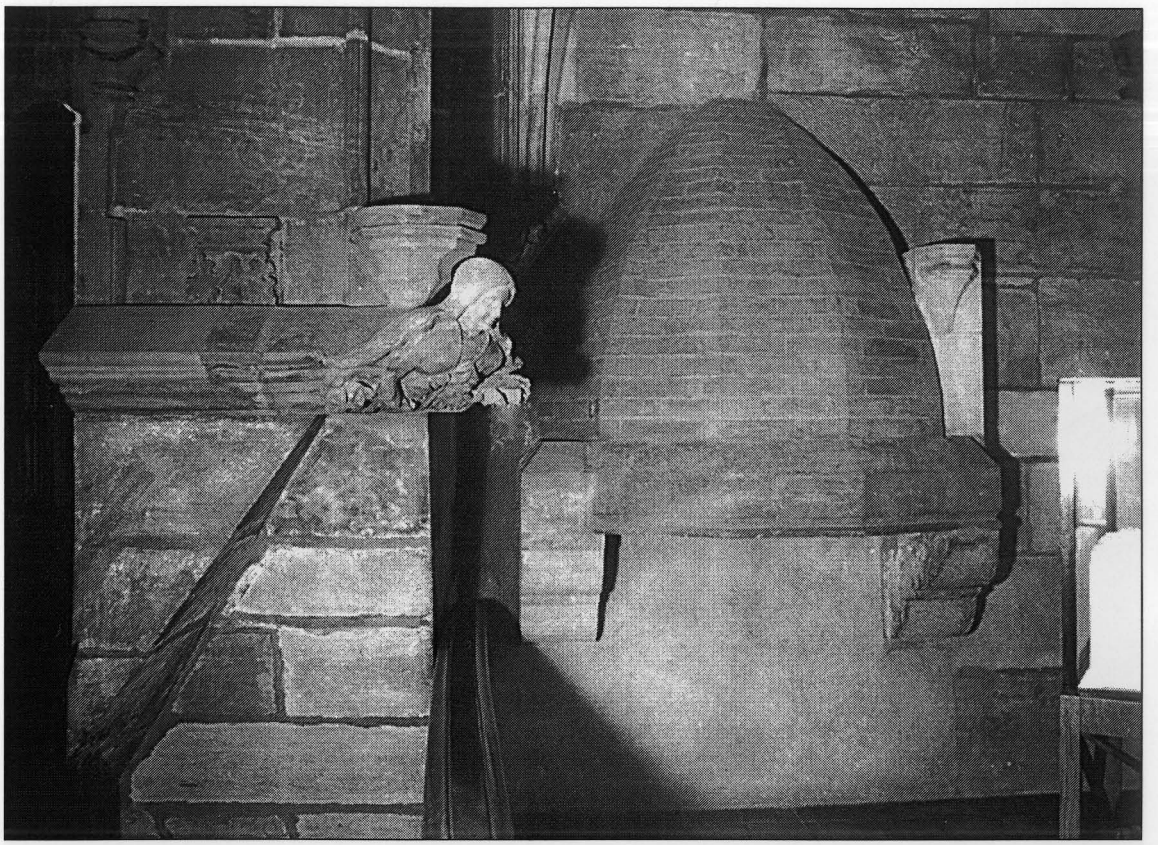

obr. 254: Prašná brána, interiér prvního patra, krb a busta dívka na akantovém na římse nad vstupním schodišťovým ramenem.

obr. 255: Prašná brána, sál prvního patra, nárožní busta s dívkou na akantovém listu.

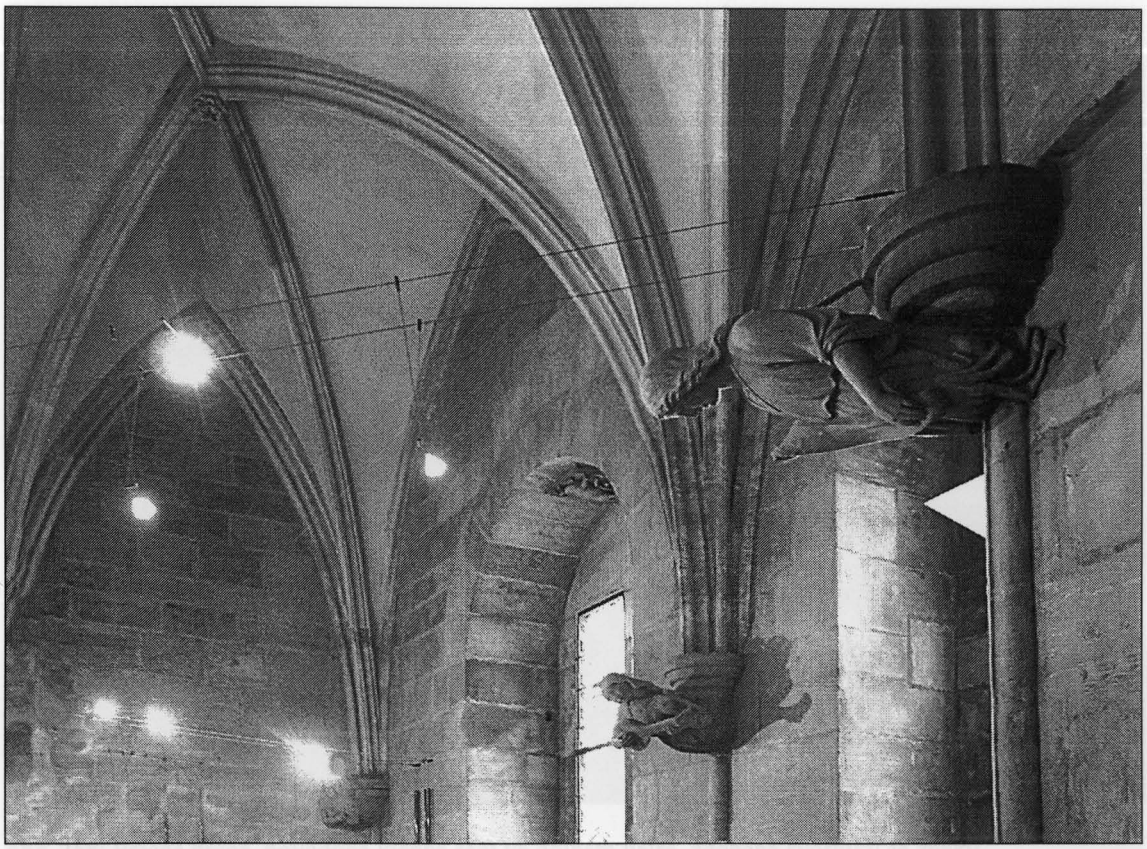

obr. 256: Prašná brána, sál druhého patra, hvězdicová klenba nesená figurálními konzolami spočívajícími na subtilních příporách, sbíhajících až k podlaze.

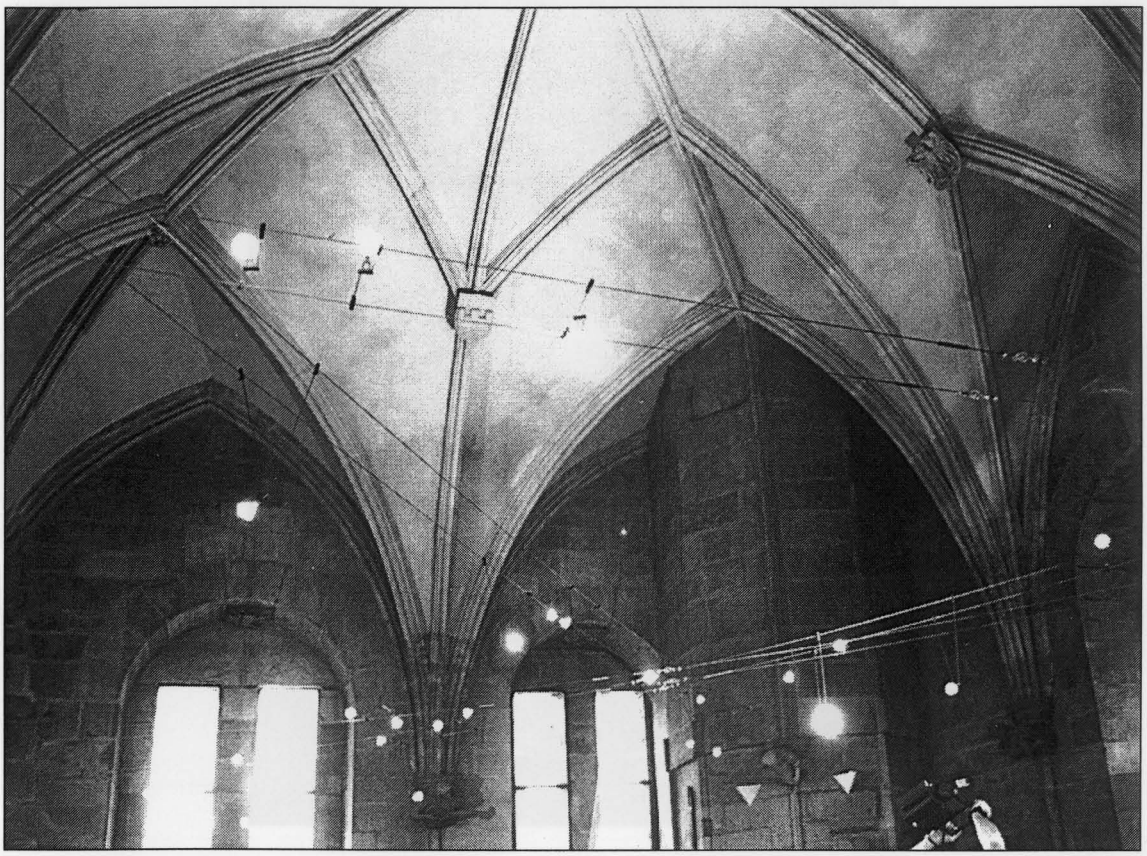

obr. 257: Prašná brána, prostor druhého patra, dvojice oken prolamujících stěny hlavních průčelí, napravo v rohu hmota točitého schodiště.

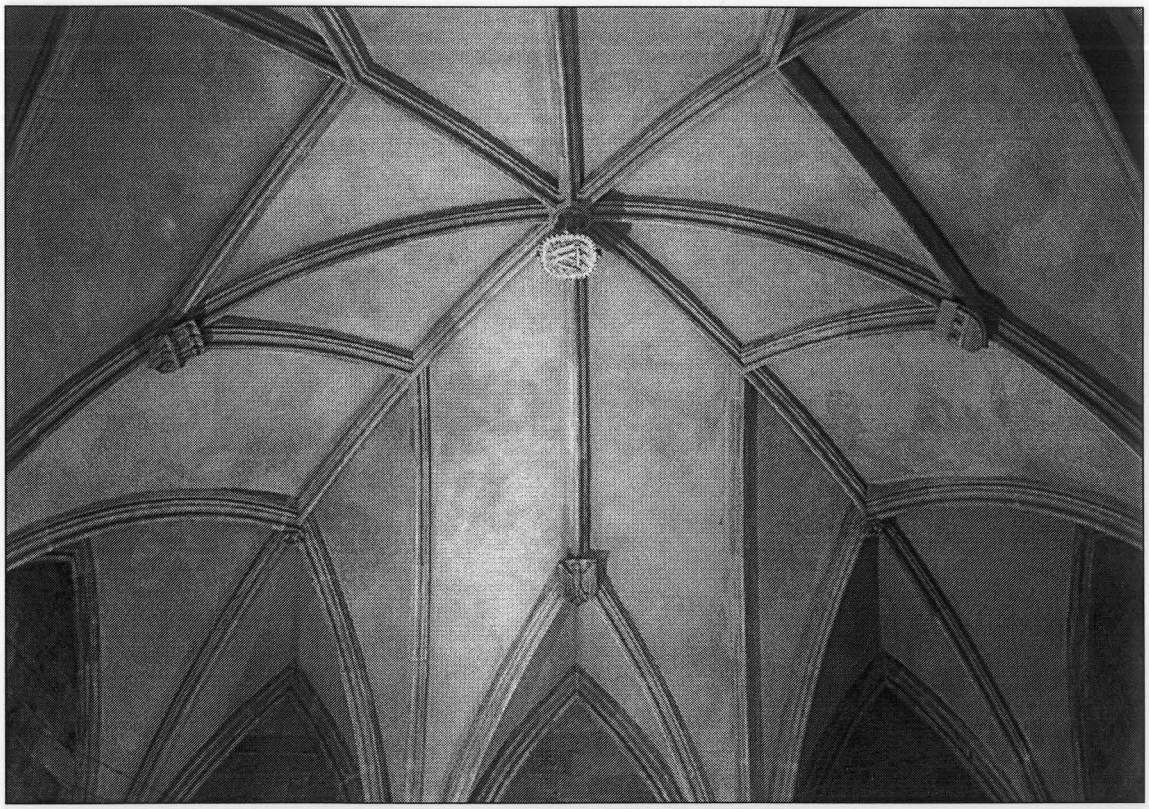

obr. 258: Prašná brána, novodobá klenba sálu ve druhém patře, zdobená svorníky se znaky.

obr. 259: Prašná brána, sál druhého patra, patka přípor nesoucích konzoly a klenbu.

obr. 260: Prašná brána, sál druhého patra, první konzola (S stěna vlevo), dívka s bájným zvířetem, původní, v 19. století doplněná hlava a část zvířete.

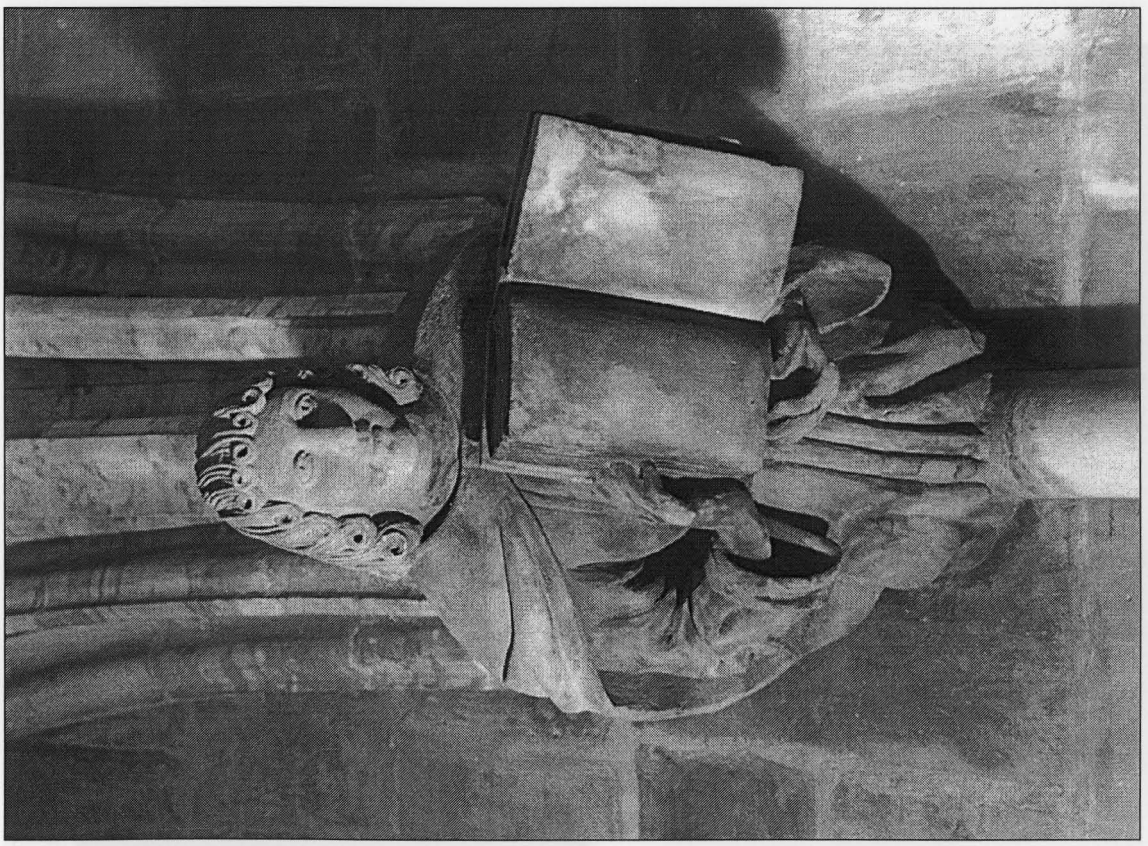

obr. 261: Prašná brána, sál druhého patra, druhá konzola (S stěna), muž v plášti s otevřenou knihou, původní, v 19. století doplněná hlava.

obr. 262: Prašná brána, sál druhého patra, třetí konzola (JZ kout), dívka s kalichem, původní, v 19. století doplněná hlava a ruka s kalichem.

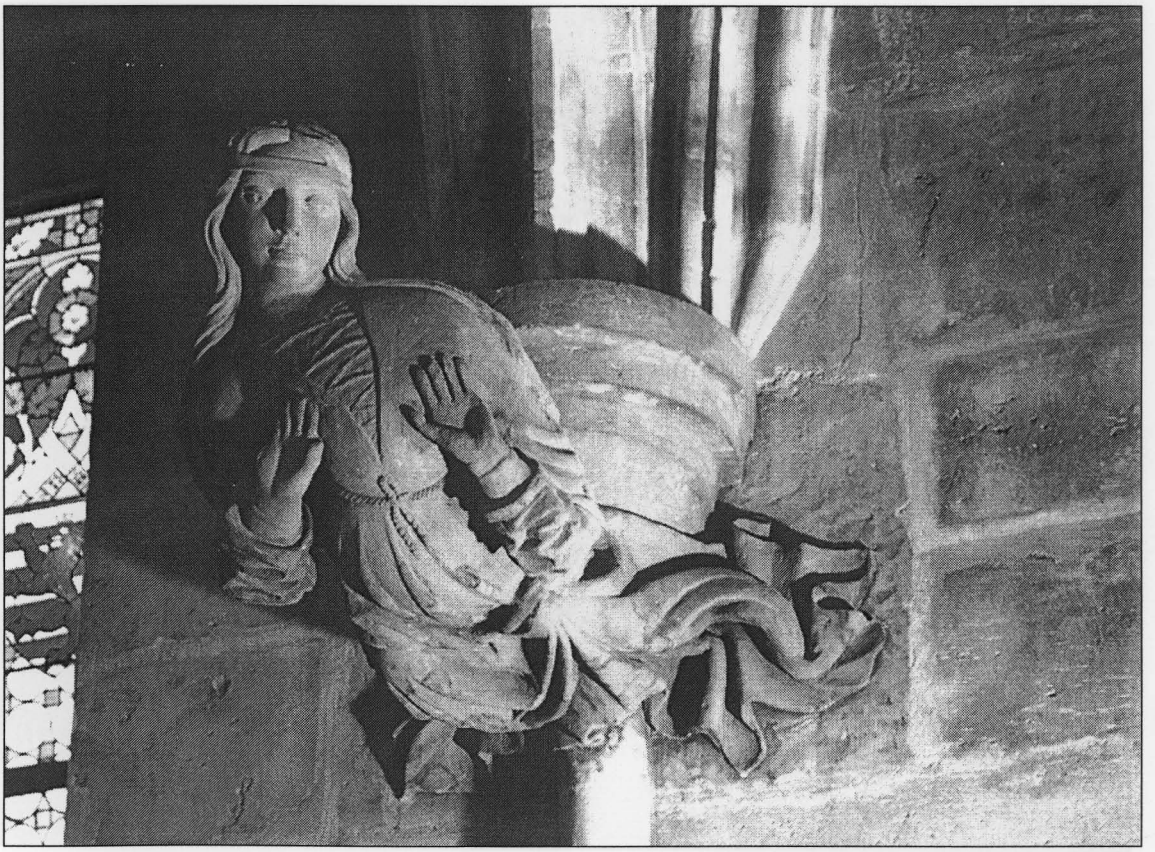

obr. 263: Prašná brána, sál druhého patra, čtvrtá konzola (V stěna uprostřed mezi okny), dívka s odmítavým gestem, čelní pohled, původní, v 19. století doplněná hlava.

obr. 264: Prašná brána, sál druhého patra, čtvrtá konzola (V stěna mezi okny), dívka s odmítavým gestem, z částečného podhledu, původní, v 19. století doplněná hlava.

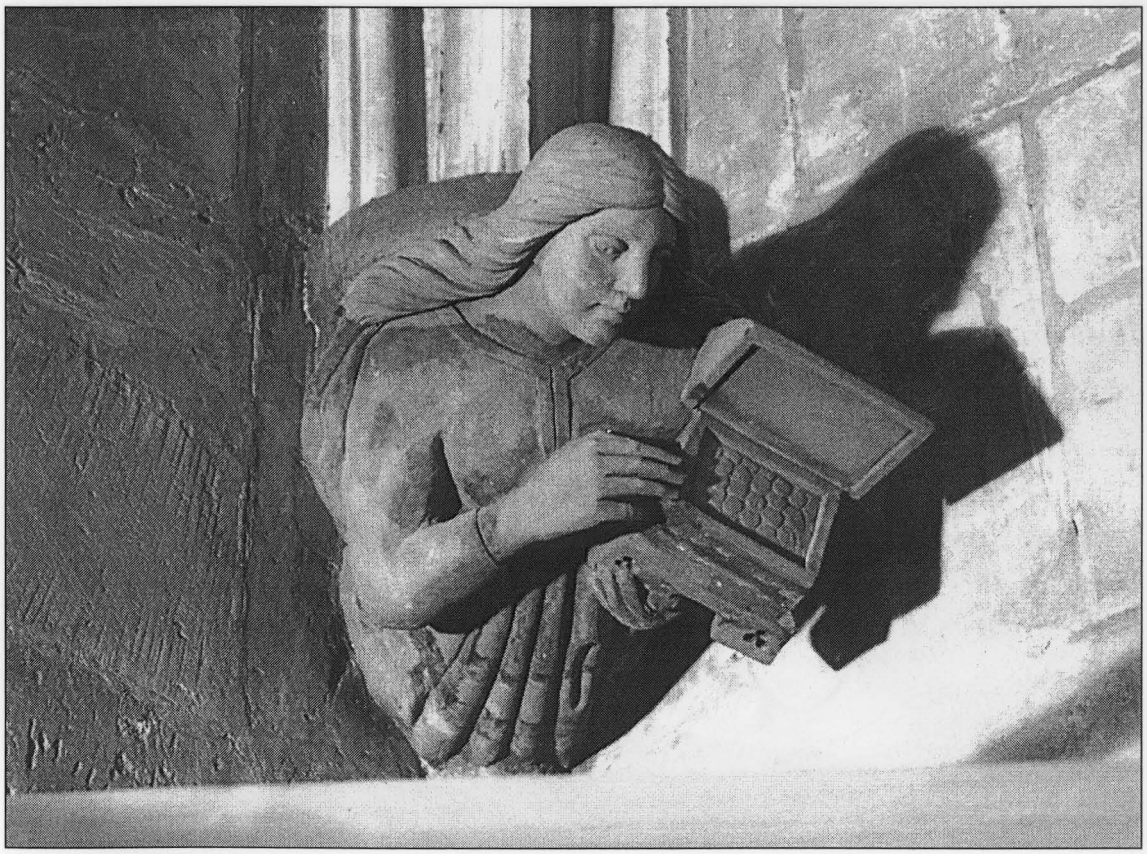

obr. 265: Prašná brána, sál druhého patra, pátá konzola (JV kout), dívka s pokladnicí, původní, v 19. století doplněná hlava a víko pokladnice.

obr. 266: Prašná brána, sál druhého patra, šestá konzola (J stěna vlevo), dívka s pláštěm svázaným do uzlu, původní, v 19. století doplněná hlava.

obr. 267: Prašná brána, sál druhého patra, sedmá konzola (J stěna vpravo), dívka rozhalující si šat, původní, v 19. století doplněná hlava.

obr. 268: Prašná brána, sál druhého patra, osmá konzola (JZ kout), dívka s rukama zkříženýma na prsou, původní, v 19. století doplněná hlava a pravá ruka.

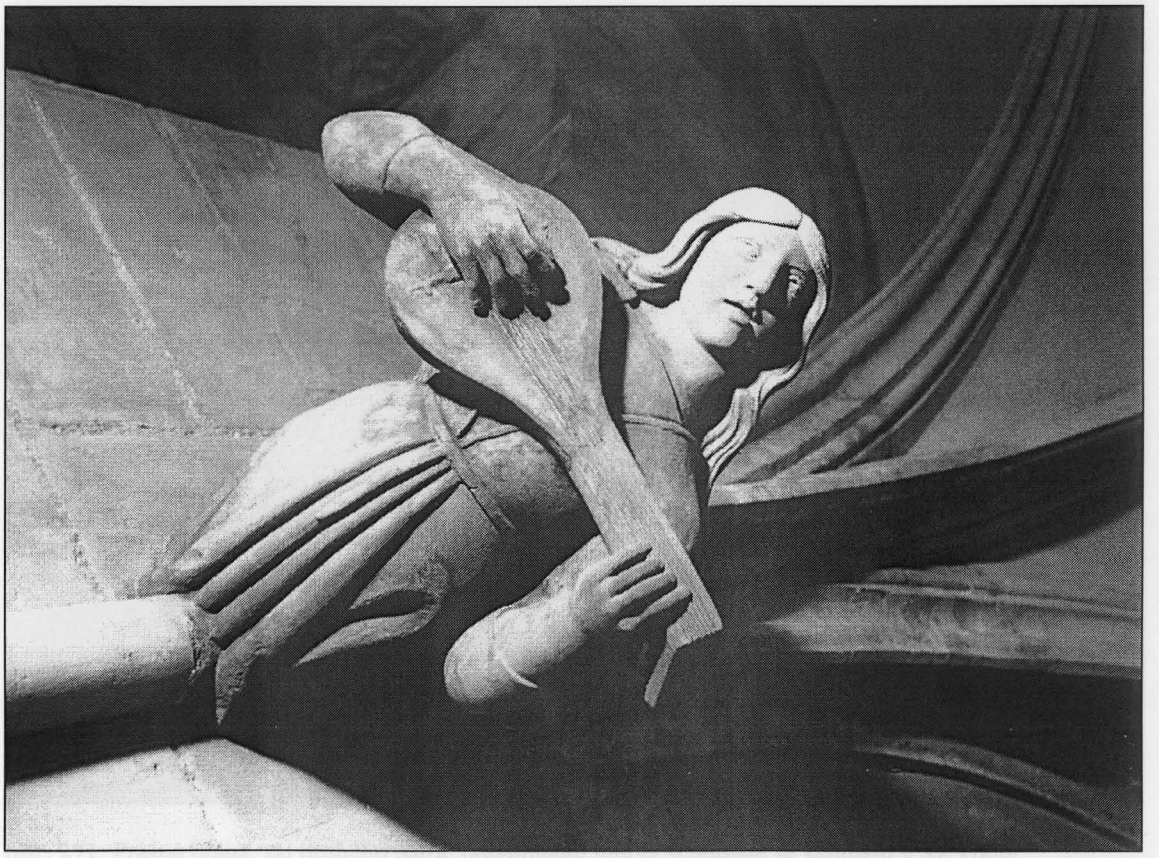

obr. 269: Prašná brána, sál druhého patra, devátá konzola (Z stěna), dívka hrající na loutnu, původní, v 19. století doplněná hlava.

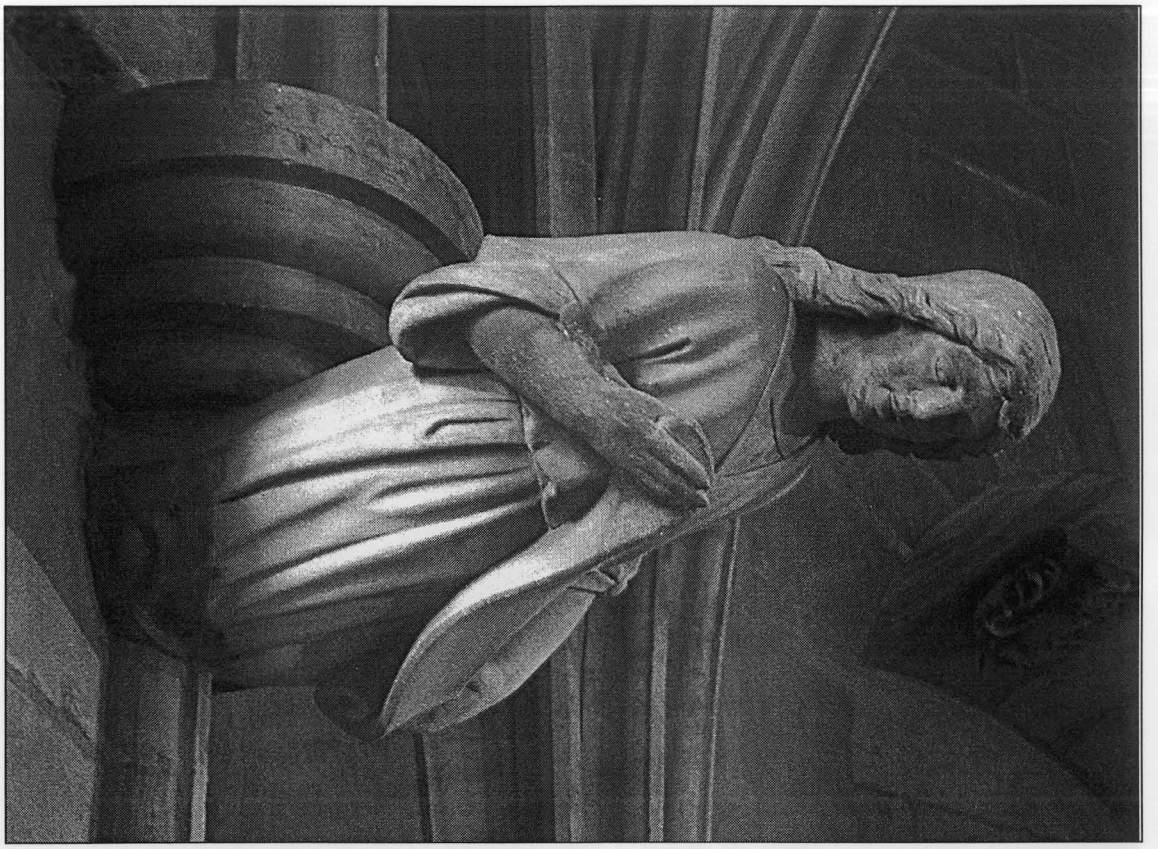

obr. 270: Prašná brána, sál druhého patra, desátá konzola (hmota schodiště), postava s nápisovou páskou, jako jediná celá novodobá. Při zdi je vidět zřetelná spára a zbytky původní konzoly, která se nedochovala.

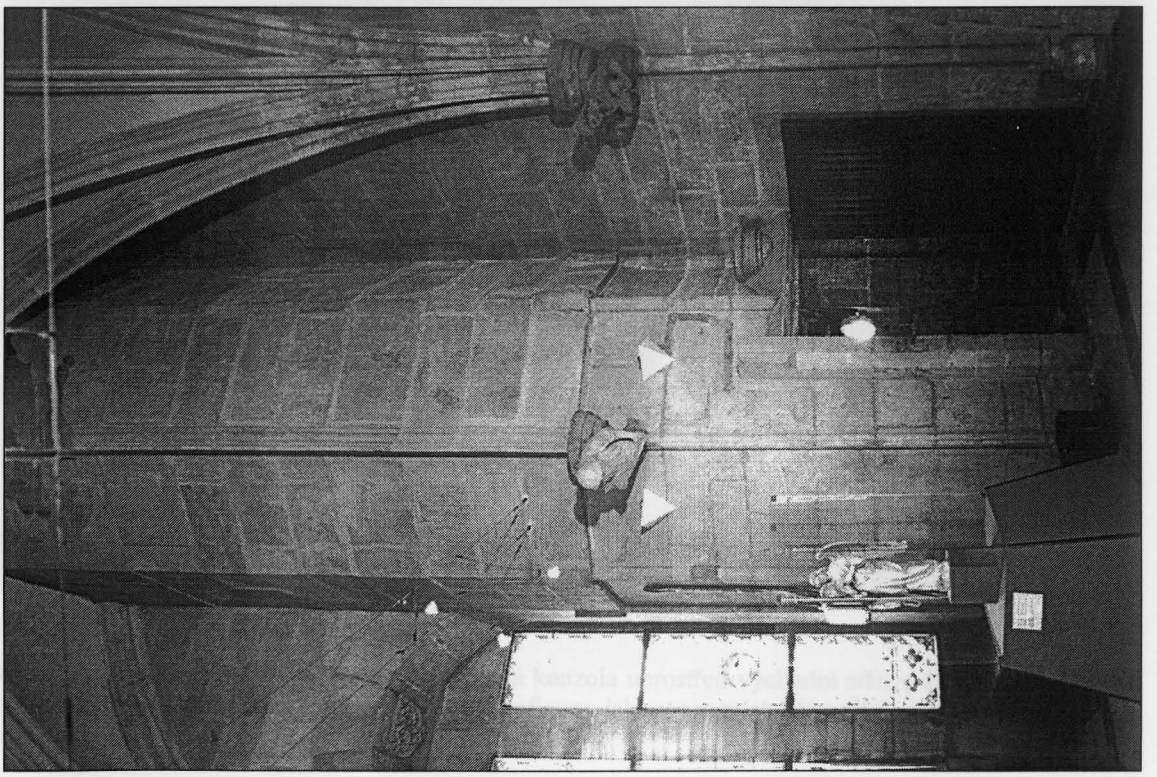

obr. 271: Prašná brána, sál druhého patra, polygonální hmota schodiště se vstupem v SZ koutě.

obr. 272: Prašná brána, sál druhého patra, čtvrtá konzola uprostřed východní stěny, dívka s odmítavým gestem. Přímý podhled odhalí, že nejde jen o polofiguru, jako v ostatních případech, ale o znázornění celé postavy.

obr. 273: Josef Mocker, *Kamennická znaménka,* kresba in: Mocker (1889), list XIX, obr. 8.

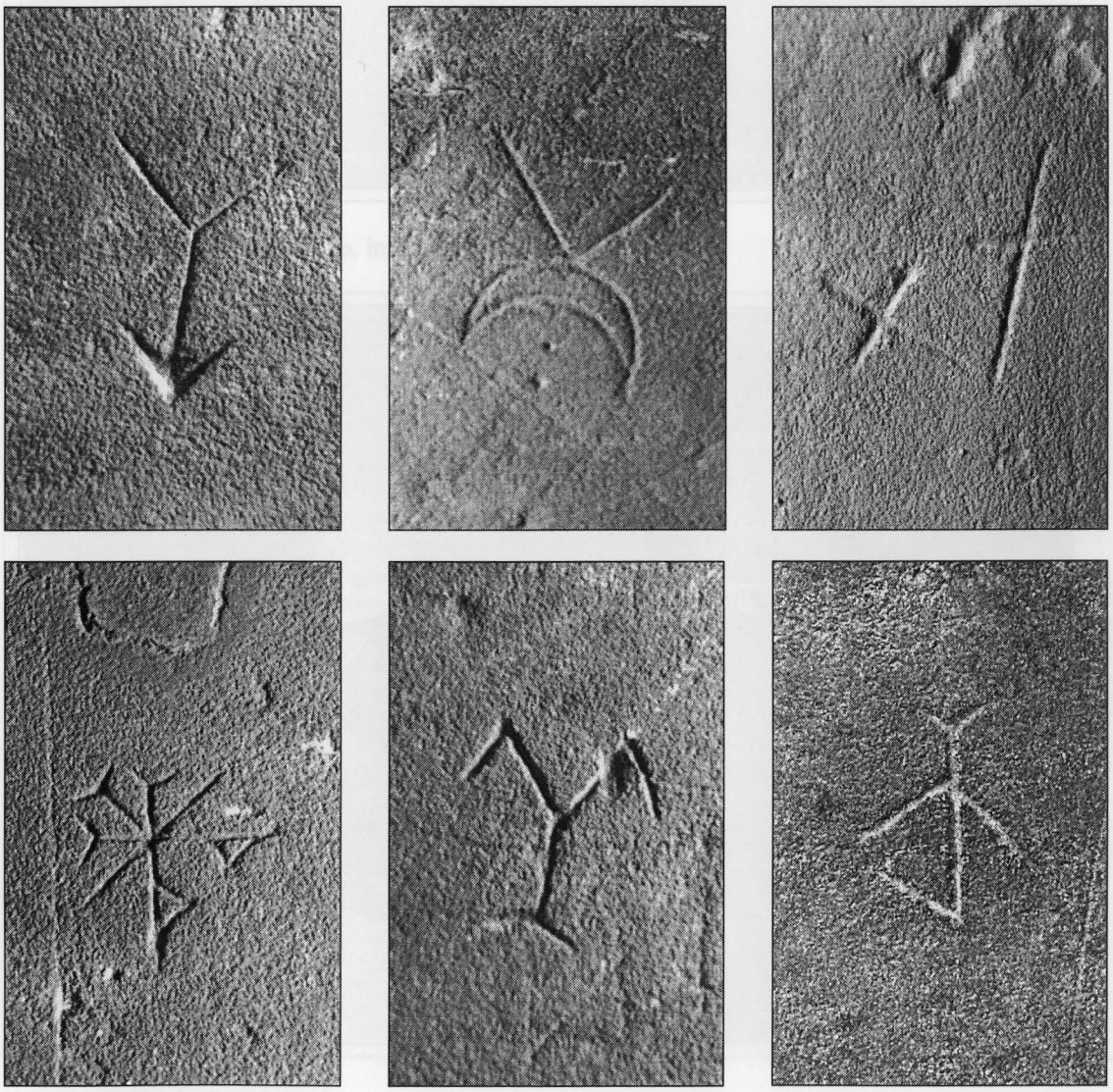

obr. 274: Prašná brána, nejčastěji se vyskytující kamenické značky.

SROVNÁVACÍ MATERIÁL:

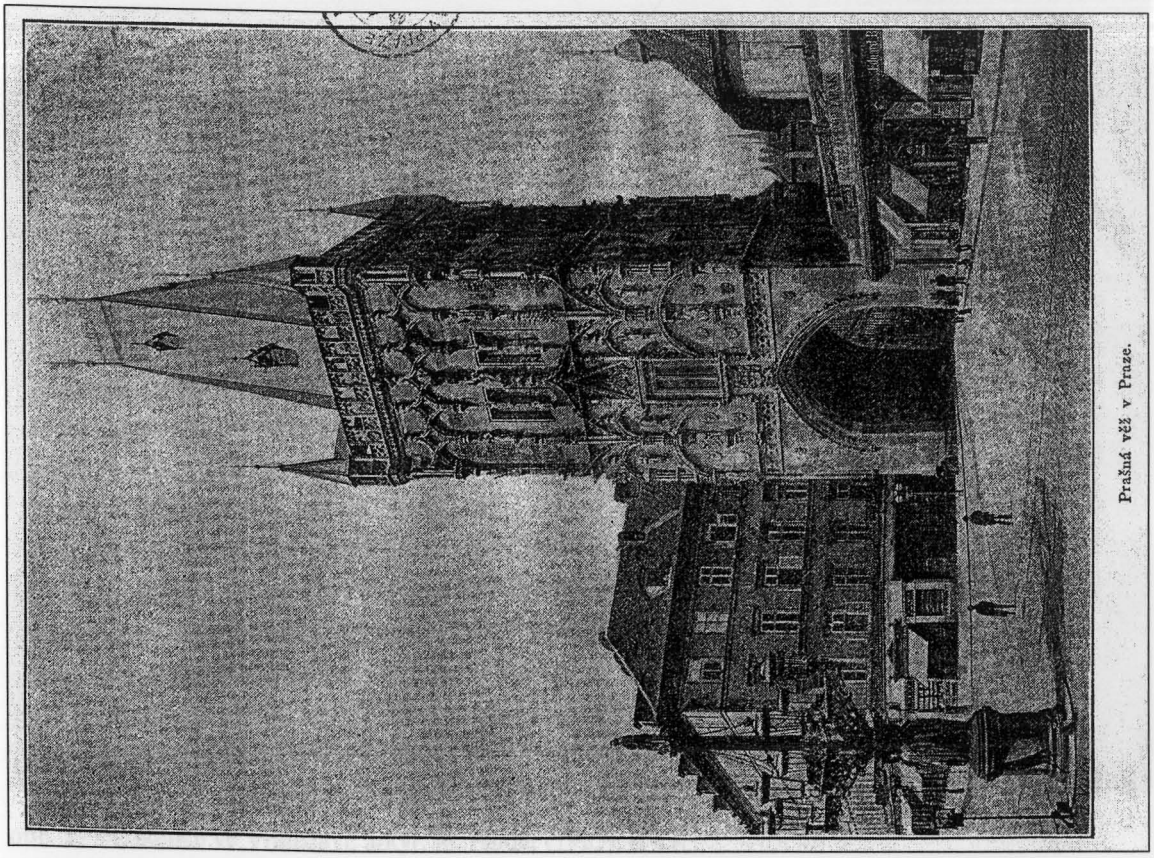

obr. 275: Vilím J., *Prašná brána,* in: Braniš (1893), s. 141.

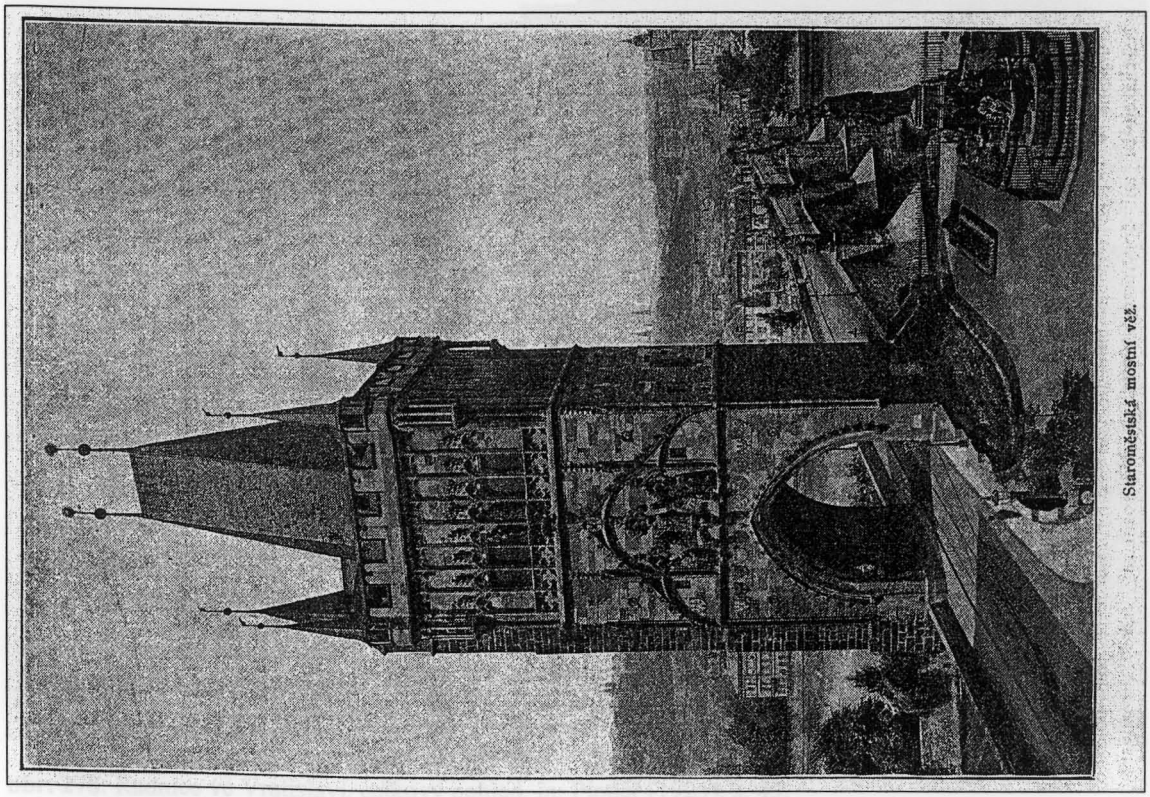

obr. 276: Vilím J., *Staroměstská mostní věž,* in: Braniš (1893), s. 92.

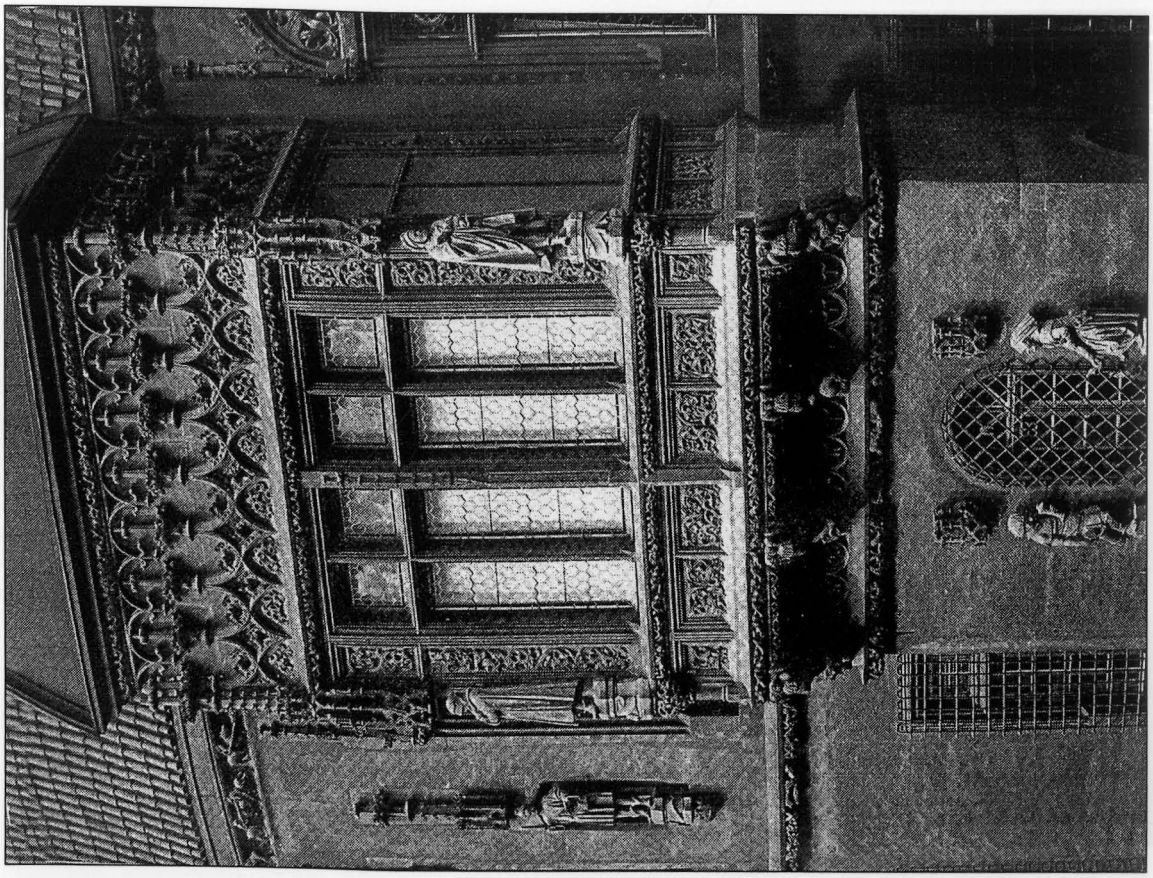

obr. 277: Radnice ve Vratislavi, arkýř, in: Pinder (1925), s. 43.

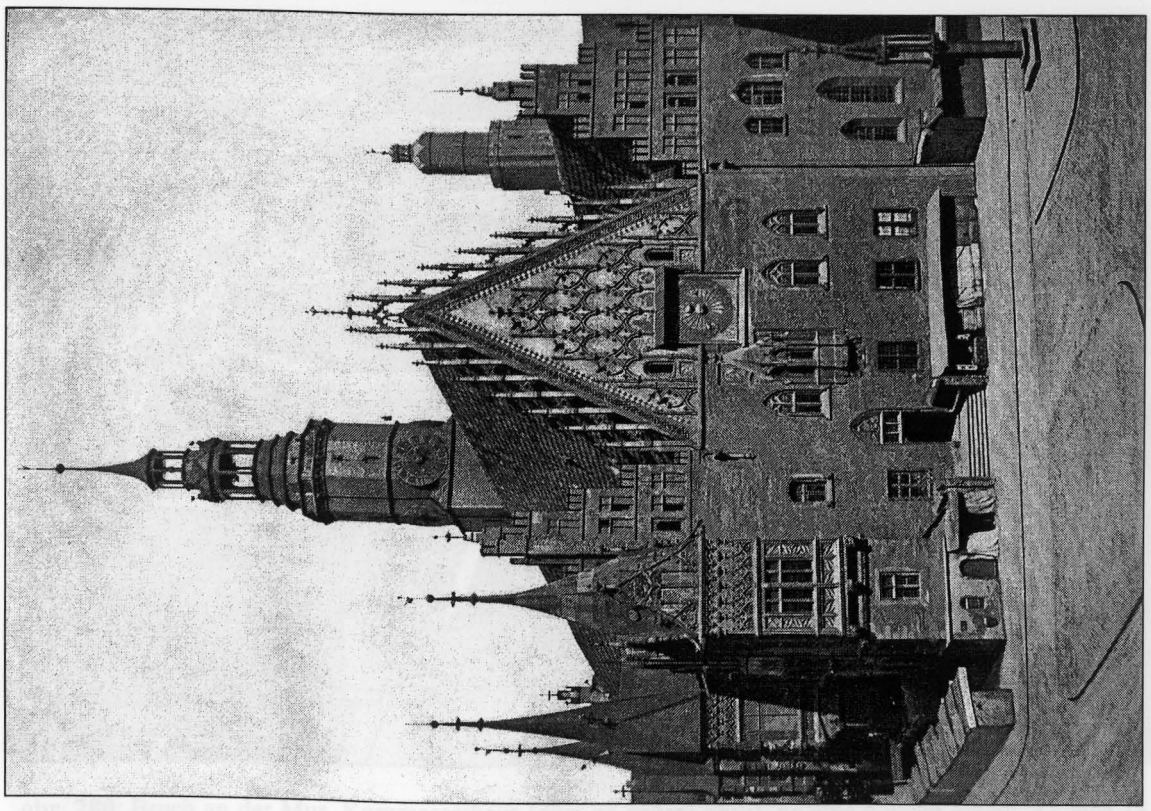

obr. 278: Radnice ve Vratislavi, celkový pohled, in: Pinder (1925), s. 45.

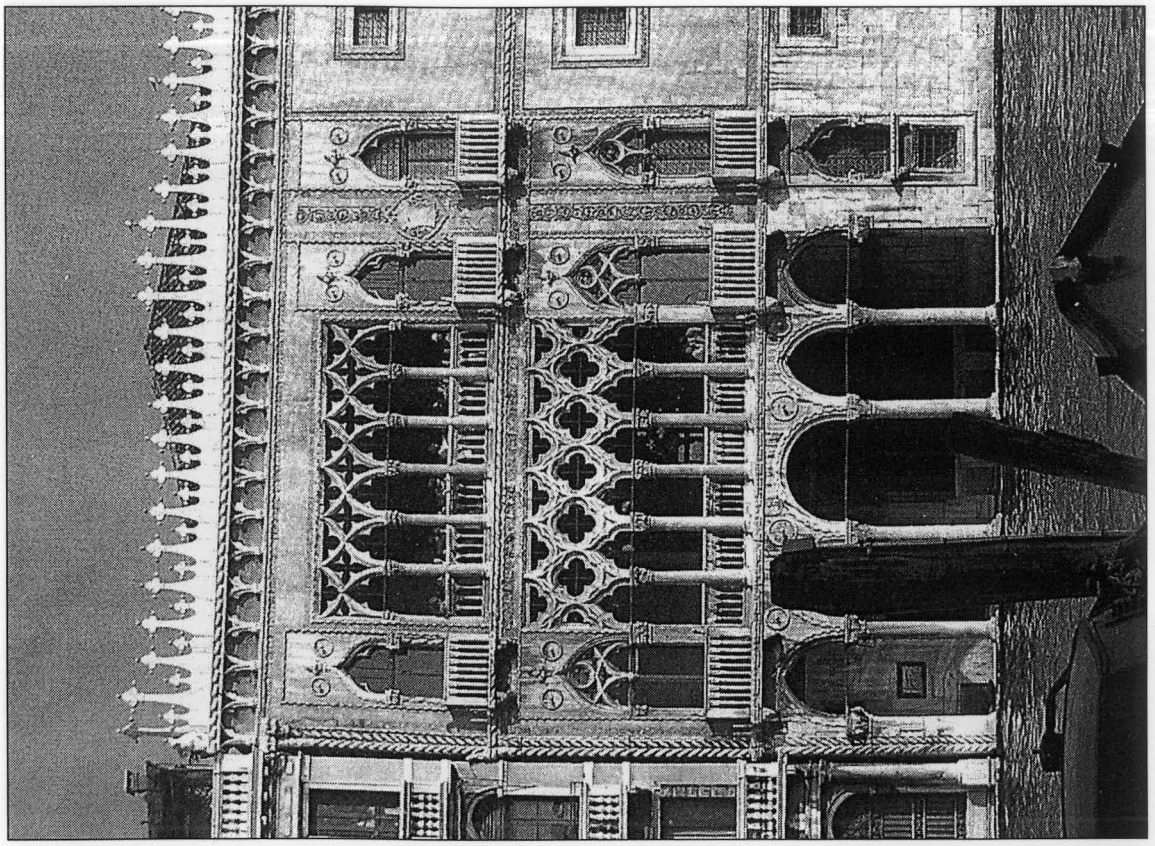

obr. 279: Benátky, palác Ca´ d´Oro, 1421.

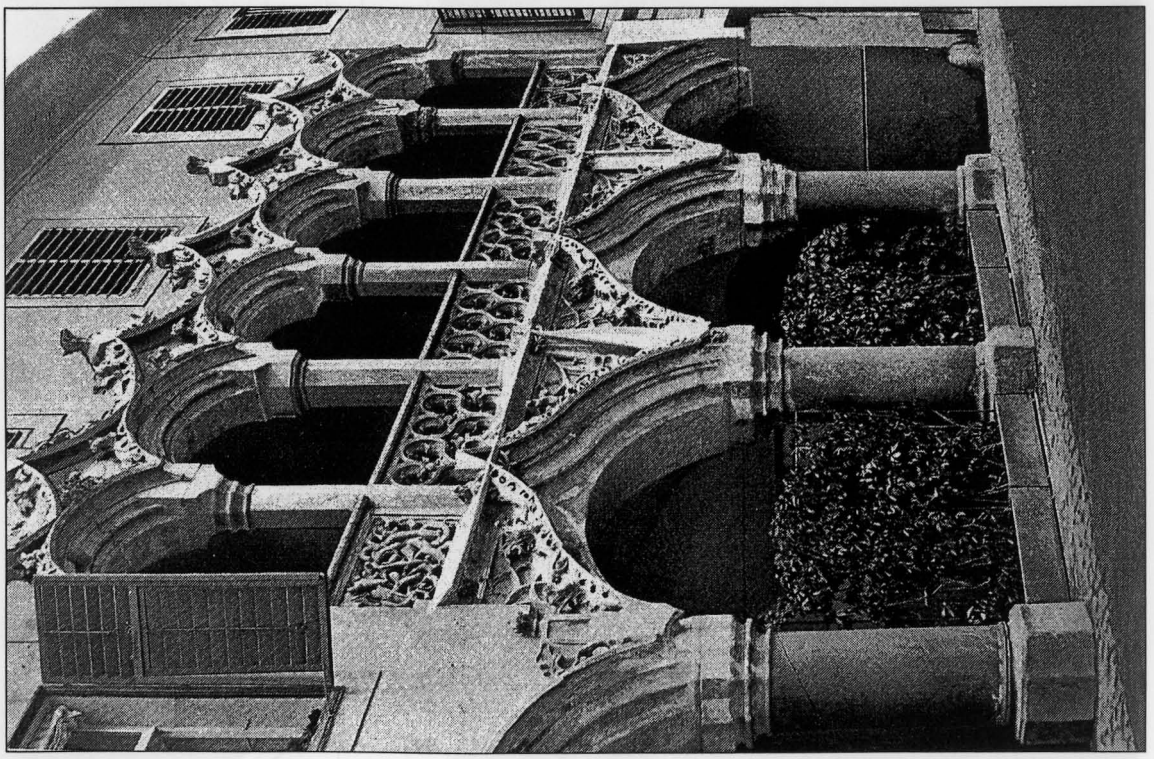

obr. 280: Bruch an der Mur, Kornmesserhaus (dům na vážení obilí), pozdně gotické arkády z konce 15. století.

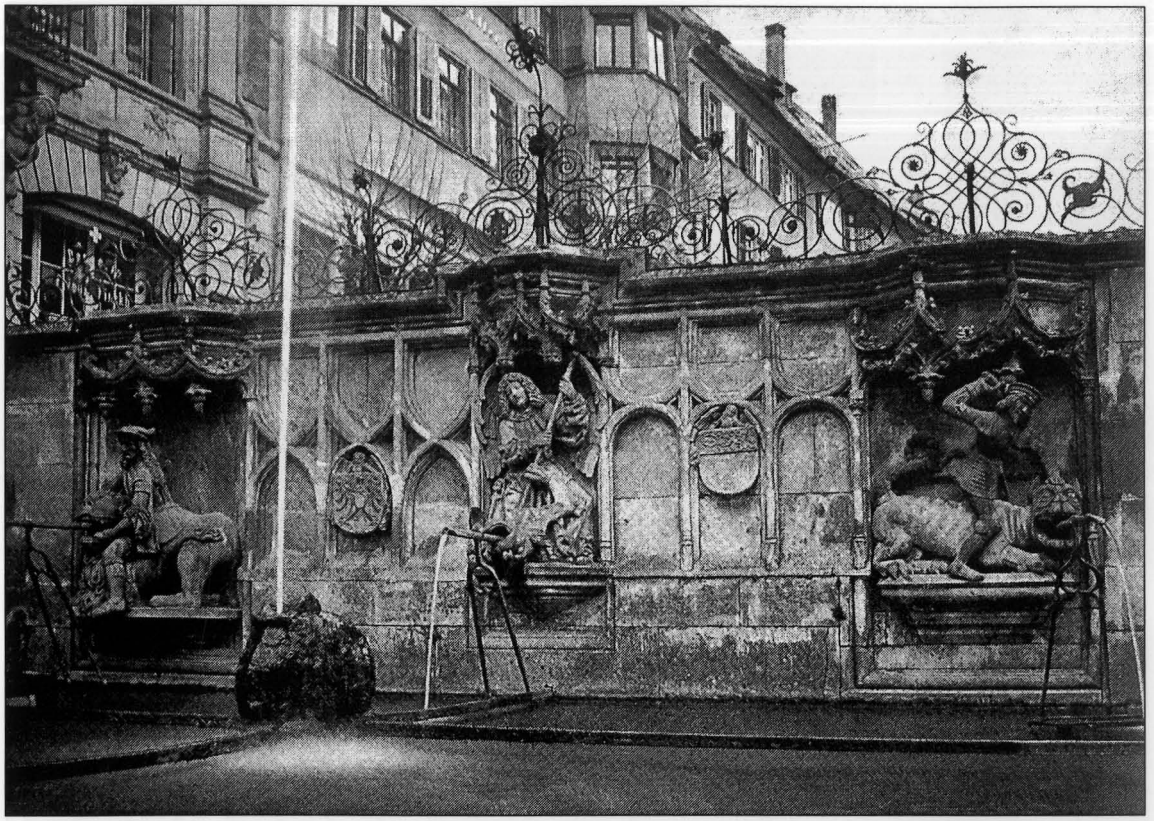

obr. 281: Schwäbisch Halle, Kašna Sv. Jiří, zřízena roku 1509, vlevo Samson zabíjející lva, vpravo sv. Jiří, uprostřed sv. Michael.

obr. 282: Katedrála sv. Víta, detail průniků křížové kytky.

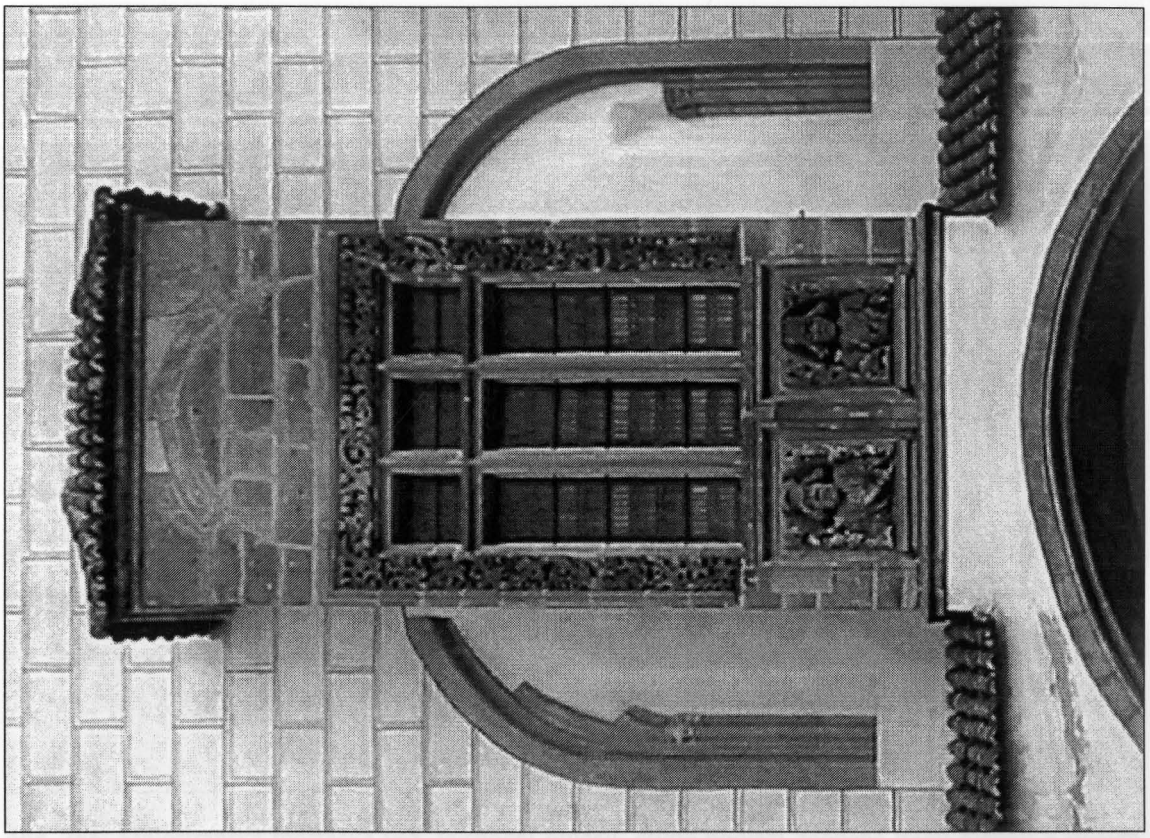

obr. 283: Křivoklát, okno arkýře v Rytířském sále s reliéfy krále Vladislava a Ludvíka.

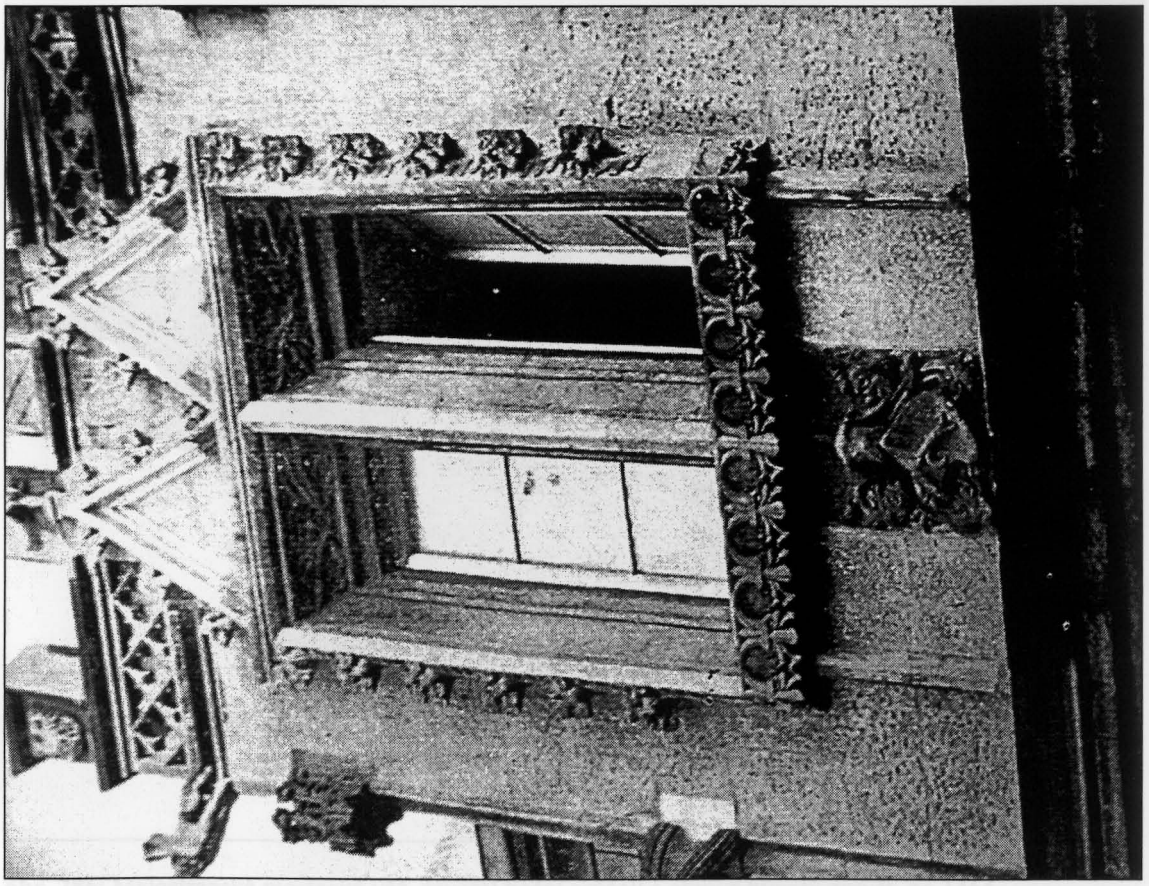

obr. 284: Arkýř domu Sokolů z Mor v Lounech, kol. 1480, in: Mencl (1960), s. 229.

obr. 285: Malostranská mostecká věž, východní průčelí, čtvrté podlaží zdobené třemi nikami a slepým kružbováním, po 1464.

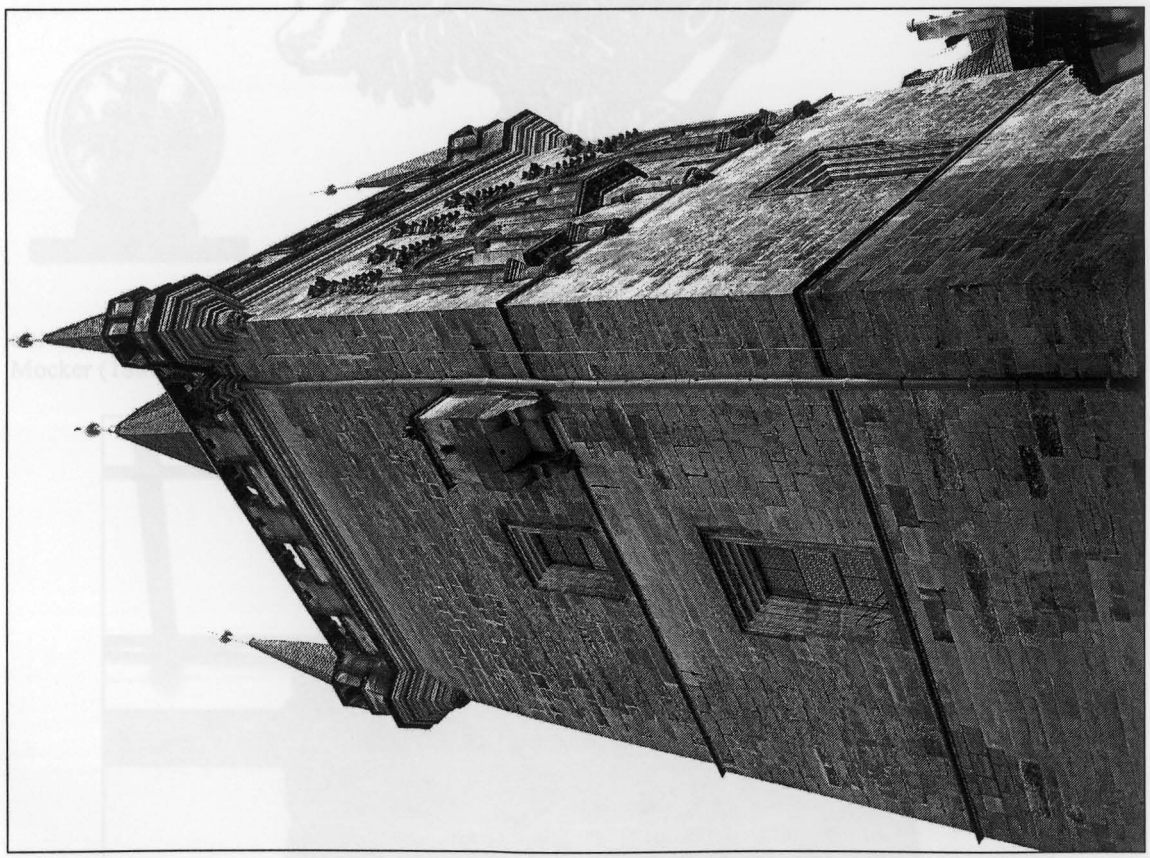

obr. 286: Malostranská mostecká věž, severní boční průčelí s okny a bývalý prevét, po 1464.

obr. 287: Lev ze Staroměstské mostecké věže (sádrový odlitek), in: Opitz (1935), s. 91.

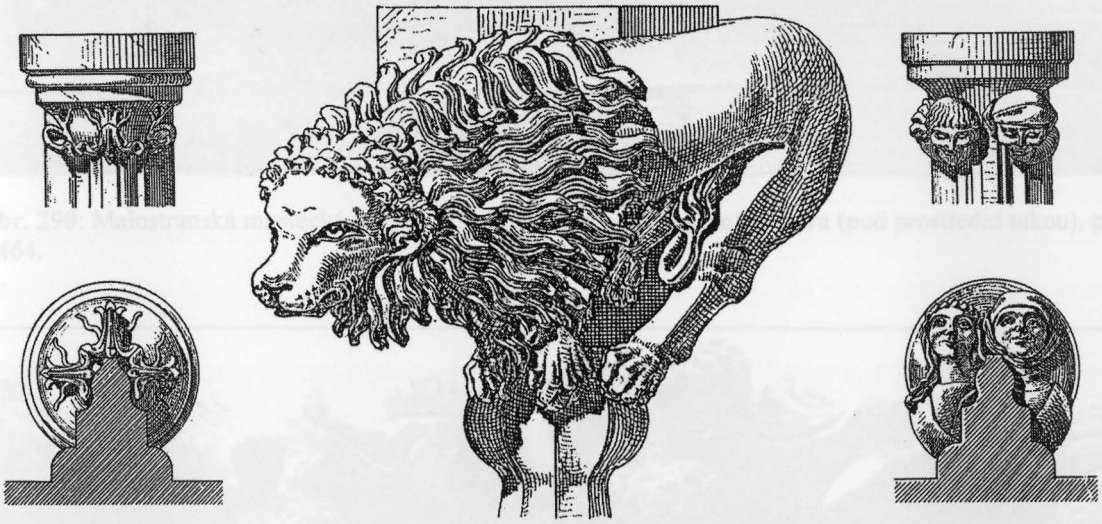

obr. 288: Konzola se lvem z Prašné brány pod sochou Madony, průčelí do Celetné druhé patro, kresba in: Mocker (1889), list XIX.

obr. 289: Torzo tzv. Bruncvíka, lev u nohou rytíře, počátek 16. století, Lapidárium NM.

obr. 290: Malostranská mostecká věž, lev na východním průčelí prvního patra (pod prostřední nikou), po 1464.

obr. 291: Staroměstská radnice, lvíček na královské koruně (a vladislavském W) v ostění jižního okna, z doby pozdně gotické úpravy radnice.

obr. 292: Prašná brána, lev strážce po pravé straně staroměstského erbu na římse nad přízemím, kolem 1476. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 293: Malostranská mostecká věž, dvě figurální konzoly na východním průčelí, po 1464.

obr. 294: Prašná brána, nárožní (JV) konzola přízemí s dvojicí muže a ženy (manželský pár), kolem 1476.

obr. 295: Staroměstská mostecká věž, nárožní (JV) konzola přízemí s dvojicí muže a ženy, 70. léta 14. století.

obr. 296: Prašná brána, konzolka se lvem a kýtou nesoucí archivoltu průjezdu, novodobý doplněk, průčelí do Celetné vlevo.

obr. 297: Staroměstská Mostecká věž, konzolka se lvem a kýtou nesoucí archivoltu průjezdu, východní průčelí (do Křížovnického nám.) vlevo, 70. léta 14. století.

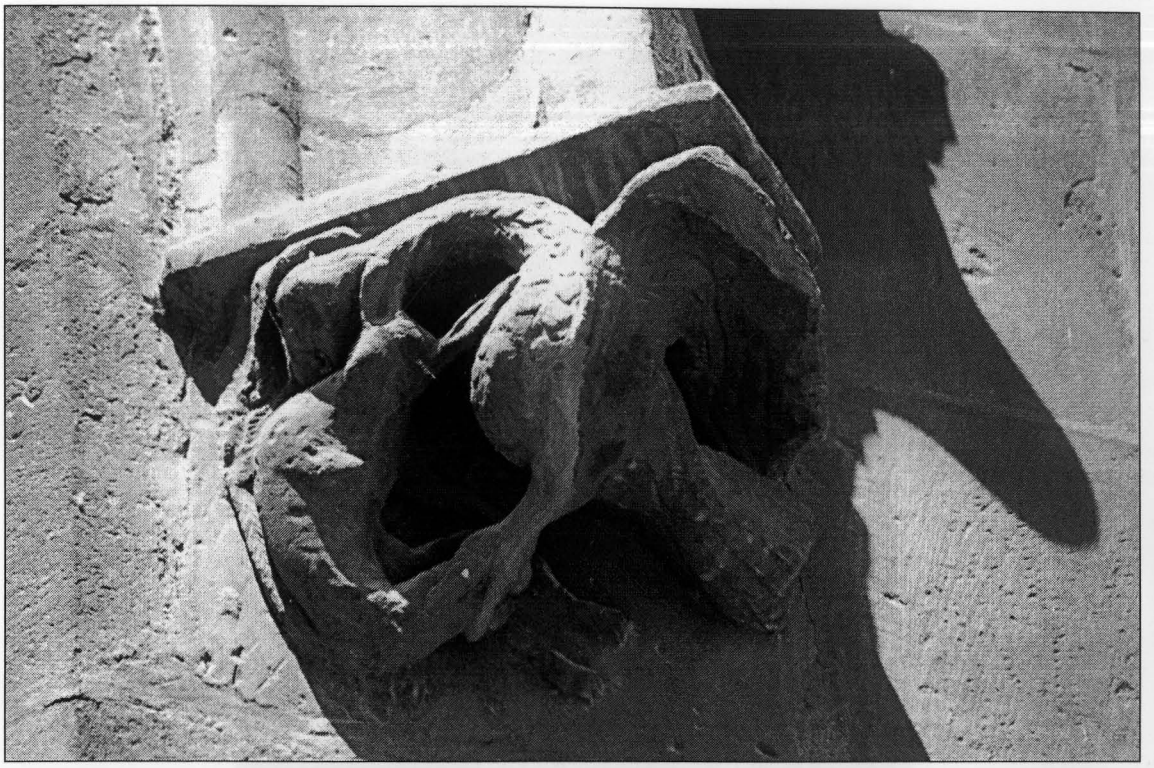

obr. 298: Prašná brána, zoomorfní konzolka s orlem a zajícem nesoucí archivoltu průjezdu, původní, průčelí do Hybernské vpravo, kolem 1476.

obr. 299: Staroměstská mostecká věž, konzolka s orlem a zajícem nesoucí archivoltu průjezdu, východní průčelí (do Křížovnického náměstí) vpravo, 70. léta 14. století.

obr. 300: Prašná brána, konzolka s hlavou muže a ženy pod andělem druhého patra, průčelí do Celetné, před 1483. Foto Jitka Janatková, 1962.

obr. 301: Staroměstská mostecká věž, nárožní konzola s mileneckým párem, východní průčelí (do Křížovnického náměstí) vpravo, 70. léta 14. století.

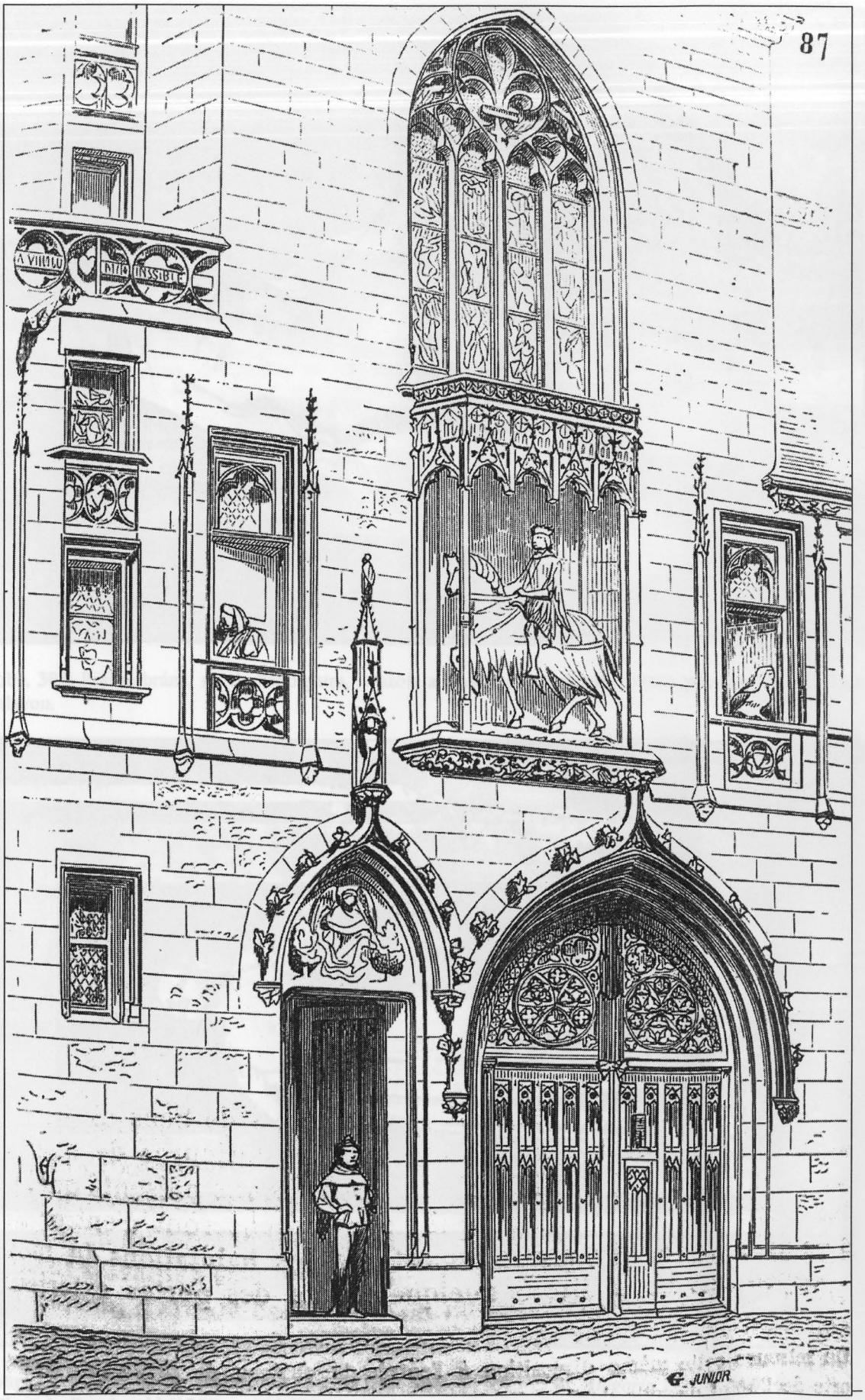

obr. 302: Bourges, palác Jacquese Coeura, před 1450, stavba započata 1443, in: Viollet-Le-Duc (1855, Tome IX), s. 461, obr. 87.

obr. 303: Prašná brána, sál druhého patra, konzola a dívkou s rozhaleným šatem, původní, s doplněnou hlavou.

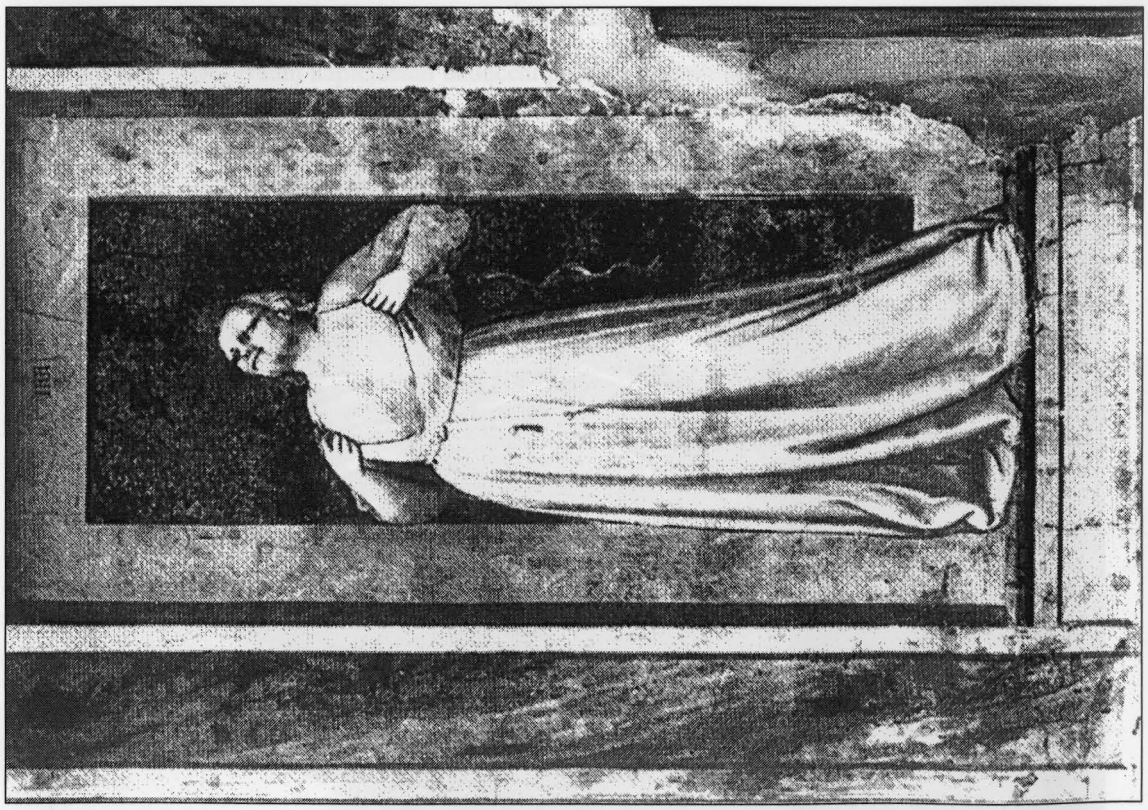

obr. 304: Giotto di Bondone, kaple Scrovegniů (Arena), 1305-1310, *Alegorie Hněvu (Ira),* freska, in: Chastel - Baccheschi (1966), s. 106-107, obr. 104.

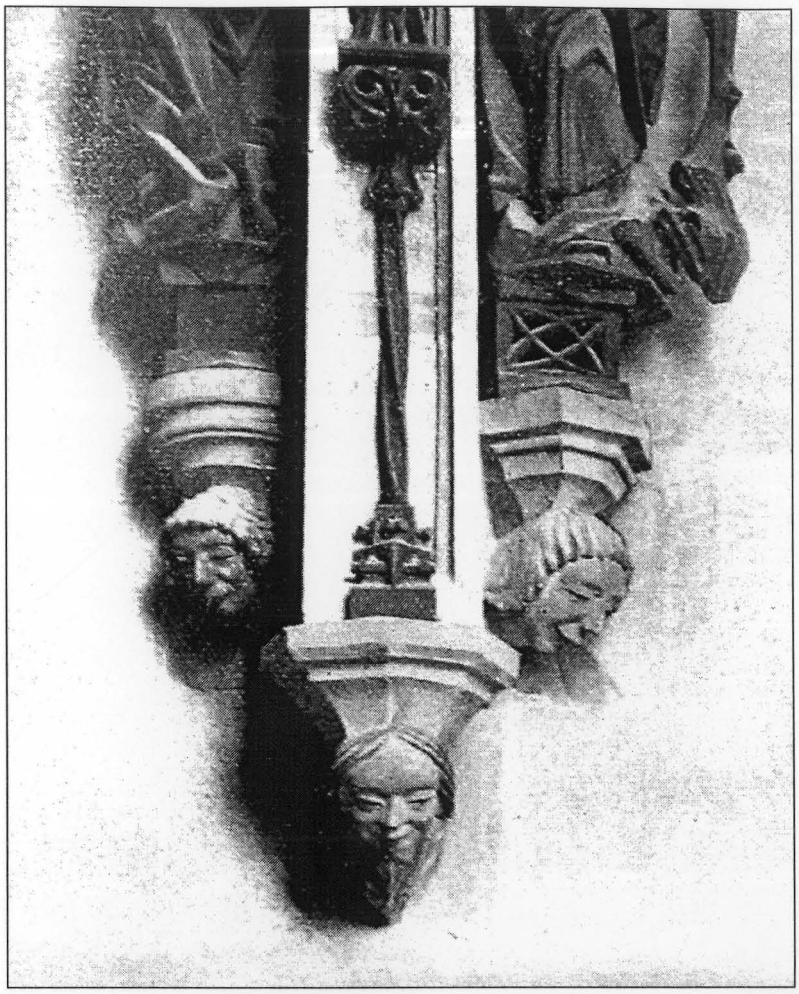

obr. 305: Křivoklát, hradní kaple,detail ukončení přípor s figurálními konzolkami, východní stěna, konec 15. století, huť H. Spiesse, in: Cechner A., *Soupis* XXXVI a XXXIX (1911, 1913), s. 83, obr. 68.

obr. 306: Křivoklát, hradní kaple, konzolky klenby na straně východní.